

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

Lit.
No.

Mathilda Roos

— 316 —

GENOM SKUGGOR

EN NUTIDSSKILDNING

Stockholm. Albert Bonniers förlag.

Pris 3: 75.

.....

.....

.....

.....

So. $\frac{36}{629}$

.....

GENOM SKUGGOR

AF

MATHILDA ROOS.

GENOM SKUGGOR.

EN NUTIDSSKILDRING

AF

MATHILDA ROOS.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

GENOM SKUGGOR.

MATHIS DA ROOS

STOCKHOLM.

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1891.

I.

Öfver träden i Linnéparken låg majkvällens skymning likt en lätt, blåaktig slöja. Solen hade gått ned, och genom den luftiga vårgrönskan framträngde solnedgångens dagar matta och dämpade. Den lifliga rörelse, som under dagen herskade i denna trakt af hufvudstaden, hade upphört, men ännu såg man eleganta ekipager, som rullade utför Sturegatan, och ännu voro Linnéparkens alléer fyllda af promenerande, hvilka gått ut för att njuta af våraftonens skönhet.

På en balkong till ett af husen strax söder om Karlavägen stod en elegant klädd ung flicka, inbegripen i samtal med en några år äldre herre.

Den unga flickans utseende öfverensstämde på ett slående sätt med omgifningarne, med den fina grönskan, med den ljufva, trånande vårstämningen. Det var någonting vårlikt, outveckladt i hennes smärta, mjuka gestalt, i det vackra, något bleka ansiktet. Men öfver hennes läppar låg ett

trotsigt drag, och de grå ögonen hade ett släpande, blaseradt uttryck, som störde harmonien i hennes väsende.

Hon stod med händerna stödda mot balkongräcket och blickade ut, under det att den unge herrn ifrigt talade. Det spotska leendet, som spelade kring hennes läppar, blef skarpare och skarpare, och då hon slutligen med ett ironiskt ögonkast vände sig om, såg hon nästan elak ut.

»Jag skall säga dig någonting, Johan,» sade hon kallt, »och det är, att här passar inte att predika, du vinner ingenting därmed!»

Johan ryckte till och strök med handen öfver sin panna, liksom för att lugna de upprörda känslorna.

»Jag predikar inte, Gabrielle, jag säger bara hvad jag känner, hvad du själf *måste* förstå att jag skall känna.»

»Jo, du predikar,» fortfor Gabrielle retsamt, »jag vet ingen människa, som har en sådan förmåga att predika som du. Om du skall säga några ord, så blir det genast ett föredrag, om du skall göra en förebråelse, så blir det en straffpredikan, som aldrig tar slut!»

»Och jag vet ingen, som har en sådan förmåga att såra som du!» utbrast Johan, blek af sinnesrörelse, »det är som om hvart och ett af dina ord vore ett dolkstyng!»

»Nå, hvad skall du med mig då? Tror du det vore roligt att ha en hustru, som jämt sårade dig?»

»Du har en gång gifvit mig ditt löfte, Gabrielle!»

»Ja, du höll på så länge, att jag slutligen af trötthet gaf med mig. Men nu är jag *också* trött, och nu *vill* och *skall* jag bli fri!»

Johan svarade ej. Han lade armarne i kors öfver bröstet och stirrade dystert ned i golvet. Han visste med sig själf att han var en ung man, som alla, så väl yngre som äldre, tilldelade epitetet »hygglig»; han visste att han såg bra ut, att han var arbetsam, att han hade goda affärer, att alla mödrar med giftasvuxna döttrar voro mycket artiga mot honom. Hur kom det sig då, att han ej kunde vinna Gabrielle?

»Vill du sanningsenligt svara mig på en fråga?» sade han slutligen, i det han lyfte upp hufvudet och såg på Gabrielle med en genomträngande blick.

»Ja, det beror alldeles på hvad det är för fråga,» svarade den unga flickan vårdslöst.

»Jo, jag vill veta, hvarför du bryter med mig, jag vill veta om det är endast därför . . . därför att du ej kan fördraga mig . . . eller om du har . . . om du är . . . om orsaken därtill är något annat . . . tycke . . .»

Gabrielle vände hastigt bort hufvudet. Hon rodnade ej, ty hon hade i allmänhet icke lätt att rodna, men det gick liksom en varmare skiftning öfver hennes fina hy.

»Jag vet ingenting, som berättigar dig till den frågan,» svarade hon efter några sekunders paus och såg Johan lugnt in i ögonen, »men om det kan vara någon tillfredsställelse för dig att höra sanningen, så gärna! Nej, jag har inte något

tycke, jag känner inte någonting för *någon*, hör du!» tillade hon häftigt, alldeles som hade hon i Johans forskande blick läst en misstanke, som uppretade henne.

Den unge mannen svarade ej; han vände sig bort, drog en djup suck och började frånvarande stirra på himmelen, där de rödgula färgerna mer och mer bleknade.

Under några ögonblick stodo de orörliga, hvar och en upptagen af sina tankar; den ena fylld af trötthet och liknöjdhet, den andre af en försmådd kärleks bittra, gnagande längtan . . .

»Min nådiga fröken, tillåt mig,» hördes i det samma en röst bakom dem, »ni förkyler er genom att stå så här, äfven om er moitié gör allt för att uppvärma er. Kvällsluften är riktigt kall och fuktig nu!»

Gabrielle och hennes för detta fästman vände sig bägge om. Den förras missnöjda ansikte ljusnade, då hon fick se den talande, en ung diplomat med spetsiga mustascher, öfverdrifvet modern snitt på hvarje detalj af sin kostym och i sitt uppträdande en förnäm, tillgjord vårdslöshet.

»Det är icke farligt,» svarade Gabrielle med ett kokett småleende, helt olika det trumpna uttryck, som nyss legat öfver hennes ansikte, »jag förkyler mig aldrig, jag är härdad mot allt slags köld!»

»Men sätt åtminstone på er den här,» fortfor diplomaten, i det han höll upp en sjal mot Gabrielle, »tillåt mig . . .»

»Tusen tack! Men ni kunde ha skaffat mig ett vackrare plagg. Hvar i all världen har ni tagit den där gamla sjalen? Den ser ut, som om den tillhört min grand' tante!»

Diplomaten lade hufvudet på sned och såg uppåt med en komisk grimas.

»O, de kvinnorna! Om ni hölle på att frysa ihjäl, tror jag ni skulle föredraga det framför att sätta på er en sak, som inte klädde!»

De sågo skrattande på hvarandra; diplomaten ryckte på axlarna, drog en undergifven suck och vek ihop den försmådda sjalen.

Under detta samtal hade Johan stått orörlig kvar på balkongen. Han och diplomaten hyste för hvarandra det minsta mått af välvilja tvenne personer kunna känna utan att direkt hata hvarandra. Johan föraktade sin medtäflare om Gabrielles gunst så grundligt, som en arbetsam, okonstlad och sann natur föraktar tillgjordhet och högmod, och diplomaten betraktade Johan som en skuggbild, ett intet, som han knappast märkte.

För ögonblicket tycktes äfven Gabrielle dela denna uppfattning. Hon pratade och skämtade med diplomaten, som om Johan icke funnits till, och då denne slutligen, med hjärtat svällande af dold harm, försökte tilldraga sig hennes uppmärksamhet genom att göra en afskedsbugning och sträcka fram handen, låtsade hon inte ens se honom.

»Ursäkta, det är visst någon, som . . .» afbröt slutligen diplomaten och gjorde en vårdslös hand-

rörelse mot Johan, alldeles som om det varit fråga om en betjent eller ett stadsbud.

»Ah . . . jaså . . . förlåt,» utbrast Gabrielle med den mest öfverraskade min, »jag hade alldeles glömt. Går du redan?»

»Ja, jag går . . . det lönar ej att stanna längre,» svarade Johan med låg, osäker stämma, i det han fattade Gabrielles framsträckta hand. »Godnatt . . . farväl . . .»

»Godnatt,» svarade Gabrielle likgiltigt och utan att ens besvara hans bedjande, passionerade blick.

Johan släppte hastigt hennes hand, gjorde en kort bugning för sin rival och lämnade därefter balkongen.

Diplomaten snodde sina mustascher, lutade sig mot balkongräcket och såg efter Johan med ett ironiskt ögonkast.

»Stackars tok,» sade han med en axelryckning, »nu går han och dränker sig!»

Gabrielle skrattade och gjorde en kokett härmning af hans gest.

»Ja, det är sannerligen inte mitt fel. Jag kan omöjligen gifta mig med alla, som falla på den dumma idén att bli kära i mig. Men hvad hålla de på med därinne nu?» fortfor hon hastigt, då hon i diplomatens ögon såg en oroande blick. »Har han inte slutat ännu?»

»Visst inte. 'Monsieur l'abbé' hade just börjat ett föredrag, och damerna lyssnade andakts- och kärleksfullt, dock mest det sista.»

Gabrielle smålog satiriskt.

»Nå, skall inte fröken gå in och hedra honom med sin närvaro?» fortfor diplomaten skämtande.

»Jag?» utbrast Gabrielle med en ton af det djupaste förakt. »Nej, jag har ingenting där att göra. För det första ser han visst helst att jag är borta, för det andra tycker jag också mest om att vara undan, då min styfmor har sina religiösa sammankomster.»

»Men det är ju så uppbyggligt,» svarade diplomaten, synbarligen road af Gabrielles hetsiga ton, »och den där pastorn är ju så charmant, så intagande, så 'söt'; kan ni verkligen motstå honom?»

Gabrielle rodnade, så mycket hennes bleka hy kunde tillåta, och de gråa ögonen mörknade, så att de sågo nästan svarta ut.

»Det finns ingenting jag afskyr så som den här prest-kulten!» utbrast hon med öfverdrifven häftighet. »Om föremålet än vore en himmelens ängel, skulle jag afsky honom, bara därför att alla andra kvinnor göra sig till ett åtlöje för hans skull. Åh, jag kan inte säga hvad jag finner dem osmakliga, de här religiösa sammankomsterna, som nu blifvit på modet inom societeten. Där sitta de i eleganta supédräkter och med små parfymerade batistnäsdukar och sucka och gråta; och så dagen därpå, eller kanske till och med samma kväll, gå de på bal, pudrade och dekolleterade och låta kurtisera sig och ha små intriger och... åh, det är vämjeligt...»

»Men, min nådiga fröken, är ni nu icke alltför sträng?» fortfor diplomaten mer och mer road.

»Tror ni inte, att man kan lefva med i världslifvet och ändå känna sig uppbyggd af sådana här små religiösa sammankomster? Min själ skall också ha föda; hvad hindrar mig till exempel att ha psalmboken i den ena fickan, fastän kortleken ligger i den andra?»

Gabrielle såg hastigt upp och gaf honom en forskande blick. Menade han verkligen hvad han sade?

»Jag har ingen religion,» sade hon slutligen något mindre hetsigt, »tvärt om, jag är en tviflare, en riktig tviflare på allt . . . Men så mycket förstår jag ändå, att, ifall jag hade någon tro och det vore sanning i den, så — nog slutade jag upp att gå på baler. Ingen människa som är sann kan gå på baler och vara religiös på en gång. Det är därför jag föraktar dem, för de äro skrymtare allesamman!»

»Bravo!» utropade diplomaten och klappade skämtsamt händerna. »En riktig Ibsen-natur! Allt eller intet . . . ingen halfhet . . . jag tycker mig höra ekon från Brand och Per Gynt . . .»

»Jag har inte läst hvarken Brand eller Per Gynt,» inföll Gabrielle kallt, »så det misstar ni er i, om ni tror att jag lånar mina idéer från andra. Det är mina egna åsikter och har alltid varit det, att den som lefver med i stora världen, den som dansar och 'flirtar' och . . . den skall inte bry sig om att låtsas vara religiös. För öfrigt,» tillade hon i en lättare ton, »jag undrar just hur det skulle gå, om pastorn en dag inte kunde infinna

sig för att idka salongsreligion, utan i stället skickade en gammal ful vikarie; vi finge väl se hur många af de där 'törstande' själarna, som stannade kvar, och hur många som inte gäspade ihjäl sig. Åh, jag vet hurudana de äro, jag!» tillade hon med en min af människokänedom, som på det mest bestämda sätt trotsade alla invändningar.

»Min nådiga fröken Gabrielle,» svarade diplomaten småleende och lutade sig i en faderligt själfsvåldig ställning öfver balkongräcket mot Gabrielle, »ni har tvifvelsutan gjort mycket skarpsinniga iakttagelser, och om ni under edra kommande lefnadsår fortfar att samla erfarenhet och visdom i samma mått som hittills, så blir ni sannolikt en annan drottning af Saba. Tillåt då en sådan stackare som mig, hvilken väl fortfarande kommer att befinna sig på de lägre stadierna af erfarenhet och insikter, att komma och hämta visdom hos er!»

Han ville fatta hennes hand, men hon drog sig häftigt undan honom, sårad af hans skämtande ton. Hon ansåg verkligen sig själf ha en mycket stor erfarenhet, hon ansåg sig ha gått igenom lidanden och pröfningar, som vid hennes nitton år beröfvat henne lifvets alla illusioner, och hon kände nu en harmsen smärta öfver detta gäckeri med ett själslif, på hvars hemligheter hon ensam burit och som sannolikt aldrig skulle bli förstådt af någon.

»Nu har han slutat,» sade hon kallt och gjorde med hufvudet en rörelse åt salongen, »kanske vi gå in?»

Utan att afvakta svar vände hon sig hastigt om och gick in i salongen. Diplomaten reste sig upp ur sin halfliggande ställning och följde långsamt Gabrielle, under det att han energiskt vred sina mustascher, liksom för att därmed afleda den förtret han kände öfver att detta angenäma på-tu-man-hand blifvit så hastigt afbrutet.

Då Gabrielle kom in i salongen, hade pastor Wallner just slutat att uppläsa ett religiöst poem, och under några sekunder herskade bland åhörarne den djupa tystnad, som plägar uppstå efter ett föredrag som slagit an, men hvilken sedan efterträdes af så mycket lifligare samtal.

Det var en stor vacker salong, möblerad i modern stil med braskuddar, draperier, makartsbuketter, solfjädrar, plyschbord, konstföremål o. s. v. Högst uppe i rummet hade föreläsaren sin plats vid ett särskildt bord med lampa och vattenglas, och framför honom på halfcirkelformade rader af stolar sutto åhörarne — förnämligast damer.

Den första, som bröt tystnaden efter föreläsningen, var värdinnan i huset, grefvinnan Barneken, som satt på främsta stolraden närmast pastorn. Hon var en kvinna, som utan att längre kunna kallas ung, likväl genom sitt sätt att kläda sig gjorde anspråk på att ha kvar någon ungdom; hennes gestalt var lång och mager, ansiktet kantigt, men regelbundet, och ögonen skarpa och oroliga.

»Hvilken härlig sanning genomgår icke det poem vi nu fått höra!» utbrast hon, och då hon talade och hennes blick fästes på pastorn, fingo

plötsligen de hårda anletsdragen ett vekt, smäk-tande skimmer. »Hur ofta har jag icke tänkt det-samma, fastän jag ej haft förmåga att kläda mina tankar i ord! Att gifva de nödställda penningar, att hjälpa dem med materiella gåfvor, det är ingen-ting. Hur många skänka icke bort stora summor, utan att det är något värde i deras gåfvor! Nej, det är den *anda*, hvori gåfvan gifves, som be-stämmer dess värde; det betyder icke så mycket hvad vi gifva, ja vi kunna ju till och med gifva ingenting i mynt, om vi blott gifva de arma vårt hjärta, om vi blott komma till dem i kärlek.»

Hennes vanligen skarpa röst smälte bort i ett ljuft, sjungande tonfall, och då hon å nyo fäste sin blick på pastorn, glänste de mörka ögonen af tårar.

Gabrielle hade kommit in i salongen just lagom för att höra styfmoderns tal. Den förakt-fulla ovilja hon kände för dessa religiösa samman-komster stegrades härunder, så att hon slutligen icke kunde beherska sig. Hon afskydde alltid sin styfmor, men detta ljufva tonfall, dessa smäk-tande blickar, så föga öfverensstämmande med grefvinnans vanliga högdragna sätt och i hvar-dagslag dåliga lynne, gjorde Gabrielle utom sig.

»Jag tror ändå,» utropade hon med en så häftig och genomträngande röst, att alla vände sig om och betraktade den unga flickan, »att, om man möter en sjuk och fattig och ger honom bara kärlek och tro och sådant, men inga pengar, så blir han mycket litet hjälpt. Jag

tror visst, att han föredrar pengar framför bibelspråk.»

Det uppstod en plågsam paus efter Gabrielles utbrott. Grefvinnan svarade ej, men hela hennes ansikte undergick en förändring, som på några sekunder tycktes göra henne tio år äldre. De tunna läpparne sammanpressades, hyn blef gråblek af vrede, och ur de nyss så smäktande ögonen sköt en hvass, kall blick mot Gabrielle.

»Förlåt mig, fröken Barneken,» hördes nu pastorns röst, hvars lugna, milda tonfall gjorde ett välbehöfligt afbrott i den tryckande tystnaden, »men ni missförstår alldeles grefvinnans yttrande. Vi skola ej underlåta att gifva den fattige penningar — och ni kan vara öfvertygad om att den, som är fylld af kärlekens ande, ej underlåter att gifva — men hvad vi ge, skola vi gifva i tro och kärlek. Gärningen är i sig själf intet, det är den anda, hvori jag gör den, — det är tron, som bestämmer dess halt.»

Grefvinnan gaf den unge pastorn en hastig, lidelsefull blick, därefter fäste hon sina ögon på Gabrielle med ett hånfullt triumferande uttryck.

Men den unga flickan var i en alltför uppretad sinnesstämning för att så lätt gifva vika.

»Således,» utropade hon med af sinnesrörelse skälfvande läppar, »om jag ger allt hvad jag äger åt de fattiga, om jag lefver ett helt lif af goda gärningar och uppoffrar mig för de lidande och . . . så betyder det ändå ingenting, så har det intet

värde, om jag inte har den 'rätta andan', om jag inte tror på alla möjliga dogmer?»

»Värde, jo, mänskligt taladt måhända. Men i dödsstunden skall det icke hjälpa er det ringaste...»

»Men hvad hjälper mig då?» ropade Gabrielle utom sig.

»Endast tvenne saker: ånger och Kristi nåd.»

»En usling, som hela sitt lif inte gjort annat än synd, men som två minuter före sin död ropar att han ångrar sig, han har det då bättre, han kan dö lugnare än den, som hela sitt lif lefvat rättfärdigt och inte behöfver ångra sig!» utbrast Gabrielle hetsigt.

Pastorn smålog och betraktade den unga flickans upprörda ansikte med en vemodigt tankfull blick.

»Ja, ni har rätt, han kan dö lugnare,» svarade han dröjande, »ingen rättfärdighet, kunde den än bestå för människoögon, skall någonsin hjälpa oss genom dödsstundens mörker. Ty vet ni, hvad rättfärdighet utan tro och kärlek egentligen är?»

»Nej,» svarade Gabrielle och skyggade för pastorns genomträngande blick.

»Jo, den är icke annat än *högmöd*. Jag gör min plikt af högmöd, jag handlar rätt, emedan jag är för stolt att handla orätt. Men tro mig, *det* slags rättfärdighet — och sådan är all mänsklig rättfärdighet — betyder inför Gud intet — mindre än intet!»

Gabrielle svarade ej. Det var i pastorns ord någonting som träffade hennes innersta. Hon

kände igen denna högmodiga sträfvan efter rättfärdighet, denna önskan att göra det rätta, på det att ingen skulle kunna säga, att *hon* förnedrat sig att handla orätt. Hon kom ihåg, att hon en gång som barn blifvit öfverbevisad om en osanning, och hur våldsamt hon då sörjt, icke öfver själfva synden, utan af sårad stolthet . . .

Det blef å nyo en stunds tystnad i salongen. Grefvinnan, som, medan pastorn talade, oafbrutet hållit sina blickar fästa på honom, vände nu bort dem med en hastig rörelse.

Lyckligtvis kommo i detsamma betjnten och jungfrun in med tebrickan. Grefvinnan och pastorn reste sig bägge två, hvilket för de öfriga gästerna var en signal att äfven stiga upp. Så snart damerna lämnat sina platser, blef det genast en mera fri och otvungen ton i sällskapet. Den munhäfta, som så ofta vidlåder kvinnan, då hennes talförmåga kommer under trycket af blott en anstrykning af diskussion, försvann ögonblickligen, och efter några minuters förlopp genljöd salongen, där nyss ett par dussin fruntimmer suttit tysta och orörliga på ordnade stolsrader, af det lifligaste samtal.

Pastorn var naturligtvis den medelpunkt, till hvilken alla drogos. Hvar han stod eller satt hade han alltid omkring sig en liten cirkel af åhörarinnor, som täflade om ett ord eller en blick ifrån honom. Några af de mest exalterade gingo till och med så långt i sin beundran, att de i smyg kysste föremål, som pastorn vidrört, och då han druckit ur sitt te, skyndade genast flere af

damerna ut i salen för att personligen få servera honom mera.

Under all denna hyllning, i hvilken endast Gabrielle och diplomaten, som sutto tillsammans och gjorde gäckande anmärkningar, samt husets tvenne yngre döttrar och ett par af deras väninnor ej deltog, förhöll sig den unge presten mycket lugn, ja nästan likgiltig, ehuru han på samma gång var vänlig i sitt sätt och tycktes räcka till att gifva alla ett deltagande ord eller en uppmuntrande blick. Den kvinnodyrkan, för hvilken han som predikant var föremål och som kunde förklaras lika mycket af hans vältalighet som af hans vackra, regelbundna ansikte med de djupa ögonen och den fina, själfulla munnen, hade af hans kärleksfulla sinne idealiserats, så att han icke såg eller kanske rättare icke ville se allt dess slagg, utan endast de guldkorn af sanning och verkligt religiöst behof, som möjligen gömdes däri. Det var hans innerliga önskan att kunna föra törstande själar till Gud, och han trodde uppriktigt, eller åtminstone så uppriktigt som det ligger i människans förmåga att göra det, att dessa torsdagsaftnar, då han föreläste och höll bön i grefvinnan Barnekens salong och då han hade tillfälle att mera förtroligt närma sig sina åhörare, skulle bli välsignelsebringande för alla dessa i fåfänga och världslighet snärjda människosjälar.

Då teet var drucket, intogo damerna å nyo på värdinnans uppmaning sina platser, och pastorn gick fram till den improviserade talarestolen. Det

lifliga sorl, som för en stund sedan herskat i salongen, hade plötsligen efterträddts af en djup tystnad, under hvilken pastorn stod med händerna sammanknäppta och hufvudet nedböjdt. Därefter såg han upp, läste ett kapitel ur bibeln och fram-sade på ett för honom egendomligt gripande och omedelbart sätt en kort aftonbön.

Då bönen var slut och åhörarinna efter några sekunders tystnad reste sig upp, hade flere af dem tårar i ögonen. En bäfvande aning, upp-väckt af de högtidliga ord de hört, om att det i religionen finns någonting högt och stort, som lönar mödan att söka, berörde för ett ögonblick deras själar. Men det svärmeri, hvori pastorns intagande personlighet höll dem fångna och som flammade upp, då afskedstagandet med åtföljande sträfvande att få en blick eller en handtryckning började, kväfde denna aning, och de slutade sin afton hos grefvinnan Barneken på vanligt sätt, det vill säga i en mer eller mindre exalterad sinnesstämning, späckad med ärliga föresatser att handla rätt, att läsa i bibeln och att hjälpa de fattige.

Medan damerna höllo på att taga afsked och grefvinnan var upptagen af sina gäster, gick pastorn fram till Gabrielle, som för ögonblicket stod ensam vid ett bord och bläddrade i sin styfmors bibel. Då hon fick se pastorn, slog hon genast ihop boken och vände sig emot honom med ett på samma gång trotsigt och skrämmt uttryck i ögonen.

»Förlåt mig, fröken Barneken,» sade pastorn vänligt, men bestämdt, »att jag på detta sätt blandar mig i edra angelägenheter; men vet ni af att ni för en stund sedan sårade er styfemor genom ert ovänliga och besynnerliga sätt?»

Gabrielle slog hastigt ned ögonen och bet sig i läppen för att dölja huru den skälfde.

»Hvad har pastorn för rätt att läxa upp mig?» mumlade hon och återtog sitt nervösa fingrande på bibeln.

»Jag 'läxar' inte upp er,» svarade pastorn med oföränderligt vänlig ton, »jag endast visar er, att ni burit er tanklöst åt, ty något annat än tanklöshet var det säkerligen inte. Och hvad det beträffar att ha *rätt* att förebrå, så har hvarenda människa rätt att söka verka godt på den andra.»

»Ni verkar inte godt!» utropade Gabrielle hänsynslöst, i det hon kastade hufvudet bakåt och gaf pastorn en konstladt djärf blick. »Åtminstone ej på mig,» tillade hon, då hon såg, hur pastorn ryckte till och skiftade ansiktsfärg, »mig gör ni bara olyckligare och elakare än jag är!»

Med dessa ord, som nästan kväfdes af tillbaka-trängd rörelse, vände hon sig häftigt om och lämnade pastorn.

Denne stod under några ögonblick orörlig kvar och såg efter Gabrielle med en sorgsen blick. »Stackars barn,» tänkte han, »hon är som en sjuk, vingbruten fågel, som behöfver vård och hjälp. Men hvem skall gifva henne den?»

Gabrielles och pastorns samtal hade genast väckt oro i lägret. Trots alla bemödanden att visa sig lugn kunde grefvinnan ej hindra sina ögon att oroligt fara bort till det hörn af rummet, där hennes styfdotter stod, med det vackra ungdomliga ansiktet vänt mot pastorn, och bland de öfriga damerna hördes midt under afskedstagandet hastigt utbytta hviskningar: »Hvad kan han ha att säga henne?» »Så eget, de som aldrig bruka tala ett ord med hvarandra.» »Hvad i all världen säger han?»

Emellertid stillades deras oroliga undran, då de sågo, att Gabrielle lämnade pastorn och att denne gick för att leta reda på sin hatt och sedan taga afsked. I någras hjärtan uppsteg nu ett svagt hopp att, om de klädde sig långsamt, kunna utvänta pastorn och kanske en stund få hans sällskap på hemvägen, men grefvinnan var dem alla för slug. Det var icke första torsdagskvällen hon och hennes gäster in i sista ögonblicket kämpade om den unge presten, och i dag som alltid blef hon den segrande. Då pastorn kom för att säga henne farväl, tryckte hon hans hand på ett särskildt betydelsefullt sätt och hviskade hastigt: »Vill pastorn icke sitta ned endast två minuter, jag har en fattig familj, som jag ändtligen måste tala vid pastorn om? Det är så sorgligt, fadern lungsot sedan tre år, modern utsliten . . . sex barn . . .»

Och pastorn ställde genast ifrån sig hatten och satte sig ned för att åhöra grefvinnans meddelande. Det är sant, att han var mycket trött,

ty han hade arbetat hela dagen nästan utan en minuts hvila, och som han skulle vara tidigt uppe följande morgon, längtade han att få komma till ro, men då det gällde att tala om och att kanske få afhjälpa sina likars nöd, fanns det ingenting han ej kunde försaka.

Emellertid hade grefvinnan ännu en strid att genomkämpa, innan hon blef ensam med pastorn. Då Gabrielle fick se, hur styfmodern ordnade sig till en liten tête-à-tête med sin själasörjare, greps hon plötsligen af en hätskhet, hvars styrka hon kände utan att förstå; hon afskedade ögonblickligen diplomaten, som i det längsta underhållit henne med komplimanger och filosofiska betraktelser, grep tag i sina bägge yngre systrar, Mimmi och Ebba, fjortonåriga tvillingar, som just stodo färdiga att säga god natt, och hviskade med återhållen häftighet:

»Kom, flickor, skola vi plåga 'henne' en stund, följ nu bara med mig, och sätt er bredvid mig, ska' ni få se!»

De bägge flickorna nickade hemlighetsfullt och följde därefter Gabrielle, förtjusta både åt att få göra en förtret åt »henne» — de kallade aldrig sin styfemor annat än »hon» och »henne» — och åt att ha befunnits värdiga att intrigera tillsammans med »Bellan», som i allt var deras mönster och föresyn.

Gabrielle drog dem med sig bort till det hörn, där grefvinnan och pastorn sutto, grefvinnan i soffan och pastorn på en stol bredvid henne. Här

satte sig nu de tre flickorna; Gabrielle, som kände sig på osäker mark, tog en bok från bordet och bläddrade däri, men Mimmi och Ebba, hvilka önskade förtjäna Gabrielles gillande, stirrade så störande och ogrannlaga som de kunde på styfmodern och pastorn.

Grefvinnan upphörde ögonblickligen med samtalet, som förts i hviskande ton, och vände sig hastigt mot småflickorna.

»Nej, mina kära barn,» sade hon, och hennes ansträngningar att inför pastorn dölja den otålighet hon kände drefvo ett sötsurt leende upp på hennes smala, långa läppar, »nu är tiden inne för er att gå och lägga er, klockan är ju öfver tio, säg nu god natt och gå in till er! Jag är så angelägen om att barnen skola komma tidigt till hvila,» fortfor hon, vänd till pastorn, »jag tror, att för unga flickor i uppväxtåldern är det skadligt att vara sent uppe om kvällarna.»

»Utan tvifvel,» svarade pastorn bekräftande. »Jag tror för öfrigt, att det i alla åldrar är skadligt,» tillade han med en undertryckt suck.

»Småflickorna» reste sig upp och sneglade på Gabrielle, liksom hoppades de, att hon skulle komma dem till hjälp. Men Gabrielle läste så ifrigt i sin bok, som om hon hvarken sett eller hört hvad som tilldrog sig omkring henne, och småflickorna vågade icke annat än lyda; de nego således för pastorn, underkastade sig, att styfmoderns läppar vidrörde deras kinder, och skyndade sig därefter springande ut ur salongen.

Då Mimmi och Ebba försvunnit, blef det några sekunders tystnad. Gabrielle såg fortfarande en- vist ned i sin bok, grefvinnans ansikte mörknade mer och mer, och pastorn började undra om han ej skulle begagna sig af detta afbrott för att säga godnatt, — fortsättningen på den fattiga familjens historia kunde han ju få höra en annan gång.

Men grefvinnan gaf icke så lätt vika.

»Min kära Gabrielle,» sade hon torrt, »du ser sannerligen så klen och trött ut, att du, fastän du är ur uppväxtåren, gjorde klokt i att följa 'små- flickornas' exempel. Den här vintern med allt nattvak har tagit bort all din fraicheur, du är så blek och mager, att jag är riktigt orolig för dig.»

»Ja, fröken Gabrielle ser klen ut,» sade pastorn med en ton af vänligt deltagande och betraktade forskande det fina, bleka ansiktet, som trots de nitton åren redan såg tärdt ut.

Gabrielle kunde ingenting svara; hon kände hur hon nu, som alltid, så småningom kom under då hon försökte gifva sig i strid med sin styfmor.

»Ja, det är icke underligt,» fortfor grefvinnan på samma torra sätt, »då man flere månader kväll efter kväll icke kommer till hvila förrän två eller tre på morgonen! Jag kan inte beskrifva hur den här vintern har varit; om Gabrielle hän- delsevis en afton icke varit bortbjuden, har hon riktigt haft feber, innan hon lyckats skaffa sig teaterbiljetter eller fått hit ett par af sina vänner. Ett sådant nöjesjaktande lif blir till slut som ett

morfinrus: man kan inte lefva, om man inte får sin vanliga dosis däraf.»

Grefvinnan ryckte på axlarne och såg på pastorn med den resignerade minen af en person, som under en lång tid sett sina klokaste och mest välmenande förmaningar bortkastade.

»Min goda fröken,» sade pastorn vänligt förebrående, »ni skulle inte så där missbruka nöjet, det kommer blott att föra med sig öfvermåttnad och lifsleda. Vore jag i grefvinnans ställe,» fortfor han och vände sig mot denna, »så skulle jag förbjuda min unga dotter att på detta sätt förstöra sig till kropp och själ.»

Grefvinnan skakade på hufvudet med ett ironiskt leende.

»Jag har ingen makt öfver Gabrielle. Jag har bedt henne, varnat henne, visat henne hur lumpet, småaktigt, ja rent af syndigt detta världslif är, som hon så ohejdadt öfverlämnar sig åt. Jag har sagt henne, att jag visst inte vill förbjuda henne att roa sig, tvärt om, ty Gud tillåter ju en sund glädje, men att nöjet skall vara nöje och inte, som för henne, det första och snart sagdt enda intresset i lifvet. Men tvinga en nitton års flicka, som varit med så länge och så mycket som Gabrielle, det hvarken kan eller bör jag.»

Under detta långa tal hade Gabrielle icke ens gjort ett försök till invändning, men hon såg upp från den bok, hvori hon nyss bläddrat, och hennes ögon mötte styfmoderns kalla, despotiska blick med ett på samma gång hjälplöst och ursinnigt

uttryck. Detta anfall på hennes nöjeslystnad var ju omöjligt att parera, emedan det i sina minsta detaljer, ända till grefvinnans varningar och förmaningar, stödde sig på fakta. Och ändå, hur osant var det icke i sig själf! Hur lömskt af styfmodern att ställa sig som ett världsföraktande helgon, hon som jagade efter hyllning, som brann af längtan att bli bemärkt och spela en roll — och så göra pastorn till sin bundsförvant och tillsammans med honom utslunga förebråelser mot en nittonåring, som ännu är road af ungdomens nöjen! Gabrielle skälfde af sinnesrörelse, men det var henne omöjligt att få ett ord öfver sina läppar. Hon visste, att, om hon sade något till sitt försvar, skulle hon bli så upprörd, att hon ej kunde beherska hvarken sin yttre eller sin inre människa, och hon hade en skygg fasa att inför någon — allra minst styfmodern — blotta något af det som rörde sig inom henne.

Med ett nervöst skratt reste hon sig upp och slog ihop boken.

»Ja, det är väl bäst jag går och lägger mig, efter jag är så utlevvad,» sade hon, och skrattet förvred hennes mjuka, känsliga mun, så att hon såg ut, som om hon varit nära att brista i gråt.

Därefter sade hon farväl åt pastorn, som reste sig upp och vänligt tillönskade henne en god natt, sträckte sin hand mot styfmodern, som berörde den med sina fingerspetsar och skyndade ut ur salongen.

Pastorns öga följde med en lång, drömmande blick den smärta gestaltens snabba, behagliga

rörelser, ända tills den försvunnit bakom portieren i fonddörren. Då drog han en lätt suck och vände sig mot grefvinnan.

Men grefvinnan hade märkt denna blick, och det var endast med den yttersta ansträngning hon kunde beherska sitt ansiktsuttryck och på pastors uppmaning återupptaga det afbrutna samtalet om den fattiga familjen. —

Då Gabrielle kommit in i sitt rum och stängt dörren, kastade hon sig på knä vid sängen och brast i gråt. Hon ansåg sig i denna stund vara den olyckligaste och mest plågade varelse i världen. Hvert hon blickade, såg hon endast lifsleda och hopplöshet. Det lif hon fört i vinter och som gifvit styfmodern anledning till de ogrannliga förebräelserna hade angripit hennes hälsa, gjort henne öfvermått och blaserad — och ändå kände hon att hon ej kunde undvara det. Sitt hem afskydde hon, styfmoderns blotta närvaro kunde ibland göra henne så nervös och retlig, att hon måste gå sin väg för att undvika utbrott, som hon sedan måste ångra. Och så dessa religiösa sammankomster, denne pastor, hvilkens ord hon ej kunde glömma, hvilkens bild hon ej kunde förjaga ur sitt minne, fastän hon i djupet af sitt hjärta kallade honom en Tartuffe, — dessa söndagar, då hon, tvärt emot vilja och föresats, vecka efter vecka gick i kyrkan för att tillsammans med en elegant, världslig publik åhöra en prest på modet och sedan håna och förakta sig själf därför, — och slutligen dessa underliga tankar, dessa förskräckliga, olösliga frågor,

som likt blixtar än tändes, än slocknade i hennes själ — allt detta bildade ett kaos af det mest grumliga och otillfredsställda sjäslif.

Då hon gråtit en stund, reste hon sig plötsligen upp, gick fram till toaletten, tog en handspiegel och betraktade några ögonblick uppmärksamt sitt ansikte. Midt i sin djupa, uppriktiga förtviflan hade hon gripits af en löjlig nyfikenhet att få veta hur hon såg ut under denna häftiga sinnesrörelse.

Sedan hon tillfredsställt denna nyfikenhet, kastade hon spegeln på bordet, sammanknäppte händerna, lutade hufvudet bakåt med en omedvetet teatralisk rörelse och utropade flere gånger:

»Jag afskyr lifvet . . . jag afskyr lifvet! . . .»

Därefter borttorkade hon omsorgsfullt sina tårar och började långsamt kläda af sig.

Det var ett litet vackert flickrum Gabrielle bebodde, ordnad med en blandning af konstnärlighet och salongssmak, hvilket gaf hela rummet en prägel af något oroligt och öfverförfinadt. Väggarne voro nästan täckta af taflor och prydnader, och hörnhyllor och plyschbord öfverfyllda med småsaker. Öfver Gabrielles skrifbord hängde en dödskalle och strax där bredvid en stor, brokig, uppslagen solfjäder. »Detta är lifvet: dödstankar under solfjäderns fläktar, förtviflan i kotiljongens brus,» filosoferade denna nittonåriga pessimist med det lilla blonda hufvudet, i hvars hjärna den sista modjournalen trängdes med dödsfantasier, kärleksdrömmar och namnlösa bilder från lifsområden,

som hon ännu icke kände annat än i aningen och i längtan.

På hennes skrifbord låg m:me Ackermans poesi, som hon hvarje afton studerade en stund, innan hon somnade. Denna pessimismens apostel hade lifligt slagit an på Gabrielles brådmogna och ändå oskyldiga fantasi, och hon hade lärt sig utantill flere poem, som hon i stunder af lifsleda deklamerade för sig själf eller nedskref i en liten, elegant inbunden bok, på hvars första blad stodo textade orden »*Memoarer af G. B.*»

Medan Gabrielle klädde af sig, knackade det på dörren, och då hon öppnade den, syntes i springan två små täcka flickansikten, under det två röster med ungefär samma tonfall frågade:

»Ligger du, Bellan?»

»Nej, visst inte, kom in,» svarade Gabrielle, hvarpå småflickorna försiktigt stängde dörren och tassade in i rummet.

De voro hvarandra så lika de kunde vara i sina långa nattlinnen, med sina små bara fötter och flätorna hängande längs ryggen, endast att den ena flätan var ljus och den andra mörk.

Då de krupit upp i Gabrielles säng och med benen uppdragna sutto lutade mot hvarandra som två små fågelungar, började Mimmi, hon med mörka flätan, att gifva Gabrielle sina förtroenden, under det att Ebba, som ifrigt åsåg hur Gabrielle tog ned håret, i sitt hufvud hvälfde planer att snart få fästa upp sin långa fläta på samma sätt som 'stora syster'.

»Vet du hvad jag har upptäckt,» hviskade Mimmi hemlighetsfullt, »jo, du kan tänka dig att *hon* är stoppad, så förfärligt stoppad, så det kan du inte tänka dig!»

»Hur vet du det?» frågade Gabrielle med ett intresse, som betydligt skingrade de dystra tankar, åt hvilka hon nyss öfverlämnat sig.

»Jo, vänta skall du få höra,» fortfor Mimmi, tjusad af medvetandet att kunna delgifva en så viktig nyhet. »Medan *hon* satt i salongen med presten, kom Mari och hviskade: 'Fröken, kom, ska' fröken få se någonting!' Och så ställde Lina sig på vakt vid salongsdörren, och så gingo vi in i *hennes* rum, och så visade Mari mig ett lif, och du kan inte tro så stoppadt det var öfverallt. Jag undrar om pappa skulle ha gift sig med henne, i fall han vetat det?»

»Ja, det skulle han visst,» svarade Gabrielle föraktfullt, »han skulle ha gift sig med henne, äfven om hon varit puckelryggig, det är jag säker på.»

»Och så är det en sak till,» fortfor Mimmi ännu mera hemlighetsfull, »vet du hvad Mari säger? Jo, hon säger att *hon* är kär i presten. Och det tror jag med,» tillade den unga flickan afgörande.

Gabrielle vände bort sitt hufvud och började ifrigt syssla vid toilettbordet.

»Små flickor skulle inte tänka på sådana saker,» sade hon utan att se på systemen.

»Och hvarför inte det?» frågade Mimmi djupt sårad, »är jag kanske inte nog gammal för att förstå mig på kärlek? Jo då, jag vet allt mera än någon kan ana, jag! Hvarför skulle hon jämt vara vid ett sådant rysligt humör, så snart presten varit här, om inte därför att hon vore kär i honom! Ni ska' få se hurudan hon blir i morgon! Vi få väl se, om vi inte då få mer än vanligt trefligt! O, hvad vi ändå äro olyckliga!»

»Ja, vi äro allt bra olyckliga,» sade Ebba med en drömmande, längtansfull blick på Gabrielles lugg, »jag tror inte att det finns många flickor, som äro så olyckliga som vi!»

»Ja, mina små systrar!» sade Gabrielle, i det hon tog af sig peignoiren, satte sig mellan Mimmi och Ebba och lade armarne kring deras lif, »vi äro verkligen mycket olyckliga. Och det värsta af allt är, att jag inte ser någon möjlighet till bättring. *Hon* blir värre och värre för hvar dag!»

»Men jag tänker inte uthärda länge,» förklarade Mimmi bestämdt, »så snart jag gått och läst, tänker jag ge mig ut som guvernant!»

»Och jag tänker bli folkskolelärarinna,» förklarade Ebba. »Man gör så mycket glädje och nytta åt andra, då man undervisar små fattiga barn! Karin Lind säger att hon tänker bli det.»

»Ja, det är ni det,» sade Gabrielle med ett vemodigt småleende, »men jag, hvad skall jag taga mig till?»

»Du skall gifta dig, Bellan!» utbrast Mimmi afgörande. »Jag tycker du skulle ta' kammarherrn, han är ju så förfärligt kär i dig!»

»Nej, jag tycker att du skulle ta' Johan, han är mycket snällare,» invände Ebba.

Gabrielle skakade småleende på hufvudet.

»Kära flickor, man kan inte besluta sig för att gifta sig, så där som man beslutar att bli lärarinna, det skola ni förstå längre fram, ni också. Man måste *tycka om* en man, för att gifta sig med honom. Nej, vet ni hvad jag skall göra? Jo, jag skall taga mitt lilla mödernearf och resa utomlands och lära mig att måla och bli artist. Och så skall jag sätta upp en atelier, och så skola ni flytta till mig, och så skola vi bo tillsammans. Blir det inte utmärkt kanske?»

»Jo, jo, o, så roligt!» jublade flickorna och tryckte sig intill Gabrielle, »o, så trefligt vi skola få! Tänk att slippa *henne* och att få göra som man vill och inte jämt höra gräl och... o, en sådan god idé, Bellan!»

Gabrielle smålog och kysste de små flickorna, hvilka med den mest orubbliga tillit till »Bellans» förmåga att realisera sina planer började utmåla framtiden i idel leende färger.

Och så sutto de tryckta intill hvarandra och pratade på detta ljufva, meningslösa sätt, som endast fjortonåringar, hvilka ännu stå vid lifvets dörr och med barnets omornade ögon kika in genom dess nyckelhål, kunna göra det, ända tills sömnen öfverraskade dem, och de efter ett kär-

leksfullt godnatt åt stora syster, smögo sig in i sitt rum bredvid Bellans.

Då flickorna gått, klädde Gabrielle hastigt af sig och lade sig. Därefter släckte hon ljuset och tände en liten nattlampa, som hon ställde på bordet vid sin hufvudgärd. Ty Gabrielle hade en oöfvervinnerlig förskräckelse för mörker och ensamhet; denna trotsiga unga flicka, som med kvinnans förståndslösa mod kunde skratta åt verkliga faror, skälfde som ett barn för nattens mörker. Det stora, tomma, ofattliga däri fyllde hennes fantasi med hemlighetsfulla fälor, hvilka hon måste bortjaga med den lilla lampans bleka sken, som föll öfver hennes hufvudgärd och gaf någonting sjukligt och vemodigt åt det fina, ungdomliga hufvudet, som slumrade därpå.

Klockan hade för en god stund sedan slagit elfva, då pastor Wallner, efter att ända ute i tamburen ha fortsatt samtalet med grefvinnan, slutligen för tredje eller fjärde gången sade farväl och begaf sig hem till sig.

Grefvinnans mörka ögon glänste, och på kinderna syntes en svag rodnad, som gaf hennes bleka och magra ansikte ett återsken af ungdom. Sedan hon blifvit ensam i salongen, satte hon sig i en af hörnsofforna, lutade hufvudet i handen och försjönk en lång stund i djupa tankar. Så reste hon sig hastigt upp, såg sig omkring med en förvånad blick, liksom vaknade hon ur en dröm, ringde på betjenten, som genast kom

och släckte lamporna, och gick därefter in till sin man, hvilkens rum låg på andra sidan matsalen.

Grefve Barnäken satt i en hvilstol och var sysselsatt med att rökande läsa sin aftontidning. Då han fick se sin hustru, lade han ifrån sig cigarren och reste sig till hälften upp i stolen.

»Jag förmodar att du ännu icke ämnar lägga dig,» sade hans hustru, som stannat på några stegs afstånd ifrån honom.

»Nej, jag sitter uppe ännu en stund,» svarade grefven, »jag har haft så mycket att göra i dag, att jag icke ens hunnit ögna igenom tidningarna.»

Grefvinnan kvarstod orörlig framför honom. Hennes ögon voro nedslagna, och kring de hårdt sammanpressade läpparna låg ett uttryck, som om hon genomkämpade en inre strid.

»Hvarför kom du icke ut i afton?» sade hon hastigt med en underligt sträf, likgiltig röst och såg upp till mannen, »det gör mig ondt, att du aldrig vill vara med om våra bönestunder.»

Grefven såg besvärad ut.

»Förlåt mig, min kära vän . . . för din skull ville jag gärna kommit ut, men det var mig omöjligt. Jag har verkligen varit så upptagen . . .»

»Du har tid till *allt* utom detta enda . . .»

»Nå väl, en annan gång då . . . nästa torsdag . . . jag är öfvertygad om att det är mycket intressant, Wallner är ju en ovanligt framstående predikant.»

Grefvinnan smålog kallt och öfverlägset.

»Nåväl, en annan gång då . . . om Gud låter oss lefva till dess . . . Godnatt!» svarade hon, i det hon räckte sin hand mot grefven, som fattade den och tryckte en kyss därpå, under det han artigt reste sig upp och önskade sin hustru godnatt.

Då grefvinnan stängt dörren till sin mans rum, drog hon en suck af lättnad. Hon hade fyllt sin plikt; hon hade visat honom vägen, ville han ej gå den, så — kunde hon åtminstone känna sig lugn. Ja, det behöfde icke ens vara en synd, att hon kände det som en lättnad att under den religiösa sammankomsten icke se sin mans ansikte framför sig . . .

Inkommen till sig framtog grefvinnan genast en bok med religiösa betraktelser, som pastorn Wallner lånat henne och hvori hon läste under en lång stund. Därefter föll hon på knä framför en stol och började bedja, först tyst inom sig själf, så högt med tydligt uttalade ord.

Hon visste ej huru länge hon hållit på med omväxlande böner och läsning, men då hon lade ifrån sig boken för att kläda af sig, började föremålen där ute i den stora salongen, som under några timmar höljts af majnattens lätta skymning, att skarpare och skarpare framträda i vårmorgonens ljus.

II.

Grefve Barnekens första hustru dog, då Gabrielle var tio år och småflickorna nyss fyllda fem. Den döda hade varit ett föremål för sina barns innerliga kärlek, och den tioåriga flickans sorg öfver moderns död utmärkte sig för lika mycken våldsamhet som ihållighet. Ännu i denna stund, fastän nio år förflutit sedan den afton, då hon stod vid moderns dödsbädd och snyftande anropade henne att ännu en gång öppna ögonen, kunde hon om nätterna vakna upp och gråta af längtan efter den älskade bortgångna.

För sin far hade Gabrielle däremot alltid känt sig främmande, något som hade sin naturliga förklaring i grefvens brist på känsla för så väl sitt hem som för sin familj. Egentligen var han ingenting annat än en ärelysten politiker, som dolde sina passioner under ett älskvärdt yttre.

Att grefven spelade och att hans affärer voro intrasslade, var sedan lång tid tillbaka en offentlig hemlighet. Det väckte således ingen förvåning, då

man fick höra, att han några år efter sin hustrus död för att upphjälpa sin vacklande ekonomiska ställning förlofvade sig med fru Berner, enka efter en brukspatron Berner och, som man sade, ägarinna till öfver en million.

I denna förbindelse ingick kärleken icke ens som den minsta faktor; det hela var ett så ärligt, påtagligt utbyte af rang och pengar, att det icke borde fallit någon in att kalla detta giftermål annat än ett köp, men som vanligt vid dylika tillfällen omspanns så småningom de bägge kontrahenterna med ett nät af romantiska lögner. Ur hemlighetsfulla källor uppdöko plötsligen vissa poetiska yttranden af de nyförlofvade, såsom att fru Berner anförtrott en väninna, att hon vid första sammanträffandet kände, att hon i grefven hade sin *herre*, eller att grefven sagt, att hans nuvarande fästnö var den första *sanna* kvinna han någonsin sett o. s. v.

Dessa yttranden gingo under en åtta dagars tid från mun till mun, ända tills de slutligen oåterkalleligen fastnat på grefven och hans trolofvade och inför personer med lättörd fantasi gifvit detta kalla, beräknade giftermål en anstrykning af poesi.

Grefven var emellertid mycket belåten, om än hans hjärta icke hade någonting med saken att skaffa. Men det fanns en omständighet, som störde denna belåtna sinnesstämning, och det var Gabrielles sätt att emottaga underrättelsen om sin fars förlofning.

Grefve Bärneken hade under sitt politiska lif mer än en gång ändrat åsikter i viktiga frågor, och han hade gjort det med högburen panna och obesvärad min; han hade icke känt något bryderi, då han efter dessa omslag stått inför landets representanter och vetat, att de fleste af dem ogillade eller föraktade honom; men den morgon för tre år tillbaka, då han låtit kalla in sin sextonåriga dotter för att säga, att han ämnade gifva henne en styfmor, var han uppskrämd och orolig som en nervös kvinna.

Utgången af samtalen visade, att han verkligen haft grundade skäl för sin oro. Då han, den vane talaren, stammande och osäkert meddelade Gabrielle nyheten om sitt giftermål, möttes han af ett lidelsefullt och förtvifladt motstånd, hvars barnsliga hetsighet emellertid gaf honom vapen i händerna att besegra den unga flickan genom att förehålla henne hennes dotterliga plikter och hennes brist på själfbeherskning.

Denna sammandrabbning mellan grefven och hans dotter blef både den första och den enda. Gabrielle tog sin tillflykt till nödtvångets resignation, och då grefven föreställde henne för sin blifvande hustru, emottogo henne både Gabrielle och »småflickorna» som trenné väluppfostrade unga damer ägnar, det vill säga oklanderligt ärtigt. Något slags yttring af vänlighet förekom icke på någondera sidan.

Gabrielle hade hittills, trots sin ungdom, nästan allsmäktigt styrt och ordnat i sin fars hus. Då

modern dog, tog hon genast en rörande omsorg om sina bägge systrar, ordnade deras klädningar, promenerade med dem o. s. v. Det var som om hon under inflytande af den sorg, som drabbat henne, plötsligen utvecklats, och en barnsligt brådmodigen känsla af modersplikt dref henne att genast bli som en liten mamma för sina små syskon.

Äfven i själfva hemmets styrande hade Gabrielle så småningom skaffat sig enväldsmakt. Allt emellanåt hade hon små skärmytslingar med husets tjänare, men de tyckte icke desto mindre om henne; ty hennes sätt var vänligt och hon öfverhopade dem med presenter, så att, hur det var, fick hon alltid sin vilja fram till sist. Och hvad grefven beträffar gjorde han henne icke makten stridig; han var alltför upptagen af sina politiska planer och sina intrasslade affärer för att ha någon tid öfrig till hemmets förhållanden. Dessutom hyste han en så stor beundran för och stolthet öfver sin dotter, att han gärna lämnade henne de husliga regeringstömmanne.

Faderns giftermål blef emellertid en vändpunkt i Gabrielles lif. Ifrån det ögonblick, då hon och grefvinnan Barneken hälsade hvarandra som dotter och styfmor, kände Gabrielle att hennes roll i hemmet var slutspelad. Och denna aning gick inom kort i fullbordan; grefvinnans despotiska och småsinta karakter, som dref henne att blanda sig i de minsta husliga detaljer, aflägsnade Gabrielle från allt, som förr tillhört hennes dagliga sysselsättningar, och kom den unga flickan att så helt

och hållet draga sig tillbaka, att det numera icke ens föll henne in att bedja hem ett par af sina flickvänner eller sätta litet blommor i någon af vaserna i salongen.

Och dock var allt detta icke det bittraste i Gabrielles sorg. Hon kunde förlåta fadern, att han förstört hemtrefnaden för henne och småsysterarna, att han påtvingat dem det dagliga sällskapet af en främling, som var dem i hög grad anti-patisk; men hvad hon icke förlät, det var att han genom detta giftermål fläckt den älskade dödas minne, att hon skulle tvingas att hvar dag höra en annan kallas vid detta namn, som hon tyckte att ingen var värdig att bära efter modern.

Första vintern efter detta för Gabrielle så förhatliga giftermål tillbragte hon och småsysterarna utomlands i en pension strax utanför Paris. Hon måste kämpa en hård strid för att få denna utrikes vistelse beviljad, och hon skulle troligen aldrig segrat, om icke styfmodern, fastän hon till det yttre gjorde motstånd, i djupet af sitt hjärta funnit det angenämt att under någon tid vara af med de tre flickorna.

Då Gabrielle följande år kom hem och till sina öfriga sällskapsgåfvor lade den att tala en vacker franska — för öfrigt den enda verkliga kunskap hon ägde, ty hennes uppfostran var till ytterlighet vårdslösad — kastade hon sig med hela kraften af en magasinerad kvinnlig energi in i sällskapslifvet, och allt ifrån den afton, då hon började fira sina triumfer inom societeten, uppstod mellan

henne och styfmodern ett tyst, förbittradt rivaliserande. Grefvinnan var ännu i den ålder då kvinnan gör anspråk på männens hyllning, och som hon hittills, till följd af sin första mans sjukdom och en i små omständigheter tillbragt ungdom, måst försaka sötman att blifva beundrad, sökte hon nu med all den hetsighet, som utmärker den trettioåriga kvinnan, att taga sin skada igen. Och som hon hade vackra toiletter och gaf lysande fester, nekade de unga herrarne ej att gifva hvad hon fordrade.

Gabrielle hånlog föraktfullt, stolt i medvetande om sina aderton år och sin blomstrande ungdomsfägring, och grefvinnan kände detta hån likt en ständigt aggande tyst kritik, som så småningom ingaf henne en hatfull ovilja mot den unga flickan.

Det förekom sällan några öppna sammandrabbningar mellan Gabrielle och hennes styfmor, men grefvinnan hade, när hennes lynne var dåligt, en förmåga att ge pikar, att såra och förödmjuka, som ibland gjorde hemmet nästan outhärdligt för hennes styfdöttrar. Gabrielle kände sig vid dylika tillfällen fullkomligt vapenlös; i ett öppet utbrott kunde hon reda sig mot styfmodern, men på småsinnets och det dåliga lynnets terräng, där man fäktar med förgiftade pilar, var hon alldeles bortkommen. Det var henne omöjligt att säga någonting, då styfmodern under anfall af dåligt lynne vid middagsbordet knappast rörde maten, utan i stället med ett oefterhärmligt blaseradt och ofin känsligt leende betraktade hvarje munbit de unga

flickorna åto, och ännu mindre kunde hon svara, då grefvinnan med skämtsam elakhet hånade hennes smala armar och magra hals. Nej, hon kunde ej försvara sig, men hon föredrog att gå hungrig från bordet framför att höra sin styfmors betraktelser öfver det egendomliga i att mycket magra personer så ofta ha en nästan glupsk aptit, och då hon och småsysterarna på kvällen sutto uppkrupna i Gabrielles säng och snyftande anförtrodde hvarandra dagens vedervärdigheter, slutade de ofta sina förtroenden med en bön, att deras »rätta mamma» måtte bedja Gud befria dem från den elaka styfmodern. —

Grefvinnan Barneken hade varit gift i omkring två år, då i en af hufvudstadens kyrkor uppträdde en ung pastorsadjunkt, som inom kort blef en modepredikant af första ordningen. Han hade icke låtit höra sig många söndagar, förrän kyrkan redan en half timme före gudstjenstens början var till trängsel fylld af en andaktsfull publik, till stor del bestående af damer ur den högre societeten, — och när denna publik lämnade kyrkan vittnade de upprörda anletsdragen och de entusiastiska anmärkningar man utbytte med sina bekanta om att den unge prestens vältaliga föredrag ej lämnat sinnera oberörda.

Det var så underbart, så ljuft skakande att sitta och lyssna till hans ord, uttalade med en stämma, hvars välljudande, bevekande tonfall trängde djupt ned i själen. Och hur kärleksfull var han icke i sina predikningar! Hvilken för-

dragsamhet, hvilket nästan gudomligt öfverseende med syndaren andades icke hvarje hans ord! Aldrig några hårda, egenrättfärdiga domar, endast kärlek, en mildt förlåtande kärlek, en sådan som vittnade om att han förstod människohjärtats behof och med hvilken man kunde fylla själen, icke blott nu i kyrkan, utan under hela veckan, under lifvets många skiftande förhållanden. Ja till och med på baler och teatrar, som en del religiösa kretsar ensidigt och skarpt fördömde, kunde minnet af pastorns ord uppstiga så lugnande, så mildt smekande det oroliga sinnet med en stilla längtan efter nästa söndags andaktsstund . . .

Och så gick vecka efter vecka, månad efter månad. Efter en lördagsafton, tillbragt i dansens hvirfvel, med balhettan ännu i blodet och fantasien hemsökt af halfupplösta bilder och lösryckta ord, kunde de unga flickorna på söndagsmorgonen begifva sig till kyrkan, begärligt insupa hvarje pastorns ord, gråta bakom näsduken och med uppriktig andakt läsa sina böner, för att så följande dag på nytt börja samma kretsgång af omedvetna lögner och oförstådda själsstrider.

På grefvinnan Barnekens lif hade pastorn utöfvat ett genomgripande inflytande. Redan första gången hon hörde honom träffades hon af hans ord och personlighet så, att hon hela den dagen gick som i en dröm och knappast talade till sin omgifning, och under hela följande vecka hade

hennes lynne sin »högtragiska stämning», som Gabrielle brukade säga.

Men följande söndag inträffade en förändring, som fyllde hennes styfdöttrar med en misstrogen häpnad, från hvilken de ej på länge kunde hämta sig.

Då flickorna på middagen kommo ut i salongen, hade de så när icke känt igen sin styfmor, så olika emot vanligt var hon i sitt sätt och sina uttryck. Ögonen glänste, och ett leende, blidt och vemodigt som en solnedgång om hösten, hvilade öfver hennes läppar. Och då styfdöttrarna hälsade på henne, suckade hon, strök med handen öfver Ebbas hår och såg på de unga flickorna med en så vänlig och kärleksfull blick, att de bägge två rodnade af förlägenhet.

»Hvad är det?» hviskade Gabrielle, då de gingo ut till middagsbordet, »ni ska' få se att det är någonting fatalt, som väntar oss!»

På torsdagsaftonen kom emellertid förklaringen öfver denna blida sinnesstämning. Då samlades nämligen vid sjutiden i grefvinnans salong, där betjenten nyss tändt lamporna och ordnat stolarne i en halfcirkel kring ett litet bord med ljus, bibel och psalmbok, en talrik samling damer, yngre och äldre, och strax därefter infann sig pastor Wallner, hvarefter damerna, så snart helningsceremonien ägt rum, togo plats, och pastorn började bibelförklaring och bön, som räckte i ungefär två timmar. Grefvinnan grät nästan hela tiden, ja till och med sedan pastorn och de öfriga gå.

sterna gått, var hon så upprörd, att hon utan den minsta anledning allt emellanåt fick tårar i ögonen.

Dessa torsdagssammankomster varade sedan hela vintern; men den blida sinnesstämning, som utmärkte grefvinnan före och under de första sammankomsterna, aftog så småningom, och hon blef i stället mer än vanligt retlig, då torsdagen närmade sig.

Åt sällskapslifvet hade hon visserligen icke alldeles sagt farväl — det fanns inom henne en känsla af försiktighet, som dref henne att ej helt och hållet stöta sig med gamla umgängesvänner — men hennes forna begär efter nöjen var slut, och hon upphörde plötsligen helt och hållet att dansa. Hennes mesta tid upptogs i stället af välgörenhet, hvaråt hon, efter bekantskapen med pastor Wallner, lidelsefullt hängaf sig. Hon ställde sig i spetsen för basarer för välgörande ändamål, ordnade barnhem, hade matdagar för fattiga och gick åtminstone en gång om dagen att besöka någon nödställd familj, där hon kunde sitta i timtal, deltagande lyssna på berättelser om sjukdom och lidanden, trösta och hjälpa icke blott med penningar, utan äfven med vänliga, kärleksfulla ord, och när hon slutligen gick därifrån, öfverhöljdes hon af tacksägelser och välsignelser, som kommo tårarne att uppstiga i hennes ögon. Ofta försökte hon då att på hemvägen träffa pastorn för att söka hans råd för sin filantropiska verksamhet, och när hon fann honom hemma, hände det icke sällan, att deras samtal mycket fort lämnade det praktiska

området och gled in i själslifvets lockande irrgångar.

Grefve Barneken blandade sig icke det minsta i sin hustrus görande och låtande. Liksom han aldrig gjort några invändningar den tid, då grefvinnan jagade efter nöjen och förströelser, så lämnade han henne nu full frihet att efter behag gå till en bönesal i stället för att följa honom i sällskapslifvet. »Min hustru har blifvit läzerska för i vinter,» brukade han säga med ett filosofiskt leende, då någon frågade efter hans grefvinna.

På denna punkt stodo förhållandena i grefve Barnekens hem den vackra våreftermiddag, då pastor Wallner gjorde bön i grefvinnans salong, och Gabrielle ute på balkongen bröt förbindelsen med sin kusin och barndomsvän, Johan Barneken, som allt sedan deras tidigaste ungdom varit hennes beundrare och friare.

Vintersäsongen var för länge sedan slut; det var sista torsdagen grefvinnan hade sin religiösa sammankomst, ty följande vecka skulle grefve Barnekens familj — grefven själf ämnade sig till en badort i Tyskland — resa ned till Säboholm, ett gammalt fideikommiss i Södermanland, som grefven, tack vare sin andra hustrus penningar, nyligen restaurerat.

Grefvinnan och Gabrielle voro, hvar och en på sitt håll, mycket upptagna under denna vecka. Gabrielle gjorde afskedsvisiter i de familjer, där hon under vinterns lopp varit bjuden, ordnade sina och systrarnas toiletter och planerade för sommar-

utflykter, så att hon och småflickorna icke i tre månader skulle behöfva sitta och »torka» på Säboholm tillsammans med styfmodern.

Grefvinnan gjorde endast några få afskedsbesök, men hon hade nyligen stått i spetsen för en basar, hvars inkomster voro ämnade till grundfond för ett barnhem, och innan hon reste till landet, ville hon ha planen härför utkastad och penningemedlen ordnade.

Pastorn var henne oförtrutet behjälplig härmed; under denna vecka kom han hvarannan dag och satt timme efter timme med grefvinnan framför ett med papper och räkningar belastadt bord i grefvinnans lilla skrifrum innanför salongen. Den unge prestens vackra ögon strålade af glädje, då han såg det gynnsamma resultat, hvartill deras beräkningar tycktes leda, och då han tänkte på hur många små sjuka, eländiga barn, som genom detta hem skulle få omvårdnad, och grefvinnan avslutade regelbundet dessa seanser, hvilkas sista scen alltid utspelades i tamburen nere vid dörren, med ett tyst, men ymnigt tåreflöde.

Vid toltiden den dag, då grefvinnan Barneken och hennes styfdöttrar skulle resa ner till Säboholm, kom pastorn för att säga farväl och lämna grefvinnan en bok, som hon önskat låna. Grefvinnan bad honom sitta ner, men han hade så brådt att han genast måste gå, och grefvinnan envisades ej. Hon såg för öfrigt icke ut att vara vid bästa lynne; flickornas närvaro, pastorns tankspridda brådska och de många förhållningsorder,

hon ännu hade att gifva tjänarne, innan hon reste, oroadde henne och gaf henne ett misslynt ansiktsuttryck, som icke ens pastors närhet kunde bortjaga.

Men då pastorn sade henne farväl och på sitt vänliga sätt tryckte hennes hand till afsked, förvandlades det trumpna draget till ett mildt leende, och hon sade med dämpad röst:

»Ja, välkommen till Säboholm nästa vecka, hjärtligt välkommen!»

Småflickorna vände sig hastigt om och sågo på Gabrielle.

»Till och med där!» hviskade de med en blinkning och en betydelsefull accent på orden.

Men Gabrielle svarade ej; hon lutade hufvudet i handen och stirrade tankfullt på bordet, framför hvilket hon satt. Då hon hörde styfmoderns ord: »välkommen till Säboholm», hade hon genomfarits af en känsla af tillfredsställelse, som plötsligen skingrade den beklämning hon under hela denna sista tid erfarit. Hon förstod ej denna själsrörelse; det var endast en af dessa flyktiga, namnlösa stämningar, som ibland kunna beröra vår själ så hastigt, att de äro borta, innan vi hunnit gripa och undersöka dem.

Men då dessa flyktiga stämningar äro slocknade, kvarlämna de alltid i vår själ liksom en bottensats af hemlighetsfull lycka, af ljuf, oförklarlig, längtan . . .

III.

Genom det mörkgröna löfverket i lindallén på Säboholm inträngde junisolens sken och kastade ljusa, dallrande fläckar på sandgången, under det att skuggorna från trädens stammar föllo långa och djupa i den tidiga morgonstunden. På ena sidan af allén låg en stor, gammalmodig park med mossbelupna, halft förfallna statyer och åldriga träd; den andra sidan begränsades af en hafsvik, som, då höst- och vårstormarna rasade, kunde gå i höga vågor, hvilkas slag mot stranden ängsligt ackompanjerade suset bland parkens träd, och som alltid, äfven under de varmaste sommardagar, uppfriskade luften med sina af tång och saltsjöluft mättade vindfläktar.

Klockan var ännu icke slagen sju, men trots den tidiga timmen hade Robert Wallner, som kvällen förut anländt till Säboholm, där han på greffinnans inbjudan skulle stanna ett par veckor för att hvila ut efter vinterns ansträngande arbete, redan en lång stund promenerat i parken.

Det syntes att han både till kropp och själ njöt af sin morgonpromenad; än stannade han, drog ett djupt andetag och såg sig omkring, än tog han af hatten, strök upp håret och ställde sig med ansiktet mot sjön, så att dess friska vindar fingo fritt spela kring hans panna.

Då han kom in i lindallén slog han sig ned på en bänk, framför hvilken var en uthuggning, som visade en del af den i morgonljuset skimrande hafsviken. Här satt han länge och stirrade drömmande på den vackra utsikten; så tog han upp en bok och började läsa, för att dock efter en stunds förlopp slå ihop boken och å nyo försjunka i drömmar.

Han visste ej hur länge han suttit så, då ljudet af lätta steg på sandgången kom honom att spritta till och vända sig åt sidan. Det var Gabrielle, som, äfven hon, tycktes bli öfverraskad, ty hon stannade redan på afstånd och drog sig baklänges, liksom hon genast tänkte lämna allén.

»Förlåt att jag stör . . . jag visste ej att ni var här . . . lindallén brukar vara min favoritplats om morgnarna,» sade hon på ett sätt, som var ämnadt att låta förbindligt, men som genom den stela, kalla ton, hvori hon dolde den förvirring Roberts åsyn förorsakade henne, blef nästan ohöflig.

Men Robert var i detta ögonblick så barnsligt lycklig, att han kände sig i stånd att trotsa, ja till och med öfvervinna Gabrielles köld.

»Ja, då är det väl egentligen jag som skulle rymma fältet,» sade han vänligt leende i det han steg upp och hälsade på den unga flickan, »och jag lofvar att jag inte mera skall annektera er favoritplats. Men eftersom jag nu redan är här, så kanske vi kunna trifvas med hvarandra några ögonblick, eller hur?»

»Ja visst!» svarade Gabrielle med det nervösa skratt, hvarmed hon alltid brukade dölja att hon var på något sätt upprörd, »här är vackert, tycker ni inte det . . . just härifrån har man en så vacker utsikt . . .»

Hon slog sig ned på bänken, sammanknäppte händerna öfver parasollet och vände frågande sitt ansikte mot Robert. Denne böjde samtyckande på hufvudet och satte sig därefter bredvid Gabrielle.

»Jag tycker om att kunna se åtminstone en bit af hafvet,» fortfor Gabrielle med en kvinnligt nervös ifver att få samtalen i gång, som, trots hennes världsvana, genast gaf Robert ett öfvertag, »förra sommaren bodde vi på min styfmors egendom i Upland, där det inte finns annat vatten än en grön ankdamm, och jag trodde att jag skulle dö af vantrefnad. Jag blir sjuk, då jag inte får se hafvet, det är alldeles som om jag vore instängd i ett fängelse.»

»Det rinner kanske något af vikingablod i edra ådror,» svarade Robert leende.

»Ja, jag tror det. Jag är öfvertygad om att mina förfäder foro omkring på drakskepp och plundrade och härjade. Det var mera poetiskt än

att fara på ångbåt mellan Säboholm och Stockholm, hvartill mina sommarutflykter komma att inskränka sig!» tillade hon skrattande.

»Men vikingarne hade nog sina mindre poetiska mödor också,» sade Robert småleende, »och till dem hörde säkert att inte bara om sommar-morgnarna, då vädret är vackert, vara uppe klockan sju . . .»

»Men de brukade antagligen inte heller vara på baler och komma hem två, tre på natten,» invände Gabrielle.

»Antagligen icke. Men det är icke heller någon nödvändighet för personer med vikingalynne i våra dagar. Finner ni verkligen så stor lycka i sällskapslivet?»

»Lycka!» utbrast Gabrielle med ett hånskratt, »nej inte det allra minsta. Det är för mig bara ett slags morfin. Om jag vore lycklig, tror jag inte jag någonsin skulle sätta min fot dit!»

»Människor ha ett eget sätt att uppfatta lyckan, i synnerhet i ungdomen,» svarade Robert, i det han böjde sig framåt och med käppen ritade i sanden. »De indela mänskligheten i två stora grupper, lyckliga och olyckliga, på samma sätt som en naiv psykologi indelar dem i goda och onda. Det finnes, ur mänsklig synpunkt sedt, hvarken lyckliga eller olyckliga, hvarken goda eller onda människor, ty hvarenda individ är ju en mer eller mindre komplicerad sammansättning af allt detta. Men,» tillade han, i det han såg upp och vände sig mot Gabrielle, »icke desto mindre är det

sant, att det finnes två stora grupper, en af lyckliga, en af olyckliga, fast inte såsom världen dömer. Alla som äga trons fullhet, alla som ha kommit i ett sant barnskapsförhållande till sin Gud och fader äro lyckliga — alla som stå utom tron äro olyckliga, 'fortvivlede', som Kierkegaard säger, om de också hade en kejsares makt eller en Rothschilds rikedom.»

Gabrielles vackra ansikte hade, medan Robert talade, fått ett missnöjdt, oroligt uttryck, och hon höjde omärkligt på axlarna.

»Ni är således själf fullkomligt lycklig?» frågade hon därefter hastigt.

Robert svarade ej genast; Gabrielles ord tycktes uppröra honom, ty han rynkade ögonbrynen, och hans läppar sammanpressades.

Men då Gabrielle upprepade sin fråga, svarade han allvarligt, nästan strängt:

»Fullkomligt lycklig. Det är visserligen sant, att mörka sinnesstämningar ibland kunna komma och störa mitt förhållande till Gud och beröfva mig känslan af lycka. Men det är bara ovädersmoln, som fara öfver solen, jag vet att den finnes ändå. Och djupast i mitt hjärta hvilar, som en trygg grundval, en bestämd föresats, en fast vilja att vara lycklig . . .»

»*Vilja* att vara lycklig?» upprepade Gabrielle med en gäckande ton.

»Ja, alldeles. Att vara lycklig, så som jag menar det, är ingenting annat än en viljeakt.»

»Men det finns väl ingen människa, som ej vill vara lycklig?»

»Tvärt om. Jag tror, att de allra flesta människor vilja vara olyckliga.»

Gabrielle svarade ej; Roberts ord försatte henne i ett tillstånd af retlig oro. Hon förstod dem ej, hon ansåg dem icke vara annat än nonsens, men på samma gång uppväckte de hos henne en känsla af harm öfver att hon ej kunde följa hans tankegång.

»Ja,» sade hon slutligen kallt, »jag *vill* väl vara olycklig då. Jag erkänner, att jag inte alls förstår hvad ni menar, jag har aldrig förstått sådana där religiösa hårklyfverier. Uppriktigt sagdt, tror jag att religionen ofta icke är annat än humbug.»

»Tror ni på kärleken, fröken Barneken,» frågade Robert utan att låtsa om Gabrielles sista ord, »jag menar nu icke den gudomliga, utan den naturliga, man och kvinna emellan; tror ni, att det finnes en sådan, som är ren och ädel?»

»Ja . . . ja visst, . . . svarade Gabrielle något förbryllad.

»Och ändå finns det ju så många afarter däraf, så många lumpna, smutsiga känslor, som kallas kärlek, ja det finns väl knappast någon känsla, som kan så förvridas som just kärleken. Men det faller er icke in att förneka den; ni måste erkänna, att lifvets poesi uti dess mest förädlande och höjande form *just* är denna kärlek, som dock äfven bringar mycken synd och skam öfver vårt

släkte. Hvarför dömer ni annorlunda om den religiösa tron? Hvarför förnekar ni, att det *finnes* en sann tro, därför att det äfven finnes afarter och förirringar däraf?»

»Jag har inte förnekat att den finnes,» svarade Gabrielle hastigt, »jag säger bara att de flesta människors religion är humbug eller . . . enfald. För resten svarar jag bara för mig själf, och *jag* tycker att det är omöjligt att tro! Jag ville göra det, jag önskar att jag kunde det, men . . . Det finns ju så mycket sorg och lidande i världen, hur kan man tro att Gud är kärleksrik, då Han tillåter sådant, och någon annan än en kärleksrik Gud vill man väl ej tro på, annars är det bättre att ingen alls ha. Och jag *kan* inte försona mig med att lifvet är så fullt af lidande. Det sätter mig i harnesk mot Gud. Jag har t. ex. en ung väninna, som nyss fyllt tjugu år och som sedan sitt tolfte år varit lam i bägge benen, så att hon måst dragas och bäras som ett litet barn. All ungdomens glädje är henne förnekad, allt, allt som ger lifvet värde, det skall aldrig finnas för henne! Jag kan aldrig gå ifrån henne, utan att mitt hjärta sväller af bitterhet och förtviflan, och jag tycker, att jag skulle vilja knyta handen mot den grymma makt, som på det rysliga sättet hemsöker en stackars människovarelse.»

»Och hon själf, hon är väl också full af förtviflan och bitterhet?» frågade Robert, som mycket väl kände den unga flicka Gabrielle åsyftade.

»Hon! Nej, hon är en ängel!» utbrast Gabrielle, i det att tårarna kommo henne i ögonen, och det bittra uttrycket i hennes ansikte förjagades af ett varmt skimmer; »jag har aldrig hört ett ord af klagan eller ens misslynthet ifrån henne, tvärt om, hon säger att hon kan *tacka* Gud för det lidande han pålagt henne.»

»Men, här har ni ju det mest lefvande bevis på en sann tro,» invände Robert. »Icke kan ni väl vilja säga, att er väninnas religion är humbug eller tillgjordhet?»

»Nej, visst inte, men kanske möjligen surrogat för den lycka lifvet så helt och hållet nekar henne. I alla händelser, nog är hennes tro sann och ärlig. Jag vet också ingen människa, som jag beundrar och vördar så som henne. Hon är det älskligaste och kärleksfullaste man kan föreställa sig; tänker aldrig på annat än att hjälpa och göra andra glädje! Hon är en kristen i det ordets allra bästa bemärkelse. Men hur många äro sådana som hon? Jag åtminstone har aldrig sett någon, som ens liknat henne!»

»Men förstår ni inte, att detta enda exempel är nog för att bevisa, att det verkligen existerar en kraft, som heter *tro*, och att det sedan beror på oss själfva, om vi vilja tillägna oss den eller icke?» svarade Robert småleende. »Järnet är inte i sig själft magnetiskt, men så snart ett stycke järn berörts af den magnetiska kraften, blir det ett vittnesbörd om att det verkligen existerar en sådan kraft. På samma sätt är det med människosjälen. Om ni

blott *en* gång sett och erkänt de härliga frukter tron kan frambringa i henne, så kan ni ej förneka att denna kraft existerar.»

»Det är icke för mig något bevis!» utbrast Gabrielle hetsigt. »Jag har aldrig erkänt, att det är några mystiska krafter, som värka i min väninna. Hon är en ovanligt ädel och storslagen natur, därför bär hon sitt lidande på ett ädelt sätt. Men vi finge väl se, om ett dylikt lidande hemsökte någon mindre ädel natur . . . till exempel . . . min styfmor . . . hvad slags frukter hon skulle bära — och hon anser sig ju också vara ett vittnesbörd om tron — men inte tror jag, att hennes frukter skulle bli fördragsamhet och kärlek.»

»Förlåt mig, fröken Barneken, men nu tycker jag att ni inte är ärlig i ert resonnemang,» invände Robert allvarligt. »Jag vet mycket väl hvem ni åsyftar med 'er väninna', och jag känner henne lika bra, ja kanske bättre än ni. Jag skulle således kunna omtala för er, ifall ni icke visste det redan förut, att det fanns en tid, då er väninna ingalunda bar sitt lidande på ett ädelt sätt, då hennes hjärta tvärt om var uppfyllt af bittra, hätska tankar och då hon som Job förbannade sin födelsestund . . .»

»Och det var väl icke underligt!» utbrast Gabrielle lidelsefullt. »O, om jag varit i hennes ställe, jag tycker, att jag icke skulle kunnat finna ord nog starka att förbanna, att . . .»

»Jag har icke sagt att det var underligt,» afbröt Robert med en skiftning af otålighet i rösten.

»Jag säger detta blott för att visa er, att er väninna icke af sig själf kunde bära sitt lidande så ädelt, så tålmodigt, ja med sådan glädje som hon gör det, utan att det är tron, som verkar detta under i henne.»

»Ja, så anser ni, men så anser inte jag,» svarade Gabrielle, och en plötslig kyla efterträdde hennes nyss så upphetsade sätt. »Jag anser tvärt om, att det just är det ädla och kraftiga i hennes natur, som slutligen efter en svår strid med otålighet och egenvilja segrat och lärt henne konsten att resignera och att göra det bästa möjliga af lifvet.»

»Men så säger hon icke själf. Jag har aldrig ens hört henne använda ordet resignation. Där- emot har jag otaliga gånger hört henne säga, att, om hon icke fått syn på Kristi kors, om icke trons kraft timme för timme hölle henne uppe, skulle hon ögonblickligen sjunka ned i förtviflan och bitterhet. Och jag har ingen anledning att betvifla sanningen af hennes ord.»

»Det är ett själfbedrägeri», svarade Gabrielle hastigt och afgörande, »ett slags räddningsboj, som hon använder för att kunna hålla sig uppe . . .»

»Själfbedrägeri? Men har ni egentligen någon rätt att skylla er väninna därför? Jag för min del har sällan sett en mera skarp, klar och medveten intelligens . . .»

»Ja, det har jag aldrig förnekat! Hon är den mest begåfvade kvinna jag någonsin känt, och jag

vet mycket väl, att jag inte är värdig ens att upplösa hennes skorem . . . »

»Nå, och ändå fläckar ni denna intelligens, som ni tycks beundra så lifligt, med att konstruera upp psykologiska förirringar, bara för att till hvad pris som helst få bortresonnera tron? Tycker ni, att det finnes den minsta logik däri?» frågade Robert och betraktade med ett öfverlägset leende den unga flickans upprörda ansiktsdrag.

»Ja, det är icke på minsta sätt något ologiskt,» svarade Gabrielle ännu mera trotsigt, »de allra intelligentaste människor kunna falla offer för själfbedrägeri, det tror jag ingen skall kunna säga emot. Jag håller fortfarande på att min stackars vän är både skarpsinnig och i alla afseenden begåfvad, men att hon ändå för tillfället icke är riktigt normal. Hade hon fått vara frisk, så hade hon nog varit annorlunda, men nu har hon, likt ett stackars dödsskjutet djur, som inte vet hvart det skall taga vägen, slutligen hetsats in i en religiös extas, som ger henne ett slags ersättning för allt hvad lifvet nekar henne. O, jag förstår henne så väl, hennes lif är så tomt, så poesilöst, och det är ändå, i brist på bättre, någonting poetiskt i det där svärmeriet. Jag skulle kunna göra alldeles som hon: med berådt mod och med fullt medvetande om att jag bedroge mig själf, kasta mig in i en religiös sekt och så med den ena delen af min varelse, den som inte *kan* afstå från all slags tjusning i lifvet, svärma i psalmsång och berusa mig med religiösa stämningar, under det

att mitt bättre jag, mitt förståndiga och nyktra, obarmhertigt skrattade ut mig!»

Robert svarade ingenting. Gabrielles ord gjorde på honom ett så plågsamt intryck, att han hade svårt att dölja de känslor han erfor. Hur var det möjligt, att en nitton års flicka hade en så brådmodigen uppfattning af livvets förhållanden, en så osundt skarp blick för människohjärtats mysterier? Hvad var det väl som hade beredt detta unga sinne till en så bördig jordmån för skepticism och otro? Och hvilka strider skulle hon ej få utkämpa, hvilka mörka, ensamma stigar skulle hon ej få vandra, hur skulle ej malmen i henne behöfva luttras, hamras, smidas, om slagget skulle gå bort och hennes sinne renas att emottaga och förstå lösningen af den stora, underliga lifsgåtan. En känsla af ousäglig smärta genomlade honom plötsligen med aningens hemlighetsfulla kraft och kom honom att hastigt vända sig åt sidan för att dölja de tårar, som mot hans vilja stego upp i hans ögon.

Äfven Gabrielle satt tyst, med hufvudet till hälften bortvändt, och upptagen af plågsamma tankar, åt hvilka den härliga sommarmorgonen med suset i lindalléns träd och vågornas sakta skvalpande mot stranden gaf en smärtsam ljufhet . . .

Plötsligen afbröts deras tankar af ljudet från frukostklockan, som ringde med en skärpa och häftighet, hvori Gabrielle tyckte sig spåra en morgonhälsning från styfmodern. Den unga flickan spratt till och reste sig hastigt upp från bänken.

»Att klockan redan är nio,» utbrast hon och återtog sin vanliga själfsvåldiga ton af blaserad världsdam, »jag vet visserligen, att ni föraktar fruntimmers-artligheter liksom bagarebarn bröd, men jag måste ändå säga, att tiden gått märkvärdigt fort i ert sällskap.»

Robert tog ej upp den unga flickans lätta ton, och det sorgsna uttrycket försvann ej ur hans ansikte.

Men Gabrielle lät icke afskräcka sig af detta uttryck, utan fortfor att, medan de gingo genom parken upp till byggningen, prata på samma obesvärade sätt. Hon kände ett oemotståndligt behof att jaga upp sig till en gladare sinnesstämning för att därmed döfva den oro, hon kände öfver att denna stunds förtrolighet lockat henne att visa pastorn en öppen hjärtighet, som hon icke ens brukade visa sina förtroligaste vänner. För hvar minut som gick hemsöktes hon mer och mer af den olidliga vånda, personer med ett stolt och kyskt sjäslif pläga erfara, då de af någon oberäknelig stämning förledts att blotta sig inför en främling.

Uppkomna på terrassen, fingo de se Mimmi och Ebba i full fart rusa utför trappan och backen. Sedan de bägge flickorna hälsat på pastorn med en tafatt vågrörelse på kroppen och en knyck med hufvudet, ett slags bugning, hvari märktes tydliga hemödanden att nå det hälsningsideal de studerade hos Bellan, klängde Mimmi sig fast vid Gabrielles ena arm och hviskade i hennes öra:

»Hon är alldeles utom sig af ilska, Bellan. Ahlbornskan har rapporterat, att du och 'abbén' suttit en timme nere i lindallén.»

»Reta henne genom att gå terrassvägen förbi hennes fönster,» hviskade Ebba bakifrån.

Gabrielle tryckte betydelsefullt Mimmis arm och återtog därefter sitt själfsvåldiga prat med pastorn.

»Tycker pastorn om att rida?» frågade hon och gaf Robert en kokett blick.

»Ja,» svarade denne med ett lugn, mot hvilket Gabrielles anfall studsade vanmäktigt tillbaka, »förr var jag mycket road däraf, men på dessa sista år har jag ej haft tid.»

»Men härute måtte pastorn väl ha tid,» fortfor Gabrielle på samma sätt, »ty jag kan ej föreställa mig, att fattigbesök och betraktelser skola upptaga hela dagen. Här finnas två utmärkta ridhästar; om pastorn har lust, kunna vi göra en tur tillsammans . . .»

Robert hann emellertid icke svara på den unga flickans förslag, ty medan Gabrielle talade, kom grefvinnan, mörk och olycksbådande som ett plötsligt uppstigande ovädersmoln, ut på trappan. Utan en blick åt de unga flickorna gick hon med tragisk min och hållning emot pastorn och räckte honom under tystnad sin hand till morgonhälsning.

Då denna ceremoni var öfver, vände hon sig, alltjämt med samma mörka uttryck, mot Gabrielle och sade sträft:

»Gabrielle och barnen veta, att frukosten serveras klockan nio, och att jag då önskar att ni punktligt skola infinna er vid bordet. Det är nu andra gången jag ringer.»

»Förlåt mig,» skyndade sig pastorn att invända, »men felet var mitt, jag uppehöll fröken Barneken för länge.»

»Då man har en plikt som kallar, låter man ej uppehålla sig,» sade grefvinnan, och den tragiska minen upplöstes för ett ögonblick i ett blekt, martyrligt skimmer; »det är visserligen bara en obetydlighet det är fråga om, men *min* förnämsta lefnadsregel är: trohet i det lilla, lydnad äfven i småsaker, och den regeln söker jag äfven inplanta hos barnen.»

Pastorn svarade ej; han gjorde blott en liten böjning på hufvudet, gick in i tamburen för att ställa ifrån sig käpp och hatt och följde därefter grefvinnan ut i matsalen.

Småflickorna, på hvilka styfmoderns tillsägelser alltid hade en för ögonblicket förlamande verkan, gingo efter med stillsamma later, och sist kom Gabrielle, hvilkens bleka kinder glödde af harm öfver att på detta sätt ha blifvit »uppläxad» inför en främling.

Hon kunde ej taga sina ögon ifrån styfmoderns gestalt, medan de gingo genom det långa galleriet, som ifrån terrassingången ledde till matsalen. Det var i denna rygg någonting som retade henne ända till ursinne, det var alldeles som om den gått i bukter af inställsamhet och kväfd ilska . . .

»Jag hatar henne,» hviskade Gabrielle inom sig och knöt lidelsefullt sin ena hand, »jag hatar henne . . .»

Under frukosten förbättrades emellertid grefvinnans lynne betydligt. Hon hade nu pastorn vid sin sida, och med detta slags vampyrlik kraft, som är egen för en del kvinnor, förstod hon att liksom tillsuga sig hela hans uppmärksamhet, och genom denna process åstadkom hon hos sig själf en reaktion af godt lynne och älskvärdhet.

Gabrielle däremot knappast talade eller åt under hela frukosten. Pastorn räckte henne flere gånger brödkorgen eller assietterna och såg på henne med en forskande blick, men hon skakade blott på hufvudet och sköt afvärjande undan hans framsträckta hand.

Plötsligen fick hon känna styfmoderns ögon fästa på sig med ett underligt stickande uttryck, som kom henne att känna sig till mods ungefär som en fågel, hvilken helt oförmodadt får se ett ormhufvud resa sig upp.

»Nu kommer det,» tänkte hon rysande, »jag känner, att hon ämnar säga någonting som sårar mig; o, om jag ändå kunde springa min väg, om jag kunde komma undan . . . det är alldeles, som om en ogrannlagenhet susade i luften omkring mig . . . o, om jag bara . . .»

»Hvarför äter du inte, Gabrielle?» frågade grefvinnan kort. »Hvad är det åt dig? Är du sjuk? I så fall skola vi genast skicka efter doktorn.»

»Jag är inte sjuk,» svarade Gabrielle, och den världsvana unga flickan skyggade som ett skrämmt barn för styfmoderns kalla blick, »jag är bara inte hungrig.»

»Men det går icke an, det här,» fortfor grefvinnan på samma sätt, »du måste börja dricka brunn för att återfå aptiten. Du har sannerligen inte råd på att förlora hvarken färg eller hull, mitt kära barn. Se bara på dina handleder, det är riktigt ängsligt att se dem.»

Gabrielle svarade ej; men hon tänkte inom sig, att, om grefvinnan satte ett stycke biff i vrångstrupen, skulle hon icke göra någonting för att få det i rätt strupe igen.

»Fröken Barneken skall skaffa sig bättre aptit till middagen,» inföll pastorn hastigt, »hon och jag ha kommit öfverens att på förmiddagen göra en ridtur, och det är en motion, som brukar vara stärkande för matlusten.»

Grefvinnans ansikte mulnade plötsligt.

»Jaså,» sade hon iskallt och gaf på samma gång Gabrielle en blick, som tydligare än ord sade, att *den* ridduren aldrig skulle komma att äga rum annat än i inbillningens värld.

Grefvinnan höll ord med hvad hennes blick lofvat. Strax efter frukosten bad hon pastorn komma in i sitt skrifrum, där hon under ett par timmar uppehöll honom med att resonera om planen till ett nytt fattighus, hvilken hon ämnade bedja grefven framlägga vid nästa sockenstämma. Då detta ämne, som Robert ägnade det lifligaste

intresse, var afslutadt, frågade grefvinnan med ett mildt leende, om pastorn icke ville följa henne till Lars Peters i Enby; hustrun där var mycket sjuk, och hennes själstillstånd var dessutom i hög grad sorgligt. Pastorn svarade naturligtvis ett beredvilligt ja, grefvinnan utrustade sig i en lämplig promenaddräkt, enkel, men smakfull och klädande, på armen en liten korg med böcker, penningar o. s. v. och i handen en lång parasoll, som hon använde till käpp, hvarefter hon och Robert vid elfvatiden begåfvo sig af till Lars Peters i Enby.

Det var en het sommardag, och vägen till Lars Peters stuga, som låg nära en half mil från Säboholm, gick nästan oafbrutet öfver soliga ängar och längs dammiga landsvägar. Vanligen åkte grefvinnan på sina fattigbesök, men hon föredrog att gå i dag, ty om hon åkte, skulle hela färden vara gjord på ett par timmar, då däremot en promenad fram och tillbaka med åtföljande raster och samtal kunde draga ut nästan hela förmiddagen.

Pastorn led mycket af värmen; han var eljest en rask fotgängare, men middagshettan, som endast sällan mildrades af någon skugga, gaf honom hufvudvärk och försatte honom i en transpiration, som gjorde promenaden allt annat än behaglig.

Men grefvinnan vandrade öfver de soliga ängarne med en härdighet, som skulle hedrat en dagsverkskvinna. Hennes magra, nervösa kropp kände aldrig någon trötthet, då hon satt sig ett mål före,

och medan hon nu gick där med pastorn fånglad vid sin sida, låg det öfver hennes ansikte ett drag af energi, som verkade nästan förlamande på hennes följeslagare, hvars trötthet hon icke ville märka, förrän de kommo till en skogsdunge, där hon på förhand gjort upp, att de skulle hvila en stund och få ett intressant samtal.

Hvila fingo de, men något intressant samtal kunde ej ens grefvinnans energi åstadkomma. Pastorn svarade fåordigt, och alla grefvinnans vänliga miner och inställsamma anmärkningar lyckades ej förjaga det uttryck af missnöje, som låg öfver hans annars öppna och vänliga ansiktsdrag.

Men så snart de kommo fram till Lars Peters, försvann helt och hållet detta lilla missnöje. Tålmodigt och kärleksfullt lyssnade han på den sjukas klagan och försökte att efter bästa förmåga bringa henne lugn och tröst. Grefvinnan satt på en stol bredvid och lyssnade med sammanknäppta händer och ett passionerad andaktsfullt uttryck till dessa allvarliga ord, som den unge prestens låga, välljudande stämma gjorde ännu mera gripande.

I ett par timmar kvardröjde de i stugan; grefvinnan underrättade sig om folkets lekamliga behof, hjälpte själf den ena af flickorna att bädda sängen, medan Lars Peter flyttade den sjuka, skänkte dem penningar och medicin, gaf dem en mängd hygieniska föreskrifter och praktiska råd, allt med en ifrig, deltagande omsorg, som kom den sjuka att snyfta af tacksamhet och beundran.

»Ja,» sade Lars Peter och ref sig i hufvudet, »det finns då inte maken till vår grefvinna, de' har jag sagt, och de' blir jag ve'.»

Grefvinnan fick tårar i ögonen, då hon med en skakning på hufvudet och ett flere gånger upprepadt »tyst, tyst,» afvärjde torparfolkets tack-sägelse. En ljuf rörelse smekte hennes sinnen och stillade för några ögonblick den underliga gnagande oro, som ständigt fyllde henne. Med en hastig blick, hvars skygga, bedjande uttryck hon själf ej visste af, såg hon på pastorn, liksom hade de veka känslor hon erfor fyllt henne med en oemotståndlig längtan efter något tecken till sympati, ett ord, en blick . . . Men hennes hemliga bön studsade ohörd tillbaka; pastorn tycktes icke förstå henne, han icke ens besvarade hennes blick, utan fortfor att vänligt prata med en af Lars Peters flickor.

Emellertid var förmiddagen nu långt framskriden, och trots sin önskan att ännu längre kvarstanna hos det fattiga folket, greps grefvinnan vid åsynen af pastorns trötta ansiktsuttryck af en plötslig ifver att komma därifrån, hvarför hon något brådskande sade farväl och därefter, följd af Lars Peters tack och hustruns välsignelser, i pastorns sällskap anträdde hempromenaden.

Efter middagen, som intogs under en något tryckt sinnesstämning, gjorde Gabrielle ännu ett försök att realisera det framkastade förslaget om en ridtur med Robert. Denne blef genast intres-

serad; tanken på att en stund få njuta af det nöje från hvilket han under så många år måst afstå uppfyllde honom med en barnslig glädje.

»I min ungdom ansågs jag vara en god rytare,» sade han skämtsamt, »och om Gud icke visat mig på andra vägar, hade jag troligen blifvit en duktig sportsman.»

Grefvinnan sade ingenting, hon låtsades icke höra hvarom de båda unga talade, utan böjde sig djupare ned öfver sitt handarbete och räknade med dyster ifver dess maskor.

Men då stalldrängen en stund därefter ledde upp hästarna till porten, och Gabrielle, elegant, vacker och oförsiktigt strålande af segerglädje, kom ut i sin riddräkt, fick grefvinnan ett plötsligt anfall af nervkramp. Pastorn, som aldrig förr varit vittne till en dylik attack, blef utom sig af förskräckelse vid åsynen af dessa skakningar och vid att höra denna slocknande stämman, som flämtade ett knappast hörbart: »vatten». Blek och upprörd stod han lutad öfver soffan, där grefvinnan låg, och höll sin arm bakom hennes hufvud, medan Gabrielle hällde vatten i den sjukas mun, och då den unga flickan hastigt hviskade åt honom, att det vore bäst, om styfmodern finge vara ensam, och att de gärna kunde företaga den tilltänkta rituren, gaf han blott Gabrielle en förvånad blick och svarade, att under nuvarande förhållanden vore det ju omöjligt att lämna grefvinnan.

Gabrielle sade ingenting. Hon sammanpressade sina läppar, och hennes ansiktsdrag fingo

en marmorlik kyla. Med en häftig rörelse ställde hon ifrån sig vattenglasen och lämnade rummet för att ge stalldrängen tillsägelse att föra ned hästarna.

Grefvinnans anfall upphörde, strax efter sedan Gabrielle lämnat henne; skakningarna domnade bort, ögonen öppnades, och hon kunde med ett matt småleende bedja pastorn förlåta, att han på detta sätt måst vara vittne till hennes svaghet.

Men någon ridtur blef det icke mera fråga om; både Gabrielle och pastorn hade förlorat lusten därtill.

Följande dag var grefvinnan alldeles återställd och färdig att på nytt föra pastorn omkring i torparnes stugor. Denna gång åkte hon dock och tog en af småflickorna med sig. »Jag vill att barnen tidigt skola lära att blifva förtrogna med de fattiges nöd,» sade hon förklarande till pastorn.

På detta sätt fortfor hon under de följande dagarna, gick eller åkte från stuga till stuga, satte pastorn in i folkets själstillstånd, delgaf honom sina planer i och för upphjälpande af arbetarnes ställning på godset o. s. v. Och pastorn lyssnade med tålmodigt intresse, om det än stundom kunde komma öfver honom en känsla af trötthet, en outtalad tanke, att icke var detta den hvila grefvinnan lofvat honom och som han både till kropp och själ så väl behöfde.

Dessutom var det en annan omständighet, som under dessa dagar försatte honom i en mindre

harmonisk sinnesstämning. Det var honom nämligen omöjligt att få träffa Gabrielle ensam. Allt sedan första morgonen, då de möttes i lindallén, hade han icke talat med henne utom vid måltiderna eller i grefvinnans sällskap. Den unga flickan tycktes undvika honom; om de någon gång kommo i hvarandras väg, utan att styfmodern var närvarande, lyckades Gabrielle alltid hitta på en förevändning att aflägsna sig.

Det var någonting försåtligt snärjande i att på detta sätt dagligen och stundligen se henne, lära sig känna igen hennes gång, tonfallen i hennes stämma, och ändå icke komma henne närmare genom utbyte af tankar. Denna tillbakadragenhet, så olika grefvinnans energiska vänlighet, omgaf den unga flickan med ett kyskt skimmer, som sysselsatte och fängslade hans inbillning. Om han satt och talade med grefvinnan och han blott på afstånd hörde ljudet af Gabrielles röst eller såg hennes gestalt framskymta, kunde han, utan att ens grefvinnans falköga såg någon förändring i hans yttre, plötsligen liksom fångslas af ett ljuft drömmeri, alldeles som om han fått höra obestämda toner af en aflägsen sång.

»Denna unga flicka har i sitt väsende en mystik som ingen förstår, allraminst hon själf,» tänkte han, »det finnes i djupet af hennes själ en renhet, som framskymtar tvärs igenom ytlighet och förkonstling . . . hon är för god för det lif hon för . . . en annan omgivning, nya intryck . . . ja, hon

är genom sin sanningskärlek, sin ärlighet närmare Guds rike än mången, som inbillar sig vara där . . .»

Och det kvinnoideal, hvartill han alltsedan gossåren blickat upp som till någonting så rent och skärt, att till och med hans tankar besuddlade det, började mer och mer få tydliga, bestämda former; det var icke längre en tom abstraktion, omöjlig att hinna, det var en levande bild, hämtad ur verkligheten, men kringstrålad af den rena glans hans fantasi förlänade den. —

Grefvinnan hade under Roberts vistelse på Säboholm periodvis återkommande anfall af familjekärlek. Då skulle alla, — Gabrielle, småflickorna, grefvinnan själf och fröken Ahlborn, ett medelålders fruntimmer, som var grefvinnans högra hand och som kallades »mamsell» i huset, — samlas i hvardagsrummet eller på verandan för att sy förkläden och klädningar åt godsets fattiga och höra pastorn läsa högt. Eller också företog man utflykter i vagn till något ställe i grannskapet, där man slog sig ned i en skogsbacke och intog middag. Gabrielle visste ingenting tråkigare än dessa utflykter. Det var öfver dem någonting stelt och ceremoniellt, som icke passade för dylika landtliga nöjen; om det fattades ett saltkar eller en knif vid ett af kuverten, kunde grefvinnan se missnöjd och förvånad ut, och stackars »Ahlborn» grämde sig under hela hemfärden och ett godt stycke inpå natten öfver detta lilla missöde.

En dag i slutet af juli — pastorn hade varit nära en månad på Säboholm, och ännu talades det ej om hans resa därifrån — företog sällskapet en dylik utfärd till en i grannskapet belägen egendom, som var berömd för sin naturskönhet. Denna utflykt hörde till de mera lyckade af grefvinnans företag; ingenting fattades, knifvar, saltkar, allt stod på sin plats lika ordentligt, som om bordet varit dukadt i stora salen på Säboholm, grefvinnan var vid ovanligt godt humör, kallade Gabrielle för »Bellan» och Mimmi och Ebba för »pyttorna», pastorn hade tagit med sig poesi, som han läste högt i solnedgången, och Gabrielle var tyst och frånvarande och lät styfmodern ensam föra ordet. Följden var att de icke förrän vid tio-tiden, då daggen redan fallit och luften börjat insvepas i sommarnattens skymning, anträdde hemresan.

På bortvägen hade grefvinnan, Mimmi och pastorn åkt i första vagnen, Gabrielle, Ebba och »Ahlborn» i sista, men nu ordnade några hemlighetsfulla makter så, att Gabrielle kom att sitta bredvid grefvinnan midt emot pastorn. Hvem som gjorde denna anordning eller hur den öfver hufvud taget kunde äga rum utan grefvinnans bifall, var omöjligt att förstå, men ombytet gick så hastigt, så i sista ögonblicket, att grefvinnan för första gången i sitt lif öfverlistades. Följden blef också den, att hennes goda lynne med ens försvann; hon fick i hast en svår tandvärk, vände sig åt sidan och stirrade envist ner i diket, och

då pastorn emellanåt vänligt frågade hur det var med hennes tänder, svarade hon honom med en så dof, kort ton och en så martyrlig blick, som om tandvärk varit den modernaste formen af en oläkelig världssmärt.

Gabrielle lät emellertid icke störa sig af styfmoderns dåliga lynne. Den unga flickan satt tillbakalutad i vagnen, med händerna i knäet och öfver sitt ansikte ett drömmande, djupt leende, som vittnade om att hon för ögonblicket var likgiltig för det ovädersmoln hon hade vid sin ena sida. Äfven Robert lät af stundens stämning förläda sig att för första gången visa något af de känslor, som dag för dag fått större insteg i hans hjärta. Han kunde ej hindra sina blickar att allt emellanåt med ett vältaligt uttryck hvila på Gabrielles ansikte, som den milda sommarnattsskymningen kom att framträda i all den skära, jungfruliga glans, hvori hans fantasi alltid skådade den unga flickans bild.

Vagnen, som drogs af tvenne eldiga araber, rullade blixtnabbt fram på den jämna landsvägen; skogar och ängar skymtade hastigt förbi, och då utsikten vidgade sig, framglindrade här och där ett enstaka ljus vid synkretsen, som lätta dimmor höljde i fina, obestämda färgtoner.

Den djupa tystnaden i de skogar, genom hvilka vägen gick, nattens hemlighetsfulla ljud, vagnens jämna rörelse, stjärnorna, som här och där blinkade på den mörkblå himmelen, öfver hvilken skymningen dragit liksom en tunn, svart slöja,

allt invaggade Robert och Gabrielle i underbara känslor, som de utan ord förnummo. Lifvets skönhet, ungdomens poesi, framtrölad i hela dess kraft af denna färd i den tysta, ljumma sommar-natten, smekte deras sinnen och fyllde dem med en på samma gång ljuf och smärtsam längtan efter detta outsägliga, som låg dem så nära, att de tyckte sig blott behöfva räcka ut handen därefter och som ändå var lika mystiskt långt borta som skogarnas djup eller himlahvalfvets majestät . . .

Då de vid tolf tiden kommo hem och vagnen stannade utanför Säboholms port, hjälpte Robert vid utstigandet först grefvinnan, som med ett kort, dystert tack genast skyndade uppför trappan utan att säga godnatt åt någon. Därefter vände han sig om och sträckte sin hand åt Gabrielle. Den unga flickan fattade den med en skygg rörelse, så olika hennes vanliga, säkra uppträdande, men släppte den genast, så snart Robert hjälpt henne ut.

»Godnatt,» sade hon hastigt, i det hon gjorde en liten böjning på hufvudet och vände sig mot trappan.

»Godnatt,» svarade Robert sakta. Därefter tillade han med ett innerligt, vekt tonfall: »Tack för i afton!»

Gabrielle svarade ej. Hon böjde ännu en gång på hufvudet och skyndade uppför trappan, in i sitt rum.

Timme efter timme satt hon vid det öppna fönstret och blickade ut. Genom tystnaden hörde hon ängsknarrens skarpa sång, som under sommarnatten ljuder så trolskt och lockande; från trädgården uppsteg rosornas doft än starkare, än svagare, allt eftersom vindens fläktar förde den med sig; på himmelen slocknade den ena stjärnan efter den andra i den annalkande daggryningen, endast där borta öfver väderkvarnsvingarne brann en stor, ensam stjärna, hvars glans genomträngde den ljusnande rymden . . .

Tårarna uppstego i den unga flickans ögon, medan hon satt där och följde naturens tysta, långsamma uppvaknande. Hon grät häftigare och häftigare för hvarje minut, och på samma gång kände hon sig utesägligt lycklig. Allt det förkonstlade inom henne hade plötsligen upplösts, och den poesi, som legat bunden på djupet af hennes hjärta, framströmmade fritt. Denna förnimmelse af hemlighetsfull sällhet, som — hon visste hvarken hur eller när — smugit sig öfver henne, då hon satt i vagnen och kände Roberts blick hvila på henne, fyllde henne nu, likt en förvirrande dröm, på hvilken hon ej vågade tro, — en saga, främmande och ändå välbekant, till hvilken hon andlöst lyssnade . . .

»O, att det vore så . . . att det vore så,» tänkte hon flere gånger bäfvande, liksom hade hon varit rädd att ens med sina tankar vidröra denna luftiga dröm, — »att allt annat vore intet, och detta enda allt» . . .

Och hon greps af en svärmisk längtan att komma undan verkligheten, att försjunka i detta drömlif, — och underliga, sköna bilder, mätade af romantik och omsväfvade af sommar-nattens ljufhet, drogo upphetsande igenom hennes fantasi.

Men då gryningen kom och naturen började vakna, då försvann detta svärmeri, och hon greps i stället af längtan efter den kommande dagen, af ett nyväckt, ungdomligt begär efter sol och lif.

Gabrielle var icke den enda på Säboholm, åt hvilken denna natt bragte oro. I Roberts rum var sömnlösheten en gäst ända till fram emot morgonen. Tanken på den nya riktning hans lif började taga och som, han erkände det nu, redan före ankomsten till Säboholm ibland framskymtat för honom som en aning, uppfyllde hans hjärta med bäfvan. Kärleken var icke för honom en lek, ett angenämt tidsfördrif; den djupa vördnad han alltsedan sina barnår känt för kvinnan och som under hans försakande och strängt sedliga ungdom småningom öfvergått till en nästan exalterad dyrkan af det kvinnoideal, som hans inbillning skapat, men som han ännu aldrig mött i verkligheten, kom honom att nu, då detta ideal för första gången tog mänsklig gestalt, känna sig upprörd och skakad liksom inför en vändpunkt i lifvet. Var detta den brud Herren ämnat åt honom, var detta den unga flicka, som skulle låta honom smaka trollmakten af den kvinnliga

sympati, den kvinnliga hängifvenhet, på hvilken han trodde med ett barns svärmeri och en mans lidelsefulla längtan?

En röst ur djupet af hans själ, en kritisk stämman, som ibland, då han var som mest entusiastisk, brukade hviska i hans öra ett afkylande: »du är en narr, en excentrisk svärmare!» svarade ett afgörande *nej!* Men svallet af alla de känslor, som han för första gången löste ur det band plikt och gudsfruktan pålagt honom, öfverröstade denna stämman, och det förtroendefulla, impulsiva i hans natur döfvade alla betänkligheter och dref honom att efter ett kort motstånd gifva Gabrielle den plats i sitt hjärta, som han dittills svartsjukt undanhållit hvarje kvinna.

Det är sant, att han länge och ifrigt bad Gud styra hans handlingssätt och bevara honom från att gå egna vägar, men dessa böner, hur ärligt och allvarligt de än framsades, voro dock icke annat än religiösa känsloutbrott, med hvilka han stillade sin oro. »Herre, led mig . . . visa mig din vilja!» ropade han gång på gång och sammanknäpte lidelsefullt sina händer; men om han haft kraft att pejla sitt inre eller om någon annan kunnat göra det åt honom, skulle han ha upptäckt, att han befann sig i detta farligt brusande själstillstånd, då våra böner, hur brinnande de än äro, icke gifva något annat svar än det egna hjärtats pockande rop, och att hans beslut i själfva verket redan var fattadt.

IV.

Följande dag var, trots den vackra natten och den klara soluppgången, mulen och åskfylld. Några promenader eller utflykter kommo således ej i fråga, däremot föreslog grefvinnan strax efter frukosten, att man skulle slå sig ned i trädgårdssalongen och pastorn läsa någonting högt, hvartill Robert naturligtvis svarade ett beredviligt ja.

Gabrielle och Robert voro bägge bleka och tysta, och grefvinnans ansikte såg lika mulet ut som himmelen därute; det var således en välbehöflig afledning för den tryckta sinnesstämningen, då Robert efter att en stund ha bläddrat i ett par böcker, som han hämtat ned från sitt rum, började läsningen.

Grevinnan stickade ifrigt, och Gabrielle sydde på ett broderi, från hvilket hon knappast under hela tiden lyfte sina ögon. Endast småflickorna hade ingen öfverflödigg energi att använda på handarbetena, utan läto dessa långa stunder ligga

i knäet, under det de hviskande studerade väderleksutsikterna, eller sneglade på pastorn och Gabrielle och gjorde några af dessa sluga iakttagelser, som så ofta uppstå i små klipska flickhjärnor. Men då återfördes de till känslan af sin plikt genom en blick från grefvinnans falkögon, och ett öfverraskande mildt »arbeta, mina små,» kom dem att under några ögonblick sy, så att fingrarna stuckos sönder.

Den bok, hvarur pastorn föreläste, var en samling af biografier öfver framstående kristna personligheter, och han hade för tillfället valt lefnadsteckningen öfver en ung kvinna, som, tidigt införd på det andliga lifvets område, sedan ägnat sina krafter och sin begåfning uteslutande åt lidande medmänniskors tjänst. Denna lefnadsteckning var mycket sympatiskt skriven, och, framförd af Roberts uttrycksfulla stämma, blef den, i synnerhet mot slutet, då den unga troshjältinnans svåra kroppsliga lidanden och död skildrades, så gripande, att såväl grefvinnan som Gabrielle under några ögonblick därför glömde sina egna personliga känslor.

Gabrielle hade i allmänhet svårt för att gråta, men under det hon lyssnade till Roberts stämma, som lätt darrade, då han kom till beskrifningen öfver denna dödsbädd, där trons visshet firade sin seger öfver lidande och dödsfasor, fylldes hennes bröst af en obetvingelig rörelse, och hon måste skynda sig att så oförmärkt som möjligt torka bort tårarna, som hon blygdes för att visa.

Då Robert slutade och lade ihop boken, drog grefvinnan en djup suck och tog upp sin näsduk, med hvilken hon flere gånger strök öfver kinder och ögon.

»Ja, det var ett skönt lif och en ännu skönare död, icke sant?» sade Robert och mötte grefvinnans blick. Därefter och utan att invänta hennes svar vände han sig mot Gabrielle och fortfor: »Eller hur, fröken Gabrielle, tycker ni inte att man blir både bättre och lyckligare genom att veta, att det *kan* finnas sådana personligheter i denna värld af synd och svaghet?»

»Jo,» svarade Gabrielle med låg röst och utan att se upp, »jag vet ingenting, som så tilltalar mig som personer, hvilka förstå att helt och sant gifva sig åt det hvarpå de tro, antingen det är på en människa eller en... en religiös öfvertygelse... Jag har alltid tyckt om barmhärtighetssystrar och nunnor...»

Grefvinnan skrattade till, ett hårdt, kort skratt, som ögonblickligen förjagade det allvarliga, innerliga intryck berättelsen framkallat.

»Ja, i teorien, kära Bellan,» sade hon, och hennes bemödande att få ett vänligt skämtsamt tonfall i sin röst gjorde den sträf och konstlad, »i teorien, då du tänker dig dina barmhärtighetssystrar och nunnor som unga och vackra, i prydliga, klädande dok, ungefär som nunnorna på teatern; men i verkligheten, då de kanske skulle såra ditt skönhetssinne med gamla, fårade ansikten och nötta dräkter, då tror jag, om jag känner

dig rätt, att du helst afstår från att svärma för dem . . . »

Gabrielle bleknade, men hon höjde hufvudet, såg sin styfmor in i ögonen och svarade med dämpad röst:

»Det var en hård dom, det är ungefär det-samma som att säga, att jag ej har något hjärta, utan bara skönhetssinne . . . »

»Åh, kära barn, » svarade grefvinnan på samma konstladt skämtsamma sätt, »det var då att draga hårresande slutsatser! Så där kunna människor förvränga ens ord, » tillade hon med en menande blick på pastorn. »Jag har ju icke talat ett ord om ditt hjärta, endast om ditt skönhetssinne, och jag anser verkligen, att det är ovanligt ömtåligt och utveckladt, och det är ju ingenting att blygas för, snarare tvärt om. Jag kommer ihåg att du en gång sagt, att, om du blefve mor åt ett vanskapadt barn, skulle du ej tveka att döda det . . . »

»Det har fröken Gabrielle ej kunnat säga! » inföll Robert hastigt, glömsk af den försiktighet han vanligen brukade iakttaga under dessa obehagliga sammandrabbningar mellan grefvinnan och Gabrielle.

Grefvinnan hade ett högdraget svar på läpparna, men den respekt Robert ingaf henne och den rädsla hon kände för att väcka hans missnöje besegrade hennes sårade stolthet och kom henne att lugnt svara:

»Jo, jag försäkrar, fråga henne själf! »

Gabrielles hela inre sjöd af harm. Hvilken infernalisk förmåga att ställa henne i ofördelaktig dager, att säga obehagliga saker om henne, saker mot hvilka hon ej kunde försvara sig, emedan de ej innehöllo någon bestämd anklagelse, utan endast voro nedsättande!

»Ja, kanske har jag sagt det,» svarade Gabrielle med en skygg sidoblick på Robert, »åtminstone vet jag, att jag många gånger har tänkt, att det finns tillfällen, då det skulle vara ett barmhärtighetsverk att döda små barn — äfven om de vore aldrig så välskapade!»

Det blef några ögonblicks obehaglig tystnad, som slutligen afbröts genom att grefvinnan reste sig upp, lade ihop sitt arbete och föreslog, att de samtliga skulle göra en promenad före middagen, eftersom vädret nu tycktes vara bättre.

Följande dag ville grefvinnan, att de på samma sätt skulle slå sig ned i trädgårdssalongen och arbeta och läsa högt en stund, men Robert ursäktade sig med att han måste skriva ett angeläget bref, som skulle af före middagen. Grefvinnans ansikte mörknade, hon beherskade sig dock och sade med ett tvunget leende:

»Kanske pastorn är så vänlig och låter oss få låna biografierna, så skall jag läsa högt därur för flickorna. Jag tror, att det är nyttigt för de unga att icke *hela* dagen vara sysslolösa, utan att alltid en stund tvingas att sysselsätta sina tankar med allvarligare saker.»

Gabrielle och småflickorna gåfvo hvarandra en snabb, skrämnd blick. Hvad i all världen var detta för nya, förskräckliga anordningar?

»Men skola vi inte sitta på verandan,» invände Gabrielle, då grefvinnan, efter att ha emotagit boken af Robert, som genast hämtat ned den från sitt rum, styrde sina steg till trädgårds-salongen.

»På verandan drar det,» svarade grefvinnan med matt röst, »och du vet, att mitt hufvud ej tål drag. Men om du öppnar det där fönstret, så kommer här inne att bli en mycket skön och sval temperatur.»

Det var en varm sommardag, och trots grefvinnans förespeglningar om en »sval och skön temperatur» blef hettan i trädgårdssalongen för hvarje kvart som gick mer och mer olidlig. Men grefvinnan tycktes icke plågas af värmen. Blek och sval satt hon där och läste oförtrutet med sin hårda röst, hvars enformiga tonfall endast ibland afbröts af en falsk accent, som hon använde på ord, hvilka hon af en eller annan anledning tycktes vilja pränta i sina åhörare.

Småflickorna voro så sömniga, att de allt emellanåt nickade till, men Gabrielle var i ett alltför upprördt själstillstånd för att kunna känna någon sömn.

Det var ur samma bok pastorn dagen förut läst högt, och den biografi han då valt påminde i mycket om den, ur hvilken grefvinnan föreläste, men i hvilken olika sinnesstämning var Gabrielle

icke nu, hur olika verkade icke författarens ord på henne! Hon fann hela berättelsen uppskrufvad och sentimental. Alla dessa fromma uttryck, som förekommo i stilen och som i går aningsfullt berört hennes otillfredsställda, längtande själ, retade henne i dag och förledde henne till tysta fientliga utfall mot skrymteri och skenhelighet.

I öfver två timmar fortfor grefvinnan att oafbrutet läsa högt. Värmen i rummet steg för hvarje minut, hennes tre åhörarinnor blefvo mer och mer trötta och otåliga, men det föll ingen af dem in att göra några försök att afkorta pinan. Grefvinnans energi, som alltid verkade förlamande på dem, tycktes i dag liksom osynliga järnklor obarmhärtigt hålla dem tryckta ned hvar och en på sin plats.

Äntligen var biografien slut. Grefvinnan tystnade, drog en suck och lade ihop boken.

»Härligt och uppbyggligt, icke sant, barn,» sade hon med en blick på de unga flickorna.

»Jo . . o,» svarade Mimmi, och Ebba sekunderade henne med ett lika ängsligt och långdraget: »Jo-o.»

Bägge darrade de vid tanken på att styfmodern möjligen skulle fråga dem om något af det upplästa, hvaraf de knappast sammanlagdt hört tio ord, och hvars psykologiska undersökningar och religiösa sanningar de icke heller skulle ha förstått.

Men grefvinnan gaf icke vidare akt på dem; hon reste sig upp, såg med en beslöjad martyrmin

ut genom fönstret, drog en ännu djupare suck än nyss och lämnade därefter rummet.

Så snart de blifvit ensamma, störtade Mimmi upp och kastade sig i Gabrielles armar.

»O, så förfärligt, Bellan! Tror du, att vi hädan-
efter under hela vårt lif skola få höra en sådan
där biografi om dagen?»

»Åhnej,» svarade Gabrielle skrattande. Där-
efter tillade hon med ett tankspridt leende: »När
pastorn reser, tror jag inte hon mera kommer att
läsa högt för oss!»

Mimmi släppte Gabrielle, tryckte sitt finger
emot hakan och sade skälmaktigt:

»Vi ha upptäckt någonting, vi, Bellan!»

»Jaså, hvad då?» frågade Gabrielle och för-
sökte se ovetande ut, fastän hon var alldeles viss
på hvad svar hon skulle få.

»Jo, *han* är kär i dig, förfärligt, gränslöst
kär!» svarade Mimmi triumferande.

»Han, hvilken han?»

»*Han*, vet jag! Han naturligtvis, och ingen
annan!» fortfor Mimmi pojkaktigt. »Tänk så
kolossalt lifvadt! Jag tycker att du skall ta honom,
för det finns då ingenting i världen, hvarmed du
kunde reta *henne* så som med det!»

»Jag tycker också att du skall taga honom,»
inföll Ebba ifrigt, »det är så intressaat att gifta
sig med en ung prest, tycker jag!»

»Tycker du?» svarade Gabrielle med ett ned-
låtande skratt, »men, kära flickor, om jag nu gifter
mig som ni vill, så blir jag hvarken grefvinna

eller friherrinna, ja inte en gång adel, utan bara fru, och då kanske ni inte längre vill kännas vid mig?»

»Jo, då!» ropade Mimmi, »det ä' just *det* jag tycker om, det är så poetiskt att offra allt för sin kärleks skull.»

»Dessutom,» inföll Ebba, »tänker jag lägga bort mitt namn, när jag blir folkskolelärarinna, och i stället kalla mig: 'Josefine Rosenmüller'.»

»Josefine Rosenmüller . . . jasanya . . . det var eget,» upprepade Mimmi med en förvånad och beundrande blick på systemen, »hur har du fått tag i det?»

»Det har jag funderat ut själf,» svarade Ebba stolt, »men nu tänker jag gå och äta jordgubbar, gå ni med, flickor?»

»Nej,» svarade Gabrielle, »inte jag, jag har ingen aptit på bär nu.»

Mimmi tvekade ett ögonblick. Det var mycket frestande att med Bellan fortsätta samtalet om kärlek och giftermål, men det var också frestande att gå ned i trädgården och äta jordgubbar. Slutligen ansåg hon det emellertid förmånligast att ge vika för den sistnämnda frestelsen och begaf sig med Ebba ned till jordgubbssängarne.

Gabrielle stod några ögonblick kvar vid ett af fönstren i trädgårdssalongen och stirrade tankfullt ut. Den känsla af vedervilja hon erfor, då hon hörde styfmoderns röst uttala de ord, som från Roberts läppar förefallit henne så gripande, hade varit liksom en plötslig uppenbarelse om styrkan

i den makt han redan ägde öfver henne. Hon kände sig upprörd och förvirrad; det var, som om fina trådar mer och mer snärjt henne och oemotståndligt dragit henne bort mot det öde hon ansåg sig själf ha frammanat och som på en gång skrämde och lockade henne.

Var då verkligen denna kärlek, som så förädiskt smugit sig öfver henne, var den verkligen en af dessa stora, sanna känslor, om hvilka hon drömt sedan sin tidigaste ungdom och för hvilka man, som Mimmi på sitt barnsliga sätt sade, offrade allt utan att ångra sig? Hon kunde ej besvara denna fråga, hon visste blott, att hon redan gått öfver gränsen till ett förtrolladt land och att, äfven om i hennes inre fanns en kylig, beräknande punkt, som plågade och oroade henne, kunde hon icke längre komma lös ur förtrollningen — endast gå vidare . . .

Hon lade undan sitt arbete, tog hatt och parasoll och begaf sig ut, drifven af en hemlig förhoppning att möjligen träffa Robert.

I en timmes tid ströfvade hon omkring i parken och trädgården, gick utåt landsvägen, vände och kom tillbaka till trädgården, där småflickorna ännu lågo i jordgubbssängarne, fastän de voro så mätta, att de knappt kunde röra sig.

»Bellan, Bellan!» ropade Mimmi, så snart hon fick se Gabrielle, »pastorn var nyss här och frågade efter dig, han går och tittar efter dig öfverallt i parken, och . . . nu har han visst kilat ned i lindallén . . .»

»Hvad vill han mig?» frågade Gabrielle med sväfvande röst, under det att en lätt rodnad färgade hennes kinder.

»Han sa' att han skulle låna dig en bok,» svarade Mimmi med ett skälmaktigt skratt. »Men jag säger dig, Bellan,» fortfor hon och såg sig ängsligt omkring, »var bara försiktig, *hon* spionerar förskräckligt på er. Jag såg henne nyss stå på terrassen och se med lorgnett utåt parken, så akta er bara med hvad ni tar er för!»

»Jag ämnar inte taga mig för någonting,» svarade Gabrielle skrattande, i det hon vände sig om för att lämna trädgården, »men akta er bara, att ni inte äter er sjuka, för då tror jag att *hon* kanske inte blir så angenäm för er!»

»Åh, det är inte farligt. Nu har hon min-sann inte tid med oss!» utropade Mimmi triumferande.

Då Gabrielle gått ett stycke inåt parken, fick hon på afstånd se Robert, som kom ut ur lind-allén och skyndade emot henne.

»Jag har sökt fröken,» sade han, då de kommit närmare hvarandra, »för att lämna er den bok vi i går talade om. Läs den nu med uppmärksamhet, jag har ingen brådska med att få igen den; om ni vill, kan ni behålla den hela sommaren . . .»

Han sträckte henne boken, som Gabrielle emottog den med ett småleende öfver att han måst leta henne i parken och trädgården för att gifva henne

en bok, som han morgon, middag och kväll hade tillfälle att lämna.

»Ja, jag skall läsa den,» sade hon därefter, »men jag vet på förhand, att jag ej kommer att tycka om den . . .»

Roberts ansikte mulnade.

»Och hvarför det?» frågade han kort.

»Därför . . . därför,» svarade Gabrielle litet retsamt, »att jag ej tycker om sådana där fullkomligheter som hjältinnan i er bok, det är i mitt tycke ointressant, det tröttar mig alldeles som en oupphörligt klar himmel. Jag skulle ledas i hjäl, om jag beständigt vore tillsammans med en så förträfflig människa.»

»Då har jag illa refererat boken,» svarade Robert. »Helena Wilson är ingen fullkomlighet, jag hoppas tvärt om att ni i hennes karakter skall upptäcka en mängd brister, som falla er i smaken. Det är bara i en sak hon är fullkomlig, och det är i sin hängifvenhet för den blinde, olycklige man hon skänkte sin kärlek. Och jag trodde, fröken Gabrielle, att just detta skulle tilltala er, jag minns att ni i går sade, att ni tyckte om dem, som helt hängåfvo sig åt den sak eller person, på hvilken de trodde . . .»

»Gjorde jag?» upprepade Gabrielle tankfullt, »ja kanske . . . Men då måste det också vara någonting skönt, stort, någonting som vore värdt att hängifva sig åt . . .»

»Och ni tycker inte att det var stort nog, *det* hvarför Helena Wilson offrade sig?» svarade

Robert bittert, »ni tycker, att hon skulle ha valt ett större, ädlare mål än att hjälpa sin blinde, fattige make att bära lifvets bördor?»

Gabrielle svarade ej. Hon satte sig på bänken, lutade hufvudet i handen och såg bort.

»Ni skulle då ej kunna finna någon skönhet däri?» fortfor Robert häftigt, »ni skulle ej kunna se någon storhet i en lifsgärning, som världen ej prisar och berömmar?»

»Jo,» svarade Gabrielle med låg röst och utan att se på Robert, »om jag älskade . . .»

»Om ni älskade,» upprepade Robert häftigare och häftigare, »är det verkligen så . . . skulle ni, om ni älskade, kunna finna lycka i det, som människor kalla smått och obemärkt? Säg mig, fröken Gabrielle,» fortfor han, öfverrumplad af de känslor, mot hvilka han så länge förgäfves kämpat, »är då inte den glans, som rikedom och samhällsställning ge, den beundran, som ni öfverallt är föremål för, är den inte för er det högsta i lifvet? Har ni verkligen känt, att det finnes någonting, för hvilket man icke allenast *kan* offra alla yttre förmåner, utan till och med gör det med glädje? Säg mig, tror ni verkligen att ni, den bortskämda, firade unga flickan, skulle kunna finna lycka i en anspråkslös, obemärkt samhällsställning?»

»Och det begär ni att jag så här oförberedt skall svara på,» sade Gabrielle, i det hon hastigt blickade upp.

»Nej, det begär jag icke,» svarade Robert lugnare, »tvärt om, tänk väl efter, ransaka er noga,

innan ni ger mig ett svar, ty ni förstår nog, att det svaret är afgörande för hela mitt lif. Men kom då den frågan så oförberedt öfver er? Har ni inte väntat, att den snart skulle komma, och har ni inte själf redan tänkt öfver den?»

»Jo,» svarade Gabrielle med låg stämma, »jag har under denna sista tid icke gjort annat än grubblat däröfver.»

»Och ni har ännu icke kommit till klarhet!» utbrast Robert. »Då, fröken Barneken, är det bäst att vi lägga hela frågan å sido; behöfver ni tänka så mycket och så länge däröfver, då kan jag säga er, att ni aldrig skall komma därhän att gifva mig det svar jag önskar!»

Gabrielle vände sig emot honom och såg in i hans stränga, mörka ögon med en på samma gång trotsig och bedjande blick.

»Och om jag ändå kunde . . .» hviskade hon stammande, »om jag kunde ge . . . svara . . . om jag kunde säga: rikedom och glans äro ingenting för mig, hyllning och beundran kan jag afstå från . . . om blott . . . om blott . . . lyckan . . . jag menar . . .»

Hon kunde ej fortsätta, hennes röst kväfdes af sinnesrörelse, och hon reste sig hastigt upp och vände bort ansiktet för att dölja de frambrytande tårarne.

Och medan hon stod där, greps hon plötsligen af en ljuf, underlig förnimmelse, att allt inom och utom henne försvann, tid, rum, minnen, tankar, att ingenting i världen fanns kvar mera än han

och hon och de känslor, som drogo dem till hvarandra. Hon vågade ej röra sig, ej se upp, hon tyckte att ett ord, en rörelse skulle störa denna tjusande förtrollning, som bortjagade alla invändningar, döfvade alla betänkligheter . . .

Då kände hon hur hans arm lades kring hennes lif, hur han drog henne intill sig och med låg, darrande röst hviskade de ord hon i fantasien redan så många gånger hört honom uttala. Men *då* hade hon besvarat dem med ett långt, korrekt tal, som alltid slutat med ett: »nej, det är omöjligt . . . vi måste skiljas . . . jag skulle blott göra er olycklig,» och så hade hon gråtit och fråssat på en olycklig, försakande kärleks smärta. Nu svarade hon blott ett nästan ljudlöst »ja» och lät sitt hufvud sjunka mot hans axel.

Under några ögonblick stodo de orörliga och tysta, så att de kunde höra hvarandras bultande hjärtslag. Omkring dem utvecklade sommaren sin fullaste fågling, lindarna blommade, från hafsviken kommo milda, smekande vindfläktar, och inom dem ljöd liksom ett jublande gensvar på denna lifvets och naturens skönhet. Alla missljud, som kunde störa harmonien i deras lycka, all tvekan och oro, som under den sista tiden plågat dem bägge, var glömd; de kände blott att de voro unga och att de älskade hvarandra, och en besinningslös hänförelse kom dem att blunda för det förflutna och det tillkommande och helt öfverlämna sig åt stundens sällhet.

Slutligen drog Robert undan sin arm, fattade Gabrielles händer och tvang henne att se upp. Han var häftigt skakad; trots sin egen sinnserörelse frapperades Gabrielle af hans uttryck, så olika det milda, bestämda, något vemodiga drag, som vanligen präglade hans ansikte. Hans ögon brunno, läpparna darrade, och de fina näsborrarna vidgades. Det var som om *presten*, Guds tjänare, med den allvarliga blicken och det stilla, värdiga sättet plötsligen försvunnit och i stället endast en förälskad ung man stått framför henne. Gabrielle genomlades af en känsla af hänförelse öfver denna förändring, hon tyckte att hon plötsligen fått ett nytt, fast grepp i hans själ; men på samma gång kände hon en underlig smärta, en beklämning, hvars grund hon ej kunde förstå, men som tycktes henne nästan likna samvetskval.

»Gabrielle,» sade Robert med darrande röst, i det han upprepade gånger tryckte den unga flickans hand, som han höll mellan sina, »har du noga betänkt dig, då du så här genast ger mig ditt löfte? Har du satt dig så in i den ställning jag kommer att bjuda dig? Har du också betänkt, att jag kommer att *fordra* mycket af dig, att den väg jag går är försakelsens, är uppgifvandet af det egna jaget, är sökandet efter Herren, och att på den *måste* du in, att den Fader, som nu är dig främmande, *måste* du låta föra dig till . . .»

»Tyst . . . tyst, . . .» afbröt Gabrielle, som vid dessa frågor vaknade ur känsloruset och återfick sin själfbeherskning, »jag *vill* ej betänka, ty den

kärlek, som betänker och resonnerar och väger för och emot, *är* icke kärlek. Jag har gifvit dig mitt ja, dit du går vill jag också gå, äfven om vägen skulle bli svår. Ja,» tillade hon med en fläkt af sitt vanliga, lekfulla koketteri, »om också din plikt skulle bjuda dig att bege dig ända till nord-polen, så skulle jag gärna följa dig dit och dö med dig bland isarna där . . .»

Hans ansikte mörknade vid hennes ord, och det upprörda, lidelsefulla uttrycket stelnade plötsligen till ett allvarligt, nästan strängt drag.

»Det är inte fråga om att dö, Gabrielle, sådant lofvar man i poetiskt känslösvall, och det har föga värde. Nej, frågan är, om du vill lefva med mig, lefva ett försakande, anspråkslöst lif som en fattig prestmans hustru? Om till exempel min plikt som Guds tjänare skulle föra mig till något litet komministerboställe på landsbygden, tror du att du, den bortskämda, firade stockholmsskönheten, verkligen skulle kunna bli lycklig med mig där?»

»Lycklig?» upprepade Gabrielle, i hvilken känsliga sinne Roberts ord förorsakade en svallning af obehag, starkare än han kunde ana, »jag har icke lofvat att bli lycklig, jag har lofvat att älska dig och följa dig — äfven om jag skulle bli olycklig. Du vet för öfrigt, att jag icke tror på lyckan, att jag icke tror att den finnes — annat än för en stund, ett ögonblick — som detta,» tillade hon sakta.

»Jo, min vän, den finnes,» utbrast Robert, och strängheten i hans ansikte mildrades af ett

innerligt och vekt tonfall, »tro mig, den finnes för oss, liksom för alla, om vi blott vilja gripa den. Ack, de flesta kunde bli lyckliga, om de blott ville, lyckan är en vildblomma, tillgänglig för alla, inte en ros, som växer i en stängd trädgård, där endast några få privilegierade kunna komma åt den . . .»

»Jo,» afbröt Gabrielle med öfverdrifven häftighet, »lyckan är just en ros, en sällsynt, doftande ros i en stängd trädgård, och den trädgården ha vi nu öppnat.»

Hennes ord och sätt förorsakade honom en hemlighetsfull, ängslande plåga. Hon stod framför honom som den mest intagande bild af kvinnlighet, med de ljufva, halfslutna ögonen, hvilkas blick på en gång blygt och lidelsefullt sökte hans, och den smärta gestalten omgifven af jungfrulighetens och ungdomens hela skimmer. Den berusning hon ingaf honom och mot hvilken han kämpade maktlöst och ångestfullt som i en dröm, fyllde honom med en känsla af häftigt samvetsqual. Var det en prestmans hustru, denna bedårande, världsliga unga flicka? Var det den brud Gud skulle ha utsett åt honom, om han, som han intalat sig själf, verkligen lagt denna sak i sin Faders händer? Var hon den vän, som skulle dela hans mödor och förstå hans strider, var hon icke snarare en — *älskarinna*? Han uttalade icke detta ord, icke ens i sina tankar, men det var, som om det förvirrande och otydligt susade i luften omkring honom . . .

»Men du,» fortfor Gabrielle förebrående, då Robert ej svarade, »älskar du mig, då du kan tala så där lugnt och förståndigt?»

»Den frågan behöfver du ej göra,» svarade Robert med en skymt af bitterhet, »om jag icke älskade dig så outsägligt, att det nästan förefaller mig omöjligt att lefva utan dig, skulle jag ej ha tagit ett steg, som . . . kanske skall bereda bägges vår olycka . . .»

»Älskar du mig öfver allt?» fortfor Gabrielle med till hälften barnslig, till hälften kokett envishet.

»Jag älskar dig högre än alla människor, jag älskar dig så, att min jordiska lycka helt och hållet kommer att bero af dig. Men kom ihåg,» och här fick hans röst ett högtidligt, strängt tonfall, »att jag först af allt är en Guds tjänare. Jag skulle kunna offra dig allt, till och med mitt lif, men på området för mitt presterliga ämbete får du aldrig kräfva det minsta offer af mig. Dit Herren kallar mig, dit går jag, hvad han bjuder, det gör jag, äfven om . . . om . . . jag skulle behöfva offra dig och din kärlek därför . . . Kom ihåg, att jag har sagt dig detta nu, att jag ärligt har framlagt för dig den grundtanke, på hvilken vi måste bygga hela vårt kommande lif. Förstår du mig?»

»Ja,» svarade Gabrielle med låg röst och utan att se på honom. En underlig kyla genomlade henne plötsligen, det föreföll henne, som om hon aflagt något slags klosterlöfte.

Under några ögonblick stodo de tysta framför hvarandra; Robert höll Gabrielles hand i sin och fixerade den unga flickan, som fortfarande såg ned. Slutligen släppte de hvarandra och började, i det de slog sig ned på en bänk, att, först trögt och frånvarande, så mera lifligt, tala om praktiska saker. De kommo öfverens om att icke för någon omtala hvad som nu ägt rum; Robert skulle resa härifrån i öfvermorgon, och först på hösten, då de å nyo träffades, skulle de bedja om grefvens samtycke.

Efter en stunds förlopp stego de upp och lämnade tillsammans lindallén. Utkomna i parken skildes de åt, och Gabrielle skyndade mot byggningen för att gå upp i sitt rum och kläda sig till middagen. På terrassen mötte hon grefvinnan; hon saktade något sina steg, och då hon gick förbi sin styfmor, korsade deras blickar hvarandra, men ingen af dem kom sig för att hälsa ens med det flyktigaste småleende. Gabrielle kunde dock ej af sin styfmors ansiktsuttryck se, om denna hade reda på hvad som händt eller ej; men hon märkte, att grefvinnan höll i handen sin lorgnett, som hon vanligen icke begagnade, annat än då hon särskildt noga ville betrakta någonting på afstånd.

Grefvinnan var under hela middagen vemodig och gråtmild. Hon talade nästan uteslutande om sorgliga saker, beskref sjuka torparefamiljer och nöden i fattighuset, och om Gabrielle någon gång på trots sökte gifva samtalet en gladare vändning,

förstod grefvinnan att genast hejda henne med berättelsen om Per Larssons lungrot eller August Johanssons hand, som krossats i en hackelsemaskin. Och hon hejdade henne så listigt, hon förstod att på ett så talangfullt sätt pika Gabrielle med mänsklighetens lidande, att den unga flickan slutligen framstod nästan som ett vidunder af egoism och likgiltighet.

»O, hvad hon är elak,» tänkte Mimmi, »hon unnar oss aldrig att vara glada, hon bara vill, att vi skola tänka på sjuka gubbar och sådant där och aldrig, aldrig ha något roligt i lifvet!»

Två dagar därefter lämnade Robert Säboholm. Han och Gabrielle hade redan på morgonen af dagen för hans afresa haft tillfälle att säga hvarandra farväl och upprepa de löften och öfverenskommelser de gifvit hvarandra, så att i själfva afskedsstunden nere vid vagnen fick grefvinnan vara ensam om Robert och gifva honom den sista handtryckningen.

Första dagarne efter pastorns afresa var grefvinnans lynne fruktansvärdt dystert. Under måltiderna herskade en djup tystnad, grefvinnan sade nästan icke ett ord, åt litet, sväljde långsamt, och om någon vågade yttra sig, bet hon alltid af detta yttrande med en hånfull motsägelse. För öfrigt lät hon flickorna helt och hållet sköta sig själfva. Mimmi och Ebba roade sig ute i skog och mark eller nere i stallet och ladugården, Gabrielle drömde i lindallén, och under tiden gick grefvinnan med ökad ifver omkring bland sina fat-

tiga eller satt i sitt rum och läste och bad. Men ibland under måltiderna, eller då Gabrielle och styfmodern tillfälligtvis sammanträffade, kände den unga flickan grefvinnans öga hvila på henne med en underlig, genomträngande blick, liksom hade hon velat läsa i djupet af styfdotterns hjärta.

Slutligen en eftermiddag ungefär åtta dagar efter pastorns afresa bad grefvinnan, då de stego upp från bordet, att få tala enskildt med Gabrielle och att denna därför skulle ha godheten att följa med in i hennes skrifrum.

Det klack till i Gabrielle, men hon svarade ingenting; hon böjde blott på hufvudet och följde utan invändningar sin styfmor.

Då de kommit in i rummet, stängde grefvinnan dörren, slog sig ned i soffan och gaf med handen Gabrielle ett tecken att sätta sig på en stol bredvid. Gabrielle väntade med klappande hjärta på hvad som skulle komma, och grefvinnan stirrade ned i golvet med hopdragna ögonbryn och hårdt sammanpressade läppar.

»Min kära Gabrielle,» sade hon slutligen, i det hon såg upp och vände sig mot den unga flickan, som hon fixerade med sin underliga, miss-tänksamma blick, »jag har under den här tiden kämpat med mig själf, om jag skulle tala ut eller inte, men jag har nu insett, att det är min plikt att tala. Hvad jag måste säga är lika obehagligt för mig att säga som för dig att höra, men det kan inte hjälpas. Således, hvad har egentligen din mening varit med . . . med . . .» här blef hennes

röst osäker, och hon måste svälja ett par gånger för att få fram ordet, »det... koketteri, som du hela sista tiden tillåtit dig med pastor Wallner?»

Gabrielle blef så öfverraskad af grefvinnans fråga, att hon under ett par sekunder satt alldeles förstummad.

»Min mening... min mening...» stammade hon, då hon hämtat sig från den första häpenheten, »jag har inte haft någon mening, jag har aldrig...»

»Så mycket sämre,» afbröt grefvinnan med ett hvasst leende, »jag förmodar då, att du endast åsyftat att oroa hans hjärta, att störa honom... du får förlåta mig, att jag säger dig rent ut, att det ej var ädelt handladt. Lägg gärna an på de unga herrarne i stora världens flärdfulla salonger, de taga inte saken så djupt, men förskona en allvarlig man, sådan som pastor Wallner, från ditt koketteri.»

»Men hur... på hvad sätt har jag koketterat?» utbrast Gabrielle, hos hvilken en uppstigande vrede förjagade den hjälplöshet hon nu som alltid kände inför sin styfmors anfall, »jag förstår inte hvad meningen är med detta... hvad har jag gjort... hvad...»

»Hvad du har gjort?» afbröt styfmodern strängt och kallt, under det hennes ögon glödde af tillbakaträngd lidelse, »tror du verkligen, att jag kunnat undgå att se hur du ställt dig i hans väg, hur du till och med förnedrat din kvinnlighet genom att passa på tiden för hans promenader, ja,

efter du vill veta det, har jag reda på edra möten i lindallén, som gifvit folket anledning till ett ned-sättande skvaller.»

Gabrielle skrattade nervöst.

»För mig må de gärna prata,» utbrast hon med skälfvande röst, »jag brukar aldrig lyssna på skvaller.»

»Mycket storartadt,» svarade grefvinnan hånfullt, »men då skall man inte heller ge anledning därtill. Du har skadat både dig själf och en annan därmed. För öfrigt,» tillade hon med en våldsamt ansträngning att synas lugn och öfverlägsen, »är pastor Wallner det mest otacksamma föremål du kunnat välja. Du erkände nyss själf, att du ej haft någon mening med ditt koketteri, och det tror jag vara lyckligt för dig, annars skulle du troligen bränt dina kol förgäfves...»

Det började koka inom Gabrielle. Hon tyckte att det var, som om styfmodern riktat slag på slag i hennes ansikte och som om hon ej skulle kunnat lefva, i fall hon ej fått slå igen.

»Och hur vet... hur vet...» utbrast hon, i det hon med flammande ögon reste sig upp, »hvad är det som berättigar... hvarför skulle jag ha bränt mina kol förgäfves?»

»Hvarför? Af många skäl,» svarade grefvinnan, alltjämt kämpande för att bibehålla ett yttre lugn, »han är en allvarlig, djupt religiös man, som säkerligen inte kan känna sig dragen till världslighet och fåfänga... alltnog, jag skulle helt och hållet ha misstagit mig på hans karaktär och

lifsåskådning, om han läte fånga sig af en så ytterligt världslig ung flicka som du, ja rent ut sagdt, han skulle då vara *en annan*, än jag trott honom vara . . .»

Nu sjöd vreden öfver i Gabrielles inre. Hon erinrade sig visserligen, att hon och Robert lofvat hvarandra att ej för någon omtala sin förlofning, och en svag röst ur hennes själs djup varnade för löftesbrott, men frestelsen att få gifva den afskydda styfmodern ett dråpslag blef henne öfvermäktig.

»Och om så vore,» flämtade hon, »om han verkligen vore *en annan* än . . . än . . . om han inte funnit mig så usel och eländig som . . . om det vore osanning, att jag koketterat för honom . . . om det vore han . . . han som sökt mig . . . om . . . om vi redan vore . . .»

Hon höll upp en sekund, styfmoderns hvita ansikte och stela blick skrämde henne. Men med passionens hjärtlöshet och med ett uttryck af skadeglädje, som förvred hennes vackra ansikte, tillade hon därefter:

»Om vi redan vore — *förlofvade!*»

Grefvinnan svarade ingenting på detta af hämndlystnad sjudande ord, men hon slog hastigt ned sina ögon, liksom angelägen att för Gabrielle dölja, hvad som skulle komma att försiggå i hennes inre.

Det var en fruktansvärd strid, som under dessa korta sekunder utkämpades inom henne. Den smärta Gabrielles ord förorsakade henne och som, hur grumliga dess motiv än kunde kallas,

dock i sig själf var sann och djup, brottades med lumpenheten i hennes karaktär, liksom ville den höja henne ur småsinnets trälsorg till de stora smärtornas frihet. Ett ögonblick var det, som skulle denna ansats till ädelhet vinna seger öfver henne; hon kände en våldsam impuls att kasta sig till den unga flickans bröst, gråta ut där och hviska: »förlåt mig, det är jag som haft orätt . . . haf öfverseende med mig och blif lyckliga med hvarandra!»

Men då kom den tanken: »hvarför skall *jag* trampas under fötterna, hvarför skall *jag* hånas, gäckas, hvarför?» Den bet sig fast i hennes hjärta som en huggorm — inom en sekund voro alla de högstämda känslorna borta, och afundsjuka, bitterhet, hämndbegär rörde sig som lös-släppta kräldjur i hennes bröst . . .

Hon såg långsamt upp, fäste blicken på Gabrielle och sade därefter med lugn, dräpande röst:

»Om så är, beklagar jag er bägge. Med kännedom om eder karaktär och lifsåskådning antager jag, att ni kommer att bli djupt olyckliga.»

Grefvinnan kunde ej sagt någonting, som på Gabrielle gjort ett mera plågsamt intryck. Nu var det hennes tur att slå ned ögonen för att dölja den förändring hennes känslor undergingo vid styfmoderns ord. Den lidelse, som nyss upphetsat dem, släcktes plötsligen af en dof ängslan. Under det känslorus af kärlek och svärmeri, som höll hennes sinne i svallning, låg dock alltid den tanken

att hvarken hon eller Robert skulle bli lyckliga — och då hon nu hörde den högt uttalas af styfmodern, föreföll den henne som ett slags olycksprofetia af en elak häxa.

»Det är möjligt att vi skola bli olyckliga,» sade hon slutligen med låg röst, »inga älskande ha fribref på att alltid vara lyckliga. Men icke desto mindre älska vi hvarandra och ämna gifta oss. Emellertid,» tillade hon stammande och utan att se på styfmodern, »är det . . . är det . . . tills vidare en hemlighet . . . och jag måste be att den . . . att den inte omtalas för någon, inte ens för pappa . . . jag skall själf bedja om hans samtycke . . .»

»Jag ämnar inte utbreda dina hemligheter,» svarade grefvinnan kort och iskallt, »men är det en hemlighet, så tror jag att du gjort klokare och — finkänsligare i att så länge bevara den för dig sjelf.»

Med dessa ord steg hon upp, gick fram till fönstret och ställde sig med ryggen mot Gabrielle.

Den unga flickan kände sig ännu sämre till mods. Hon förstod att grefvinnan genomskådat henne, att styfmoderns skarpa, afundsjuka blick upptäckt, att hon köpt denna triumf öfver en afskydd rival genom att släppa ifrån sig en hemlighet, som var icke endast hennes, utan äfven Roberts, och den föraktfullt tillrättavisande tonen i grefvinnans ord försatte henne i en nästan olidlig misstämning. Utan att svara någonting vände hon sig hastigt om och lämnade rummet.

Då grefvinnan blifvit ensam, reglade hon dörren. och sköt till hälften igen luckorna för fönstret. Därefter kastade hon sig i soffan, tryckte ansiktet mot en kudde och brast i en lidelsefull gråt, allt emellanåt afbruten af halfkväfda, utrop.

O, att just detta, det bittraste af allt, det för hvilket hon bedt så brinnande böner om förskoning, ändå skulle komma öfver henne! Hade hon ej anropat Gud att skicka henne alla slags lidande, sjukdom, fattigdom, blott icke detta!... Men just *det* hade han sändt henne!

I det haf af bitterhet, hvori hon kastat sig ut, förlorade hon så småningom det fäste hon dittills ägt i den religiösa tro, hvarvid hon midt under alla förvillelser krampaktigt hakat sig fast. Hon tyckte att Guds fadershand släppte henne, att allt hvad hon dittills känt och trott var gycklande fantasier, som brusto.

Och för hvarje minut som gick kände hon hur hon kom längre och längre ned i tviflets vågor, hur ett nytt område i hennes själ mörknade, ända tills allt inom och utom henne var som en enda natt af förtviflan, ångest och samvetskval.

I timal varade denna kamp, under hvilken alla försök att bedja voro förgäfves; hennes enda bön blef den skeppsbrutnes ångestskri: »Gud, hjälp mig, öfvergif mig inte!»

Till slut lade sig dock stormen i hennes själ och efterträdtes af ett lugn. Hon upphörde att ropa och vrida händerna. Öfver det förflutna föll plötsligt liksom en slöja, hvilken bortskymde alla

de synder, misstag och lögner, som så marterat hennes uppskakade samvete; en fläkt af förlåtelsens hemlighet insvepte under några sekunder hennes uttröttade ande i en djup frid. Hon steg upp, ordnade sin klädsel och baddade panna och ögon med vatten. Därefter stängde hon fönsterluckorna, tände ljus och tog fram sin bibel för att läsa.

Men då hon satt sig ned och öppnat bibeln, hejdades hon plötsligen af en stämman, som hviskade inom henne: »gå först och försona dig med din broder!»

Hon släppte bibeln, som om den bränt henne, reste sig upp och stirrade förskräckt framför sig. Hvad var meningen med dessa ord? Hvad fordrade Gud *nu* af henne? Hade han icke slagit henne nog? Skulle hon ännu mera förödmjukas, krossas, trampas? . . .

Hon började gå af och an genom rummet, med händerna tryckta mot bröstet, liksom för att hejda den nya storm som vaknat därinom. Men den hotande stämman blef oupphörligt starkare. »Gå först och försona dig med din broder,» tycktes den säga, »bed om förlåtelse af den unga flicka du förorättat med din afund, din hätskhet, dina utbrott af dåligt lynne, säg henne ett vänligt ord, önska henne lycka, *hon* har rätten på sin sida; hvad du ville äga stal du dig till af henne, hon äger hans kärlek, hon är ung och fri, hon har rätt att vara lycklig!»

Men denna fordran var henne öfvermäktig. »Det är för mycket,» hviskade hon kvidande, »fordra *allt* af mig, bara inte detta! Jag *kan* ej bedja henne förlåta, jag vill bedja dig, Herre, bedja, bedja natt och dag, är det ej nog . . . är det ej . . .»

Åter svarade samma obevekliga stämma: »gå först och försona dig med din broder!»

»Jag skall ägna de fattiga och lidande hela mitt lif,» fortfor hon, »allt hvad Gud skickar vill jag emottaga, sjukdom, plågor . . . Jag vill ödmjuka mig, ligga i stoftet . . . ja, ja, det måste vara nog, Gud, du måste förlåta, det är ju mot dig jag brutit . . . förskona mig . . . icke detta, jag kan ej . . . kan ej . . .»

På detta sätt fortfor hon att bjuda sina goda gärningar och sina försakelser som offer, att göra löften, att söka komma undan med böner och klagan, men oafbrutet svarade henne den dömande rösten: »nej, Gud vill icke ha dina offer, han vill blott ett: att du försonar dig med din broder.»

Hon kunde ej längre bedja, ej läsa i sin bibel. Ett par gånger försökte hon att öppna den, men hennes öga uppfattade ej de heliga orden, hon endast såg och hörde detta enda: »gå och försona dig!»

Hon kom ej ut till supén, utan lade sig tidigt och, uttröttad som hon var både till kropp och själ, somnade hon genast djupt. Då hon vaknade följande morgon, kände hon sig lika fridlös och orolig som dagen förut. En brinnande önskan

att kunna bedja, en outhärlig längtan efter försoning fyllde hennes själ, men priset var henne för högt. Så snart hon i inbillningen tänkte sig en förlikningsscen med Gabrielle, så snart hon föreställde sig, att hon stod bredvid den unga flickan för att säga henne ett vänligt, kärleksfullt ord, var det som om i stället alla hatets andar vaknat i hennes bröst och som om hon skulle kunnat offra allt, till och med sin eviga salighet för njutningen att få såra och krossa sin rival. »Hvarför skall jag alltid förödmjukas och trampas på?» var hennes stående invändning, »är det ej nog att hon tagit min lycka, att hon gått som segrare ur striden, skall jag också behöfva kyssa min segrare på handen?» Och lika orubbligt svarade den dömande stämman: »ja, det måste du, om du vill smaka bödens frid och syndaförlåtelsens ljufhet. Om det finnes en verklig trosgnista inom dig och om du ej vill släcka den, så måste du tömma just den kalk som räcker dig, måste du gå förödmjukelsens trånga, törniga väg, det finnes ingen annan!» —

Under de veckor, som nu följde, talade greffvinnan och Gabrielle nästan icke ett ord med hvarandra, och när den ena kom in i rummet, gick den andra så vidt möjligt var genast sin väg. Och behöfde de någon gång under måltiderna för skenets bibehållande göra en fråga eller gifva ett svar, undveko de alltid att se på hvarandra. Greffvinnans bleka, afmagrade ansikte, på hvilket ålderdomen plötsligen börjat framskymta, liksom

höstens härjningar i naturen framträda först då de mulna dagarne komma, skrämde den unga flickan och sysselsatte hennes fantasi. Hon visste icke för hvad hon fruktade, men hon var rädd för att lämnas ensam med styfmodern; till och med den tystnad, som då alltid uppstod, föreföll henne ängslig och tyngande som åskfylld ovädersluft.

I slutet af augusti månad kom grefve Barneken hem ifrån sin utrikes resa och vistades under ett par veckor på Säboholm tillsammans med sin familj. Men icke ens grefvens närvaro, som naturligtvis gjorde stämningen i hemmet mindre tryckt, kunde bortjaga det dystra, grubblande uttrycket från grefvinnans ansikte; och då slutligen familjen fram i september flyttade in till Stockholm, kände litet hvar det som en lättnad att få komma tillbaka till det gamla hufvudstadslifvet, i hvars oro och många bestyr alla missförhållanden märktes mindre skarpt än i landtlifvets stillhet och ensamhet.

V.

Gabrielles och Roberts förlofning eklaterades på hösten och gaf öfverallt anledning till undran, gissningar och romantiska utläggningar. Det hade stått hårdt åt, innan den unga flickan lyckats vinna faderns samtycke, liksom hon måst använda all sin fintlighet för att parera sammandrabbningar mellan grefvens andryghet och Roberts stolthet, som, hon visste det, icke skulle behöfva många stötar, förrän han oåterkalleligen droge sig tillbaka. Nu var emellertid allt ordnadt så tillfredsställande som det var möjligt med en förbindelse, hvilken hos den närmaste omgifningen endast väckte missnöje eller hätskhet och som af kontrahenterna själfva ingicks under hemliga, af den ene med böner, af den andra med kärleksdrömmar, nedtystade tvifvel om att den skulle leda till lycka.

Grefvinnan tog ingen verksam del i dessa konflikter. Hon åsåg dem med dyster skadeglädje och ett svagt hopp, att de skulle göra alltsammans om intet . . .

Då en människa förnummit Guds maning och ej hörsammat den, då hon förstått hvilket omutligt kraf Gud ställer på den själ, som längtar efter försoning, och hon ändå vägrar att fylla detta kraf, då går på henne i fullbordan skriftens förfärliga ord: »af den, som litet hafver, skall tagas det lilla han har.» För denna andliga lag dukade grefvinnan under. Den aning om frid, den skymt af sanning hon förnummit var borta, och den trosgnista, som så länge flämtat under de lager af lidelse och världslighet, hvaraf hennes inre var fylldt, hade slocknat eller höll åtminstone på att slockna. Alltsedan hon kom in till staden, hade hennes lynne varit svårare och retligare än någonsin. I den strid hon hade att utkämpa efter den natt, då hon tyckt sig höra Guds röst: »gå och försona dig med din broder,» hade hon dag för dag vikit ett steg för själfviskhet och styfsinhet, kväft den gudomliga rösten och lyckats intala sig, att den icke varit annat än sjukligt samvetspjunk. Ja, till slut lyckades hon genom en inkrånglad advokatur med sig själf uppegga sig till den åsikten, att, om någon förnärmat den andra, så var det Gabrielle, icke hon, — om någon behöfde bedja den andra om förlåtelse, så var det styf-dottern, som under alla dessa år icke visat henne annat än likgiltighet, köld, brist på förtroende. Nej, hon hade intet att förebrå sig. Gabrielle hade aldrig gifvit henne en gnista af dotterlig kärlek, hon mindes blott alltför väl första gången de möttes och den iskalla hälsning

hon då fick emottaga? Aldrig, aldrig skulle hon glömma denna hälsning, som kylde henne ända in i hjärtat. Och ändå, hur troget hade hon icke sedan fyllt sin plikt mot denna förhatliga styf-dotter! Hur hade hon icke, tvärt emot smak och böjelse, flere gånger följt henne på baler och teatrar, hur hade hon icke, alldeles emot sina åsikter, tillåtit henne att ha danstillställningar i hemmet! Hur hade hon icke på namns- och födelsedagarne gifvit Gabrielle dyrbara presenter, och slutligen — hon tvekade ett ögonblick inför denna sista punkt på meritförteckningen, men så ditsatte hon äfven den — hade icke hennes förmögenhet räddat fadern kanske från cession och således äfven Gabrielle från fattigdom och försakelse? Borde icke då den unga flickan känna tacksamhet härför, borde hon icke ha visat styfmodern vänlighet och uppmärksamhet? Men tvärt om hade hon gjort, hvarje tillfälle, då hon kunnat såra och förödmjuka, hade hon begagnat . . . Nej, grefvinnan hade intet att förebrå sig! Skulden var helt och hållet på Gabrielles sida, steget till försoning — om det öfver hufvud lönade mödan att tänka på försoning mellan två hvarandra så antipatiska varelser — borde således tagas från hennes sida. —

Den nimbus, hvaraf Robert Wallner som predikant varit omgifven, hade i åtskilliga bland hans åhörarinners ögon något bleknat, då han förlovade sig, men för de flesta blef han genom sin förbindelse med en vacker, ung flicka ur en af

Sveriges förnämsta familjer blott ännu intressantare. Hans och Gabrielles kärlekshistoria, smyckad med en mängd mer eller mindre hopdiktade episoder från den förflutna sommaren, gaf hans personlighet ett romantiskt skimmer, som han förut ej ägt.

Också voro så väl han själf som hans predikningar föremål för de ifrigaste kommentarier och de noggrannaste dissektioner. »Han är ej densamme som förr,» sade en af hans åhörarinor och skakade vemodigt på hufvudet. »Det synes tydligt, att fästmön stör honom genom sin närvaro, det är någonting bundet, frånvarande i hans framställning,» sade en annan. »Min öfvertygelse är, att han ej är lycklig och att det partiet aldrig borde ha blifvit af,» utlät sig en tredje o. s. v.

Förhållandet var emellertid, att det låg någon sanning åtminstone i det sista yttrandet. Robert var verkligen icke en lycklig fästman. Han kände tydligare och tydligare för hvarje dag, att, då han förlofvade sig med Gabrielle, hade han icke, som han sökt inbilla sig, lyssnat till Guds röst, utan gått sina egna vägar, tillfredsställt sina egna önsningar. Hans ställning i grefve Barnekens hus var honom också i hög grad motbjudande; grefvens nonchalans sårade honom, grefvinnans dystra ovänlighet, hvars orsak han blott alltför väl förstod, gjorde honom beklämd, och hans stolthet led vid föreställningen, att människor måhända på grund af hans förlofning kallade honom en lycksökare.

Och han bäfvade för framtiden, som han ej med lugn kunde öfverlämna åt Gud, då han visste sig ha tagit ett så själfrådigt steg. Kunde han ens begära lycka, då han med berådt mod valt en för en prestman så föga passande hustru? Hade han icke nästan svikit sin post, hade han ej dragit öfver sig en skuld, som måste försonas?

Dessa tankar och farhågor voro den underström, som ständigt brusade på djupet af hans själ, om än öfver den rörde sig en mängd skiftande känslor af hopp och lycka. Det fanns stunder af förtroligt samtal med Gabrielle, under hvilka han såg hur den unga flickans hjärta mjuknade för religionens inflytande, hur hon med tårar i ögonen öfverlämnade sig däråt, och då en känsla af lycka och jublande tacksamhet fyllde hela hans hjärta. Andra åter funnos, då hans kärlek för Gabrielle så helt beherskade honom, att han glömde allt och kände sig lycklig endast i medvetandet af att hon tillhörde honom.

På detta sätt, under inre och yttre stormar, förflöt vintern. Ingen, som såg Gabrielle och Robert, kunde misstänka dem för att vara nyförlofvade; bägge voro de magra och bleka, bägge sågo de i allmänhet tungsinta och nedstämda ut. Det felades icke heller i Stockholm rykten, som visste berätta, att pastor Wallner var mycket olycklig, att han låtit förleda sig till denna förlofning af en ärelystnad, som han en gång skulle få ångra, och på flere håll hade man redan som någonting

fullkomligt bestämdt omtalat, att Roberts och Gabrielles förlofning hölle på att brytas.

Detta sista rykte saknade icke heller grund. Mer än en gång hade Robert och Gabrielle haft sammandrabbningar, som slutat med häntydningar på en skilsmässa. De hade bägge häftiga lynnen och fasta viljor, och när deras olika åsikter, hvilka, då de i teorien brötos mot hvarandra, endast framkallade en liflig diskussion, äfven i praktiken kommo i hop, uppstod härigenom i hela deras ömsesidiga förhållande en så våldsamt skakning, att det föreföll, som om alltsammans ohjälpligen skulle brista.

Det var då alltid Robert, som gjorde häntydningar på skilsmässan. Han erinrade sin fäst-mö, så lugnt och vänligt han förmådde då hela hans inre var i uppror, om den enkla ställning hon som hans hustru skulle få, om allvaret i det lif de komme att föra, att han aldrig för hennes skull kunde göra någon ändring o. s. v. Men Gabrielle svarade alltid afböjande och otåligt.

»Jag vet det, jag vet det!» utropade hon, »du har sagt mig det hundra gånger, och lika ofta har jag svarat, att jag går in därpå. Men hindrar det, att jag i afton går på en bjudning, dit du ej har lust att gå? För öfrigt,» tillade hon med ett plötsligt omslag till detta lekfulla koketteri, som, hon visste det, plågade honom mera än något annat och som hon under dessa sammandrabbningar fann ett nöje i att använda, »tror du, att jag skulle vilja gifta mig med en *vanlig* människa,

med en af dessa vanliga dumma herrar, som man träffar i societeten och som man knappast kan tala ett förnuftigt ord med? Jag har alltid önskat att få göra någonting ovanligt.»

Han svarade ej; hennes ord sårade honom djupare än han ville visa.

»Nej, blif icke ledsen, Robert,» fortfor hon leende och försökte fatta hans hand, »tror du inte jag vet det är *jag*, som har skäl att vara stolt öfver att du valt mig, du som kunde få hvarenda flicka i Stockholm som du pekade på? Men jag skall säga dig någonting, du kunde fått en som hycklat mera än jag, som stält sig in hos dig genom att gå till sjuka och fattiga och förakta världen och sådant. Det kunde du ha fått, och kanske du varit nöjdare då. Men,» tillade hon, i det hon smög sig intill honom på detta mjuka, smekande sätt, som han både fruktade och älskade, »i *ett* står jag framför dem alla: jag är sannare än de, och när jag säger, att jag älskar dig, så menar jag det, fastän jag inte hycklar för att vinna din kärlek.»

Han betraktade med ett vemodigt leende hennes ljufva ansikte med de lätt darrande läpparna, därefter sköt han henne sakta ifrån sig, och en lång, mulen tystnad efterträdde detta exalterade utbrott, hvilket nu som nästan alltid följt på föregående tvister. —

Emellertid var, trots tvekan och slitningar brölloppet bestämdt redan tills våren. Roberts inkomster voro visserligen ej stora, men Gabrielle

hade sitt modernearf, grefven lofvade att gifva sin dotter ett par tusen kronor årligen, och Gabrielle försäkrade upprepade gånger och med en innerlighet, som föreföll hvarken konstlad eller öfverdrifven, att hon icke det minsta fruktade för ett indraget och sparsamt lif, tvärt om, hon visste, att hon hade praktisk begåfning, och det skulle bli en hederssak för henne att visa, att man kan göra ett hem treffligt och smakfullt äfven med små tillgångar.

Dagen för lysningen var utsatt till den första söndagen i maj. På sista tiden hade det herskat en ovanlig harmoni emellan de bägge trolofvade. Under de vackra våraftnarna gingo de ofta ut och promenerade tillsammans och kommo då in i samtal, som drogo dem närmare till hvarandra. Gabrielle hade i sitt väsen fått någonting stilla och tänkande, som hon förut icke ägt, och då hon under dessa samtal, hvilka merendels rörde sig kring religiösa ämnen, lyssnade och svarade med ett allvar och en innerlighet, som vittnade om att hennes djupaste känslor voro i rörelse, föreföll det Robert, som hade en genomgripande inre förändring ägt rum med den unga flickan, som i lindallén på Säboholm svarat honom så kallt och gäckande. Och hans hjärta fylldes af hopp och tacksamhet, och han tyckte, att vårlifvet i skogarna omkring dem tillhviskade honom ett löfte om en lycka, som var hans rättighet att njuta, emedan skapelsens herre själf helgat den genom

all den lifvets skönhet han hvarje vår lät blomstra upp på nytt.

Dagen innan Robert skulle taga ut lysningen, åt han middag hos grefve Barnekens. Gabrielle var hela tiden tyst och frånvarande; det såg ut som om en envist förföljande tanke sysselsatte henne. På eftermiddagen, då Robert steg upp för att gå, bad hon honom hviskande att ett ögonblick komma ut på balkongen, hon ville säga honom några ord, innan de skildes.

»Robert,» började hon skyggt och ifrigt, då de blifvit ensamma, »det är en tanke, en föreställning, som icke vill släppa mig. Nu . . . nu, när jag står invid målet och skall taga steget fullt ut . . . nu förefaller det mig så fruktansvärdt . . . så ansvarsfullt . . . Jag känner mig så beklämd . . . är det rätt . . . är det rätt att jag blir din hustru? Skall jag inte göra dig olycklig . . . draga ner dig kanske . . . jag vet icke hvarför . . . men just nu har det kommit en sådan klarhet öfver vårt förhållande . . . det är som om jag fått ett nytt sinne att se med . . .»

Hon kunde ej fortsätta; sinnesrörelsen kväfde hennes röst, hon vände sig bort och tryckte näsduken mot ögonen.

Robert hade häftigt bleknat; detta uttalande af hans innersta, med så mycken möda bekämpade tankar skakade honom häftigt. Men hvarför komma med dessa varningar nu, då det var för sent? Hvarför frammana just de spökbilder, som

han under hela denna tid med sina mest brinnande böner sökt bortjaga?

»Om vi skola bli lyckliga eller olyckliga,» svarade han upprörd, »om du är den hustru, som passar mig, och jag den man, som skall göra dig lycklig, det få vi öfverlämna åt Gud. Vi ha nu gifvit oss i hans händer, och vi *måste* tro att han, om än genom stormar och öfver bränningar, slutligen skall föra oss in i hamnen . . .»

Gabrielle tog näsduken ifrån ögonen och vände sig emot Robert.

»Ja, du har rätt!» utbrast hon lidelsefullt, »vi *måste* tro på framtiden, det är för sent att nu tveka! Och jag vill tro på den! Du har ju själf sagt, att det beror på vår egen vilja, om vi skola bli lyckliga eller ej, och Gud vet att jag talar sanning, då jag säger, att min innersta, fastaste vilja i denna stund är att göra dig lycklig!»

De fortsatte ej samtalet; bägge voro för upprörda för att vidare kunna tala. Han hviskade blott ett par gånger »tack», tryckte hennes händer och lämnade henne därefter.

Den natten kunde Robert nästan icke ett ögonblick sluta sina ögon. Gabrielles ord hade väckt en storm af kvalfulla känslor i hans själ; hvad han så länge sökt tillbakahålla strömmade nu med fördubblad kraft och klarhet till hans medvetande: var det icke en synd han höll på att begå, skulle han ej göra både sig och henne olycklig, och värst af allt, kunde han under de förhållanden, hvori hans giftermål komme att indraga honom,

bli en sådan ordets tjänare, som han en gång lofvat att vara?

Dessa tankar växte i nattens tynnad och ensamhet till oformliga spökbilder, som omgäfvade honom hvart han blickade, som kväfde hans kärlek och höljde hela framtiden i mörka skuggor.

Han kämpade och bad, men utan att finna frid. Hans böner tycktes honom klinga ut i en tom rymd, som gaf honom till svar blott det tröstlösa ekot af hans eget rop.

Och följande dag, då han stod vid dörren till pastorsexpeditionen för att gå in och taga ut lysningen, framträdde plötsligen för hans inre syn ett bibelspråk, som han under hela denna tid skytt och undvikit. »Hur vet du, man, om du kan frälsa din hustru?» upprepade han ett par gånger inom sig, medan han stod med handen på låset, färdig att öppna porten. Och om han icke skulle lyckas vinna henne, om det, hvarmed han hittills lugnat sitt samvete: att han ville rädda henne från fåfänga och världslighet, skulle slå fel? Om hans själfrådighet, hans olydnad mot Guds bud, i stället för att vinna henne skulle förhärda hennes hjärta, och om han på så sätt komme att draga henne, icke blott i timlig olycka — det betydde ju föga — men i evig?

Han släppte dörrlåset och skyndade med snabba steg till Gabrielles bostad. För denna sista förfärliga tanke hade allt — kärlek, lycka, människors skvaller och klander, hans eget hjärtas motstånd — helt och hållet förlorat sin betydelse. Ännu

var det ej för sent, ännu kunde allt göras om intet och Gabrielle återfå friheten.

Då han, flämtande efter den häftiga gången, ringde på tamburklockan för att fråga efter fröken Barneken, öppnades dörren genast af Gabrielle själf.

Den unga flickan, som var promenadklädd, såg blek och lidande ut, och blå ringar kring ögonen skvallrade om sömnlöshet eller utgjutna tårar. Då hon fick se Robert, gaf hon till ett utrop af förvåning, och ett glädjeskimmer flög öfver hennes ansikte.

»Gud ske lof att du kom!» utbrast hon ifrigt, i det hon drog in Robert och stängde dörren. »Jag måste tala med dig,» fortfor hon mer och mer upprörd, »och jag ämnade just nu försöka på ett eller annat sätt träffa dig för att... för att... Har du ännu... ännu... tagit ut lysningen?»

»Nej,» svarade Robert, lika upprörd som Gabrielle, »men hvad är det... hvad har händt... hvarför ville du träffa mig — du förskräcker mig, Gabrielle...»

»Ingenting har händt,» svarade Gabrielle med halfkväfd stämman, »men... men... jag har hela natten legat vaken och tänkt på dig... på mig... på vårt förhållande... Och så har det blifvit klart för mig, att jag måste afstå ifrån dig, att jag inte *kan* bli en sådan hustru som jag borde bli... Jag vet nog,» fortfor hon, och hennes röst stocades af sinnesrörelse, »att jag skall komma att

lida och sakna . . . jag har kanske inte förrän nu förstått *hvad* du är för mig, att du skulle kunna föra mig till något högre och bättre och att jag utan dig blir densamma som förut. Men jag tror ändå, att jag kan bära det för din skull . . . jag känner det nu, som om jag skulle kunna offra *allt*, hellre än att inte vara hvad jag borde vara som din hustru . . . »

Robert kunde ej svara; han drog blott Gabrielle intill sig och slöt henne i sina armar med en rörelse, som ville han säga: »aldrig, aldrig skola vi skiljas!» De ord, som legat på hans läppar, uttalades ej; de tankar och föresatser, som nyss upptagit honom och drifvit honom att uppsöka sin fästmö, föllo samman till ett intet vid beröringen med hängifvenheten och innerligheten i Gabrielles hela väsende.

Och likt en ljuf, välgörande stillhet efter stormen sänkte sig så småningom öfver hans själ en frid, en fast visshet, sådan han förr aldrig känt, att det ändå *var* Gud som sammanfört dem — kanske icke för att leda dem till lycka, kanske tvärt om för att leda dem in i de djupaste, mörkaste skuggorna, men för att de tillsammans skulle kämpa sig fram till det stora målet.

VI.

Mre år hade förflutit sedan den eftermiddag, då Robert och Gabrielle sammanvigdes i den kyrka, där den förstnämnde med sina predikningar plögade väcka så mycken entusiasm och rörelse bland sina åhörare.

Icke långt efter deras bröllop blef en af de förnämsta komministraturerna i hufvudstaden genom dödsfall ledig, och hur mycket Robert än spjånade emot att söka denna plats, hvartill han ansåg, att många hade större meriter än han, blef han dock kallad till fjärde profpredikant och sedan med öfvervägande majoritet vald. Roberts verkningskrets hade härigenom blifvit ännu mera vidgad, och den större våning, dit han och Gabrielle strax efter komministerutnämningen inflyttade, gjorde det för honom möjligt att, som han önskade, i sitt hem anordna bibelförklaringar och bibelsamtal, dit han inbjöd alla dem af sina församlingsbor, som voro sinnade att deltaga i dylika andaktsöfningar.

Vid dessa tillfällen biträddes han af sin hustru, som emottog alla gäster, höga eller låga, med samma hjärtliga otvungenhet. Hon blef också så populär på dessa möten, att många, som annars icke kände några religiösa dragningar, med all makt försökte skaffa sig inträde till pastor Wallners »tisdagar» blott för att få se hur den vackra, firade fröken Barneken tog sig ut som värdinna på ett bibelmöte.

Alla de spådomar om ett olyckligt äktenskap, hvarpå människor vid tiden för Roberts och Gabrielles bröllop icke sparat, tycktes således ej ha gått i fullbordan; pastor Wallner och hans hustru föreföllo tvärt om att vara mycket lyckliga. De strider och tvistigheter, som utmärkt deras förlofningstid, hade, så visste åtminstone skvallret att förmäla, upphört, då de kommit i sitt eget hem undan grefvinnans olycksbringande inflytande.

Att denna sistnämnda omständighet bidrog till den harmoni, som nu herskade emellan dem, var ju naturligt, men den förnämsta faktorn i orsaken till deras lycka var Gabrielles ärliga och allvarliga sträfvan att fylla sin plikt som Roberts hustru. Härtill drefs hon först och främst af sin kärlek, men kanske lika mycket af den sporrande tanken: »jag skall och vill göra min plikt, hvad jag åtagit mig vill jag uppfylla, ingen skall kunna slunga mig i ansiktet den tillvitelsen, att jag är en dålig hustru.»

Så småningom inrättade hon också sitt lif helt och hållet efter de fordringar man kunde ha rätt att ställa på en prestfru. I början af sitt

äktenskap var hon ännu med i sällskapslifvet och gick emellanåt på teatern, men då hon fick höra, att man uttalade sitt ogillande häröfver, och då hon märkte, att hennes man, utan att förbjuda henne dessa nöjen, likväl alltid såg missnöjd eller ledsen ut, då de kommo i fråga, upphörde hon efter hand alldeles därmed.

Hos sin familj var Gabrielle endast så mycket nödvändigheten kräfde. Hon och styfmodern gjorde artighetsbesök hos hvarandra, och för syns skull kom grefvinnan på pastor Wallners bönemöten, men detta skedde för hvarje år mer och mer sällan, vanligen fick hon på tisdagarne hufvudvärk eller någon annan krämpa.

I grefvens hus hade dessutom på sista tiden inträffat en stor förändring. Grefvinnan, som en gång nästan alldeles afsvurit sällskapslifvet, visade sig numera ofta däri. Visserligen bevistade hon alltjämt religiösa sammankomster, kommitéer för välgörenhet o. s. v., men dess emellan hade hon i hemmet de mest världsliga mottagningar, i början, vid öfvergången, musikaliska och konverserande, men slutligen äfven dansanta. Hon hade ju nu två fullvuxna unga flickor, och ungdomen var ju i sin rätt, då den fordrade litet nöjen. Hon gick så långt i sin moderliga hängifvenhet, att hon för att roa barnen icke allenast tillät dans på sina supéer, utan själf ganska ofta deltog däri. Hennes själsoro, som numera intet kunde stilla, dref henne att oupphörligt söka nya döfningsmedel. Hon hade gripits af denna abnormalt njutnings-

lystnad, som stundom hemsöker människor, särskildt kvinnor, då genom någon förborgad missriktning inom dem den normala utvecklingen hämmas och de, i stället för att gå framåt, vända sig mot det förflutna och gripa efter leksaker, som de redan kastat ifrån sig. Med de bägge flickorna som skyltar ilade hon nu mer och mer hänsynslöst ifrån nöje till nöje, under det att hennes kinder föllo in, håret fick grå strimmor och en smygande kroppslig svaghet nedsatte hennes krafter. —

Det var söndagen strax före jul. Robert hade predikat i högmässan, och kyrkan som vanligt varit så fylld af åhörare, att till och med hvarje ståplats var upptagen.

Pastor Wallner stod vid denna tid på höjdpunkten af sitt rykte som predikant. Men det var icke endast som predikant han var en populär personlighet. Han hade så småningom kommit i den ställningen, att människor ansågo sig ha rätt att bokstafligen slitas om hans tid och krafter. Skulle en välgörenhetstillställning anordnas och man behöfde en talare, hette det genast: »vi skola fråga pastor Wallner, säger han ja, då är vår lycka gjord.» Firade någon en familjefest, då måste den förskönas af pastor Wallners vältalighet; skulle man organisera en ny förening för att kläda fattiga skolbarn eller bilda en sjukhusfond, så valdes genast pastor Wallner till ordförande. Äfven bland arbetsklassen var det t. o. m. i de liberala kretsarne icke ovanligt, att man

kom och bad pastor Wallner om hjälp vid dylika tillfällen.

Och med alla dessa tröttande bevis på den popularitet han åtnjöt följde i släptåg en del, icke mindre tröttande förhållanden: unga flickor, som ville anförtro honom sitt sjäslif, äkta makar, som bådo honom reda deras tvistigheter, okända personer, som sökte honom af de mest egendomliga anledningar, bref med anhållan om en lock af hans hår, mystiska blomstersändningar o. s. v. Allt detta, icke minst det sistnämnda »släptåget», bidrog att göra hans lif till ett enda oroligt jäktande. Det andliga arbetet han under dessa år uträttat hade, fördeladt på tre, varit nog för hvar och en; när därtill kom att han under de få timmar, han hade till sitt förfogande, i stället för att hvila ofta måste utkämpa svåra, af ingen, icke ens af hans hustru anade inre strider, så är det naturligt, att hans fysiska krafter voro mycket ned-satta.

Han såg också trött och ansträngd ut, då han efter predikans slut kom in i sakristian. Med en djup suck sjönk han ned på en stol, drog ett par gånger häftigt efter andan och torkade sin fuktiga panna. Därefter slöt han sina ögon och satt en stund med armbågen stödd mot bordet och hufvudet lutadt i handen.

»Hur underligt,» tänkte han bittert, »att alla dessa bevis på framgång skola gifvas åt en person, som icke värderar dem! De flesta skulle troligen känna sig lyckliga vid tanken på den öfverfyllda

kyrkan, på all den vänlighet och tacksamhet, för hvilken jag är ett föremål, och jag — jag skulle gifva allt sammans för en enda själ, som fullt förstode mig. Det är besynnerligt, men bland alla dessa människor, som trängas omkring mig för att visa sympati och välvilja, känner jag mig ibland ensam som i en öken!»

Han drog å nyo en suck och reste sig upp. Kyrkvaktaren närmade sig för att säga honom några ord; den prest, som förrättat altartjänsten, kom in, och han och Robert samtalade en stund om några ämbetsgöromål. Gudstjänsten var nu slut, folket strömmade ut ur kyrkan, Robert tog af sig prestkappan, lade i ordning handböckerna och beredde sig att gå hem. Då fick han i dörren utåt kyrkan se Gabrielle, som småleende vinkade åt honom. Med en vänlig nick gick han emot sin hustru och frågade hvad hon ville.

»Jo, det är någon som nödvändigt vill träffa dig,» svarade Gabrielle med ifrig, hviskande röst, »min kusin Tomasine Ehrenstein från Skåne, hon har hört dig i dag, och hon säger, att hon *aldrig* hört någonting, som gjort ett så djupt intryck. Hon vill så gärna få tacka dig — få vi komma in ett ögonblick?»

Roberts ansikte mulnade.

»Du vet att jag icke gärna vill träffa någon här, då det ej är nödvändigt. Kan hon inte, om hon är så angelägen att träffa mig, komma i vårt hem, i afton till exempel, eller i morgon...»

»Nej,» afbröt Gabrielle ännu ifrigare, »hon har inte ett ögonblick ledigt mera än nu. I morgon reser hon... i dag till middagen är hon borta, och nu har hon en hel mängd visiter... Förlåt mig, käre vän, att jag gör dig emot, men jag ville så gärna, att ni skulle lära känna hvarandra... hon är en förtjusande varelse... du skall få se...»

Gabrielles ögon tindrade, det tycktes som hade hennes »förtjusande» kusin försatt henne i ett tillstånd af berusning, som blott ännu mera afkyld Robert.

»Vi lära inte känna hvarandra på detta korta sammanträffande,» svarade han afvisande. Men Gabrielle hörde honom ej, hon skyndade sig ut och kom efter några ögonblick tillbaka, följd af en vacker, ung fru, ytterst elegant klädd i sammet och pälsbräm.

»Min man, — min kusin, Tomasine Ehrenstein,» presenterade Gabrielle med ett uttryck, som visade, att hon kände sig stolt öfver dem bägge två och ycklig åt att få sammanföra dem.

Robert bugade sig och sträckte fram sin hand, som den unga frun fattade, i det hon såg upp på sin nya släkting med en rodnad och en skygg, beundrande blick.

»Jag ville blott få säga ett tack,» sade hon med något osäker röst och tårar i ögonen, »jag har aldrig hört något sådant som i dag, jag skall aldrig, aldrig glömma hvad ni gifvit mig...»

»Jag har icke gifvit någonting,» svarade Robert med ett allvar, som trots hans bemödanden att visa sig vänlig hade något afkylande, »har Guds ord verkat, då skola vi blott bedja, att Herren fortfarande välsignar det, så att det ej måtte förkvävas bland törnen . . .»

Den unga frun såg ut, som om Roberts sätt och ord förorsakat henne en missräkning. Hon tyckte ej om att se den eldige talaren, hvars sköna, inspirerade drag kommit henne att tänka på en Johannes eller en Stefanus, förvandlad till en vanlig prestman med hopknäppt rock, stel hållning och ett uttryck af trötthet öfver det bleka ansiktet. Hon hade kommit in i sakristian i ett tillstånd af ljuf sinnesrörelse, och hon hade hoppats att genom mötet med Robert bli ännu mera uppskakad, men i stället verkade hela hans personlighet dämpande och afkylande.

»Ja, det måste ju vara Gud, som ger välsignelsen,» sade hon något förläget, »men han begagnar medel . . . och hvad en predikant säger . . . hade jag ofta tillfälle att höra något sådant som i dag, så . . .»

Hon såg hastigt ned och lät en djup suck, som kunde tolkas hur man ville, avsluta meningen.

Robert hade på läpparne ett bittert svar: »så skulle ni göra som alla andra, hvilka nu i åratal gått och hört mig söndag efter söndag utan att i ringaste mån ändra sitt lif,» men han hejdade sig och svarade endast:

»Kanske ni skulle önska tala förtroligare med mig än hvad som är möjligt här, i så fall är ni mycket välkommen i afton efter klockan 8 i mitt hem.»

»Tusen tack,» svarade fru Ehrenstein ifrigt och på samma gång med en liten anstrykning af otålighet öfver att så där bli afskedad, »hurgärna skulle jag inte göra det, om jag inte vore upptagen hela dagen. Men en annan gång, får jag komma då? Meningen var att jag skulle resa i morgon, men antagligen blir resan uppskjuten — således någon dag i veckan, får jag?»

»Mycket gärna; hjärtligt välkommen, ni kan ju göra upp med min hustru.»

Han nickade småleende åt Gabrielle; därefter tog man afsked af hvarandra, fru Ehrenstein upprepade ännu en gång sitt tack, hvarefter hon och Gabrielle gingo för att i hvarandras sällskap avsluta förmiddagen med visiter hos gemensamma vänner och släktingar.

Då Robert blifvit ensam, kände han genast ett aggande samvetsqual öfver att han ej varit som han bort mot den unga frun, att han stött bort henne genom sin sträfhets och kanske jagat på flykten en känsla, som, hur ytlig den än var, dock kunde gömma inom sig ett frö till något bättre. Han insåg att han icke varit kärleksfull, att han tvärt om känt en så bitter ovilja, att han måst kämpa med sig själf, för att den icke skulle märkas i hans sätt. På sista tiden hade han ofta varit ett rof för dylika känslor. All den hyllning,

för hvilken han var utsatt, de ömma tacksägelser, som skriftligen och muntligen förföljde honom, de tårade blickar och skygga handtryckningar han ej kunde undkomma ingåfvo honom ibland en känsla nästan af ovilja, och när han då någon gång gaf vika för denna känsla och mötte de efterhängsna tacksamhetsbetygelserna med köld och högdragenhet, plågades han alltid sedan af själf-förebråelser.

Var det värdigt en Guds tjänare att visa missnöje och otålighet? — kunde han då fråga sig själf, — bevisade det icke en brist på kärlek, som måhända var den hemliga förklaringen till att hans arbete, som inför världen syntes så framgångsrikt, i själfva verket var alldeles fruktlöst?

Och i ensamma stunder af tvifvel och misströstan klädde han stundom i ord den tanke, som redan för länge sedan hemsökt honom likt en olycksbådande aning: »Nej, jag passar ej till prest . . . jag kan ingenting uträtta . . . icke *en* själ har genom mig kommit till frid . . . det var ett misstag, och mitt lif är förfeladt.» —

Gabrielle kom icke hem förrän vid middags-tiden. Hon och Robert intogo sin middag på tu man hand och under en något tryckt sinnesstämning. Så snart de slutat äta, gick Robert in till sig för att hvila en liten stund och tänka öfver det tal han lofvat hålla på eftermiddagen vid ett nykterhetsmöte. Strax före klockan sex begaf han sig till detta möte, som varade i nära tre timmar. Då han kom därifrån, var han trött och varm, och för

att svalka sig gick han ett slag nedåt Drottninggatan, där människorna strömmade fram och tillbaka mellan de glimmande raderna af praktfullt upplysta butikfönster. Vid ett bokhandelsfönster var nästan oupphörligt en stockning af människor; det tycktes vara någonting där, som mer än vanligt eggade de förbigåendes nyfikenhet. Då Robert passerade detta fönster, stannade äfven han af ett slags tanklös instinkt, men de tätt sammanpackade åskådarne hindrade honom att se hvad som tilldrog sig deras uppmärksamhet. Emellertid stegrades hans nyfikenhet af att han såg hur människorna vände sig mot hvarandra och smålogo eller ruskade på hufvudet och utbytte omdömen: »så charmant vackert», eller »nej, så tillgjordt», eller något dylikt. Han beslöt att vänta, tills han kunde komma fram till fönstret och se hvad det var.

Då fick han höra en ung officer, som stod framför honom och som var så lång, att han såg öfver människornas hufvuden, med hög röst säga åt sin granne:

»Jo, den där, han vet hur han skall 'knipa' damerna, han! Då man ser honom så där, är det inte svårt att förstå, att han från sin predikstol gör alla fruntimmer yra i hufvudet!»

Robert spratt till, som om någon gifvit honom ett dolkstyng. De ord som blifvit yttrade kunde visserligen icke gärna angå honom, det kunde icke vara hans porträtt, som gaf anledning till folksamlingen, ty han hade på de sista åren ej låtit

fotografera sig, just af fruktan att bli utställd i butikfönstren. Men å andra sidan, hvem bland Stockholms prester utom just han var nog olycklig att kunna ge anledning till dylika nesliga häntydningar?

De bägge herrarna *gingo nu skrattande sin väg, och Robert kom så långt fram, att han kunde se föremålet för deras gyckel och de betraktandes nyfikna blickar.

På ett staffli midt i fönstret stod en tafla, föreställande honom själf på predikstolen. Porträttet, utarbetadt efter en gammal fotografi, var ritadt i svartkrita, väl gjordt och af en slående likhet. Hans ena hand hängde öfver predikstolens kant, och han lutade sig framåt i en behaglig, men på samma gång något tillgjord ställning.

Under ett par sekunder stod Robert blek och förstenad och stirrade på sin egen bild. Därefter skyndade han in i butiken, köpte porträttet och gjorde sig underrättad om där funnes flere exemplar däraf. På det nekande svaret frågade han efter artistens namn och adress och lämnade därefter butiken, alltför upprörd för att märka de många nyfikna blickar som följde honom.

Var det verkligen möjligt, att han såg så tillgjord, så världslig ut, då han stod i Herrens tempel för att utöfva det höga kallet att tala till Guds menighet? Denna fråga släppte honom icke på flere dagar; han skref till artisten och anhöll att ej mera bli föremål för hans konstnärsintresse, och han förstörde det köpta porträttet, men han

kunde likväl icke annat än tänka därpå. Så snart han mötte någon af sina vänner genomflögs han af en undran: »har han sett det, hvad tänker han därom, tycker han att det är likt mig?» Han skulle velat högt uttala dessa frågor, han skulle velat höra om det var sant, att han brukade intaga den där förhatliga ställningen, då han predikade, men ämnet var till den grad motbjudande, att han ej kunde få ett ord därom öfver sina läppar.

Slutligen en eftermiddag, då han och Gabrielle en stund sutto ensamma i hvardagsrummet, öfvervann han sin skygghet och frågade, om han verkligen, då han predikade, brukade låta sin ena hand hänga ned öfver predikstolskanten?

»Hvarför frågar du det?» svarade Gabrielle småleende.

»Åh, man har gjort mig uppmärksam därpå. Men jag kan icke själf komma till klarhet, om så är . . .»

»Jo, det är verkligen så, du håller alltid handen så här,» svarade Gabrielle, i det hon mot bordet härmade Roberts ställning. »Det är för öfrigt en både vacker och naturlig rörelse — har du hört någon klandra den?»

»Inte precis. Men jag skall i alla fall inte mer göra mig skyldig därtill.»

»Det var skada. Jag har så vant mig vid den ställningen, och jag tycker så mycket om den, att jag skulle vilja ha dig fotograferad så,» sade Gabrielle skrattande.

Robert skiftade färg, men svarade ej, och de återupptogo ej detta samtalsämne.

Denna tilldragelse, så obetydlig i sig själf, gjorde ett outplånligt intryck på Roberts sinne. Den gaf liksom en råga åt det hemliga missnöje, den gnagande bitterhet, som dessa sista år födt och närt i hans inre. Den bild han såg i det lysande butikfönstret hade varit en plötslig, omutlig uppenbarelse af honom själf, sådan han i verkligheten var: en elegant modeprest, dyrkad af kvinnorna och föremål för ett lättsinnigt, men rättvist gyckel.

Och det var han, som en gång med brinnande kärlek ägnat sig åt Guds tjänst, det var han, hvars högsta önskan varit att föra lidande bröder till tron, det var han, som nu icke ägde makt till annat än att röra några känsliga kvinnor till tårar och locka dem att skicka honom blommor och presenter! Hvilken hemsk karrikatyr af sig själf hade han ej blifvit!

Dessa tankar gafvo honom kraft att, som aldrig förr, pejla och undersöka de hemliga djupen i sin själ. Funnos där ändå icke både själfviskhet och fåfänga? Sökte han icke just människopris, var det honom icke en sötma att omgifvas af denna beundran, som hans bättre jag hatade och föraktade? Var icke innersta driffjädern till alla hans handlingar, till hela hans verksamhet *han själf*, och var detta icke lösningen till den underliga gåtan, att allt hans arbete på det stora andliga skördefältet misslyckades?

Och ur dessa bittra föreställningar, som natt och dag plågade honom, frampressades så småningom, likt en stark, frätande extrakt, en tanke, som han sedan icke släppte: »jag *måste* komma härifrån, jag måste rädda min själ, ty jag håller på att gå under!» —

En förmiddag fram på nyåret, då han var ute i ämbetsgöromål och sneddade öfver Kungsträdgården för att gå hem till sig, hejdades han af att någon bakifrån slog honom på axeln. Då han vände sig om, fick han se en herre i bäfverpäls, som sträckte honom handen på ett kamratligt sätt och hälsade honom med ett gladt, vänligt: »goddag, Wallner, roligt att träffas igen!»

Robert sträckte den främmande sin hand med en frågande blick; detta ansikte var honom bekant, men för ögonblicket kunde han ej säga hvem det var som tilltalat honom.

»Du känner ej igen mig,» sade skrattande den pälsklädde herrn, som hade ett rödlett ansikte och en spänstig, ungdomlig gestalt, ehuru små rynkor vid ögonen och en viss embonpoint tydde på att han närmade sig 40-talet, »och jag som kände igen dig bara på gången! Nåja, det är ju inte underligt, den ryktbare pastor Wallner, damernas älskling, Stockholms förnämste predikant o. s. v., det är någonting annat än en stackars 'landtis' som jag. Men nu kommer du kanske ihåg min obetydliga person . . .»

»Ja visst!» svarade Robert med ett tvunget småleende, »Erland Bernfelt, du är dig egentligen

alldeles lik, men det är väl en femton år sedan vi sågo hvarandra, och så har du allt blifvit något . . . något . . .»

»Något vördigare sedan sist,» ifyllde Bernfelt, i det han sträckte på sig och strök med handen öfver sin hopknäppta päls, »jag skulle tro det. Men så är jag också familjefader med besked . . . hustru, åtta barn . . . guvernant o. s. v. Sådant ger en viss pondus. Och du, du är också gift har jag hört, har barn etc. förmodar jag?»

»Nej,» svarade Robert med en kväfd suck, »vi ha ty värr inga barn . . .»

»Hå kors . . . jasanya . . . jaha . . .» sade Bernfelt deltagande och något besvärad, liksom hade han råkat vidröra ett ömtåligt ämne. Han ansåg nämligen ett äktenskap utan barn vara någonting orimligt och oegentligt, som ingaf honom en känsla af nedlåtande medlidsamhet. »Men hvart skall du gå? Ditåt . . . jasanya, ja då följer jag dig en bit; om du tillåter . . .»

»Med nöje,» svarade Robert, hvarefter de bägge herrarne tillsammans fortsatte vägen öfver Gustaf Adolfs torg uppför Drottninggatan.

Robert och brukspatron Bernfelt hade varit skolkamrater, ehuru ej i samma klass, ty Robert var flere år yngre. De olika vägar de valt hade visserligen sedan fört dem åt skilda håll, men under den tid Bernfelt vistades i Stockholm, brukade de ibland träffas hos en af hans släktingar, som var Roberts ifriga beundrarinna.

»Ja, det var riktigt en lycklig slump, att jag så här träffade dig,» sade Bernfelt, sedan de upplifvat gamla minnen och låtit de sista åren passera revy, »jag hade just en af dagarna ärnat hemsöka dig . . .»

»Jag hoppas, att du inte låter det här lilla mötet beröfva mig nöjet att se dig hemma hos oss,» svarade Robert vänligt, »min hustru skall bli glad att få göra din bekantskap.»

»Tusen tack, det skall jag visst icke försumma! Jag minns din hustru som en liten byxfröken, hon var förtjusande . . . det skall bli mycket roligt att få se henne igen. Hon är naturligtvis ännu mer förtjusande nu . . . Dessutom, käre bror, har jag ett i hög grad viktigt och allvarligt ärende till dig, det var äfven därför jag ämnade söka dig. Saken är den, att jag skall ha en ny prest på Ryfors; som du kanske vet, tillhör Ryfors Tula församling, men min svärfar har byggt ett särskildt kapell för bruket, predikanten tillsättes af patron, lönas på brukskontoret o. s. v., och jag ville nu bedja dig ge mig anvisning på någon lämplig kandidat?»

»Det var ingen lätt uppgift,» svarade Robert, »det är ett både ansvarsfullt och svårt kall att vara predikant på ett bruk med ett par tusen arbetare . . .»

»Det är det, i hög grad ansvarsfullt,» fortfor Bernfelt, »och här föreligger särskildt ett kinkigt fall. Förhållandet är nämligen, att min förre pastor, som, i parentes sagdt, dog helt oförmodadt efter

endast ett par dagars sjukdom, var en i många afseenden präktig karl, som jag satte högt, mycket högt både i moraliskt och intellektuellt hänseende, men han var en fanatisk läsare, som gjorde nästan halfva bruksbefolkningen till läsare. Nå, det kan nu ha sina sidor; när människor bli läsare, bli de i allmänhet nyktra, sedliga o. s. v., men — det är ett faktum, att de på samma gång bli mindre dugliga som arbetare. Det blir inte samma fart i dem längre. De få en vurm för att resonnera och diskutera, jag kan se hur de stå där uppe på »stabbarna» och hålla tal för hvarandra . . . Och så är det bönemöten och missionsmöten i oändlighet . . . Nå, jag missunnar dem visst inte att predika och sjunga hur mycket de vilja, det är bättre än att gå på krogen och supå, men det skall finnas en gräns för gudaktigheten också. Nu ville jag därför ha en prest, som kunde stäfja folket, utan att därför på minsta sätt lägga tvång på någon, jag ville ha en ung, kraftig prestman, som inte vore läsare, men inte heller någon sömntuta, som kommer åhörarne att dåsa bort under gudstjänsten. Men hvar finna en sådan fågel Fenix?»

Robert svarade ej genast. Han hade, medan Bernfelt talade, flere gånger skiftat uttryck, men hans ansikte var nu fullkomligt lugnt, fastän mycket blekt och allvarligt.

»Jag har verkligen någon att föreslå dig,» sade han slutligen dämpadt, »men jag kan icke nu genast säga dig hans namn. Jag måste noga

betänka mig, så att intet förhastande sker å någondera sidan. Men om du kan besöka mig i morgon eller kanske ännu bättre i öfvermorgon vid den här tiden, så skall jag ha öfvertänt saken, och vi skola då tala därom. Passar det dig?»

»Förträffligt!» upprepade Bernfelt upprymd, »du har riktigt lyft en sten från mitt hjärta. Denna sak tryckte mig verkligen, det är ett stort ansvar att tillsätta en prest, och fastän jag personligen inte mycket ligger åt det där hållet, anser jag, att presten spelar en stor roll, särskildt på landet och i all synnerhet vid ett stort bruk. Man måste ha honom att stödja sig vid. Låt mig bara veta en sak: det är väl inte någon gammal stofil du bjuder mig på, för då betackar jag mig höfligast. Jag håller styft på att det skall vara en ung, kraftig karl.»

»Var lugn, han är ung,» svarade Robert med ett flyktigt småleende, »ungefär vid min ålder.»

»Godt. Då är allt förträffligt. Måtte han likna dig i mera än åldern, det är allt hvad jag kan säga,» sade Bernfelt skrattande.

De bägge herrarne sade nu hvarandra farväl. Bernfelt bad om sin komplimang till Roberts fru, tiden för hans besök fastställdes ännu en gång, därefter skildes de åt, Robert gick hem till sig, och Bernfelt skyndade, glad och belåten, utför Drottninggatan.

Då Robert kommit in i sitt rum och låst dörren, satte han sig vid skrifbordet, lutade hufvudet i handen och tillslöt ögonen, liksom hade han

velat utestänga alla yttre föremål för att ostörd tränga ned i sig själf.

Under det sista året hade hans dagliga bön varit: »Fräls mig från detta lif, öppna till hvad pris som helst en utväg, att jag må komma härifrån!» Var nu icke denna plats, som nästan erbjöds honom, ett svar på hans bön? Var det icke Guds röst, som talade till honom, då han under samtalet med Bernfelt plötsligen genomfors af den tanken: »*dit* skall du gå, *där* är vägen som öppnas för dig att komma lös ur de nät, som hålla på att snärja och kväfva dig.»

Ty detta var ju just hvad han önskat, hvad han bedt om. Denna anspråkslösa, obemärkta plats bland arbetare och fattiga var ju just en sådan, som han upprepade gånger försäkrat Gud, att han mest af allt åstundade. Här skulle försakelse och ringhet i rikaste mått komma på hans del, här skulle fåfänga och högmod icke fresta honom, här, bland de små och föraktade, skulle han måhända kunna uträtta något godt.

Ja, det måste så vara, det måste vara Gud själf som sade: »gå dit jag sänder dig». För sin egen del tvekade han icke heller. Det är visserligen sant, att tanken på att begifva sig till en liten församling högt uppe i Norrland och att afbryta den bana, som redan öppnat ett lysande framtidsperspektiv, plågade honom, och att hans verksamhet i hufvudstaden, som nyss förefallit honom så tung och hopplös, plötsligen visade sig i det trolska skimmer, som tanken på ett oåterkalleligt afsked

plägar gjuta äfven kring de tråkigaste saker och förhållanden. Men hans ärliga längtan att komma bort och att få börja ett nytt lif besegrade denna frestelse och kom honom att undergifvet hviska: »Ja, Herre, jag går.»

Men — Gabrielle, hvad skulle hon säga, hur skulle hon taga denna pröfning, ty han visste, att som sådan skulle hon komma att betrakta en flyttning till Norrland? Och var det icke att begära för mycket af henne? Var hon icke för ung, för oerfaren, för ömtålig både till kropp och själ för att så där våldsamt ryckas lös ur sin gamla omgifning och kastas in i nya, för henne troligen svåra och pinsamma förhållanden?

Föreställningen om den scen, som nu skulle komma, var honom nästan olidlig. Om han icke haft Gabrielles motstånd att besegra, hur lätt hade icke då allt förefallit honom! Han tyckte i detta ögonblick, att det icke fanns något lidande, någon försakelse, som han ej med glädje skulle genomgått, om han blott vid sin sida haft en hustru som förstått honom.

Och dock, det måste ske! I hans upprörda känslolif fanns ännu rum för tvekan och eftergifter, men djupast nere i hans själ låg ett lugnt, orubbligt beslut: »jag *skall* härifrån, *hvad* jag än måste offra därför.»

Under dagens lopp fann han intet lämpligt tillfälle att tala med Gabrielle, icke heller den följande dagen, men på aftonen, sedan han slutat sitt arbete, gick han, efter att en stund ha beredt

sig med allvarlig bön, till sin hustru, fast besluten att säga henne allt.

Gabrielle låg på en chäslong i salongen och läste. Bakom henne brann en lampa med gul skärm, hvilken kastade ett varmt sken öfver hennes gestalt och ansikte.

Robert stannade ett par sekunder i dörren och betraktade sin hustru. Han tyckte, att i detta ögonblick den obevekliga lagen: »vi skörda hvad vi sått», föll öfver honom i hela sin tyngd. Han hade alltid vetat, att en stund sådan som denna skulle komma; han hade alltid vetat, att han en gång skulle bli tvungen att på sin hustru ställa ett kraf, som öfversteg hennes krafter.

Den relativa lycka, hvaraf de njutit, det angenäma hem Gabrielle ordnat och hvars komfort och lyx ingingo som betydande faktorer i hennes välbefinnande, de eftergifter hon gjort för Roberts smak och det intresse hon bemödat sig att visa för hans sysselsättningar, — allt detta bidrog blott att försvåra det steg han ämnade taga. Hade de varit olyckliga i sitt äktenskap, skulle han ej som nu skyggat för att göra henne smärta. Nu var det blott *detta enda* — att hon ej förstod honom, att hon aldrig följt honom i hans djupaste sjäslif, — som stod emellan dem och som, säkrare än det olyckligaste äktenskapliga förhållande, i denna stund skulle aflägsna dem från hvarandra.

Då Gabrielle hörde Roberts steg, lade hon ifrån sig boken, vände till hälften på hufvudet och sträckte småleende fram sin ena hand.

Robert fattade hennes hand och tryckte den vänligt, men släppte den genast. Därefter tog han en stol och satte sig bredvid chäslongen midt framför sin hustru.

Hans sätt och uttryck ingåfvo Gabrielle en känsla af aningsfullt obehag. Två gånger förr hade hon sett detta mörka, allvarliga uttryck på sin mans ansikte, och från bägge dessa gånger hade hon plågsamma minnen. »Ack, hvad skall nu komma, hvad är det hans oroliga lynne nu skall hitta på? vi ha det ju så bra och lugnt, kan det ej få fortfara?» dessa och liknande tankar hunno att genomla henne, medan hon, med blicken fäst på boken, som hon återtagit, väntade att Robert skulle börja.

»Gabrielle,» sade Robert slutligen med dämpad röst, »jag har någonting att säga dig . . .»

»Hvad då?» frågade Gabrielle utan att se upp.

»Kommer du i håg,» fortsatte Robert på samma sätt, »att jag en gång, innan vi förlofvade oss, bad dig aldrig glömma, att i hvilka förhållanden eller konflikter vi än skulle komma, var jag alltid *först* prest, att dit Herren bjöd mig att gå, måste jag gå, hur påkostande det än skulle bli för dig, ja för oss bägge. Kommer du i håg det?»

»Ja, hvarför skulle jag ha glömt det?» svarade Gabrielle kort.

»Nåväl, min vän, jag kommer nu för att åberopa detta ditt goda minne, för att säga dig att jag blifvit kallad till ett ställe, dit jag vet att du

icke gärna följer mig. Jag har nämligen blifvit erbjuden att bli kapellpredikant på Ryfors sågverk uppe i Norrland, och jag ämnar antaga detta erbjudande och lämna Stockholm.»

Robert drog efter andan och strök med handen öfver sin panna; det hade varit påkostande för honom att uttala dessa ord.

Gabrielle svarade ej genast, hon ville ej visa Robert hur häftigt hans meddelande grep henne, utan fortfor att se ner i boken, till dess hon fått styrka att behärska sitt ansiktsuttryck

»Hvarför vill du lämna Stockholm?» frågade hon slutligen, i det hon såg upp på Robert med en stel blick.

Robert tvekade ett ögonblick. Om han sade henne hela sanningen, om han förtroendefullt öppnade sitt hjärta och visade henne alla dess sår, skulle hon icke missförstå honom, skulle hon icke i stället för att visa honom deltagande möta honom med undran och klander? Och finnes det för ett känsligt sinne något outhärdligare än att stötas tillbaka just af den, från hvilken man har rätt att vänta sympati? Han ryste vid tanken på att blotta sina innersta, ömtåligaste känslor för likgiltighetens eller klandrets blickar, och på samma gång han kände en outhärdlig smärta öfver att ej i sin hustru se en vän och förtrogen, drog han sig skyggt undan och stängde ännu hårdare än förr sitt inre för henne . . .

»Därför,» svarade han med osäker röst, »att jag har blifvit kallad till ett ställe, där jag behöfves

bättre än här och där jag med Guds hjälp skall kunna uträtta mera godt än jag här kunnat.»

Gabrielle skrattade kort och kyligt.

»Hvart du far, Robert, tar du alltid dig själf med dig, och det är ditt eget oroliga jag, din egen misströstande ande, som hviskar till dig, att, om du bara vore där eller där, om du bara hade det så eller så, skulle du kunna uträtta mera godt. . . Om du kommer upp till Haparanda, skall du tro, att du kunde verka mera i Ystad, och så tvärt om. . .»

»Du har rätt, Gabrielle; jag är aldrig nöjd med mig själf, och jag är öfvertygad om, ja jag hoppas, att jag aldrig blir det. Men det är orätt att säga, att jag alltid är missnöjd med de yttre förhållandena. Tvärt om, det är mycket här som varit godt och bra och som jag med saknad lämnar. Men jag vet och känner, att det är Herren själf, som kallar mig till en annan verkningsskrets, och därför *måste* jag gå.»

Gabrielle svarade ej; hon hade rest sig upp ur den halfliggande ställningen och satt nu och stirrade på mattan med en dyster, frånvarande blick. Hela den förestående rubbningen framställde sig med pinsam tydlighet för hennes fantasi. Hon såg sitt hem upprifvet — detta kära hem, som hon ägnat så mycken omsorg och hvori hon trufdes så väl; hon såg det nya hemmet, ett anspråkslöst, trångt pastorsboställe, med små rum och lågt i taket, hon såg sig själf på bruket där uppe i en aflägsen, öde trakt, som hennes upp-

jagade inbillning befolkade med lappar och halfvildar. Hon kände hur hennes mod sjönk och hur den kärlek hon hyst och fortfarande hyste för sin man svek henne. Och dock föll det henne icke ett ögonblick in att komma med böner eller motstånd. I sitt hjärta gjorde hon visserligen ett häftigt uppror och kallade Robert grym och hänsynslös, och så snart hon blef ensam, skulle hon gifva ett våldsamt utbrott åt den smärta hon erfor; men hon kände sin man, hon visstø, att, hur god och eftergifven han än kunde vara, fanns det likväl punkter, hvori han förblef obeveklig, och hennes stolthet förbjød henne att ställa till scener med tårar och förebråelser, som skulle tjäna till intet.

»Gabrielle, har du ingenting att säga mig, ingenting att svara?» sade Robert slutligen, då tystnaden emellan dem började bli tryckande.

»Hvad skall jag säga?» upprepade Gabrielle trött. »Är det din plikt att lämna Stockholm och bege dig dit upp, har, som du säger, Gud kallat dig, så vill jag inte göra några invändningar. Jag har en gång gifvit dig ett löfte att aldrig stå dig i vägen på din presterliga bana, och du skall inte kunna säga, att jag ej hållit detta löfte. Måtte du bara vara riktigt säker på att det är Gud och inte du själf, som inger dig tanken att lämna Stockholm. Jag tycker att alltsammans är så märkvärdigt. Du har ju här en så rik verksamhet, du vet hvilket inflytande du har på människor, hur många som genom dig börjat att gå i kyrkan

och tänka på allvarliga saker och hur mycket du har uträttat bland de fattiga — antagligen lika mycket som du kommer att göra bland lapparne där uppe. Hur kan du anse dig ha rätt att afbryta din verksamhet här — det förstår jag ej?»

Robert kunde ej svara så som han önskade; han kände, att han i detta ögonblick framstod för Gabrielle som nyckfull och ombytlig, men det var honom omöjligare än någonsin att öppna sitt hjärta och visa henne de verkliga skäl han hade för att vilja komma ifrån Stockholm. Hur skulle han kunna säga: »jag vill ej längre vara föremål för kvinnornas beundran och efterhängsenhet, ty på samma gång jag plågas däraf, är det mig en frestelse, större än du eller någon kan ana; jag vill bort ifrån detta människopris, som jag dagligen måste taga in likt en dosis gift — som jag afskyr, men som, då den uteblifver, fyller mig med tomhet och saknad.» Hur kunde han uttala hvad han icke ens med tydliga ord vågade säga till sig själf: »ja, det är sant, jag är orolig, det är mitt eget fridlösa jag, som drifver mig härifrån. Jag tviflar på min kallelse, på att jag verkligen har Guds ande... jag känner hela min tillvaro som en osanning, ett svek mot Gud, och då människor gifva mig öknamn och håna mig för mina framgångar som predikant, då ryser jag som en förrädare, hvilken plötsligt får höra någon hviska det dolda brottet i hans öra. Och djupast i min själ, knappast förstådd eller erkänd af mig själf, finns en okuflig längtan — en sådan som dref

asketen in i hans jordhåla, — att få komma ut i storm och bränningar, att få härdas och försaka och kämpa mig till den frid jag nu icke äger!»

Nej, han kunde icke tala så; äfven om han velat gifva henne sitt förtroende, skulle det aldrig blifvit mera än till hälften, han skulle aldrig kunnat frammana dessa skuggbilder ur det djupa schakt, där vi gömma de hemligaste bevekelsegrunderna för våra handlingar. Han svarade blott med en suck:

»Jag afbryter min verksamhet här, emedan jag sett att den varit gagnlös och, som jag redan sagt dig, emedan det är min fasta tro och öfvertygelse, att Gud kallar mig åt annat håll.»

Åter uppstod det en stunds tystnad; Robert kände, hur denna omöjlighet att visa Gabrielle ett fullt förtroende skapade ett outplånligt missförstånd emellan dem. Han förstod, att han mer och mer skulle komma att sluta sig inom sig själf och att i Gabrielles hjärta alltid, likt en tagg, skulle komma att kvarsitta den tanken, att han låtit drifva sig af egoism och nyckfullhet.

»Men det kan inte hjälpas . . . inte hjälpas,» hviskade han ett par gånger inom sig.

Därefter reste han sig upp, tog Gabrielles bägge händer och tvang äfven henne att stiga upp.

»Tror du icke, min älskling,» sade han vänligt, i det han drog henne intill sig och kärleksfullt såg henne in i ögonen, »att vi skola bli lyckliga där uppe också? Det gör mig outsägligt ondt, mer ondt än jag kan omtala, att behöfva

taga ett steg, som smärtar dig, och jag vet, att denna förändring i många fall blir en pröfning för dig. Men ack, Gabrielle, jag kan inte annat! Jag har kämpat och bedit, men icke fått mera än ett svar: 'du måste gå'! Och jag hoppas och tror, att, när det första är öfver, skall förändringen icke bli så svår. Det bästa af vår lycka, vår kärlek, taga vi ju ändå med oss, hvart vi fara, icke sant, mitt barn?»

Gabrielle svarade ej; hennes hufvud sjönk ned mot Roberts axel, och hon brast i gråt. Robert drog henne intill sig och strök smeksamt och lugnande med handen öfver hennes hår.

»Icke sant, vår kärlek taga vi ändå med oss?» upprepade han ett par gånger.

»Jo,» hviskade Gabrielle, i det hon såg upp med ett tvunget leende, »jag hoppas . . . jag tror . . . att kanske allt skall bli bra . . . I alla händelser, du måste fylla din plikt . . . och vi skola försöka att göra det bästa vi kunna af förhållandena.»

Robert kväfde en suck och kysste henne på pannan.

»Ja, må Gud gifva oss kraft härtill!» sade han stilla.

VII.

Högt uppe i Norra Sverige vid en vik af hafvet, där en af Norrlands mäktiga älfvar faller ut, ligger Ryfors järn- och sågverk med sin masugn och sina smedjor, sin väldiga brädgård, sina skepp, briggar och skonorter ute på redan, sin skummande fors, hvarpå dagligen fraktas ned hundratals timmerstockar, som sedan sågas till bräder, hvilka skickas ut åt alla de olika delar af världen, England, Australien, Amerika, där det stora sågverket har sina affärsförbindelser.

Om sommaren erbjuder viken en liflig och omväxlande anblick. En klarblå nordisk himmel, en blank vattenyta med skär och holmar, mellan hvilka en brigg eller ett skepp med utländsk flagg långsamt skrider in i hamnen; längst borta i fjärran haf och himmel sammansmältande, på stränderna brädstaplar eller s. k. »stabbar», hvilkas hvitgula färg skarpt bryter sig mot granarnas mörka grönska; älfven med sitt brusande fall och sina timmer-

stockar, som än knuffa hvarandra, än försvinna under det hvita skummet, än fastna vid stränderna, än liksom triumferande ila nedåt hafvet; den rödmålade bron, som förenar älfvens bägge stränder; röken från milor och smedjor — allt smälter samman till en tafla af äkta norrlandskaraktär: liflig, rörlig, genomandad af kraft, arbete och vålmåga.

I sågen, som är i rörelse både natt och dag, går arbetet i en oafbruten, rastlös kretsång. Uppför buktiga träbroar dragas stockarna med järnkedjor direkte in i sågen, där de på några sekunder sönderdelas i bräder af olika tjocklek, som därefter på en smalspårig järnbana och efter det taktmässigt upprepade ropet: »banan klar», skickas ned till brädgården. Här springa stabblägarne, starka, smidiga karlar, med lätta, sviktande steg upp på de höga stabbarne, där de med en skräll, som ger eko i hela brädgården, kasta af sin börda, tre eller fyra bräder, hvilka de burit på ena axeln, skynda så ner igen för att efterträdas af en kamrat och fortsätta därmed, ända tills stabben nått sin föreskrifna höjd. Här inskeppas bräderna i pråmlika båtar, som skola föra lasten bort till fartygen eller ångbåtarna ute på redden, och bredvid står faktorn och gör sina anteckningar om så och så många 3- eller 4-tumsplankor, hyflade bräder etc. Här komma främmande sjökaptener till brädkontoret, som ligger vid ändan af hamnen, med sjön på alla tre sidorna, så att om höstarne är det, som skulle fogningarna

brista, då stormen sveper kring väggarna, och här emottagas order om beställningar, här föras räkenskaper o. s. v.

Mot hösten får taflan en något olika färgton, liflig och norrländsk äfven den, men också något tungsint och med en fläkt af sagostämning från mörknande, tysta skogar, som drömma i höstkvällarne, från stormiga vågor, öfver hvilka fyrarnas ljus blinka genom dunklet och från hvilka allt emellanåt komma uppskakande berättelser om skepp som förgåtts och människolif som spillts . . .

Men med höstens stormar och mörker får viken äfven en prägel af hemtrefnad. Från de långa raderna af röd- och hvitmålade arbetarebostäder lyser i skymningen skenet af brasorna, som möta arbetaren, då han kommer hem för att äta kvällsvard; elden i milorna uppe i skogsbrynet glimmar starkare, ju mera mörkret faller på; från kättingsmedjan på andra sidan viken slå gnistorna som ett eldregn mot den mörka himmelen; forsens dån höres skarpt i kvällstystnaden, som endast afbrytes af det hela natten igenom med regelbundna mellanstunder ljudande ropet: »banan klar» eller brandvaktens tutande, då han går omkring och ser efter, att allt är lugnt och säkert.

Fram på vintern ligger arbetet nere en à två månader. Då snön faller som tätast och kölden knäpper i knutarna och fjättrar i isbojor alla vatten utom forsen, som oafbrutet skummar och dånar mellan de snöiga stränderna, då ligger brädgården liksom insomnad, då är all utskeppning

slut, en del af folket är uppåt skogarna för att fälla timmer, andra äro sysselsatta med räkningsföring, vedsågning o. s. v.

Men i februari börja order om beställningar att inflyta, och så snart de första sprittningarna af vårlifvet förmärkas i naturen, väckes brädgården ur sin vintersömn, man spejar utåt hafvet efter de första tecknen på att isen lossnar — och då dessa ändtligen synas, går det som en ny svallning af lif och arbetslust längs hamnar och brädgårdar, genom verkstäder och kontor.

Och i den kalla, genomskinliga vårluften synas plötsligen mellan skären de två smärta masterna af en amerikansk eller engelsk brigg — det är för Ryfors sågverk samma vårtecken som lärkan eller blåsippan — och inom ett par veckors förlopp är utskeppningen i gång och arbetet i brusande fart, liksom uppfriskadt af den långa vinterhvilan. —

Det var en lördagskväll tidigt på våren. Utanför högare Bångs salubod, som låg vid det så kallade torget, en stor sandplan, som på ena sidan vette åt brädgårdsplanket, på den andra åt arbetarebostäderna, stodo några karlar och pratade. Saluboden, en diversehandel, där folket kunde köpa nästan allt hvad som behöfdes af föda och kläder, var för arbetarne äfven en samlingsplats, ett slags »klubb», där de om lördagarna efter slutadt veckoarbete träffade hvarandra för att köpa upp sin aflöning, taga en sup och prata en stund. I timal kunde de då hänga öfver disken, läsa i platstid-

ningen »Fanan» eller stå utanför på förstugubron och resonera.

Det samtalsämne, som för ögonblicket upptog de fyra arbetare, som nu stodo utanför butiken, från hvilken hördes högljudda stämmor och skrattsalvor, var den nya pastorn och prestfrun, som för en vecka sedan anländt till Ryfors. Både Robert och Gabrielle hade fyllt det lilla samhället med nyfikenhet och undran. Arbetarne och deras hustrur betraktade misstroget Gabrielles eleganta figur och afvisande förnäma hållning, så olämplig för en prestfru på landet, och icke ens Robert ingaf dem stora förhoppningar.

»Ska' *den* kunna klämma till ordentligt!» sade Johan Hult, en ung, kraftig stabbläggare med ljust hår, skarpa drag och djupt liggande ögon, som sköto hvassa blixtar under de låta ögonbrynen, »ska' han kunna ruska upp läsarne här, ja, då vill jag också ge mig te å lägga upp stabbar på bergsklinten därborta, vill jag!»

»Åhnej, här blir allt som det varit hafver både med ett och annat, så länge,» menade en annan arbetare, en liten magerlagd karl, som skötte en af sågarna och som hörde till »framtidspartiet», höll en frisinnad tidning, talade på arbetarmöten etc. »Det är med presterna som då en sågar bräder, det blir aldrig annat än bräder och bräder, ackurat som det var för femtio år sedan. Nej, det är något annat vi behöfva, ser ni, gossar, det är inte ett prestkräk, som ska' klämma till, inte.»

Härmed stoppade Wester sina händer i byxfickorna, nickade och spottade åt sidan.

I detsamma kom Gabrielle, som varit ute och promenerat uppåt älfven, gående öfver sandplanen. Då hon fick se gruppen af arbetare och hörde pratet och skrattet inifrån boden, greps hon af en pinsam blyghet, och hon såg sig ängsligt omkring efter en möjlighet att undkomma genom att gå åt annat håll. Denna befolkning, som var henne fullkomligt likgiltig och främmande, men som hvart hon gick såg på henne med ett obeskrifligt uttryck af äganderätt, nyfikenhet och kritik, plågade henne. Hon kände sig besvärad af dessa människors närvaro; hon visste icke om hon skulle hälsa på dem eller icke; ibland stirrade de på henne utan att göra någon min af att hälsa, ibland åter nickade de, just då hon såg bort för att slippa deras stirrande, och då hann hon knappast att gifva dem en nick tillbaka. Dessutom föreföll det henne, som om de genast vid början fattats af ovilja mot henne; hon var öfvertygad om att alla dessa med hvilka hon var dömd att framlefvå år af sitt lif, icke kunde fördraga henne.

Emellertid måste hon gå vidare; det fanns ingen annan väg utan att göra en stor krok. Med hastiga steg skyndade hon förbi, i det hon så mycket som möjligt såg åt sidan för att undkomma deras blickar och för att slippa hälsa.

»Det var mig ett stycke te se stursk ut,» sade Wester, då Gabrielle passerat. »Men en kan veta att hon är ett förnämt kvinnfolk, ä' hon. Far

hennes ä' riksdagsman å grefve, å lär snart få portföljen för finanserna. Men en tjufracka ä' han också, han har sålt sig te regeringen me' hull och hår, och han motarbetar allt framåtskridande, såsom allmän rösträtt och dylikt.»

Wester spottade å nyo åt sidan och nickade bekräftande.

»Se god afton, fader Daniel,» fortfor han, då han fick se en gammal smed, klädd i ett långt förskinn och med en liten korg i handen, komma ut ur en af arbetarebostäderna, »låt nu höra hvad han töcker om det nya prestfolket, i fall att han tror, att di hör till hans fårahjord eller inte?»

Gamle Daniel betänkte sig ett ögonblick. Han var en lång, skranglig gubbe, med hufvudet litet på sned och ansiktet öfversålladt af tätta rynkor, i synnerhet kring ögonen, som hade en på samma gång klipsk och vemodigt svärmisk blick. På hufvudet hade han en ljusbrun peruk, som liknade mera en maläten gammal pälsmössa än hår, och som han med ett snöre knutit fast under hakan.

»En ska' inte fälla dom öfver järnet, förrän en smidt det,» sade han med ett klipskt småleende.

»Det är rätt, Daniel,» sade Hult skrattande, »hamra du på prestrackarn, tills han blir spak, det tål han vid, tänker jag. Du skulle bara sett nyss, då hanses fru gick förbi här, hur stursk hon såg ut, hon ville inte titta åt oss en gång.»

»En ska' inte döma af apparanserna,» filosoferade Daniel, »det finns mångade folk som ä' glatta som skalade timmerstockar, men som säger 'tvi' åt en i sitt hjärta, och det finns mångade folk, som ä' kantiga och hvassa till påseende, men vänneliga och hjärtegodas i sitt innandöme. En människa ser det för ögonen är, men Herren ser till hjärtat, som det står i 1 Sam. 16: 7, *till* hjärtat står det, märk *till* . . .»

Med dessa ord spottade Daniel, strök sig om näsan med handen och gick därefter in i boden, där han köpte litet gryn, en bit ost och en tändsticksask. Karlarne därinne, som blifvit mer och mer högljudda och pratsamma, allt som aftonen framskridit och brännvinsglasen oftare kommit fram, slängde några glåpord åt honom, men Daniel, som bland folket var känd för sin skarpa tunga, bet genast af dem med ett träffande svar.

Då Daniel kom in i sitt rum, som låg en trappa upp på vinden, tände han eld i spisen och satte på grynen. Sedan började han sopa, så att rummet skulle bli fint till söndagen, ordna sin gamla bädd i pinnsoffan och hämta upp vatten från brunnen. Ty gamle Daniel fick sköta om allting själf, sedan hans hustru var död och hans enda dotter rest till Stockholm för att söka tjänst där. Det gick trögt ibland, ty Daniel var ingen ungdom, och ben och armar voro styfva af »reumatist», som ansatte honom liksom alla gamla smeder; men Daniel brukade sjunga andeliga sånger, medan han gick och stökade i sin kammare,

och detta, försäkrade han, höll humör och krafter uppe.

Vid sågverket intog Daniel ett slags undantagsställning; han hade icke numera någon särskild befattning, utan gick blott omkring och smorde maskinerna och uträttade några lättare sysslor, dock icke mera än just hvad han själf behagade. Förvaltaren, som tyckte att denna frihet ibland blef alltför obegränsad, gjorde emellanåt försök att stäfja den, men utan det minsta resultat. Äfven bland kamrater, både likasinnade och icke likasinnade, hade Daniel förstått att sätta sig i respekt. I forna dagar, medan han ännu umgicks med drinkare och svärjare, var han känd för sitt svåra lynne, och detta lynne satt väl ännu i honom, fastän icke ens hans argaste fiender kunde säga, att han efter sin omvändelse någonsin hemfallit åt de ferna utbrotten af vrede. Dessutom gaf honom hans stora bibelkunskap och hans förmåga att tala öfver och utlägga en text ett visst anseende bland kamraterna; äfven på dem, som voro fiendtliga mot religionen, imponerade han med sina ständigt upprepade, tvärsäkra: »som det står i Johannes 3: 5», eller »som Esaias säger i sitt 4 kap. 8 vers» o. s. v.

Men Daniel icke endast predikade Guds ord, han äfven lefde därefter. Det är sant, att saktmod och eftergifvenhet hade han svårt att lära sig; men så litet han än ägde af denna världens goda, delade han dock med sig däraf åt dem, som hade ännu mindre, så att han ibland själf måste

gå hungrig till sängs. Äfven i afton, sedan han kokat sin gröt, slog han upp en stor portion däraf och bar in till sin granne på vinden, madam Erikson, en gammal enka, hvilken liksom alla sjuka eller orkeslösa på verket underhölls af fattigvården och bodde på vindsrum, och han lät sig icke störas i sin kärleksgärning af att madamen icke var troende och envist motstod Daniels alla omvändelseförsök. Visserligen brukade han, då han kom fram till madamens säng — hon var lam och kunde icke röra sig utan hjälp — och räckte henne tallriken, ibland låta den åtföljas af en mera välmenande än finkänslig försäkran, att hon såg uslare ut än någonsin och att det nog inte skulle töfva länge, förrän nådens tid vore slut, men detta hindrade ej, att madamen åt med god aptit och att hon kände en odelad belåtenhet åt att se gamle Daniel gå och kröka sin rygg och sopa rent kring spisen.

»Si, jag tänker som så,» brukade Daniel svara, då ibland någon af bröderna förehöll honom, att han först och främst borde hjälpa de troende, »jag tänker som så, att en människa är lika hungrig och behöfver mat lika så godt, antingen hon är frälst eller ej. Och en ska' aldrig tänka på att omvända en människa som har en tom buk, d'ä lika tokigt som att vilja smida kättingar af kallt järn. Nej, en ska' först fylla buken, se'n händer det att hjärtat öppnar sig, och då ska' en passa på och vara till hands med Guds ord.»

Och så fortsatte Daniel tåligt att hälsa på hos enkan Erikson och att ge henne gröt och potatis och hvad han möjligen kunde afstå af sin knappa kost, under tålig väntan på att ett ögonblick skulle komma, då hon öppnade sitt hjärta för det ord han hade att förkunna. —

Ofvanför brädgården och det så kallade torget gick tvärs igenom hela Ryfors sågverk en bred väg, som trots sin fullkomliga brist på stenläggning fått benämningen »gatan» och vid hvars bägge sidor lågo rader af rödmålade arbetarebostäder med hvita fönsterkarmar. Den enformiga anblick, dessa bostäder erbjödo, afbröts af kyrkan, som var omgifven af vackra planteringar och hvars spira syntes långt ute i skärgården. Midt emot kyrkan låg förvaltarens bostad, som liknade en vacker herrgård med park och trädgård. Fortsatte man gatan, förbi denna park, så kom man till post- och telegrafhuset, inspektorerens bostäder o. s. v. och sist till pastorsbostället, som var omgifvet af granar och från hvars ena sida man hade utsikt öfver brädgården och viken utåt hafvet, på den andra åt gatan med dess enformiga rad af arbetarebostäder.

Då Gabrielle kom hem, hade klockan redan slagit nio, hennes och Roberts vanliga aftonmålstimme häruppe. Hon gick in i sitt rum, lade af sig ytterkläderna, stod några ögonblick och stirrade på den rödglänsande himmelen, som färgade hafsytan, och gick därefter ut för att se om supén var i ordning, till Robert kom hem. -

Hon var mer än vanligt blek, och öfver hela hennes väsende låg någonting stilla och dämpadt, som hon icke förr ägt. Hon kände sig också för ögonblicket fullkomligt lugn och resignerad. Det våldsamma inre uppror hon gjorde, då hon, efter skilsmässan från systrarna och från allt hvad hon i världsligt afseende värderade, anlände till detta ställe, där människor och förhållanden från första stunden fyllde henne med häftig motvilja, hade efterträds af trötthet och likgiltighet. Och så småningom stelnade hela hennes inre i ett slags undergifven förvåning, att omständigheterna verkligen kunde så helt och hållet förändras och hon ändå fortfarande vara densamma, — att det verkligen var hon, som på detta grymma sätt slitits lös från hela sitt föregående lif och blifvit dömd att tillbringa åratals, ja kanske återstoden af sin lefnad i denna håla, utan intressen, utan sysselsättning, omgifven af obildade arbetare och, hvad värre var, af ett halfbildadt umgänge, som skulle göra anspråk på att vara hennes gelikar, som skulle plåga henne med skvaller, afund och nyfikenhet. Och i detta framtidsperspektiv, som dag och natt öppnades för hennes fantasi, fanns knappast ett rum för Roberts bild annat än som en dömande make, en hård, fordrande prest.

Ty hvad skulle de hädanefter blifva för hvarandra? Hur skulle han kunna bekymra sig om hennes smärta, upptagen som han var af sina verksamhetsplaner? När skulle han få tid att lyssna

till något så lumpet, så underlägset som hennes klagan, han som kämpade med sina egna sublimes själsstrider, hvilka hon, en stackars ytlig kvinna, icke ens ansågs i stånd att fatta?

Dessa bittra tankar, som mer och mer aflägsnade henne från Robert, förföljde henne nästan oupphörligt. På samma gång kände hon i djupet af sitt hjärta en hemlig, frågande bäfvan för framtiden, en aning om att *detta* var endast början till ännu svårare strider. Ty den sista tiden hade för henne uppenbarat en sida af Roberts karaktär, som hon dittills icke känt: en seg, okuflig energi. Då hon i minnet genomgick det nu tilländalupna halfåret, tyckte hon sig i Robert se en nästan främmande person, hvars karaktärsstyrka ingaf henne en känsla af förskräckelse. Hur hade icke alla böner, alla öfvertalningar, för hvilka han af vänner och gynnare varit föremål, vanmäktigt studsat tillbaka från hans fanatiska beslut att till hvad pris som helst och så fort som möjligt komma ifrån Stockholm! Hur hård och orubb- lig, hur fordrande i de minsta detaljer hade han icke visat sig vid detta ödesdigra steg, han som annars kunde vara mild och eftergifven ända till blödighet! Det var en ny Robert hon sett, en för hvilken hon bäfvade tillbaka.

Vid half tiotiden kom Robert hem. Han nickade vänligt åt sin hustru, och sedan han lagt ifrån sig hatt och käpp, satte han sig genast vid tebordet, där Gabrielle redan höll på att servera teet.

»Du är trött, Robert,» sade Gabrielle, i det hon räckte honom koppen.

»Åhja . . . kanske . . .» svarade Robert tankspriddt.

Gabrielle bjöd honom nu socker och grädde; hennes sätt var vänligt och omsorgsfullt, om än något kallt. I hennes stolta natur fanns intet af småsinthetens vapen: det dåliga lynnet. De stora striderna, det bittra upproret gömde hon till ensliga stunder, och sedan hon väl samtyckt att följa Robert hit, var det hennes fasta beslut att fylla sin plikt och, för så vidt det blefve henne möjligt, göra deras lif här uppe drägligt.

De drucko sitt te under nästan oafbruten tystnad. Gabrielle såg, att det var något särskildt som förstämt Robert, men hon kände ingen lust att fråga honom om orsaken därtill.

Då de slutat äta, satt han en lång stund med hufvudet i handen och stirrade genom de öppna verandadörrarna åt hafvet. Slutligen reste han sig upp och utbrast oförberedt och med en hos honom ovanlig häftighet:

»Här blir inte lätt att vara själasörjare! Folket är med afseende på sitt andliga lif bokstafligen söndersplittradt i partier. Waldenströmmare, pietister, fritänkare, goodtemplare, — här är en sönderbrytning, som måste komma en Herrens tjänare att bäfva för den laglöshetens ande, som gör sig gällande!»

Därefter tillade han lugnare, liksom hade han ångrat sin häftighet:

»Men med Guds hjälp skola väl de förskingrade fåren å nyo samlas kring sin herde. Det gör mig endast så utsägligt ondt, att det, som ju är det högsta och bästa hos människan: tron, skall förorsaka split och tvedräkt.»

Gabrielle svarade ej; hon böjde sig blott djupt ned öfver teköket för att dölja det försmädliga leende, som uppsteg på hennes läppar. »Redan tvifvel och svårigheter,» tänkte hon, »kanske blir det lika svårt att vara själasörjare här som det var i Stockholm...»

Robert kastade en hastig blick på Gabrielle, hvars tystnad verkade obehagligt kylande på honom. Hans skarpa öga uppfångade det leende hon sökte dölja, och han förstod genast dess betydelse.

»Aldrig mera ett ord därom,» tänkte han, med hela sitt inre skälfvande af det sår han fått.

Men han låtsade icke om, att han märkt det missljud, som susat förbi honom; han strök blott ett par gånger med handen öfver pannan, liksom för att bortjaga de plågsamma tankarna, sade ett kort god natt åt Gabrielle och gick därefter in i sitt rum för att öfvertänka sin predikan till följande dag.

VIII.

Om Ryfors under veckans arbetsdagar företett en liflig och orolig anblick, så var där så mycket mer stilla på söndagsmorgonen. Det låg en djup, fridfull söndagshvila öfver hela viken, hvars blåa vatten lätt krusades af friska morgonbriser. En solskimrande vårluft lyste på de gulhvita »stabbarna» i brädgården, där alla de vanliga ljuden, brädernas dånande, då stabbläggaren kastade ned dem, ångpipans hvisslande, sågens hvinande voro liksom inslumrade i morgonens helgdagslugn. Öfverallt på sågverket var rent och fejdadt; trapporna utanför arbetarebostäderna voro nyskurade och prydda med granris, alla, både stora och små, hade klädt sig i söndagskläder, och utanför inspektorsbostället, som låg ett stycke bortom förvaltarens bostad, gick inspektor Stork i skjortärmarne och med gröna, broderade tofflor på fötterna, af och an och rökte en pipa.

Nu började kyrkklockorna ringa och kalla folket till gudstjänst. Genom den klara luften

dallrade de högtidliga tonerna och buro långt ut åt viken, ända bort till skären, där tärnornas och måsarnes vingar blänkte i solljuset, fläktar af denna söndagspoesi, som efter veckans släp och trälände kom och höljde hela sågverket i en underbart fridfull stämning.

Småningom samlades folket i kyrkan. Här och där syntes ensamma gubbar och gummor med psalmbok och hopviken näsduk, men vanligen kommo de familjevis, far, mor och barn tillsammans. Daniel, som var klädd i söndagsdräkt, långrock, skjortkrage, halsduk med kråsnål och sin bästa peruk, ljusbrun och urblekt äfven den, fast icke så maläten som hvardagsperuken, hade gjort upp sällskap till kyrkan med stabbläggare Johanson, en medelstor, kraftigt byggd man, med kindskägg, ett väderbitet ansikte, som påminde om en skutskeppare, och ett par ljusblå, stränga ögon, hvilkas blick icke var god att möta, då stabbläggaren var vid dåligt lynne eller hade druckit för mycket. Daniel höll på att omvända Johanson, och på vägen till kyrkan talade han oafbrutet, citerade bibelspråk och berättade, — för hvilken gång skulle vara omöjligt att räkna — hur det gått till vid hans egen omvändelse. Men Johanson skakade sorgset på hufvudet. Det där var inte för honom, menade han, lusten hade han nog, han längtade »grufveligt» att komma ifrån sitt gamla lif af dryckenskap, svordomar och otukt, men det gick så »knaggligt» att komma in på den rätta vägen. Bedja, det kunde han inte

alls som han ville, det blef så »rasande», när han skulle försöka att på egen hand sätta ihop en bön, och fastän han »plitade» med sin bibel både morgon och kväll, kunde han inte lära sig ett enda språk utantill och sedan använda i sitt tal, så där som Daniel gjorde. Men Daniel försäkrade honom, att därpå berodde ej frälsningen, han skulle blott vara stilla och taga emot, ej försöka att tillägna sig själf.

»Si, jag vill själf föda mina får», säger Herren, märk det, han säger 'si' — 'si', säger han . . .»

Daniel hade för vana att, då han citerade bibelspråk, alltid lägga accent på något särskildt ord; hvad han menade därmed, förstod icke alltid åhöraren, och troligt är att han icke ens själf skulle kunnat klart redogöra därför, men detta understrykande af vissa ord gaf hans tal en mystisk kraft, som imponerade både på honom själf och hans åhörare. —

Då klockorna slutat ringa, folket intagit sina platser, och gubbar och gummor öppnat psalmboken och satt glasögonen på näsan, ljödo från läktaren tonerna af ingångspsalmen. Genom det målade fönstret i fonden öfver altaret inträngde solljuset dämpadt och göt en mild dager öfver det lilla templet, hvars hvalf nu fylldes af dessa olika röster, gamla och spruckna, ungdomliga och kraftiga om hvarandra, som alla, hvar och en på sitt sätt, ville vara med i lofsången.

Det var emellertid ingen talrik församling, som i dag infunnit sig; knappast fjärdedelen af kyrkan

var fylld. En stor del af arbetarne på Ryfors be-
vistade nämligen aldrig gudstjänsten. Waldenströ-
marne hade sin egen lokal, som de själfva byggt
och där de firade sin gudstjänst; de så kallade
»läsarne» misstrodde den nya pastorn, som de af
bröderna i Stockholm hört omtalas som en icke
troende prestman, och goodtemplarne satte endast
sällan sin fot inom kyrkans murar. Dessutom
funnos här många, som ej tillhörde något vare sig
andligt eller världsligt parti, men som lefde supigt
och oordentligt och som föredrogo att fira sin
söndag med annat än predikan och psalmsång.

I första bänken på den sida, där kvinnorna
hade sina platser, satt Gabrielle och bredvid henne
fru Stork och faktor Jansons fru. Gabrielle var
mycket enkelt klädd; hennes mörka kastorhatt
med endast ett band kring kullen afstack bjärt
mot plymerna och bandrosetterna i hattarna bred-
vid, men icke förty var hon under hela guds-
tjänsten föremål för nyfikna blickar och uppväckte
i månget förut förnöjdt sinne en smärtsam undran,
om verkligen plymer och blommor numera vore
ur modet i Stockholm?

Strax efter afsjungandet af första psalmen
kommo tre fruntimmer försiktigt smygande uppför
gången och intogo därefter sina platser i bänken
bakom Gabrielles.

»Fru Aurell och fröknarna Aurell,» hviskade
fru Stork, som ansåg sig böra upplysa Gabrielle
om alla mera framstående personers ankomst.

Gabrielle kastade en likgiltig blick öfver axeln; bakom henne satt en liten fetlagd fru, som i sin yfviga spetsmantilj och med sitt lilla runda ansikte, ur hvilket framblickade ett par stora, vänliga barnaögon, mycket påminde om en kanariefågel, som sitter och purrar upp sina fjädrar. Vid hennes ena sida sutto två unga flickor, så lika både henne och hvarandra, att man icke ett ögonblick kunde tvifla om att de voro hennes döttrar och hvarandras systrar. Bägge voro de fetlagda, hade runda kinder och stora, vänliga ögon, och bägge rodnade de vid den allra minsta sinnesrörelse. Då de fingo se Gabrielle, vände de sig hastigt mot hvarandra och hviskade någonting, som, att döma af läpparnes rörelser, tycktes vara precis detsamma, och då Gabrielle sedan vände sig om och mötte deras beundrande blick, blefvo de bägge två röda ända upp i pannan.

Det var i dag andra gången Robert predikade i Ryfors kapell. Då han nu stod på predikstolen och, efter att till inledning ha läst upp några verser ur bibeln, kastade en hastig blick öfver den halftomma kyrkan, kände han sig genomslagen af en kyla, en oförmåga att utföra sin predikan, sådan han aldrig förr erfarit. Han, som var van att omgifvas af en sympatisk, beundrande församling, van att liksom hålla i sin hand känslotrådarna från hundratals upprörda hjärtan och efter behag spela på dem, han kände sig i detta ögonblick utan hållpunkt, utan fäste, förgäfvades famlande efter det samband mellan honom själf och åhörarne, hvilket

blifvit honom en nödvändighet för att kunna väl utföra en predikan.

Det var förgäfvets han sökte ingjuta värme i sitt tal. Han talade, emedan han måste göra det, och hans stora förmåga att extemporera räddade honom från att komma af sig, men han hörde oupphörligt det entoniga, uttryckslösa ljudet af sin egen stämma, och han, hvars ord annars brukade träffa åhörarne som elektriserande gnistor, han tyckte nu, att de föllo likt tunga, sömngifvande regndroppar på en redan halfsofvande församling. Till och med en plötslig uppflamning af hans vanliga vältalighet studsade verkningslöst tillbaka; han kände, att denna enkla församling icke förstod det vackra, poetiska språk, de filosofiskt religiösa betraktelser, som så oemotståndligt fängslat hans förra åhörarekrets.

Och dock var det just *detta* han begärt och önskat. Här omgafs han ej af denna kvinnodyrkan, som varit honom så plågsam, här funnos inga frestelser till högmod och fåfänga. Här, framför denna okonstlade menighet kunde han känna sig så ostörd, så befriad från allt mänskligt, som om han stått ensam och talat inför Guds ansikte. Här mötte honom i rikaste mått den ringhet, den obemärkthet, den försakelse han åtrått. Och här, just här, blef hans tunga förlamad, hans hjärta kallt . . .

En känsla af mörk förtviflan grep honom, då han efter predikans slut lutade sig ned för att bedja. Var det en fruktansvärd lifssanning, som

i denna stund uppenbarades för honom? Detta människopris, som han så föraktat, var det i själfva verket den stimulus han behöfde för att kunna predika som han gjort? Han ryste vid denna tanke, som lik en blixst sköt genom hans själ och för ett ögonblick upplyste de okända djup, i hvilka han dittills icke vågat blicka.

Då gudstjänsten var slut och de sista tonerna af psalmversen förklingat, började församlingen tropa af; endast några få stannade kvar och åhörde den långa kungörelse om auktioner, sockenstämmor o. s. v., som Robert uppläste från predikstolen. Daniel och Johanson stodo på gången med hatten i hand och lyssnade pliktskyldigast, men då kungörelsen blef alltför lång, smögo äfven de sig ut på kyrkbacken.

»Nå, hva' tycktes om'en,» frågade Johanson, då de kommit ut.

Daniel spottade och drog ihop ögonbrynen, så att hans panna mer än vanligt liknade en nyplöjd åker.

»En ä' sanningen, en ä' kärleken, och en ä' tron,» svarade han, »de' står nu inte te å förneka. Å si tron, den har han nu inte. Men de' finnes mångade vägar, som föra dit, och på vägen har han varit länge, som jag kan se. Och som Esaias säger i 35 kap. 8 vers: 'där skall blifva banad stig och väg, och den vägen skall kallas helig, och den, som går den vägen, hur oförståndig han *än* må vara, skall icke löpa vilse.' Märk det:

han säger *än, än* säger han. Men si framme ä' han nu inte.»

Robert och Gabrielle lämnade kyrkan i hvar-andras sällskap. Gabrielle afbröt allt emellanåt tystnaden, som herskade under hemvägen, med en gycklande anmärkning öfver församlingen, öfver de så kallade ståndspersonernas uppträdande och klädedräkt, men Robert var hela tiden tyst och frånvarande. Och dock erfor han i detta ögonblick ett behof att få tala förtroendefullt med någon, ett behof som kom honom att känna bristen på sympati mellan honom och hans hustru bittrare än någonsin. Den ensamhet, hvori han, om än af egen fri vilja, dock så plötsligt och oförberedt blifvit försatt, fyllde honom med denna längtan att få tala ut, som svårigheten att blotta sitt inre gör så våldsam hos slutna naturer och som ibland drifver dem att utbryta i en klagan, hvilken förefaller lyssnaren öfverdrifven, emedan denne ej kan beräkna, att det är icke endast stundens smärta, utan årslånga, gömda kval, som få luft däri. Men han kunde ingenting säga; det gäckande leendet på Gabrielles läppar afkylde honom. Han visste, att blott en häntydan på de känslor af oro och tvekan hans nya verkningskrets ingaf honom skulle genast af Gabrielle mötas med ett triumferande: »hvad var det jag sade, du skulle ej komma att trifvas bättre här,» och blotta föreställningen om ett dylikt svar dref honom att hårdare och hårdare sluta sig inom sig själf.

Vid hemkomsten fingo de besök af bruksläkaren, doktor Sandin, med hvilken de här om dagen blifvit bekanta, och då denne, trots middagstimmens annalkande, icke gjorde min af att gå, utan obesväradt satt kvar och pratade, frågade Gabrielle om han ej ville äta middag med dem, hvilken förfrågan han med ohöljd tillfredsställelse bejakade.

Doktor Sandin var en medelstor, satt ung man med ljust hår, skär och hvit hy och glasögon. Det fanns något visst kvinnligt öfver hela hans väsende, han talade mycket och ifrigt och rodnade som en ung flicka, men hans kvicka svar och hans lifliga, intelligenta ögon förtogo detta tycke af veklighet och gjorde honom till en sympatisk personlighet. På sågverket var han också mycket populär, alla tyckte om honom, herrar och damer, fattiga och rika, och det var i den så kallade »societeten» en fastställd dogm, att ingenting roligt eller angenämt kunde företagas utan doktor Sandin.

Gabrielle föreföll mycket road af honom. Hon skrattade, såsom hon icke på länge gjort, åt hans komiska skildringar af förhållandena i trakten, af rangstriderna mellan fruarna, af hökar Bångs vanmäktiga försök att komma in i »societeten», af den nyfikenhet och oro, som fyllde alla sinnen, då någon bjudning var i annalkande o. s. v.

»Men ha de då verkligen inga högre intressen här?» frågade Gabrielle alltjämt skrattande.

»Inga, absolut inga. Jag vet för närvarande inga högre än fru Bångs sista guvernant, hon byter

nämligen guvernant ungefär hvarannan månad, och fru Storcks kaffebjudning i morgon. Men den är också intressant, så det förslår . . . ni kan vara säker att det nu hviskas och frågas i alla husknutar: 'är du bjuden till Storcks?' 'Nej, det är jag inte . . .' 'Kors så märkvärdigt, och Pettersons som är' bjudna'. 'Är' Pettersons bjudna, de som aldrig förr ha varit där, så besynnerligt' o. s. v.»

»Om nu jag skulle fortsätta i samma stil,» sade Gabrielle småleende, »ni är väl också bjuden i morgon?»

»Där ser ni hvad det smittar,» sade doktorn skrattande, »ja, det är otroligt hvad Ryfors-jargongen har för liffulla bakterier. Så är det nu en sak till, som kommer att bli en mycket dyrbar anteckning i Ryfors' annaler. Det är en vana, som alla här ha att hacka på några vissa mystiska personligheter, som kallas 'Ryforsare'. Hvad det är för ena, dessa stackare, som 'aldrig ha takt eller folkvett', 'inte veta hur det går till i *verkligt* bildade kretsar' etc., det har ännu ingen någonsin kunnat utforska, men nu skall ni själf få höra, att ni inte många minuter kan vara i ett sällskap, utan att den där hemlighetsfulla syndabocken, som kallas 'Ryforsare', kommer fram och får sig en 'gliring'. Men hvad var det ni frågade? Om jag är hos Storcks i morgon? Ja, bjuden är jag men ledsamt nog kan jag inte komma, jag måste i morgon ut på sjukbesök och kommer inte hem förrän i öfvermorgon.»

»Åh, det var bra tråkigt,» svarade Gabrielle med en min af gäckad förhoppning. »Jag satt just och fröjdade mig åt att få ert sällskap på den där bjudningen, som, sanningen att säga, inte förefaller mig lockande.»

Doktorn svarade ej; han ryckte blott på axlarna, smålog flyktigt och såg ut genom fönstret. Gabrielles vackra ansikte och okonstlade väsen hade från första ögonblicket de möttes fånglat honom, och hennes öppna erkännande, att hon skulle komma att sakna honom i morgon, förorsakade honom en liten sinnesrörelse, som han inte kunde dölja för sig själf. »Hon är den mest förtjusande varelse jag sett,» tänkte han, under det han på Gabrielles fråga, om han ville ha mera soppa, tankspriddt sträckte tallriken emot henne.

Efter middagen och sedan de druckit kaffe på verandan slog sig doktorn på Gabrielles begäran ned vid pianot för att spela och sjunga en stund. Han hade en vacker röst och ovanlig musikalisk begåfning, och i sitt föredrag inlade han en värme och innerlighet, som ingen skulle tilltrott den godmodige doktorn. Då han satt vid pianot, försvann också helt och hållet det veka, litet omanliga tycke, som hvilade öfver honom då han deltog i fruarnas kafferep och skvaller, det var, som om hans ögon blifvit mörkare, hans uttryck djupare, hans gestalt spänstigare medan han sjöng, det var som om musiken gifvit honom en poetisk kraft, som han annars icke ägde.

Gabrielle var förtjust. Hon halfflåg i en hvil-stol framför verandadörren och blickade utåt hafvet, medan de vackra tonerna invaggade henne i på en gång sorgsna och ljufva drömmar. Robert hade nyss lämnat henne för att gå och tala i en bönesal ett stycke därifrån, men hans mörka, trötta ansiktsuttryck förföljde hennes fantasi, och den misstämning, som allt sedan ankomsten till Ryfors gjort henne hård och likgiltig, smälte under musikens inflytande. Hon kände en plötslig ånger öfver hvad som varit och en svidande längtan efter deras kärleks första dagar. Flere gånger gömde hon sitt ansikte i näsduken, och då doktorn slutade och hon med ett småleende tack vände sig mot honom, såg han, att hon hade gråtit.

»Nå, sjunger ni inte själf?» frågade doktorn, som, sedan han lämnat pianot, just icke var någon vän af sentimentala stämningar.

»Jag? o nej,» utropade Gabrielle förskräckt, »jag skulle inte våga taga en ton, så att ni hörde det!»

»Det vill säga ni sjunger ändå. Ja, då hjälper det inte, kom nu bara, ska' vi försöka!»

Härmed tog han henne helt obesväradt vid handen och drog henne trots allt motstånd fram till pianot.

Gabrielle var så blyg och rädd, att hjärtat dunkade och hon knappast kunde få fram en ton. Men doktorn låtsade om ingenting; han tvang henne att leta fram en duett, och så började de sjunga, hon med en svag, darrande röst, som dock

vann i kraft, då hon kände hur fast och jämnt hans starka tenor understödde henne.

»Nå, det gick ju riktigt bra!» utropade han, då de slutat. »Ni har en vacker röst, bara ni sjunger ut. Nu ta' vi om det här igen.»

Och så höllo de på ett par timmar, den ena duetten efter den andra kom fram, och Gabrielle gick igenom ett par solosånger, ända tills slutligen doktorn steg upp och tog afsked för att gå och se om en af sina patienter.

»Och ni som sade, att det inte fanns några högre intressen vid Ryfors,» utbrast Gabrielle. »Än er musik då?»

»Ja, den är nu egentligen icke någon inhemska Ryforsprodukt. Den är en utbörding, som nog kan vara bra att ha ibland, när marknaden på skvallar och skandaler är litet 'flau', men om jag bara kunde sjunga och inte vore så hemmastadd i att skvallra och skaffa nyheter, som jag verkligen är, så skulle jag inte stå högt i gunst.»

Gabrielle skrattade, doktorn tog sin hatt, tackade för en angenäm dag, tryckte hennes hand och sprang därefter sjungande utför trappan och uppåt gatan.

Då Gabrielle blifvit ensam, kastade hon sig ned i hvilstolen och satt en lång stund orörlig och stirrade framför sig. Musiken hade försatt henne i en lidelsefullt upprörd sinnesstämning. En af de sånger doktorn sjungit hade hon ej hört sedan sin förlofningsstund, och dessa ord, denna melodi, i hvilken voro inväfdade så många ljufva

bilder, hade väckt till lif minnen från fordom och fyllt henne med en obeskriflig längtan att få se Robert sådan han då var, att själf kunna känna som då. O, att han ej ville dröja, att han ville komma hem just nu, då hon tyckte, att den gamla glöden, som hon med så djup smärta trott vara slocknad, flammade upp på nytt!

Hon steg upp och började gå af och an öfver verandagolfvet, allt emellanåt spejande mellan träden efter Roberts gestalt. I inbillningen såg hon oupphörligt hans vackra, allvarliga drag; hon längtade att få slå sina armar kring hans hals och hviska: »förlåt mig, glöm min själfviskhet, mina fordringar, älska mig som förr, du är ändå det bästa, det enda jag har!»

Hvarför dröjde han så länge? Klockan var öfver nio, och han kom ändå ej. Den längtan hon kände öfvergick småningom till en ångestfull oro. Hvarför kom han ej? Hade något händt, skulle hon icke mera återse honom?

Slutligen fick hon se honom komma nedför gatan och gå in i skogen, som omgaf deras boning. Hon drog en suck af lättnad och pressade handen mot bröstet. Hennes första impuls var att springa emot honom och kasta sig i hans armar, men hon utförde den ej, utan stod orörlig kvar på verandan och väntade.

Med långsamma steg kom Robert uppför verandatrappan; utan att se på Gabrielle nickade han tanksprid, hängde sin hatt på en klädhängare och gick in i salen. Hans ansikte hade ett tungt,

nästan sträfft uttryck; det var ej den älskande make hon med klappande hjärta väntat, det var den allvarlige, grubblande prestmannen, i hvars hjärta troligen icke skulle finnas genljud för en enda af de känslor, som fyllde hennes.

Gabrielle kvarstod orörlig och såg efter Robert. Hela det svall af ömhet, som nyss genombrusat henne, sjönk ögonblickligen ihop till ett intet. Hon förstod, att Robert i detta ögonblick var så främmande för romantik och kärlek, att han troligen med ovilja skulle tillbakavisat hvarje yttring däraf. Ett bittert leende lade sig öfver hennes läppar, och hon vände hastigt bort hufvudet för att dölja de tårar hon ej kunde bekämpa.

Därefter gick hon in i salen och ordnade supén, som de intogo under ömsesidig tystnad, hvar och en upptagen af sina tankar: han af sina presterliga bekymmer, hon af sina tillbakastötta känslor, sin försmådda ömhet.

IX.

Inspektor Storcks bostad låg strax bredvid pastorns, men skild därifrån genom en tät granskogsdunge. Det var ett gråmåladt tvåvåningshus med blomsterrabatter och trädgård rundt omkring. Då man gått uppför trappan, kom man genom en förstuga först in i salen, ett stort, ljust rum med mycket få möbler, och där-efter i förmaket, som äfven såg tomt ut i förhållande till sin storlek. En gammaldags långsoffa stod på snedden i ett hörn, och bakom den gapade en djup, ödslig vrå. På en hylla i vrån stod en blomstervas, fylld med röd- och grön-målade hvassgräs, och på de nakna, ljusa väggarna hängde två palmlblad med bandrosetter. Det var dottern i huset, Lina Stork, som gjorde dessa små moderna anordningar, hvilka just icke öfverensstämde med rummens och möblernas gammaldags utseende. Men om Lina icke var lyckad i sina estetiska förbättringar af hemmet, så utvecklade hon i stället desto större förmåga att sköta

det billigt och praktiskt. För ögonblicket gick hon omkring i salen och dukade kaffebordet till gästerna, som väntades klockan sex.

Vid ett öppet fönster stod fru Stork i snörlifvet och gned fläckar ur den klädning hon skulle ha på sig på aftonen. Hon var lång och mager, med ett vänligt, men tungsint ansiktsuttryck. Hon såg också alltid saker och förhållanden i mörkt, suckade mycket och tyckte om att berätta olyckshändelser och missöden.

»Måtte nu inte Sofi bränna vid såsen i afton!» sade hon, i det hon höll upp sitt klädningslif mot dagern för att granska det, »när man vill ha det som bäst, händer det nästan alltid, att det blir som allra sämst.»

»Mamma kan vara lugn,» svarade Lina lakoniskt, »jag skall nog se till att såsen inte vidbrännes.»

»Ja, jag önskar att den här tillställningen väl vore öfver,» fortfor fru Stork, »det är minsann inte roligt att ta' emot människor, som man vet förakta hvar enda smula de bjudas på.» —

»Den, som det gör, kan låta bli att komma,» svarade Lina, i det hon med eftertryck lade skedarna på tefaten och satte fram stolarna.

»Se så där ja!» utbrast fru Stork med en djup suck, »det var riktigt trefligt — hur har det gått till? En knapp är ur klädningen . . . ja, när det är motigt, så är det alltid med besked . . . hur ska' jag nu bli färdig, och hur ska' jag få en knapp? . . . Lina, spring efter . . . nej, det är bäst

jag går själf, så det inte också blir något elände med kaffebordet . . . Hvad är det här?» fortfor hon, med en ny suck, i det hon på vägen till sängkammaren tog upp ett litet paket från en stol och höll det fram mot Lina.

»Det är mitt,» upplyste denna, »men det är ingen olyckshändelse, det är bara ett band, som jag köpt hos Bångs.»

»Jaså,» svarade fru Stork undergifvet och lade tillbaka paketet på stolen, hvarefter hon gick in i sängkammaren för att sy i en knapp och kläda sig.

Både frun och Lina hunno emellertid, trots den förras olycksprofetior, att bli färdiga i så god tid, att de fingo vänta nära en kvart på sina gäster, hvilket gaf fru Stork anledning att undra, om kanske Lina sagt orätt dag, då hon bjöd, efter de främmande dröjde så länge?

»Ja, eller också kanske alla trettio insjuknat,» svarade Lina kort.

Ändtligen märktes rörelse i tamburen, och strax därpå inträdde i förmaket fru Kernell från Styrkö sågverk. Efter henne kommo, med endast ett par sekunders mellanrum, de öfriga gästerna, ett par förvaltarefruar från närliggande sågverk, fru Berger från staden med barn och guvernant, två folkskolelärarinnor, fru Aurell och hennes döttrar m. fl. Det var en fruntimmersbjudning, om hvilken endast några få utvalda herrar, såsom doktor Sandin, fingo vara med. Under en stunds förlopp hörde man nu inga andra ljud än familjen Storks

med olika tonfall uttalade: »goddag, välkomna, var så god och sitt ned!»

Så snart den första stelheten i sällskapet var förbi, och fruarna efter åtskilligt krus med hvarandra, som aflockade fru Stork flere halft kvädda suckar, blifvit placerade i soffan och på stolar rundt omkring, börjades ett lifligt samtal, som fortgick ända till Gabrielles ankomst, då plötsligen hela sällskapet ögonblickligen tystnade och allas ögon riktades på den inträdande.

Den stackars Gabrielle hade aldrig känt sig så tafatt och bortkommen som bland dessa främmande människor, hvilka, obesvärade och glada med hvarandra, i hennes närvaro genast förskansade sig bakom en seg stelhet. Fru Berger och fru Kernell stego ögonblickligen upp ur soffan och gingo åt sidan med ett misstänksamt sneglande på den nykomna.

Icke heller bidrog värdinnan till att förbättra ställningen; sedan hon hälsat på Gabrielle och ett par gånger upprepat: »mycket välkommen,» ställde hon sig midt på golvet och presenterade alla sina gäster, suckade, sade orätta namn, rättade sig och suckade ännu djupare, allt under den fullständigaste dödstystnad i rummet, hvilken gaf en fruktansvärd vikt åt den långdragna, tråkiga ceremonien.

Så snart presentationen var förbi, skyndade sig fru Stork ut i salen, öfvertygad som hon var, att någonting ledsamt händt med kaffet, efter som Lina ej kom och underrättade henne att det var inburet,

och nu fick Gabrielle sitta alldeles ensam, utan att någon af gästerna gjorde ens ett försök att samtala med henne. Att hon kände sig blyg och öfvergifven föll ingen in, tvärt om betraktade alla den stelhet, hvori hon dolde sina obehagliga känslor, som högdragenhet, och genom hela rummet gick liksom ett sus af hemlig öfverenskommelse, att ingen skulle visa sig påträngande, att den förnäma stockholmsdamen skulle få se, att man hade takt här också o. s. v.

Lyckligtvis afbröts den tryckta stämningen genom att fru Stock kom in och förkunnade, att kaffet var färdigt. »Var så god och kom och drick en kopp kaffe,» upprepade hon gång på gång, i det hon gick rundt omkring rummet och gjorde korta bugningar och små inbjudande handrörelser.

Fruar och fröknar reste sig nu långsamt och avancerade mot dörren. Men här blef det en plötslig stockning; ingen ville vara den första att taga det ödesdigra steget öfver tröskeln ut i salen. Fru Berger visste, att, om hon steg först, skulle fru Kernell anse, att hon blifvit högfärdig öfver att hennes man var riksdagsman, och fru Kernell visste, att, om *hon* gjorde det, skulle Bergers komma att säga att Kernells mer och mer »pöste» öfver sina stora inkomster. Någon annan vågade icke heller tränga sig fram, utan stockningen blef allt större och större, och förgäfves ljud bakifrån fru Storcks förtviflade och resignerade rop: »var så god, var så god!»

Slutligen tog fru Berger mod till sig, fattade fru Kernells arm och sade med ett lekfullt skratt, att hon ingenting värre visste än krus, och begaf sig därefter ut i salen. Fru Kernell bejakade detta med samma ledigt skämtsamma ton, som småningom spred sig i hela sällskapet och uppväckte otroligt många och energiska försäkringar af samma art, åtföljda af småleende häntydingar på den där hemlighetsfulla syndabocken »Ryforsare».

Då kaffedrickningen var förbi, fördes sällskapet å nyo in i salongen, pådrifvet af fru Storcks ängsligt upprepade: »var så god och stig in, var så god och stig in!» Här slogo sig nu fruarna ned kring bordet och togo fram sina handarbeten; de unga däremot stannade ute i salen, hvarifrån inom kort hördes skratt och prat, som vittnade om att de åtminstone voro glada och obesvärade.

Men i förmaket, där Gabrielle på grund af sin värdighet som pastorsfru måste stanna, var det i stället så mycket stelare. Samtalen voro visserligen lifliga, men fördes mest två och två emellan och rörde sig kring saker och förhållanden, på hvilka Gabrielle ej hade det minsta reda och om hvilka heller ingen upplyste henne.

Bredvid Gabrielle satt ett litet skinntorrt fruntimmer, som nästan icke alls deltog i de öfrigas konversation, utan endast ifrigt sydde på ett broderi och såg vänligt och småleende ut. Då ingen talade med Gabrielle, och hennes grannar på andra sidan oafbrutet hviskade om en tilldragelse, som tycktes ha ägt rum på Ryfors förra året, vände

sig slutligen Gabrielle mot den lilla tysta, småleende gumman och beslöt i sin förtviflan att öppna ett samtal med henne.

»En sådan härlig vår vi ha haft nu en tid,» sade hon och grep med ett slags slö likgiltighet tag i detta utnötta samtalsämne blott för att säga något.

Det lilla magra fruntimret smålog ännu innerligare, såg upp på Gabrielle och sade vänligt:

»Hur sa' lilla pastorskan, jag hör inte så riktigt bra, ska' jag säga.»

»Vi ha haft en så vacker vår,» upprepade Gabrielle i grannens öra. I detsamma märkte hon till sin förskräckelse, att de samtalande bredvid henne tystnat af för att lyssna på hvad hon sade.

»Hur var det?» svarade gumman lika vänligt och småleende, i det hon satte handen kring sitt öra och förde det ända till Gabrielles mun.

Det var nu fullkomligt tyst i rummet; alla undrade hvad Gabrielle och gamla döfva fröken Lorén kunde ha att säga hvarandra.

Och i denna tystnad måste nu Gabrielle, ur stånd att i den förvirring, som gripit henne, hitta på någonting mera intressant, med hög röst å nyo upprepa det oemotsägliga faktum, att våren varit ovanligt vacker.

»Ah . . . jäså . . . ja visst!» utropade gamla fröken Lorén, som var nästan stendöf och som blef så glad, då hon någon gång lyckades höra ett eller annat ord, »ja, det var då för roligt, att

pastorskan tycker att här är vackert, nog tycker jag alltid . . . »

»Hon sade att *vädret* varit så vackert,» gallskek nu från andra sidan fru Stork, som var mera sanningsälskande än finkänslig, »du hörde tokigt, Albertina, . . . vädret . . . vädret . . . »

»Jaså vädret,» svarade fröken Lorén, oföränderligt lika belåten, »ja visst, ja visst! Ja, nog har det varit ett välsignadt väder . . . ett härligt vårväder . . . jag kan inte minnas, att vi haft så'nt på många år . . . »

»1880 hade vi likadant,» upplyste fru Berger.

»Nej, inte så tidigt,» invände fru Stork, »isen låg längre.»

»Ja, men det blef fortare sommar,» försäkrade fru Kernell, och häremot opponerade sig ingen.

Efter detta samtal uppstod en stunds djup tystnad, som endast afbröts af skratt från ungdomen därute, af raspande med strumpstickor och af fru Storcks darrande suckar, vittnesbörd om hennes hemliga oro öfver att sällskapet hade tråkigt.

Gabrielle kände hur hennes kinder började bränna af förlägenhet öfver den löjliga roll hon spelat, och inom sig gjorde hon ett löfte att det skulle dröja länge, innan hon å nyo öppnade sin mun i detta sällskap. Men hur skulle hon få slut på aftonen? — ännu återstodo åtminstone ett par timmar till supén. Hon såg sig förstulet omkring i rummet, kunde det icke finnas hopp om att något litet missöde skulle inträffa, att någonting skulle slås sönder,

att någon skulle må illa — hvad som helst, blott det gåfve henne anledning att få stiga upp och röra på sig. Men ack, här fanns icke den ringaste utsikt till förändring, ingenting kunde vara mera korrekt, fridfullt och oförenligt med hvarje slags olyckshändelse än denna lilla samling af virkande och stickande fruntimmer, som nu å nyo började att med hviskande röster afhandla sina angelägenheter.

Men just då Gabrielle afslutat denna dystra betraktelse, gick det genom hela sällskapet som en elektrisk stöt, och alla fruarna vände sig under ifriga utrop och med förtjusta blickar mot dörren.

Gabrielles ögon följde samma riktning, och till sin glädje fick hon i dörren se doktor Sandin, som stod där röd och varm i en något dammig resdräkt, men strålande af munterhet och segervisshet, att han skulle hälsas med jubel af alla damerna, hur han än såge ut och när han än komme.

»Nej, men så snällt af doktorn!» utropade fru Stork, i det hon for upp ur stolen och skyndade emot honom, »ja, se doktorn är då den raraste människa som finns...»

Doktorn besvarade fru Storks välkomsthälsning med att helt obesväradt taga henne i famn och klappa henne på armen, hvarvid fru Stork skratade och såg så belåten och upprymd ut, som endast doktor Sandin kunde göra henne.

Denne gick nu omkring och hälsade på damerna. För alla hade han ett vänligt, skämtsamt ord, som

väckte belåtna leenden, och fastän fröken Lorén inte kunde höra hvad han sade, var hon öfvertygad om att det var mycket kvickt och utbrast genast i ett ifrigt skrattande: »ja visst, ja visst!»

Så snart doktorn avslutat hälsningsceremonierna, kom han och slog sig ned bredvid Gabrielle samt började småprata och fingra på hennes sysaker. Gabrielle hade nu helt och hållet förändrat ansiktsuttryck, den stela, högdragna minen, som nyss legat öfver hennes läppar, var försvunnen, och hon pratade gladt och obesväradt med doktorn. Fru Berger och fru Kernell sågo på hvarandra med en betydelsefull min. Jaså, hon var en sådan, som inte trufdes i fruntimmerssällskap! Det var då därför hon nyss såg så trumpen och afvisande ut.

Nu kom Lina in och serverade doktorn kaffe, hvarunder fruarna sutto rundt omkring och sågo på med ett intresse och en förtjusning, som om doktorn varit en favorithund, som för en gång fick äta hur mycket han behagade.

»Se så, nu är man mätt och belåten,» sade doktorn i det han satte ifrån sig sin för andra gången tömda kopp och torkade sitt skägg och sina mustascher, »det står ändå fast, att vår lifs-åskådning icke är någonting annat än en nutitionsfråga!»

»För karlarne, ja!» utbrast fru Berger, i det hon energiskt rullade upp garn på sitt nystan och gaf doktorn ett ogillande ögonkast, »för dem är maten mer än halfva lifvet, men för kvinnorna finns det allt intressen, som äro högre och ange-

lägnare än att äta sig mätt, det skall jag säga doktorn!»

»Förlåt mig, snälla fru Berger,» svarade doktorn afbedjande, »men hur högt jag än sätter kvinnan, och det kan ni alla intyga, att jag gör — kan jag omöjligt gå in på att icke äfven för henne maten spelar en ganska stor roll i afseende på livvets bibehållande. Eller hur, fröken Lorén?» — fortfor han och vände sig skrikande till den döfva fröken, »nog är väl hon ändå ganska beroende af sin kaffekopp, skulle jag tro?»

»Ja visst, ja visst,» svarade fröken Lorén, som denna gång lyckades träffa ett fullkomligt riktigt svar.

»Men vi skola inte bli ovänner för det,» fortfor doktorn, i det han steg upp och kom fram till fru Berger, »fru Berger vet hur jag håller på kvinnofrågan och att jag anser, att kvinnan bör få studera till hvad som helst — bara inte till läkare, det är den enda lilla sak jag tycker hon ska' låta bli — annars, som sagdt, hvad som helst. Det är bara en omständighet, som jag tycker tala illa för kvinnan, och det är att, hur ful och dum och obehaglig en karl är, har han ändå så lätt att få sig en hustru.»

Ett sorl af ogillande och missnöjda röster afbröt doktorn.

»Vänta, vänta, ska' ni få höra!» inföll doktorn med en öfverlägsen handrörelse. »Vet ni er någonsin ha sett någonting mera oförfalskadt fult och obehagligt än lille inspektor Wetterling, med

sina röda mustascher och sina ögon, som titta i november — fast kanske han har fruntimmers-tycke . . . jag vet inte, det lär ju vara så olika emot herrars.»

»O nej . . . nej . . . han är förfärlig . . . honom kan visst ingen vilja ha . . .» ljöd det nu i korus omkring doktorn.

»Jaså, inte det?» svarade doktorn triumferande. »Men häri misstager ni er, mina goda fruar och fröknar! Såvida inte Hammar på Ensbacka ljuger, och det har jag icke skäl att tro, kommer Wetterling att i dagarna eklatera sin förlofning med en af ortens allra vackraste flickor.»

»Omöjligt . . . nej, det är en historia . . . hvem skulle det vara?» utropade alla damerna, i det de släppte sina arbeten och med nyfiken ifver stirrade på doktorn.

»Ja, hvem kan det vara,» upprepade doktorn och såg sig skälmaktigt omkring. »Jo, ingen mer och ingen mindre än — hökar Bångs vackra guvernant! Ja, hvad säger ni om den nyheten, jag skulle tro att den duger?»

Ett ögonblicks tystnad följde på doktors oväntade meddelande, men så utbröt ett allmänt lifligt samtal, under hvilket hvar och en försökte att så vidt möjligt öfverrösta de andra och göra *sin* åsikt om saken gällande.

Doktorn satt och gnuggade händerna och kastade menande blickar på Gabrielle, liksom hade han velat säga »minns ni att jag sade, att

ingenting på jorden roar Ryforsarne så mycket som hökar Bångs guvernanter!»

Samtalet afbröts nu genom underrättelsen om att supén var serverad och genom de därpå följande kritiska ögonblicken, då sällskapet skulle förflyttas ut i salen och fru Berger och fru Kernell skulle reda ut det svåra problemet att på en gång vara blygsamma och inte taga först af maten, men inte heller unna den andra att göra det. Men så snart ätningen väl kommit i gång, började pratet ånyo, denna gång understödt af de unga flickorna, hvilka nu äfven fingo del af nyheten.

Under supén var doktorn Gabrielles uppvaktande kavaljer, som serverade henne och pratade med henne på sitt godmodiga, skämtsamma sätt, utan att någon af dem bekymrade sig om de innehållsrika blickar, som allt emellanåt kastades på dem.

»Så snart ni har gått, kommer samtalsämnet att ändras,» hviskade doktorn. »Jag ser redan vissa tecken, som tyda på omslag.»

Gabrielle skrattade. »Hvem skall då försvara mig?» frågade hon och såg på doktorn med en glimt af koketteri.

»Inte jag, ty om ni tillåter, skall jag be att få följa er till ert hem. Jag är trött efter min långa ridtur och ville gärna ha en anledning att komma härifrån så fort som möjligt.»

Gabrielle tackade honom, i det hon försäkrade, att hon var mycket nöjd att någon följde henne,

ty hon hade ännu icke hunnit vänja sig af med en liten rädsla för alla dessa smeder och arbetare och andra karlar, som man här öfverallt mötte.

»Men tror ni verkligen, att de äro farligare här än i Stockholm?» invände doktorn.

»Det tror jag inte. Men skillnaden är, att i Stockholm ser man andra människor också, och här finns ju intet annat än arbetare och arbetare och arbetare. Och jag *kan* inte hjälpa det, — ni må kalla det högmod eller hvad som helst — men det är mig en plåga att omgifvas af bara sådant där folk, med hvilket man ju omöjligt kan ha något gemensamt vare sig i tänkesätt eller vanor eller känslor...»

»Tror ni verkligen, att arbetare tänka och känna på annat sätt än ni,» svarade doktorn småleende, »tror ni, att de t. ex. hata på ett sätt och ni på ett annat, att de älska och längta anorlunda än ni o. s. v.?»

Gabrielle såg på honom med stora ögon. »Det är jag alldeles öfvertygad om, och jag förstår ej hur ni kan sätta något annat i fråga. Skulle inte uppfostran och vanor och yrke inverka på människor och göra dem olika?»

»Jo, till det yttre, till uppträdande, o. s. v. Men lidelserna äro precis desamma inom alla klasser, och det är ändå, när allt kommer omkring, lidelserna, som äro summan af lifvet. Om en arbetarehustru eller en grefvedotter hatar, så känna de på alldeles samma sätt, fastän den ena kanske lägger sig bakom en buske och passar på

och öfverfaller sin rival med hugg och slag, och den andra i stället sprider ut onda rykten om henne. Det är hela skillnaden.»

Gabrielle skakade på hufvudet.

»Nej, skillnaden ligger inte bara i det yttre. Känslor, tankegång, ja också lidelserna äro af annan art hos sådant där folk. Jag har väl sett hurudant folket på Säboholm är: saker och förhållanden, som kunde komma en att rysa af vämjelse, dem taga de precis som ingenting. Jag minns, att en gång en madam skulle komma och hjälpa i köket och att hennes lilla barn låg döende; vi ville skicka efter en annan, men det var omöjligt. 'Nej bevars, det behöfs inte alls,' svarade hon 'jag kommer, barnet kan inte lefva mer än ett par timmar, jag kan inte tro annat, och så snart det är dödt, kommer jag.' Det var alldeles, som om hon talat om sin katt eller sin gris. Nej, ni kan vara säker på att fattigdomen förslöar känslorna och gör till och med rättsbegreppen förvända.»

»Och ni tror inte, att rikedom och välfärd göra det också?» invände doktorn. »Jo, i dubbelt hög grad. Innan jag kom hit, var jag läkare i ett par rika familjer i Stockholm, och jag har aldrig i mitt lif sett så slöa känslor och så förvända begrepp som hos samtliga medlemmarne af de bägge familjerna. Därför säger jag visst inte, att alla rika äro så där slöa; jag påstår bara att rikedom är *lika* demoraliserande som fattigdomen och att det är ett misstag att påstå, att de fattiges

känslolif är mindre utveckladt än de rikes. Ja, ni tycker nog att jag är svår,» tillade han med en skälmaktig blinkning, »ni är aristokrat med blått blod och race och förfinade nerver etc., och jag är demokrat med kraftigt blod, sonson till en bonde och inte så litet röd af mig. Men får jag nu lof att servera er någonting?» —

Strax efter supén bröt Gabrielle upp och sade farväl; Robert hade lofvat att hämta henne på kvällen, men hon fick bud om att han ej kunde komma, och därför ville hon ej dröja längre. Äfven doktorn sade farväl, trots allmänna protester och böner att stanna ännu en stund, och följde enligt sitt löfte Gabrielle till hennes port.

Så snart doktorn och Gabrielle gått, var det som om en fördämning plötsligen dragits undan och skvallret ohejdadt forsat fram.

»Jag såg det *genast*,» sade fru Berger, som ansåg sig vara en ovanligt skarpsinnig människo-kännare och som så länge och så kraftigt framhållit detta, att ingen numera kunde tänka på att motsäga henne. »Från första ögonblicket såg jag, att hon var en sådan där, som är svag för karlar och *inte* trifves med fruntimmer. Jag ville först inte säga någonting, för människor äro så böjda att tro, att man öfverdrifver — i synnerhet här i Ryfors — men nu tror jag, att vi litet hvar kunna förstå hurudan hon är . . .»

Härmed knep fru Berger ihop sina läppar, nickade ett par gånger och lade bort sitt arbete

med en hemlighetsfull bestämdhet, som tydde på en hel mängd ännu outtalade djupsinniga upptäckter i Gabrielles själslif.

»Jag tycker bara det är underligt, att människor lägga så litet band på sig,» sade fru Kernell säffligt, »hon nedlät sig knappast att säga ett ord under hela tiden, och så snart doktorn kom, blef hon idel språksamhet och munterhet...»

Fru Berger skrattade öfverlägset.

»Och det förvånar du dig öfver? Sådana äro människorna, min vän, sådana äro de! När det konvenerar dem att lägga band på sig, göra de det, annars inte. Åhnej, man skall inte vänta *grannlagenhet* och *takt*, det ha människor i allmänhet mycket litet godt om...»

Fru Stork suckade djupare än vanligt, och fröken Lorén, som, ehuru hon ingenting hörde, gärna ville vara med om pratet, upprepade flere gånger sitt vanliga: »ja visst, ja visst!»

Men då fruarna och fröknarna hållit på en stund, ansåg fru Aurell, den lilla prestfrun från Gårdshälla, som dittills ingenting sagt, att det kunde vara nog.

»Jag tycker att hon är en liten snäll och vacker människa,» utbrast hon och såg sig omkring på de närvarande med en misslynt blick, »det är inte så lätt att komma som en främling till ett ställe, och jag är säker om att hon kände sig blyg bland oss alla och därför inte kom sig för att säga någonting, stackars liten, tills den snälle doktorn, som alltid är beskedlig mot en-

samma fruntimmer och mot djur, kom och hjälpte henne!»

Alla de närvarande började skratta och sågo menande på hvarandra. Men fru Aurell var ju så 'idealistiskt' anlagd, hon såg, som fru Berger medlidsamt brukade säga, människor och förhållanden icke sådana de voro, utan sådana hon *ville* att de skulle vara, det lönade således icke mödan att motsäga henne.

Hon fick äfven behålla sin åsikt om Gabrielles blyghet, och ingen sökte rubba hennes tysta föresats att i framtiden hjälpa och skydda den lilla pastorsfrun bland alla dessa för henne främmande personer och förhållanden.

X.

Bet var ingen stor församling, till hvars herde Robert blifvit satt, men det var en församling, som kunde gifva en nitisk prestman mera att tänka på och arbeta för än en till antalet dubbelt så stor i en annan del af landet. Ty hela denna trakt var liksom skälfvande af den kvädda oro, det hemliga missnöje, som likt heta underjordiska källsprång kokade i folkets sinnen. I religiöst afseende voro arbetarna splittrade i en mängd olika bekännelser, hvilka alla lågo i mer eller mindre uppenbar strid med hvarandra. De andliga frågorna voro också de, som mest sysselsatte befolkningen. Bönemöten och sammankomster voro ständigt utlysta än till missionshuset, än till skogen, än till någon af arbetarnes hem. Ibland kom en känd resande predikant, samlade skaror af åhörare till en väckelsepredikan och lämnade efter sig en häftig svallning i förut sofvande själar; ibland hade waldenströmarne religiösa fester i den lokal de själfva rådde om och som de med

egna samlade medel uppbyggt; än kom en afdelning af frälsningsarmén hit ut ifrån staden, och den af ett slags banal mystik genomandade musik som är dem egen, tonade då ut öfver nejden, och drog folket från kyrka och bönesalar.

Religiösa frågor lågo så att säga i luften; hos en del arbetare hade hungern efter andligt lif blifvit så stark, att den fått en nästan sjuklig karaktär, som tog sin yttring i ett ständigt aggande behof af möten och andliga samtal.

Men vid sidan af dessa religiösa företeelser fanns det naturligtvis bland folket härdar för fritänkeri eller likgiltighet, och där jäste i stället med det undertrycktas samlade kraft de moderna socialistiska rörelserna. I goodtemplarnes stora sal, hvilken låg en trappa upp i samma hus — ett f. d. skolhus — som den så kallade missionssalen, träffades de af arbetarne, som med samma förakt sågo ned på waldenströmarnes och läsarnes bönemöten, på frälsningsarméns soldater och de ortodoxa kyrkobesökarna, och ifrån denna sal, hvars enda gudomlighet var nykterheten, spred sig bland befolkningen en hemlig propaganda för fritänkeri, allmän rösträtt, höjda arbetslöner, normal arbetsdag o. s. v. Det var också goodtemplarlogen, som närde och underhöll den fiendskap mellan öfver- och underklass, hvilken, trots arbetarnes på Ryfors jämförelsevis goda ställning, förbittrade mångas sinnen. Förvaltaren på stället, en äldre ungarl, som sedan tjugo år tillbaka innehafte förvaltareplatser på olika sågverk och som kände traktens befolkning i grund

och botten, brukade också säga, att det nackstyvaste folk han hade att göra med och det, som han egentligen fruktade med afseende på arbetarefrågan, just var goodtemplarne.

»Läsare och waldenströmare äro lätta att sköta,» sade han en gång under ett samtal med Robert, »det är i allmänhet beskedligt folk, om än just inte de rappaste arbetarne. Men det kan ingen tro hvad goodtemplarne i allmänhet äro för ena högfärdiga herrar. Det kommer en sådan ohjälplig egenkärlek öfver dem, bara de väl ha upphört att supa. Det är som om de tyckte att se'n intet mera behöfdes, att de se'n vore i alla afseenden förträffliga och oklanderliga...»

»Naturligtvis,» svarade Robert tankfullt, »på hvarje dylik sträfvan efter fullkomlighet, som inte består i en genomgående inre omskapning, utan bara i ett yttre, artificiellt tillägnande af någon enstaka moralisk förträfflighet, följer alltid en sådan där egenrättfärdighetens anda, som är dödande för all fortsatt organisk utveckling...»

»Ja, naturligtvis, helt och hållet dödande,» svarade förvaltaren, som, utan att förstå hvad Robert menade, tilltalades af de sista orden. »Goodtemplarismen är tvifvelsutan mycket aktningsvärd och har nog gjort godt, det är ingen som säger nej till det. Men min öfvertygelse är, att för närvarande, här på Ryfors åtminstone, samlas goodtemplarne mest för att göra politiskt och socialistiskt geschäft och sammangadda sig mot förvaltare och inspektorer och göra dem lifvet surt.»

Bland denna befolkning var det Robert nu sträfvade att i sin verksamhet finna den själens harmoni och sinnets jämvikt, som han förgäfves sökt under sitt för mänskliga ögon så framgångsrika arbete i Stockholm. I början — det vill säga sedan han vant sig vid den halftomma kyrkan och öfvervunnit den smärtsamma missräkning åsynen däraf förorsakade honom — kände han också hur, under hans sträfvan att komma på förtrolig fot med sina församlingsbor och locka dem tillbaka till den kyrka de öfvergifvit, nya intressen vaknade till lif. Det var hans innerliga, uppriktiga önskan att kunna vara en verklig herde för den hjord, till hvilken han blifvit kallad, och han satte in hela sin personlighet i denna önskan, icke blott sin begåfning som talare, utan alla sina intressen, sin tid och sina krafter, ja hela sitt dagliga lif.

Men ju närmare han kom befolkningen inpå lifvet, desto mera kände han hur han liksom råkade fast i alla de remnor, som skilde de olika partierna från hvarandra, och desto mer slocknade den entusiasm han först känt. Hur var det möjligt för *en* person att räcka till för alla dessa partier, som på inga villkor ville låta försona sig med hvarandra? Hur skulle han kunna vara själasörjare för ett samhälle, så fientligt mot kyrkan, så söndersplittadt af separatism som Ryfors? Hvar skulle han finna en fast punkt att börja sin verksamhet, då allt gled undan honom, då han öfverallt möttes af köld, misstro eller likgiltighet?

Hans bemödanden att draga folket till kyrkan tycktes blifva mer och mer fruktlösa. Söndag efter söndag nedlade han hela sin vältalighet i föredraget, utarbetade sina predikningar omsorgsfullare än någonsin; söndag efter söndag tänkte han: »det blir bättre nästa gång», men tiden gick, och ingen förändring inträffade. Endast bland den s. k. öfverklassen i grannskapet började småningom att uppspira ett rykte om hans förmåga som talare, och allt efter som detta rykte växte, blefvo bänkarna i det lilla kapellet vid Ryfors mer och mer fyllda af ståndspersoner, i synnerhet fruntimmer, som ofta kommo långväga ifrån för att höra den nye pastorn. —

En afton mot slutet af sommaren, då Robert satt i sitt rum och läste, knackade jungfrun på dörren och sade, att smeden Danielson eller »gamle Daniel», som han allmänt kallades, stod därute i salen och undrade om han finge säga pastorn ett par ord.

»Gärna,» svarade Robert, i det han lade ifrån sig boken, steg upp och gick ut i salen, där Daniel stod vid dörren och väntade, klädd i sin arbetsdräkt med förskinn, den gamla bruna peruken knuten under hakan och mössan i handen.

»God afton, Daniel,» sade Robert vänligt, i det han räckte gubben sin hand, »det var roligt att se er, kom in, så få vi talas vid litet.»

»Tackar, pastorn,» svarade Daniel småleende och drog upp sitt ena ögonbryn, så att rynkorna däröfver blefvo ännu tätare än vanligt. »Ja, nu

får jag allra först be pastorn förlåta min stora oförmåtenhet att komma så här, men si, det var liksom något jag skulle ha velat sagt, sir pastorn . . . »

Daniel stannade, ref sig i hufvudet, såg på pastorn med en godmodig, slug blick och stod orubbligt kvar vid dörren.

»Kom in, kom in,» upprepade Robert litet otåligt, i det han öppnade dörren till sitt rum och vinkade åt Daniel med handen, »kom in så får jag höra hvad Daniel har att säga . . . »

Daniel gjorde ett par tvära bugningar, ref sig å nyo i hufvudet och följde därefter med långa, försiktiga steg Robert in i dennes rum.

»Sitt, käre Daniel,» sade Robert, i det han pekade på en stol och stängde dörren efter sig.

»Ja, jag tackar, eftersom pastorn bjuder, så,» svarade Daniel dröjande, satte sig långsamt på kanten af stolen, strök sig ett par gånger under näsan och lade därefter händerna mot hvar sitt knä.

»Nå, får jag nu höra hvad Daniel har att säga,» började Robert, i det han slog sig ned midt emot Daniel och vänligt uppmuntrande klappade honom på axeln.

»Jo, sir herr pastorn,» svarade Daniel, och det ena ögonbrynet kom allt högre upp, »de' ä' som så, att jag nu i flerede veckor har gått och grunnat och grubilerat öfver att körkan ska' stå så tom, när pastorn predikar och när de' i alla fulla fall ä' ett rent och godt ord som förkunnas.

Ja, som så har ja' tänkt, sir pastorn, och så har ja' tänkt att de' fäll' ändå måste va' n'åt som inte står rätt te, sir pastorn . . .»

Robert svarade ej genast; han böjde sig ned, lutade hufvudet i handen och rynkade missnöjd pannan. Detta karga, okonstlade uttalande af förhållanden, som voro honom till en beständig plåga och öfver hvilka han »grubilerat» ännu mera än Daniel, förorsakade honom en känsla af nervöst obehag.

»Ja, nog är det sant, att det är någonting som inte står rätt till,» sade han slutligen och såg hastigt upp, »och det består helt enkelt däri, att folket skilt sig från kyrkan. Om världens ryktbaraste predikant uppträdde här i Ryfors, skulle folket inte komma och höra honom, i fall han tillhörde statskyrkan, hur kan ni då begära att de skola ha lust att höra mig? Nej, käre Daniel, så länge folket är till den grad splittradt i olika partier som det är, får kyrkan stå halftom.»

»Det eger sin riktighet, pastorn, det *gör* det,» svarade Daniel och vände sig om för att spotta, men kom genast ihåg hvar han var och hejdade sig. »Waldenströmarne får ni aldrig te Guds hus, di har sitt för sig, och där Kristus blir ärad som han ska', dit kommer di nu aldrig. För di ärar inte Kristus, nej, di gör inte det, pastorn. Och goodtemplarne, di går nu aldrig i körkan, för di ä' fritänkare och utilitister och sådant mera, mest allesamman. Och di troende . . . ja, nu säger jag sanningen rakt ut, som den faller mig på läppen,

och pastorn får förlåta min oförmåtenhet, men si skrymta, det har jag nu aldri' kunnat me', förstås, ja, di troende, di ä' nu inte riktigt på det klara me' pastorn, inte . . . »

Robert smålog bittert. Han visste redan förut, att de så kallade »läsarne» där i trakten ansågo honom för en världslig, oomvänd prest.

»Men hur' kommer det sig då, att Daniel så här söker upp mig, han som själf är troende,» frågade han med samma bittra småleende, »anser inte ni också, att jag är en oomvänd prest, med hvilken ni inte vill ha att skaffa?»

»Jag dömer ingen,» svarade gamle Daniel, och ett vänligt, tankfullt leende skimrade genom alla hans rynkor, »det lämnar jag åt Honom, som 'ransakar hjärtan och njurar'. 'Människan ser det för ögonen är, men Herren ser till hjärtat', som det står i Sam. 16: 7. Märk det, det står *till hjärtat*, *till* hjärtat står det. Men jag sa' som så, när di begynte illfänas öfver att jag höll på pastorn, 'ser ni inte, vänner', sa' jag, 'att vårn nya pastor har *kärleken*, sa' jag. D'ä' inte godt om tåckna, låt oss ta' vara på'n, sa' jag. För si *kärleken*, den har nu pastorn, det har ja' sett på'n från allra första gången . . . »

Daniel nickade ett par gånger bekräftande, slog sin mössa mot knäet och såg på pastorn med sin egendomligt sluga och vänliga blick.

»Ja tack, käre Daniel,» svarade Robert och klappade den gamle smeden på axeln, »det gläder mig att höra, att det finns någon här, som tänker

vänligt om mig. Men det var väl inte bara för att säga mig det som ni kom hit, tänker jag, eller hur?»

Daniel ref sig i hufvudet och gjorde å nyo en ansats att spotta, men hejdade sig liksom förra gången.

»Jo, sir pastorn, de' ä' som så, att jag har gått och tänkt att de' fäll' inte' skulle va' alldeles omöjligt å bju' te att samla ihop den förskingrade hjorden. Jag har tänkt som så, att jag skulle drista mig å fråga pastorn, om han inte ville komma te oss på »salen» och hålla ett möte en gång i veckan eller så?»

Robert steg upp och började gå af och an i rummet. Ett drag af otålighet hade lagt sig öfver hans ansikte, medan Daniel talade.

»Mycket gärna,» sade han slutligen och stannade framför den gamle arbetaren, som satt där lugn och trygg och väntade på svar, »men Daniel får förlåta, att jag säger det rent ut: det är något sjukligt, uppjagadt i dessa oupphörliga bönemöten och andliga sammankomster. Hvarför, om ett verkligt behof efter Guds ord finnes, icke först komma till kyrkan? Hvarför, om ni vill höra mig, icke — åtminstone först — uppsöka mig där Gud själf befallt mig att förkunna Hans ord? Gärna vill jag hålla möten med eder, hur mycket ni önskar, men *först* vill jag se er i kyrkan. Öfvergifvom icke vår församling, heter det, — det budet måste först åtlydas.»

Daniel betänkte sig ett ögonblick.

»Ja, sir pastorn, hjärtelag och sinnelag, de' kan nu ingen betvinga utom Herren själf. Och folket ä' inte sinnade te å gå i körkan, som de' nu ä' stäldt. Pastorn ä' en hjärtelig och vännelig människa, obegripeligt, men inte kan pastorn på *den* vägen få vännerna i körkan, inte. Och ska' de' bli så, att presten står i körkan och stampar och ropar: '*hit* ska' ni komma, om ni vill höra Guds ord', och folket sitter på salen och skriker: '*här* ska' vi sjunga till Lammets ära', ja, si då blir de', som de' i alla tider har varit, strid och söndring. Men nu får pastorn igen förlåta, att jag ä' så oförmäten, men jag säger rent ut som jag tänker, att de' ä' presten som ska' komma te folket, och inte folket te presten. Den rätte herden sätter sig inte inne i fållan och ropar på fåren och skäller på den som inte kommer, utan han går ut — *ut* går han och söker upp det, som förloradt är.»

Robert svarade ej genast, och hans ansikte hade fortfarande samma missnöjda uttryck. Han insåg, att det låg sanning i Daniels ord, men han var en statskyrkans prest, och hans första och största plikt var att se till, att kyrkan hölles i helgd.

»Jag förstår inte riktigt hvarthän ni syftar,» sade han slutligen tvunget, »hvarför är det mera uppbyggligt att höra mig på en bönesal än i kyrkan, dit ni ju ej vill komma?»

»Jo, de' skall jag säga pastorn,» svarade Daniel med oföränderligt lugn, »de' blir mera hjärte-

ligt och förtroligt i en bönesal, där en kan få säga ut hva' en tänker, lite hvar, och reda ut sina hjärtebekymmer och sina tankar, som ofta kan vara lite' konstiga, ska' jag säga. De' får en inte i körkan, där sitter en bara å proppas å proppas, tills en blir sömni' å stinn af bara välfägnad. De' ä' en *död* gudstjänst vi kallar't, sir pastorn, men på bönemötena ä' de' *lif*, sir pastorn. Men nu gör pastorn som han vill, förstås, jag ska' inte truga'n, förstås. Men så var det en sak till, om di här predikanterna Sten och pastor Jönson, di brukar te å komma hit lite' emellan; Jönson, han ä' nu en riktig väckelsepredikant, han, när han talar ä' de' rakt så de' känns som en eld i kröppen, å ibland töcker en att d'ä' som om himlen skulle öppna sig, å det blef' en ny pingstdag och anden kom öfver oss igen. Han har *gåfvor*, den mannen, har han. Ja, nu tänkte jag bara som så, att pastorn skulle låta kalla'n, för här behöfs allt lite' väckelse, ska' jag säga. Strand'en, Aurells vice pastor, predikar här nu också ibland, å d'ä' en snäll och troende karl, obegripeligt, men si gåfvan att väcka folk, den har'an nu inte fått, som han, Jönson, förstås. Medin, våran förra pastor, han var nu så obegripeligt snäll och lät kalla'n allt som oftast, och jag tänkte som så, att pastorn inte heller sku' ha' nå't emot'et.»

Robert stod några ögonblick med handen stödd mot skrifbordet och stirrade framför sig med sammandragna ögonbryn. Hvilken ironi! Han, som i Stockholm predikat för öfverfulla kyrkor, han

kunde icke här fylla ett litet kapell, och framför honom satt en gammal obildad arbetare och underkastade honom med orubbligt lugn den strängaste kritik.

Ett svall af högmod brusade upp inom honom, men i djupet af sitt hjärta kände han sig förkrossad.

»Nej visst icke, kalla gärna hit honom,» sade han slutligen trött, »men hvad skall jag egentligen göra här då? Ni har en prest, men ni vill inte höra honom, utan kallar hit andra predikanter, hvad tjänar det då till att jag stannar kvar här? Men jag vill inte sätta mig emot er önskan; tror ni, att någon annan kan ge er mera än jag, så låt oss kalla hit honom!»

»Ja, ja,» sade Daniel liksom för sig själf och såg tankfullt ned i golvet, »de' ä' svårt, kan veta, att bli riktigt liten och bara arbeta på att Kristus blir stor. Självet, d'ä' en listig räf, de', som inte så lätt släpper taget, de' vill allt vara med i de' längsta, de'. Ack ja . . . ack ja . . .»

Daniel suckade, strök ett par gånger med afvighanden under näsan, suckade å nyo och upprepade sitt: »ack ja, ack ja.»

Daniels ord träffade Robert som en skarpslipad knif. Han kände ögonblickligen den dom och den sanning de innehöllo; han insåg, att det endast var på sig själf han hade tänkt, på sitt eget anseende, sin egen ära, icke på den Herre och Mästare, hvilkens sak han trodde sig föra. En häftig strid skakade honom under några ögonblick; det föreföll honom, som om Gud framställde en fordran

på nästan öfvermänsklig ödmjukhet, och ur djupet af hans själ framkvälde bittra, upprörda tankar: »Du vill straffa mig... jag bad dig om en anspråkslös ställning... ett arbete, där jag kunde glömma mig själf... och nu vill du göra mig till ett intet... till mindre än ett intet... du vill visa mig, att du inte ens här behöfver mig... men hvart skall jag då gå... hvart skall jag gå, Herre?»

»Ja, käre Daniel, ni har nog rätt,» sade han hastigt och bittert, »det är nog 'själfvet' som vill hålla sig framme, det var nog det egna jaget som talade, då jag önskade vinna min församling för mig, då jag önskade få blifva dess herde utan någon annans inblandning. Det var dårskap och högmod att sträfva därefter, och Gud har straffat mig. — Låt således gärna kalla hit den predikant ni talade om. Vill han predika t. ex. nästa söndag, så gärna. Kanske kommer det då mera folk till kyrkan — och då är ju min önskan vunnen, fast på ett annat sätt än jag tänkte.»

»Ja, nu får ja' tacka pastorn så mycket,» sade Daniel och reste sig upp, »jag skrifver då till honom, Jönson, att han ska' komma på sönda'n, så får han och pastorn se'n språkas vid hur ni ska' ställa te för å få lite' enhet i församlingen. Jag tänker han och pastorn ska' bli sams, tänker jag. För de' ä' en karl som har kärleken, han också, och har jag inte kärleken, så är jag en ljudande malm och en klingande bjällra, som det står i 1 Kor. 15: 1. Märk det: en *klingande* bjällra står det, en *klingande*. Ja, nu får jag

be pastorn så mycket om ursäkt. Jag tänkte nog som så: 'de' passar inte, att en fattig stackare som du går in till lärdt och förnämt folk'. Men så tänkte jag, att finns det bara *anden*, så går de' bra, ja, så tänkte jag... ja, så går jag då in i Herrans namn, tänkte jag... Ja, jag hoppas pastorn nu inte ä' gramse på mig?»

»Käre Daniel!» utbrast Robert och tryckte vänligt den gamle smedens hand, »tvärt om, jag är er tacksam för att ni kom. Det här samtalet har gjort mig godt, och det har riktigt gladt mig att se en människa, som ser så lycklig ut som ni...»

»Ja, skulle jag inte vara lycklig,» utropade Daniel, i det han knäppte ihop sina händer öfver mössan och sakta vaggade af och an med hufvudet, »jo, kära pastorn, lycklig ser jag ut, och lycklig ä' jag hela dagarna igenom! Tungt och bitterligt var lifvet, i nöd och elände af mångade slag har jag varit: fattigdom och sjukdom och jämmer, och en drinkare och slagskämpe har jag varit, och otuktssynden höll rakt på te å fördärfva mig... Men nu ä' allt det där förbi... och det ä' bara glädje... bara glädje, nu kan ja' vittna att d'ä' mig ackurat detsamma, om jag hade varit rik och stor som en kung eller fattig och uschel som gamle Daniel. Tänk att veta, att ens synder ä' förlåtna, nej, inte bara förlåtna, utan *borttagna!* Tänk att veta, att en så'n eländig stackare som jag får nalkas den store, förskräcklige Guden med min ynkeliga bön! Tänk att känna, att en inte

längre har lust te å synda, då en förr syndade och svor och söp som ett svin. För se d'ä' det märkeliga med tron på Herren Jesus, att de' ä' inte som te å höra på en klok lära som säger: 'du ska' låta bli att synda,' utan de' ä' som att få en kraft — märk de', *en kraft* te å inte synda. Ja, de' där ä' nu mycke' konstigt och kuriöst, och de' ä' nu inte mångade folk som riktigt förstår de', inte. Men nu får pastorn ursäkta, att jag pratar, rakt som det faller sig för munnen, och frågar pastorn: ä' han själf då inte lycklig?»

Robert svarade ej genast. Den gamle smedens ord, åtföljda af en genomträngande blick ur de kloka ögonen, träffade honom på ett sällsamt sätt.

»Nej, käre Daniel,» sade han slutligen något sväfvande, »jag kan inte säga att jag är lycklig. Men så mycket kan jag säga er, att den enda lycka jag äger är Gud och att min enda och största kärlek är Herren Kristus.»

»Men då må väl pastorn vara lycklig också,» envisades Daniel.

»Min käre vän,» svarade Robert kort, »ni är gammal, er strid är utkämpad, och ni känner ålderdomens frid. Jag står midt inne i striden och dignar stundom under dess hetta. Men äfven jag skall en gång blifva lycklig . . .»

Daniel skakade på hufvudet. Han var icke nöjd med Roberts svar, han ville, att denne skulle känna sig lycklig nu, just nu, om han verkligen hade blifvit född till ett nytt lif i Kristus.

»Ja, det kan nu inte hjälpas,» sade Robert slutligen något afvisande. »Gud ger lyckan, ingen tvingar sig till den. God natt nu, kärn Daniel, tack för edert besök och edert samtal, det har varit mig kärt att få höra edra åsikter så ärligt uttalade...»

Han klappade flere gånger Daniel på axeln; därefter tillade han hastigt med rösten darrande af sinnesrörelse:

»Bed för mig, gamle vän! Jag tror att det skall bli godt för mig att få vara innesluten i edra böner!»

»Ja, ja,» svarade Daniel och nickade bekräftande, under det att tårarna stego honom i ögonen, »Gud välsigne pastorn och gifve'n sin frid och lycka. God natt, god natt, Gud välsigna'n.»

Därefter gjorde han ett par tvära bugningar, strök sig om näsan, stultade ut, lång och krokig och fubblig, med den gamla bruna peruken på sned och de små klipska ögonen tindrande af deltagande och vänlighet. Han gick mycket försiktigt öfver salsgolvet och afhöll sig fortfarande från att spotta, men så snart han kom på förstugubron, vände han sig åt sidan och spottade eftertryckligt ett par gånger, liksom ville han taga igen sin skada för allt det tvång han måst ålägga sig inne hos pastorn.

Då Robert blifvit ensam, satt han en lång stund med handen lagd öfver ögonen, försjunken i djupa tankar. Han erinrade sig det samtal i lindallén på Säboholm, han för fem år sedan haft

med Gabrielle, och under hvilket han med en sådan visshet försäkrat, icke blott att han trodde på lyckan, utan äfven att han ansåg det ligga i hvarje människas makt att tillägna sig den. Skulle han kunna försäkra detsamma nu? . . .

Han ryste, då denna fråga, kall och obeveklig som läkarens sond i ett sår, trängde ned i hans själ. Men med en våldsam kraftansträngning sköt han den ifrån sig och återgick till det arbete, som genom Daniels ankomst blifvit afbrutet.

Senare på aftonen gingo han och Gabrielle ut och promenerade med hvarandra. De samtalade ifrigt, under det de i höstaftonens mörker gingo uppåt gatan, förbi arbetarebostäderna, från hvilkas fönster skenet af brasorna flammade, utåt landsvägen, som längs viken förde till den rödmålade bron, på hvilken man kom öfver till andra stranden. Gabrielle var vid godt lynne och berättade om Ryfors-samhället historier, som hon hört af doktorn och hvilka hon färglade med den satiriska salongsjargon, som ännu satt kvar i hennes konversation, liksom en parfym fastnar i kläder. Robert hörde på henne, skrattade eller gjorde invändningar. Ibland skuro de ihop, än skämtsamt, än allvarligt, och så fortsatte de samtalet hela tiden, så skickligt undvikande hvarje djupare ämne, som hade de täflat med hvarandra i konsten att parera alla försök till verkligt förtroende.

På aftonen kom doktorn hem och musicerade för dem, och Robert, som var en passionerad

älskare af musik, slet sig lös från sitt skrifbord och satt till sent på kvällen i ett soffhörn och njöt af de vackra toner, hvilka ljödo ut öfver grannskapet och som vanligt lockade folket att stanna och lyssna utanför fönstret.

Men då doktorn lämnat dem, då Gabrielle gått till hvila och Robert blifvit ensam i sitt arbetsrum, då kommo de grubblande tankarna tillbaka. Sömnen flydde honom, som den på sista åren så många gånger gjort under oroliga, ångestfyllda nätter. I timal satt han vid sitt skrifbord med ansiktet gömdt i händerna eller gick af och an öfver golfvet för att döfva den häftigare och häftigare oron. Och under dessa långa vaktimmar, då alla omkring honom sofvo och tystnaden afbröts endast af nattvaktens tutande eller de enformiga ropen från brädgården: »banan klar», kom för första gången tviflet i hela sin förfärande kraft smygande öfver honom. Det lyckades honom ej längre att bekämpa det, han kunde ej mera som dittills bedja eller läsa bort det — det växte och växte likt sagans odjur, som, så snart ett af dess hufvuden afhöggs, genast lät ett annat grina emot fienden.

Från alla gömslen i hans själ, från dessa minnets innersta vrår, öfver hvilka glömskan redan spunnit sina spindelväfvar, framkommo de tviflande tankarne, likt giftiga kryp, som vakna, då ett ljus faller in i den håla där de ligga sofvande. Och i nattens tystnad och ensamhet blef hans själslif så underligt, feberaktigt klart, hans minne så skarpt,

som om icke blott det närvarande, utan äfven det förflutna fått en plötslig, öfvernaturlig belysning. Från samtal, som han för länge sedan fört med skeptici eller förnekare, tillhviskades honom ord, hvilka han ansett helt och hållet utplånade ur minnet, men som han i denna stund hörde lika tydliga och klara, som om de först i går uttalats. »Vetenskapen är den nya frälsare, som skall befria mänskligheten från lidandets bojar», hviskade en; »den Gud som kallas allsmäktig, men ej förmår rädda sina så kallade barn från namnlösa lidanden, måste vara dum eller grym», hviskade en annan. Ur förnekande eller hånande skrifter, som han brukat läsa för att bekämpa dem, framträdde liksom i eldskrift en del påståenden i materialistisk riktning, öfver hvilka han mycket grubblat utan att finna en tillfredsställande vederläggning och som i detta ögonblick tycktes honom innehålla en oemot-säglich sanning. Och alla de invändningar han själf i stunder af missmod vågat göra mot sin egen tro, alla dessa fruktansvärda: hvarför detta lidande, då Gud är kärleksrik och allsmäktig, hvarför denna glädjelöshet, då hela naturen predikar glädje, hvarför denna otillfredsställda törst efter lycka, hvarför detta mörker, hvari vi lefva? — alla dessa kommo nu stormande inpå honom med en mångdubblad kraft, som kom honom att sjunka samman, liksom sönderskakad i hela sitt inre.

Kunde det verkligen vara så? Var det möjligt att hela hans tro icke var annat än ett gyckelspel, ett resultat af en oupphörlig kamp emellan känsla

och fantasi å ena sidan och förnuft å den andra, en strid, i hvilken han endast genom rastlösa ansträngningar lyckats få förnuftet att ligga under? Skulle det nu komma, detta förfärliga ögonblick, som han så ofta sett framskynta som en hemsk vision, då den trosgrundval, hvarpå han uppbyggt hela sitt lif, vacklade och sönderföller? . . .

Det var ej den första sömnlösa natt han gjorde sig dessa frågor; de hade ofta som svarta fåglar kretsat och susat omkring honom, men det var första gången han ej hade kraft att bortjaga dem, det var första gången de fingo stanna och bygga sitt näste i hans själ.

Hur sällsamt att denne obildade arbetare med sin okonstlade fråga så kunnat upprifva hela hans inre! Han genomgick i minnet sitt samtal med Daniel, han återkallade den gamle smedens glädje-strålande blick, då han sade: »lycklig är jag hela dagarne igenom», och skillnaden mellan denna trosvarma glädje och hans eget dystra missmod kastade en obeveklig klarhet öfver hans förhållande till Gud. Han började förstå, att den man, som kallar sig en Guds tjänare, som verkar hans verk och som därunder icke känner annat än missmod och nedslagenhet, ja, om han ville vara fullt ärlig, stundom rentaf förtviflan, den mannen gömmer på någon hemlighet, som han är rädd att erkänna till och med för sig själf. Och denna hemlighet, bestod den icke däri att hans tro endast var en fantasi, en kvarlefva af barnets och ynglingens religiösa drömmar, som han ej

hade mod att släppa? Men då han kommit till denna punkt, då han vågat göra sig själf denna fråga, då bröt en storm af förtviflan och ångest lös inom honom.

»Nej, min Gud och fader!» utbrast han, i det han kastade sig på knä och sammanknäppte sina händer, »nej, icke detta, det vore för mycket! Är det då icke nog att min jordiska lycka är sköflad, är det då icke nog att min dröm om sällhet med den kvinna jag älskade, håller på att upplösas, att min rättmätiga önskan att kunna verka gagnarikt med mitt arbete håller på att krossas, skall jag nu beröfvas äfven tron på dig, min Gud och fader, på din kärlek, min frälsare, åt hvars tjänst jag ägnat hela min ungdom? Nej, Herre, icke detta, tag allt, tag ända till den sista skymten af jordisk glädje, låt mig blott få behålla tron på att du finnes och att du är kärlek!»

Han hejdade sig plötsligt och reste sig upp. Som af iskallt stål träffades hans hjärta af den tanken att, då han tviflade, det egentligen vore fruktlöst att bedja. Ty han tviflade ju just på att det fanns någon att bedja till, och att då fortsätta att bedja, det var ju som att bedja till sitt eget tvifvel . . .

Men han kunde ej uthärda den ödslighet de nedtystade bönerna lämnade efter sig. Tvärt emot förnuft och logik började han å nyo bedja, innerligare, kraftigare, än han någonsin förr gjort det. Det var ett rop sådant som konung Davids: »hvi förkastar du, Herre, min själ, hvi döljer du ditt ansikte?» och han slutade ej att ropa, förrän han

bedit och lidit ihjäl sina tvifvel — eller kanske snarare bragt dem till sömn.

Då han steg upp från den knäböjande ställning han intagit under bönen, vacklade han till af en plötslig yrsel, och en våldsam smärta i bakre delen af hufvudet afpressade honom ett ofrivilligt jämmerrop. Han försökte att bli herre öfver sin fysiska svaghet, men yrseln tilltog, och smärtan i hufvudet blef så svår, att han måste lägga sig på soffan, där han blef liggande öfver en timme i häftiga plågor.

Hans hälsa hade aldrig varit stark, och de sista tio årens ansträngande arbete och själsstrider hade mer och mer undergrävt den. Redan i Stockholm brukade han lida af sådana anfall af yrsel och hufvudvärk, men efter ankomsten till Ryfors hade de varit både tätare och svårare. Och medan han låg här, blek och kallsvettig och med läpparne sammanpressade af smärta, uppsteg inom honom en ljuft vemodig aning, att striden måhända icke skulle komma att räcka länge.

»Så mycket bättre,» tänkte han, »så mycket bättre — snart skall allt vara förbi och glömdt. Nu tycker jag att mitt lif är så viktigt, mitt lidande så omätligt, men om några år, hvad betyder då en kämpande och tviflande människovarelse mer eller mindre?»

Fram emot morgonen gaf den svåraste värken med sig, han steg då upp, klädde af sig och gick till sängs för att om möjligt få någon hvila under den stund, som var kvar af natten.

Dagen därpå kände han sig emellertid bättre både till kropp och själ. Det hemska tvifvel, som ansatt honom under nattens timmar, föreföll honom nu i det klara dagsljuset som en mara, liksom det dödsbud han trott sig förnimma i sitt värkande hufvud och sina vanmäktiga lemmar nu tycktes honom vara endast sjukliga fantasier. Den strid han utkämpat hade varit en kris, i hvilken han fått uttömma något af all den smärta han annars gräfdde ner i sin själ; de brinnande böner han bedit hade, hur tviflande de än varit, likväl gifvit honom ett lugn, som han icke på länge känt.

Denna jämförelsevis glada sinnesstämning stärktes ännu mera af det vackra höstvädret, som i dag göt en genomskinligt skimrande luft öfver hafvet och viken och som Robert med sin kärlek för naturen insöp i fulla drag, samt af den omständigheten att på förmiddagen två af arbetarne kommo och bådo honom tala på ett stort nykterhetsmöte, som en af dagarne skulle äga rum i Ryfors' goodtemplarlokal. De ville ha något andligt, sade de, men inte »läsaraktigt», utan förståndigt, så som de hört sägas att pastorn brukade tala. Robert tackade för deras förtroende och lofvade genast att komma; detta lilla bevis på sympati förorsakade honom en verklig glädje, och i sin nuvarande sinnesstämning grep han, liksom en hungrande efter bröd, det tillfälle som erbjöds honom att hjälpa och gagna.

Mötet ägde rum några dagar därefter i goodtemplarsalen, som var alldeles fylld af folk från sågverket och trakten däromkring. Robert hade valt till ämne: Jesus, timmermannens son och arbetarnes vän. Han började med att skildra Kristi anspråkslösa, försakande ställning, och han hade icke talat många minuter, förrän han till sin öfverraskning kände, att den oförklarliga dunst-krets af likgiltighet, som allt sedan han kom till Ryfors liksom skilt honom från hans åhörare, här var borta, att han, liksom förr, hade de lyssnandes känslor och tankar i sin makt och efter behag kunde stämma och leda dem. Denna upptäckt verkade likt ett solsken på hans känsliga sinne; den ström af sympati, som han oupphörligt kände spela mellan honom och åhörarne, värmdes och inspirerade honom och kom honom att tala med hela sin forna hänförelse. Egendomligt nog hade han knappast i förväg tänkt öfver detta tal; på ingen af de predikningar han hållit i Ryfors hade han nedlagt så litet arbete, så litet öfvertänkt väl-talighet, och dock hade han aldrig talat som i dag.

Åhörarne voro också djupt gripna. På allas ansikten såg man detta spända uttryck, som vittnar om att hvarje tanke, hvarje själsförnimmelse är fjättrad af det som säges. Det var ett tal, hållet inför nästan uteslutande arbetare om arbetaren och hans ställning, belyst af kristendomens ljus. Det var en skildring — mer och mer hänförd allt som den talande värmdes af sina egna ord —

öfver hur Kristus, timmermannens son, adlat arbetet, kroppsarbetet, det råa, hårda kroppsarbetet, det af världen ringaktade. Ty det var icke de stores och mäktiges arbete Kristus adlat med sina välsignade händer; det var icke politikens trådar han spunnit, det var icke blixtrande vapen han svängt, icke lärda böcker han skrivit; nej, det var på hyfveln, på den tunga hammaren, den nötta släggan han med sin hand tryckt adelsmärket. Och den som föraktar arbetaren, den som ser ned på honom, därför att hans hand är valkig och hans kläder nötta, han skulle ha föraktat äfven Kristus, ty sannolikt var denna heliga hand, som helbrägdagjorde de sjuke, som välsignade de små, hård och valkig efter ett strängt kroppsarbete...

Så öfvergick Robert till bibelns särskildt åt arbetarne gifna stora löfte, att deras förhållna löner skola ropa och tränga till Guds öron. Och liksom alla bibelns löften redan gått och alltjämt skola gå i fullbordan — liksom svärden en gång skola smidas till plogbillar och spjuten till vingårdsnifvar, så skall det också komma en tid, då aposteln Jakobs fruktansvärda profetia om de rike, som förhållit arbetaren hans lön, skall till sista ordet gå i fullbordan. »Ja!» utbrast den talande med framsträckt hand och ansiktet skimrande af den sinnesrörelse som fyllde honom, »tiden för dess fullbordan har redan brutit in, stunden, då de förhållna lönerna skola utpressas, har kommit, ropen som trängt till Herren Zebaots tron ha fått svar. Se vi icke redan vid framtidens horisont gryningen

af den nya tiden randas för hela denna klass, som så länge suckat i förtryckets bojar? Se vi icke, hur ur seklernas vikande nattmörker solen bryter fram på den frihetens härliga dag, då den rike och den fattige skola bli hvarandras bröder, då personlighetens rätt — denna kristendomens skapelse — får sitt fulla uttryck, då gradmätaren på människovärdet icke längre visar falska siffror, då man icke längre bugar sig för den rike lättingen och ringaktar arbetaren — då, med ett ord, Kristi tvingande kärlek har vunnit seger och blifvit allt i alla!»

»Därför, mina bröder,» slutade han, »skulle jag vilja ställa till er en fråga och en uppmaning. Hvarför vänden I eder ifrån kristendomen, hvarför hånen I dess utöfvare och förkunnare och ställen dem i ledet bland edra förtryckare? Hvarför skall arbetaren, som Kristus särskildt visade sin kärlek, skymfa hans namn med bespottande ord? Han ville er aldrig annat än väl, denne ringaktade timmermansson, i hvars namn I tron att vi vilja förtrycka och förslafva eder, hvarför lönen I honom så illa, hvarför korsfästen I honom på nytt med edert hån, eder likgiltighet? Han ropar till eder: 'kommen till mig I alla som arbeten', och I svaren: 'kristendomen är ett gyckelspel, hvarmed man kan roa barn och narrar'. I hyllen utilismen, positivismen och andra af nutidens irrläror? Hvarför? För att skaffa er frihet? Kristendomen skall ge er en frihet skönare och större än I anat i edra djärfvaste drömmar. För att finna jämlikhet?

Det har aldrig funnits en större jämlikhetsiffrare än Kristus. För att befordra broderskap? Kristus är den som infört broderskapets idé i mänskligheten. För att vinna likställighet i det jordiska goda? Ack, mina bröder, de som lofva er detta skola vara de första att, då de själfva kommit till makten, trampa eder under fötterna. Endast *han*, som själf kunde försaka allt, som själf kunde bli den ringaste af de ringaste, endast han kan visa eder rätta vägen till lycka och förnöjelse. I han ingen större välgörare än honom, han har särskildt älskat och vårdat sig om eder, arbetets och försakelsens barn, hvarför, ack, hvarför förneken I eder bäste vän?»

Roberts tal hade en gripande verkan på åhörarne. Många af dem voro antingen fritänkare eller religiöst likgiltiga, men till och med de voro uppskakade. Alla kände de den kärlekens anda, som strömmade emot dem ur den talandes ord och genom hvilken han förstod att omgifva Kristi bild med en sällsamt lockande strålgång, som drog de lyssnande till den korsfäste, oafsedt om de trodde på honom såsom världens frälsare eller ej.

Då Robert slutat, uppstod i salen en djup, betydelsefull tystnad, och efter mötet fick han från mera än en mottaga en varm tacksägelse, åtföljd af en handtryckning eller tårade ögon.

»Så har aldrig någon talat,» sade en gammal arbetare, som var känd för sina socialistiska och kristendomsfientliga åsikter, »gubben Daniel hade

nog ändå rätt, när han sa' att pastorn har kärleken, sa'an.»

Men dagen därpå stod det som en eld af skvaller och klander i knutarna på Ryfors. Alla andra intressen, Bångska guvernantens förlofning, Gabrielles toiletter, doktors besök i prestgården, allt lades å sido, och hos Storks och förvaltar Welin, hos hökar Bångs och hos bokhållar Merlanders, i brädgården och inne på postkontoret diskuterade och talade man om ingenting annat än Roberts föredrag på arbetaremötet i söndags. Gamla fröken Lorén kom med sitt arbete till Storks för att dricka elfvakaffe och berätta, att hon hört någonting så förskräckligt: pastorn hade i en predikan sagt, att det skulle bli blod och strid här på Ryfors, därför att arbetarnes löner voro förhållna. Fru Stork, som alltid trodde berättelser, i synnerhet då de voro hårresande och hemska, blef mycket upprörd och lät genast Lina gå och se efter att skruifvarna till fönsterluckorna voro hela, i fall blodsutgjutelsen redan samma dag skulle börja.

»Man vet hur förskräckligt sådant där är,» sade hon, »förvaltar Kernell fick för en tid sedan en sten i hufvudet af en missnöjd arbetare. Och träffar en sten i tinningen, så är det döden ögonblickligen.»

»Men det kan ju också hända att stenen *inte* träffar tinningen,» invände Lina, som höll på att syna skruifvarna.

»Så kan den träffa ögat i stället, och det är inte bättre att en blir blind! Nog finns det till-

fällen till olycka och elände alltid,» tillade hon med en darrande suck.

Förvaltar Welin strök upp sitt ljusa, borstiga hår, som han brukade göra, då han var ond, och svor en lång ed, medan hans gamla hushållerska, som i trettio år tyranniserat honom värre än någon Xantippa, under frukosten berättade att hon hört af faktor Jansons Greta, som hört det af stabbläggjar Anderson, att nere i brädgården hade två arbetare sagt, att, om det blef strejk, så visste de att pastorn skulle stå på deras sida.

»Om hon ville sköta sitt och inte lyssna till sådana där dumheter, som man gör bäst i att inte upprepa,» svarade förvaltaren och lättade sin förargelse med att snäsa till hushållerskan.

»Bevars väl,» svarade denna och knyckte på nacken, »jag ska' visst inte trakassera honom med några nyheter. Det är ju bättre att han får dem färska — från arbetarne själfva,» tillade hon giftigt.

Men det var icke endast på Ryfors man diskuterade Roberts föredrag, man talade därom i hela trakten, och allt efter som ryktet spred sig, färglades det mer och mer, så att, då det kom till förvaltar Kernells på Styrkö och in till staden till lektor Bergers, visste man med säkerhet berätta, att pastor Wallner hållit en fullständig socialistpredikan, i hvilken han, med bibelns ord till stöd, bevisat att arbetarnes stund nu vore kommen och att strejker och uppror vore icke allenast tillåtna, utan äfven nödvändiga för ernåendet af en verklig kristlig frihet och jämlikhet.

Robert själf undgick naturligtvis icke att få del af det allmänna pratet, ja han märkte till och med på flere personers sätt emot honom en bestämd verkan af föredraget. Några af grannskapets familjer, som dittills varit mycket vänliga emot honom, började draga sig tillbaka, ja det fanns till och med de som, då de efter den ödesdigra söndagen mötte Robert ute, fingo mycket brådt att se åt sidan, emedan de ej ville hälsa på honom.

Robert gick emellertid sin väg rakt fram och lät människorna prata och klandra bäst de ville. Det är sant att bittra känslor stego upp inom honom, då han fick höra hur hans ord, utsprungna af den sannaste, varmaste människokärlek, blifvit misstydda, och hans första tanke var: »narr, som tror dig kunna verka något godt, dåre, som kastar pärlor för svin, sanningar för kälkbor-gare, som inte uppfatta mera däraf än de yttre ljuden», men han besegrade småningom dessa känslor, om de än efterlämnade en bottensats af bitterhet, som ökade hans modlöshet och misstro till sig själf. —

Hösten aflöstes af vintern; utskeppningen i hamnen började minskas, det blef dödt och tyst på Ryfors. Viken frös till, folket drog uppåt skogarna, och ett hvitt täcke bredde sig öfver de i vinterhvila slumrande stränderna.

Det blef för Robert en tid af hårdt och ansträngande arbete. Predikan hvarje söndag, här eller i staden; strider och slitningar mellan de olika partierna, hvilkas intressen voro omöjliga

att sammanjämka; sjuka och fattiga att besöka, stundom högt uppe i landet, dit han reste flere mil i köld och snö; arbetare- och nykterhetsmöten, på hvilka man bad honom tala, samt slutligen under lediga stunder, det vill säga om nätterna, öfversättningar af religiösa arbeten — alla dessa och liknande göromål upptogo honom mer och mer för hvarje månad som gick.

Emellertid kände han sig jämförelsevis lycklig under denna vinter. Han hade bokstafligen icke tid att sysselsätta sig med tvifvel och grubbel. Ett försakande, nästan asketiskt lif bidrog äfven att hålla hans inre i tukt. Han var aldrig borta på bjudningar, utom hos kyrkoherden Aurells, smakade aldrig vin eller cigarrer, försakade allt som kunde få namn af bekvämlighet, ja ibland äfven det allra nödvändigaste för att därigenom skaffa sig medel att hjälpa sina församlingsbor.

Ett år förflöt på detta sätt. För arbetarne, det vill säga för dem, som icke voro läsare och waldenströmare och som vanligen annars aldrig gingo i kyrkan, hade han, allt ifrån föredraget på nykterhetsmötet, med hvilket han så att säga »slagit igenom» och vunnit befolkningen, småningom blifvit detsamma som han förr var för sina beundrande åhörare i Stockholm: den afgud, genom hvilkens personliga inflytande de drogos till kyrkan, icke för *ordets* skull, utan för att höra hur *han* förkunnade det. Och denna arbetarnes sympati blef, utan att han själf märkte det, liksom hans popularitet i Stockholm varit, den underström af

kraft och intresse, som uppbar hans oroliga, kämpande lif, den hemliga drifkraft som inspirerade honom till hans ansträngande verksamhet. Men han trufdes — åtminstone under detta år — bättre här än i Stockholm. »Jag finner mig väl här bland arbetare och fattiga,» skref han i januari till en af sina vänner, »med de förnäma klasserna var jag aldrig riktigt i mitt esse. Det finns i min natur — jag vågar säga det åt dig, som förstår hvad jag menar och ej skandaliserar dig däröfver — någonting revolutionärt, någonting af hat mot alla dessa, som njuta af vällefnad och snyfta öfver en vacker predikan och dock veta att några steg ifrån dem hungrar en broder eller syster. Därför känner jag mig bättre till mods här, där mina demokratiska tendenser få friare lopp.»

Sedan han kommit mera in i förhållandena vid sågverket, fått reda på arbetarnes löner och arbetstimmar o. s. v., började han äfven att på ett mera aktivt ingripande sätt visa dem sina sympatier. Det var mycket af det han såg, som väckte hans ogillande, mycket hvori han ansåg att arbetarne ej blefvo behandlade som de borde bli. Ty han lät icke förvilla sig af det jämförelsesystem man vanligen begagnar, då man vill döma om en persons sociala ställning; han såg förhållandena sådana de voro, utan att taga hänsyn till det ovedersägliga faktum, att en arbetare i Norrland förtjänar mer än en arbetare i Småland, att stabbläggaren för ett sorgfritt lif, jämfördt med arbetarnes i stenkolsgrufvorna. Han gjorde sig blott

denna enkla fråga: »när vi — vi som här hafva makten att styra och ordna — en gång skola stå inför människones son, skall han då säga till oss: 'hvad I gjorden mina ringa bröder, smederna och sågverksarbetarne, som buro dagens tunga och hetta, det gjorden I ock mig'. Men han ansåg icke att han kunde besvara denna fråga med »ja.»

Det första af de bestående förhållandena, som han sökte att komma åt, var hökar Bångs själf-tagna monopol på all diversehandel. Då denna affär åvägabragtes, hade den varit omgifven af en sådan gloria af arbetarekärlek och folkligt intresse, att den i platstidningarna utbasunats som ett kraftigt bevis på nutidens fordran på jämlikhet och sträfvanden efter rättvisa. Det klingade också vackert att arbetarne för en obetydlig summa skulle kunna köpa sig en aktie, bli delägare i affären och få sin andel af vinsten, på så sätt att varorna skulle tillhandahållas dem billigare och billigare, allt efter som affären hade framgång. Boden skulle således komma att bli arbetarnes, dess framtid skulle bero af att folkets handel uteslutande förlades dit, liksom sedan arbetarnes utdelning skulle bero af företagets framgång. Det var en affär, grundad på helt och hållet moderna, rättvisa principer. Det fanns inga aktieägare, som sögo åt sig vinsten, det var konsumenterna, arbetarne själfva, som lupo risken, men som också voro de enda vinnande. Ja, i bästa fall kunde de af arbetarne, som haft tillfälle att taga ett par

aktier, ha utsikt att slutligen få sina varor för nästan intet.

Men den arbetarnes anslutning till företaget, som tidningarna i så högstämnda ordalag förutspått, uteblef i det närmaste. Endast ett fåtal af arbetarne hade råd och lust att köpa aktier; de fattigare familjerna, de som härjats af sjukdom eller nöd eller som i förhållande till inkomsterna räknade för många munnar att mätta, kunde naturligtvis icke bli intressenter i företaget. Någon utdelning — det vill säga rabatt på varorna — föll således icke på deras lott; de måste i stället köpa sina varor tjugo procent dyrare än i staden, där det på grund af afståndet var dem omöjligt att handla. Men hökaren var i stället så mycket frikostigare med att låta dem få köpa på kredit, något som de ej underläto att begagna sig af, lyckliga som de kände sig öfver att få taga några sockerbitar eller kaffebönor utan att för ögonblicket betala någonting därför.

Resultatet af det lysande prospektet blef slutligen icke annat än att de flesta aktierna stannade hos hökar Bång själf och att han fick en utdelning därpå, som satte honom i stånd att ha bryssel-mattor och pianino i sin salong.

Hökaren, som genast i Robert vädrade en farlig motståndare och hvars princip det dessutom var att vara lika vänlig och inställsam mot personer, som stodo öfver honom och af hvilka han kunde draga någon fördel eller hade något att frukta, som han var snäsig mot sina underlydande,

hade ifrån första början antagit ett mycket älskvärdt sätt mot den nye pastorn. Denna älskvärdhet ökades ännu mera, då han fick se Gabrielle, hvars skönhet och aristokratiska namn bokstafligen hypnotiserade honom, så att han ej kunde röra sig på vanligt sätt, då Gabrielle kom in i boden. Vid jul och midsommar skickade han, som ett tecken till sin vördnad och beundran, stora sändningar delikatesser till prestgården, och hans i tysthet närda, för ingen omtalade dröm var, att det skulle lyckas honom och hans familj att komma i umgänge med pastorns, hvarigenom han sedan skulle få triumfera öfver Ryforsarne, dessa lumpna småsjälar, som sutto och möglade i sin egen dumma högfärd!

Det dröjde emellertid icke länge, förrän Robert fick en inblick i förhållandena på sågverket. Han såg med harm och smärta hur detta kredit-system här som öfverallt utsög arbetarne på ett så förrädiskt sätt, att de knappast själfva märkte eller förstodo det. Detta bodägarens profiterande af de fattiges nödställda belägenhet, denna orättvisa att den rike, som kan köpa sina varor i parti, får dem kanske dubbelt billigare än den fattige, som måste köpa sitt socker bitvis eller sina ljus styckevis — dessa obarmhäftiga stenar på fattigdomens redan tunga börda, som här, till följd af det begränsade området, framträdde bjärtare än i Stockholm, upprörde honom och drefvo honom att börja sina mått och steg för en agitation mot kredit-systemet och de dyra varorna.

Emellertid fick hökar Bång snart nys härom. Ryktet berättade honom att Robert gick omkring bland arbetarne för att taga reda på deras ekonomiska ställning, och hur mycket de brukade få betala för sina varor, och att hans afsikt skulle vara att till och med begagna pressen som ett anfallsvapen.

Hökar Bång blef mycket orolig; han visste icke hvad han skulle göra. Denna hemliga agitation, hvars utgång man icke kunde beräkna i dessa tider, då strejker och upplopp öfverallt lurade omkring en, skrämde honom. Det var dessutom icke fritt från att han kände sig rädd och besvärad af Robert. Han föresatte sig flere gånger att uppsöka pastorn och själf gifva sig in på det farliga ämnet för att därigenom förekomma ett offentligt angrepp, men blotta föreställningen att stå inför den unge presten, utsatt för hans allvarliga, djupa ögon, som tycktes ha en förmåga att se tvärs igenom en människa, gjorde honom kallsvettig, och Johan Lind, bodbetjänten, hörde ända ute i butiken hur djupt han suckade, medan han satt vid sin pulpet på kontoret.

Emellertid behöfde han icke länge öfverlägga om huruvida han skulle uppsöka Robert eller ej, ty en morgon, just då han slagit sig ned vid pulpeten med en stor kassabok framför sig, inträdde Robert helt oförmodadt på kontoret.

Den stackars högaren fick vid åsynen af Robert ett så häpet och förvirradt ansiktsuttryck, som om han verkligen haft något ondt på sitt sam

vete. Han steg genast ned från pulpetstolen, stam-
made någonting om ära och glädje och vackert
väder, skyndade sig att stänga dörren till butiken
och att bereda Robert plats i skinnsoffan genom
att maka åt sidan de papper och paket, som be-
täckte den.

Robert såg icke älskvärd ut, då han på hö-
karens uppmaning med en kort bugning tog plats
i soffan. Hans ansikte var strängt och allvarligt,
och den blick, hvarmed han fixerade den olyck-
lige hökaren, hade just detta genomträngande ut-
tryck, som hökaren fruktade och som alltid kom
människor, hvilkas samveten på ett eller annat
sätt voro oroad, att känna sig illa till mods i hans
närvaro.

Hökar Bång undslapp emellertid något längre
grubbel öfver orsaken till Roberts ditkomst, ty
denne gick rakt på sak och framställde genast sitt
ärende. Han berättade i korta ordalag, att han
småningom lyckats få reda på folkets ställning
där, att han visste att det för en hel del familjer
— sådana som ej hade aktier i boden — var en
odräglig börda att behöfva betala sina varor så
mycket dyrare än om de köpte dem i staden, han
påpekade att kreditsystemet icke allenast gjorde
dem utfattiga, utan äfven demoraliserade dem, och
han slutade med att helt oförbehållsamt föreslå
hökaren att sätta ned sina varor med tio procent
och att alldeles upphöra med att sälja på kredit.

Hökaren blef så häpen och upprörd, att han
bleknade ända till läpparne. Men han beherskade
sig och svarade relativt lugnt:

»Hvad pastorn föreslår är helt enkelt stup omöjligt att sätta i verket. Pruta af tio procent kan jag inte, det skulle vara detsamma som att ruinera mig, och det kan väl ingen begära att en ska' göra. Det är lätt tala att för den som inte begriper saken. Hvad tror pastorn jag själf får betala för mina varor, och hur mycket tror pastorn man förtjänar på en sådan här handel, där allt går i smått och där man lefver i en ständig risk att aldrig få något för sina varor. Men det ta's naturligtvis aldrig med i beräkningen. Arbetaren . . . arbetaren . . . hvad han lider och hur han förtryckes, det talas om på alla kanter, men hvad en så'n här stackare som jag får löpa för en risk för att kunna stå hela slöddret till tjänst med goda varor, det betyder, förstås, ingenting. Och hvad det beträffar, att pastorn tror sig göra folket en tjänst med att stryka krediten, så är han allt inne på en galen väg; det fattiga folket är tvärt om tacksamt för att, om det kniper, få ta sig en matbit i boden, utan att man genast klämmer åt efter pengarna. Men se pastorn är en sådan där som studerar folkets förtryck i böcker och tror att folket är änglar och sådant där, men se det håller inte streck i verkligheten, inte. För resten är min bod grundad på alldeles samma system som hvarje annan landthandel. Jag hugger inte för mig mera än någon annan, och jag tror inte att någon kan säga att jag inte ger goda och solida varor.»

»Det har jag inte sagt,» svarade Robert kallt, »men det förändrar inte saken. De fleste landthandlare äro mer eller mindre prejare.»

»Prejare!» utbrast hökaren och blef lika röd som han nyss varit blek, »nå . . . nå . . . betänk hvad pastorn säger . . . sådana där ord . . . hm . . . kunna komma att stå er dyrt . . .»

»Jag har betänkt hvad jag säger,» svarade pastorn lika lugnt, »och jag upprepar ännu en gång, att den som begagnar sig af de fattiges nödställda belägenhet för att rikta sig själf, den som använder deras tillfälliga trångmål till att locka dem ut på kreditens sluttande plan, i stället för att hjälpa dem genom att sälja rättvist billiga varor, han är en prejare, och sådana äro de flesta landhandlande. Herr Bång må tycka illa om att höra det, men jag föredrar att säga er det i ansiktet och inte på ryggen, som alla andra göra. Och jag vill lika rent ut säga er, att jag ämnar göra allt hvad i min förmåga står för att, åtminstone här på platsen, arbetarnes ställning skall förbättras.»

Det blef några ögonblicks tystnad. Herr Bång såg ned på golfvet och flämtade häftigare och häftigare.

»Och hvad tänker pastorn göra för att . . . hm . . . för att . . . förbättra arbetarnes ställning?» frågade han slutligen och sneglade på Robert med ett på samma gång ironiskt och skyggt uttryck.

»Det kan jag inte här redogöra för. Jag vet emellertid att jag inte begär någon orimlighet, då jag föreslår herr Bång att sätta ned priset på sina varor. Jag har tagit noga reda på hela ställningen, jag vet hurudant prospektet var, hur

man förespeglade arbetarne alla möjliga fördelar genom detta aktiebolag, men att det egentligen har blifvit herr Bång som haft förtjänsten därpå, och jag vet att ni förtjänar så mycket, att, äfven om ni prutar af tio procent, så återstår det er ändå en ganska god inkomst.»

Åter blef det några ögonblicks tystnad. Herr Bång sväljde och tuggade, alldeles som om Roberts ord fastnat honom i halsen eller som om han ej kunde komma fram med hvad han ville säga.

»Ämnar pastorn . . . hm . . . ämnar pastorn . . . som jag hört sägas . . . hm . . . börja och . . . gurgla i tidningarna?» frågade han slutligen, i det han tog en pennknif från pulpeten och började putsa sina naglar.

»Om ingenting annat hjälper, ja, då ämnar jag söka bistånd af pressen,» svarade Robert, i det han reste på sig för att gå.

Men nu gaf högaren luft åt sin så länge tillbakaållna vrede; han blef röd ända upp på den kala hjässan, hans små ljusblå ögon gnistrade, och han kastade ifrån sig pennknifven med en sådan kraft, att alla skrifsakerna på pulpeten hopade omkring.

»Ja, gör som pastorn vill!» utropade han och slängde högra handen fram och tillbaka mot Robert, »vill han gurgla i tidningarna, så gärna för mig. Men så mycket pastorn vet: jag tänker också försvara mig, jag tänker inte låta trampa mig under fötterna af något slags öfversitteri, inte. Här kommer pastorn som en främling, som natur-

ligtvis inte ett dugg har reda på förhållandena på ort och ställe, en läskarl, som hela sitt lif bara har jåbbat med böcker och predikat och tocke' där, och så tror han, att han förstår sig på handel, och vill komma med nya systemer? Och är det presterligt, det frågar jag hvar ärlig själ, att vilja sätta upp arbetarne mot öfverheten så som pastorn gör, är här inte nog ändå med missnöje och upp-rorsanda kanske, utan att pastorn behöfver göra sitt till för att späda på? Hvafalls, har jag inte rätt kanske?»

»Jag tänker inte heller göra någonting, om ni bara går in på att sätta ner varorna,» svarade Robert.

»Pastorn är galen!» utbrast hökaren, mer och mer uppbragt. »Tror han att någon förnuftig människa går in på att så där ruinera sig själf? Emellertid ska' jag, bara för att göra pastorn till viljes, sätta ned kaffe och socker med 5 öre per skålpund. Men mer kan jag inte göra.»

Robert skakade på hufvudet.

»Jag vill att ni skall slå af 10 procent på alla edra varor, gryn, smör, mjöl, ärter o. s. v., hvarken mer eller mindre. Det blir ändå 10 procent dyrare än i staden, och det är mer än nog. Ja, tänk nu närmare på saken. När jag har gått, lugnar ni er kanske. Tänk då på alla dessa stackars utsläpade arbetarehustrur med sina supiga män och många barn, och att det kanske skulle bringa er en välsignelse, större än ni nu kan ana, att försöka lindra deras hårda öde.

'Släpp ditt bröd i sjön, ty nog får du det tillbaka i tidens längd! Gif med dig däraf åt sju, ja åt åtta, ty du vet icke hvad ondt kan hända dig på jorden', säger Herren i sitt ord. Tro mig, käre herr Bång, » tillade han vänligt och klapade hökaren på axeln, » om ni nu följer mitt råd och afstår från en orättfärdig vinst — ty all vinst, som medvetet sker på bekostnad af andras rätt *är* orättfärdig, om än världen icke dömer så — tro mig, ni skall icke blifva fattigare därför. Ja, Gud vare med er och upplyse er och uppmjuket ert hjärta. God morgon! »

Härmed lämnade Robert kontoret och dess ägare, som efter att tämligen ohöfligt ha besvarat pastorsns afskedshälsning, återtog sin plats vid pulpiten, där han en lång stund förblef sittande med pannan stödd mot den knutna handen, försänkt i en mängd obehagliga tankar och allt emellanåt söndermalande en ed mellan läpparna. Slutligen fick han genom fönstret midt emot se hur ett par små arbetarebarn lågo och gräfde i sanden på planen utanför butiken. Han gick fram till fönstret, öppnade det häftigt och skaffade luft åt sin harm genom att dundra några förfärliga hotelser åt de stackars barnen, som skräpade ned på hans område, just på det ställe där han ordnat . . . eller åtminstone i många år tänkt på att ordna planteringar. De små sprungo förskräckta sin väg, hökarn slängde igen fönstret, mumlade någonting om att man höll på att bli uppäten af

paket och återvände därefter med något så när lättadt sinne till sitt arbete.

Ett par veckor förgingo nu, utan att det af hökar Bång fruktade »gurglet» i tidningarna tog sin början. Men högaren hade dock ingen ro; allt emellanåt kommo obehagliga rykten susande förbi honom och störde hans nattsömn och gjorde hans lynne så vresigt, att icke blott guvernanten, utan äfven Johan Lind, som i tre år passat upp kunderna i Bångska boden, allvarligen funderade på att flytta redan denna vår. Ett rykte sade, att pastorn och förvaltaren sammansvurit sig för att störta honom; ett annat, att pastorn själf ämnade sätta upp en butik, där folket skulle få köpa allt för underpris; ett tredje visste berätta, att redaktören för »Länsposten» nyligen varit härute och att han och pastorn haft ett samtal till långt in på natten, och att det snart skulle komma några farliga afslöjanden i tidningen.

Och hökar Bång trodde alla dessa rykten, och hade de varit ännu orimligare, skulle han ändå ha trott dem, så uppskrämd var hans fantasi, så oroligt hans samvete.

Emellertid fick slutligen det oväder, som så länge samlat sig öfver det lilla samhället, ett utbrott i form af en i »Länsposten» införd artikel, som i de minsta detaljer redogjorde för hela den Bångska affären, visade hur arbetaren drog det kortaste strået och hur den säljande riktade sig på konsumenternas bekostnad. Artikeln innehöll för öfrigt en protest mot creditsystemet, som likt

en inre, förrädisk kräfta, långsamt, men säkert undergräver välståndet och demoraliserar folket.

Denna artikel väckte naturligtvis stort uppseende, så mycket mera som man med säkerhet trodde sig veta från hvem den kom. Under de följande dagarna gaf den också anledning till lika mycket prat och utläggningar, som Roberts »socialistpredikan» för en tid sedan gjort. Nere i brädgården, i smedjan och i sågen cirkulerade ett exemplar af »Länsposten», hvars innehåll ifrigt lästes och diskuterades. Arbetarne, i synnerhet de radikale, jublade öfver artikeln, äfven om ett och annat uttryckssätt däri stötte dem för hufvudet: det var för dem en ovärderlig trumf att på sin sida ha fått själfva presten på stället. Endast gamle Daniel, som efter vanligheten vankade omkring i brädgården med sin smörjburk i handen, skakade misstroget på hufvudet. »Han menar väl med oss, pastorn,» sade han och nickade bekräftande. »Men han ä' för heter af sig, han vill 'fly på hästar' och pocka och skräna sig till rätt. Och se, så står det inte i Guds ord, inte. 'Genom omvändelse och lugn skolen I blifva hulpne. I stillhet och förtröstan skall eder styrka vara', säger Esaias i 30 kap. 15 vers., '*i stillhet*', säger han, *i . . .*»

»Du är en gammal mes,» svarade John Hult, som med sina bräder på axeln gick förbi, just då Daniel yttrade dessa ord, »vi finge väl se hur pass 'hulpne' vi arbetare blefve, om vi företoge oss att vara 'stilla', som du föreslår. Nej, han

har rätt, pastorn, Bången ska' klås och det med besked, och en karl ä' han, våran pastor, och ingen vanlig prestrackare, om han bara finge ur sig det där 'hexeriet', som ännu sitter i'n.»

Hökar Bång var utom sig af harm, men ännu mera af oro. Han hade egentligen icke trott, att pastorn skulle sätta sin hotelse i verkställighet, och att detta skett tycktes honom vara bevis på en karaktärsstyrka, som han ej väntat och af hvilken man hade skäl att frukta allt för framtiden.

Emellertid började han repa mod, då han såg, att den ena dagen efter den andra förgick utan att någon förändring inträffade, och slutligen vågade han öfverlämna sig åt hoppet, att, sedan väl alla människor läst artikeln och hvar och en fått säga sin tanke därom, skulle småningom allt detta oväsen dö bort af sig själf. Men häri misstog han sig; om intresset för artikeln i »Läns-posten» något börjat svalna, blef det så mycket lifligare, då på lördagsaftonen veckotidningen »Fanen» återgaf Länspostens artikel, åtföljd af en mängd egna utläggningar, hållna i eldröd socialiststil. Detta var ett bränsle som kom missnöjets och orons lågor att ännu mera flamma, så mycket mera som »Fanans» utläggningar genast besvarades och kritiserades af stadens konservativa tidning. Nu drogos flere af länets tidningar med i tvisten, och snart hade man i nästan hela Norrland reda på den Bångska affären och den »socialistiske» pastor

Wallner, som predikade uppror och laglöshet bland sina församlingsbor vid sågverket.

Robert ångrade ej hvad han gjort, ty han visste, att han drifvits af den renaste kärlek till arbetarne och han hade handlat i fullt medvetande af att han utsatte sig för personliga obehag; men ibland var han icke desto mindre till mods som Aladdin, då denne frambesvurit den fruktansvärda ande, han sedan ej kunde beherska. Det var ju omöjligt att beräkna hvarthän en rörelse sådan som denna skulle leda i dessa tider, då hemliga minor af klasshat och missnöje funnos öfverallt, och då ett med kraft utslungadt ord kunde vara just den lunta, som behöfdes för att antända minan. Det kunde ju hända att enda följderna af denna artikel blefve, att folkets missnöje ökades och toge utbrott på ett mer eller mindre olämpligt sätt, och att sedan dess ställning försämrades i stället för tvärtom. Hvertill hade då allt detta tjänat? Hvad gagn hade det fört med sig, att han lagt en ny börda på sitt redan förut nog tunga lif?

Dessutom trycktes han af det ohöfliga förakt flere af familjerna i grannskapet öppet visade honom. Förvaltaren och inspektör Stork knappast besvarade hans hälsning; hvart han kom, möttes han af iskalla eller ogillande blickar, och hans motståndare försummade ej att låta komma till hans öron hur skarpt han bedömdes till och med af sina så kallade vänner och att ryktet talade om att hans befattning som predikant vid sågverket stod på spel.

Robert svarade icke på dessa berättelser och anklagelser annat än med tystnad och ett bittert leende.

»Jag skall bli ensam,» tänkte han, »men hvad betyder det? Ingen är Gud så nära, ingen får så omedelbart känna beröringen af hans faders-hand som just den ensamme!»

I öfver en vecka hade dessa tvister och slitningar varat, då en dag någonting inträffade, som tydde på att ställningen började få en hotande karaktär. Hökar Bång träffades nämligen af en sten i hufvudet, då han, efter att ha uträttat ett ärende i smedjan på andra sidan älfven, en afton passerade skogen mellan bron och sågverket. Det var omöjligt att upptäcka gärningsmannen, ty den förskräckte hökaren, som lyckligtvis ej blifvit sårad, skyndade sig därifrån så fort han förmådde, men man tog med skäl för afgjordt, att någon eller några af arbetarna lagt sig i försåt vid sidan af skogen, i afsikt att »knäppa» hökaren, då han skulle komma ifrån smedjan.

Detta hade man pastorsns artikel att tacka för! Dylika vittnesbörd om folkets hemliga missnöje voro visserligen icke så ovanliga, men det var däremot ovanligt, att man så med säkerhet kunde räkna ut en bestämd anledning till dem, och det var icke omöjligt att denna sten skulle följas af flere, och antagligen skulle det hufvud de sökte träffa icke alltid vara hökarens. Både förvaltaren och brädgårdsinspektör Stork hade stora skäl att

hvilken afton som helst, då de passerade skogen, vänta sig en sten i nacken.

Morgonen efter Bångska missödet afskickades ifrån förvaltaren till brukspatron, kammarherre Bernfelt, ett bref, hvars innehåll visserligen ej borde vara känt af någon annan än afsändaren själf, men som till följd af den benägenhet att utsprida hemligheter, som är egendomlig för små samhällen, redan innan aftonen var ute kring hela Ryfors.

Det innehöll — så hviskade man till hvarandra — en redogörelse för ställningen vid sågverket, men själfva klämman i brefvet var, att förvaltaren, som var Bernfelts högra hand och som i femton år skött sågverkets affärer, sade sig ej vilja stanna kvar längre, så vida kammarherrn ej vore betänkt på att så fort som möjligt laga, att pastor Wallner komme därifrån.

Det hade emellertid varit lyckligt, om förvaltaren gjort en hemlighet af sitt bref till Bernfelt, ty ryktet därom, som snart följdes af ett annat, nämligen att kammarherrn svarat, att Robert med det snaraste skulle bort, verkade blott upphetsande på arbetarnas sinnen, och här och där började det förljudas, att, så vida ej hökar Bång prutade af de tio procenten på sina varor, ämnade arbetarna i stället fordra höjning af lönerna och, om den ej beviljades, svara med en strejk.

Men en morgon, ungefär tre veckor efter artikeln i »Länsposten», kom en ny bomb och exploderade. I »Trumpeten», en liten skandaltidning från staden, förekom nämligen ett angrepp på

Roberts karaktär och enskilda lif, som, ehuru inga namn voro utsatta, dock var så genomskinligt, att ingen kunde misstaga sig på hvem som åsyftades. Det var en smutsig skildring öfver en modeprest i Stockholm, som stått i kärleksförhållande till en förnäm, gift dam, hvilken, då hon ledsnade på sin älskare, gifte honom med sin dotter och sedan aflägsnade de nygifta från hufvudstaden. Denne prest, nedsparkad från samhällets höjder, dit han försökt krafla sig upp, ville nu återvinna sin popularitet genom att ställa sig in hos folket, o. s. v. i samma stil.

Om »Länspostens» artikel blifvit studerad med begärlighet, så kan man förstå hur »Trumpetens» godbit slukades på Ryfors och i trakten omkring. De fleste kastade visserligen med afsky ifrån sig tidningen och försäkrade, att ingen hederlig människa kunde fästa sig vid dylika skandalhistorier, men detta hindrade ej att alla läste »Trumpeten», att en viss obehaglig skugga föll på Roberts namn, och att en del personer sins emellan i djupaste förtroende gjorde små häntydingar på det kända ordspråket: »ingen rök utan eld!»

Robert blef djupt gripnen af denna försåtliga smutskastning, icke för sin egen skull — hade han varit ensam skulle han känt sig fullkomligt stålsatt däremot — men för Gabrielles. Han gjorde visserligen försök att undanhålla henne notisen, men äfven om han lyckats häri, hvilket ej var lätt, då »Trumpeten» såldes öfverallt och cirkulerade i alla familjerna, skulle hans bemödanden omintetgjorts

därigenom att en af hans fiender, som var nog skarpsinnig att leta ut hans sårbaraste punkt, en dag anonymt skickade Gabrielle tidningen. Han såg genast, då han på middagen kom hem, att hon läst den, och ehuru hon, vid Roberts häftiga utbrott af smärta, med ett föraktfullt leende försäkrade att hon var fullkomligt likgiltig för dylikt skvaller, visste han, att denna händelse ännu mer ökat den afsky hon kände för Ryfors och dess befolkning.

Dagen efter anfallet i »Trumpeten» fick emellertid hökar Bång en sten — denna gång icke i sitt hufvud, utan genom fönstret in i sin sängkammare. Icke heller nu kunde man, trots polisundersökning, upptäcka gärningsmannen; det var visserligen ett par arbetare som misstänktes, men desse nekade, och inga bevis funnos.

Nu började trycket att blifva hökar Bång för starkt, så mycket mera som »Fanan» besvarade »Trumpetens» anfall med att »pricka» hökaren som författare af smädelserna mot pastor Wallner och att göra en mängd insinuationer, lika skandalösa och genomskinliga som »Trumpetens», om hökarens förflutna lif och äktenskapliga förhållanden.

Den stackars hökaren vred sig af oro, angripen som han var från alla håll. Dessa förskräckliga stenar hade skakat hans nervsystem, så att han började darra likt ett barn, bara någon tog i dörren till kontoret. Och hans goda nattsömn var helt och hållet förstörd; han drömde endast

om mord och öfverfall och vaknade upp, badande i svett och med ett ångestskri, som skrämde hela huset. Därtill kom det outhärdliga köbblat i tidningarna, hvilket hotade att aldrig taga slut och i hvilket hökarens alla förhållanden såväl i det enskilda som i affärslifvet slungades af och an som försvars- eller anfallsvapen. Åh, hvad han hatade denne prest med det »bleknosiga, fromma ansiktet och den lömska blicken», hvad det skulle varit honom för en tillfredsställelse, om äfven i *hans* hufvud och *hans* sängkammare slungats en eller annan sten!

Men Robert gick fullkomligt fredad från alla sådana angrepp; opinionen vände sig mer och mer mot hökaren, och då denne slutligen fick höra ett rykte om att de burgna arbetarna ämnade bilda en förening som skulle rekvirera sina varor från staden, så vida hökaren ej satte ned sina priser, kände han, att han förr eller senare måste ge vika.

En dag öfverraskades således Ryfors af nyheten att hökar Bång, till följd af det tryck folkets missnöje och pressens inblandning utöfvat på den allmänna meningen, måst sätta ned sina varor med tio procent. Striden mellan de olika parterna hade varat flere månader, innan den äntligen slutades med denna af Robert knappast väntade seger, som naturligtvis väckte lika mycket jubel och hänförelse hos arbetarna, som bitterhet och hätskhet hos de maktägande.

Till gengäld för alla de obehag, af hvilka Robert under denna tid hemsökts, blef han mer

och mer ett föremål för den arbetande klassens kärlek. Kvinnorna dyrkade honom, gräto söndag efter söndag vid hans predikningar, och om de mötte honom ute och han talade några ord med dem, berättades sedan i hemmet denna händelse som en stor, oförgätlig lycka. De radikala bland arbetarna kallade honom redan en af de sina och räknade med säkerhet på att han äfven i framtiden, under en eventuell strejk, skulle stå på deras sida.

Ungefär en vecka efter det Bångska nederlaget inträffade Roberts födelsedag. Han öfverraskades då på morgonen af att nästan hela arbetarepersonalen vid sågverket samlats utanför hans fönster för att lyckönska honom och som hedersgåfva öfverlämna ett vackert inbundet exemplar af den Heliga skrift. Bengt Wester, den lille tvärsäkre sågaren, som prenumererade på »Fanan» och gjorde i radikal politik, höll festtalet, hvori han med högstämmd patos tolkade de känslor af tacksamhet och tillgifvenhet mot pastorn, hvilka fyllde arbetarna.

»För det är nu en gång för alla så,» slutade han sitt tal, »att vi arbetare också ä' människor, fast förnämt folk nog inbillar sig, att vi ha andra känslor och tankar, alldeles som vi ha gröfre skinn på händerna. Men se, det grofva skinnnet, det kommer af det tunga arbetet, det, det sitter utanpå och har intet med hjärtelaget att skaffa. Därför, när folk ä' vänliga och vill oss väl, så känna vi tacksamhet och tillgifvenhet, vi också, och det är därför vi ha samlats för att önska

pastorn allsköns lycka och framgång på hanses födelsedag!»

Härmed framlämnades gåfvan, alla mössor svängdes i höjden och ett dånande hurrarop ljöd genom den klara morgonluften ut öfver viken.

Robert tackade dem med djup rörelse, försäkrande, att han alltid skulle stå på deras sida, så länge de vid framställandet af sina fordringar ej öfvergåfve laglighetens och rättvisans väg, och tillade därefter, att han, som minne af denna dag, ville öfverlämna åt dem ett hundra kronor, hvilka skulle bli grundplåten till ett bibliotek, som han länge haft i sinnet att anordna åt arbetarna.

Härpå följde ett nytt, ännu kraftigare hurra-rop, hvarefter arbetarne, hälsande Robert med mössan, återgingo till sågen under det att ryktet om denna märkvärdiga tilldragelse, om Westers tal och om det blifvande biblioteket, med vanlig snabbhet spred sig genom det lilla samhället.

»Nå, är det sannt hvad jag hört sägas, att pastorn nu hittat på att ordna ett bibliotek och en läsesal åt arbetarna här?» frågade förvaltaren dagen därpå, då han och Robert träffades inne på kontoret.

»Ja,» svarade Robert lugnt, »det är sannt. Jag har länge tänkt därpå, hvarje lördagskväll har jag plågats af att se hur folket, af brist på bättre lokal, samlats i Bångska hökareboden för att läsa »Fanan» och supa och svära. Jag tror att ingenting verkar så höjande eller sänkande på moralen som folkets sätt att tillbringa sina fristunder, och jag tror att det för oss, bättre lottade,

är en oafvislig plikt att, om vi kunna, laga att dessa fristunder bli så angenäma och på samma gång så förädlande som möjligt.»

»Ja, bevars,» svarade förvaltaren buttert, »så vida det är möjligt. Men tvinga arbetarna att på sina korta fristunder sitta och läsa i 'förädlande' böcker, det tror jag inte en gång pastorn skall kunna.»

»Ja, ja, vi få väl se,» sade Robert leende. »Jag hade emellertid just tänkt fråga förvaltaren om ni ej ville tillåta oss att begagna det där gamla öfvergifna magasinet; jag tror att, om vi ordnade det, tapetserade väggarna och skaffade litet möbler och hyllor, skulle det bli ett ganska treffligt rum?»

Förvaltaren skakade på hufvudet.

»Pastorn gör naturligtvis som han behagar,» svarade han torrt, »men magasinet släpper jag inte till. Jag kan omöjligt vara med om att understödja ett företag, som jag finner lika onödigt som olämpligt. Hvad tror pastorn de skulle taga sig till i det där magasinet, om vi nu, som pastorn önskar, lappade upp det till ett 'bibliotek'? Läsa kanske? Nej, de skulle prata och skräfta, och det kunna de göra lika bra i hökareboden. Jag tycker mig just se John Hult och Bengt Wester, den gamle skälmen, läsa uppbyggelseböcker, för det är väl sådana pastorn tänker sätta i händerna på dem? Nej, vet pastorn hvad er 'läsesalong' skulle bli? Jo, en *strejklubb*

skulle den bli och ingenting annat, det går jag i god för.»

»Och hur vet förvaltaren det?» invände Robert, »hur vet ni, om man inte just genom att gå arbetarnes önskningsar i förväg, genom att förbättra deras ställning, *innan* de hunnit pocka därpå, hur vet ni, om man icke just därigenom förekommer strejker? För min del tror jag, att strejkandan lättare underblåses vid brännvinsglaset på disken i högkareboden än i ett varmt, ljust samlingsrum, som välvilja och broderlighet ordnat. Det finnes i Guds ord en uppmaning som säger oss, att vi skola öfvervinna det onda med det goda.»

Förvaltaren ryckte på axlarna och hånlog öfverlägset.

»Det finns också ett ordspråk som säger: 'gör bonden rätt, men gör honom aldrig godt'. Det samma gäller arbetaren. Gör honom rätt, men inte en hårsman mera. Hvad som är därutöfver kan han, så sannt jag lefver, inte bära. Han blir öfvermodig och pockande, det är den enda tack man får!»

»Och hvem tror ni öfver hufvud kan bära framgång bättre, hvem visar större tacksamhet för godhet och välvilja? Tror ni att brist härpå särskildt vidlåder arbetarna?»

»Ja, det tror jag,» svarade förvaltaren häftigt, »jag inte bara tror det, jag vet det af erfarenhet. Pastorn har nu varit här i två år och tror sig känna både förhållanden och arbetare bättre än andra. Men 'gammal är äldst', det hjälper inte.

Jag har nu i femton år skött folket här på platsen och vet hur det skall behandlas för att bli dugliga, disciplinerade arbetare. Och en af de bästa regler man kan följa för att vinna det målet, är just hvad jag nyss sade: gör folket rätt, men inte godt. Börja att klema bort det med filantropi och sådant där, och det är alldeles detsamma som att få det till uppstudsiga, dåliga arbetare.»

»Men hvem har sagt, att det första och viktigaste är att göra folket till dugliga arbetare?» invände Robert. »Det finnes något som är ännu viktigare och som bör gå före, nämligen att hjälpa alla att bli bra och lyckliga människor.»

»Jaså, ja, det är möjligt,» svarade förvaltaren med illa dold förtret, »men pastorn får ursäkta mig, att jag som förvaltare på ett stort sågverk måste anse det som min första plikt att se till, att arbetarna äro dugliga och disciplinerade, hur angenämt det än skulle vara att också få göra dem 'lyckliga'.»

Robert smålog och ryckte på axlarna; hvartill tjänade det att fortsätta ett meningsutbyte, som ej skulle få något annat resultat än ökad bitterhet och spänning? Han parerade således icke förvaltarens sista utfall, utan öfvergick till ett annat, mera likgiltigt ämne, hvarefter han hälsade godmorgon och lämnade kontoret.

Robert talade icke vidare med förvaltaren om att få använda det gamla magasinet till samlingsrum åt arbetarna, men någon tid därefter öfverraskades Ryforsarna af att pastorn, som själf vändt

sig till Bernfelt och begärt och erhållit dennes tillstånd att göra hvad som helst med det gamla rucklet, på egen bekostnad ordnade det till ett slags klubbrum, där folket efter arbetet kunde samlas för att läsa eller samtala.

Förvaltaren blef nu en nästan lika hätsk fiende till Robert som själfve högkare Bång, och orden »popularitetsjägare», »lismare», »narr» tyckte Robert sig höra hvart han gick. Men han kände sig för ögonblicket stålsatt emot alla personliga obehag, så lycklig var han öfver att ha genomdrifvit sin plan.

Salen, hvars ordnande kostat honom så mycket, att han måst skuldsätta sig för att ej uppgifva företaget, stod där nu färdig med böcker och tidningar, och fram på våren invigdes den högtidligt af Robert, under de samlade arbetarnas jubel och tacksamhet.

XII.

Fdenna Roberts verksamhet tog Gabrielle ingen eller åtminstone obetydlig del. Arbetarefrågan intresserade henne icke det minsta; tvånget att lefva midt ibland folket, att ständigt möta, ständigt vara omgifven af arbetare gjorde, att hon småningom nästan fattades af ovilja mot hela deras klass. Det är visserligen sannt, att, om någon af dem var sjuk eller lidande, kunde hon känna ett häftigt deltagande och begär att hjälpa; men så snart hon såg arbetaren frisk och i en jämförelsevis god ställning, ingaf han henne blott motvilja, och då hon hörde talas om »strejker», »allmän rösträtt» etc., då sjöd högmodet upp inom henne och hon kallade folket »pack, hvilket man borde hålla med strama tyglar.»

För öfrigt afskydde hon hela Ryfors, icke blott arbetarebefolkningen, utan äfven ståndspersonerna, ja själfva stället. Dessa långa rader af röda byggnader med hvita fönsterkarmar, dessa sandplaner med lekande, smutsiga barn, denna enformiga

rastlöshet, som karakteriserar ett bruk eller ett sågverk, allt på en gång tröttade och oroade henne.

Hennes förhållande till de familjer, med hvilka hon umgicks, var fortfarande stelt och främmande. Hon kunde ej vänja sig vid denna borgerliga enkelhet, vid detta intresse för småsaker, som är så oundvikligt i mindre samhällen, vid detta stela krusande, som gjorde henne själf blyg och tafatt. Det plågade henne att vara föremål för allas nyfikenhet och härmningsbegär. Om hon hade fått en ny hatt från Stockholm, kunde hon vara säker på att denna tilldragelse genast spred sig öfver hela nejden, och merendels fick hon efter någon tid på fröknarna Bångs eller Lina Storcks hufvud se uppdyka en misslyckad härmning af den originella eller extravaganta formen af hennes egen hatt.

Ryforsarna å sin sida tyckte lika illa om henne; redan hennes sätt att gå, litet förnämt vårdslöst och med hufvudet tillbakakastadt, och hennes vana att i sina samtal inblanda en mängd utländska ord, som Ryforsarna i allmänhet icke förstodo, retade dem och kommo dem att kalla henne tillgjord och öfverlägsen. De satte hårdt mot hårdt; visade hon sig högfärdig, så voro de lika goda som hon, och på detta sätt kommo prestfrun och församlingsboarna allt längre och längre ifrån hvarandra. —

Under de två år Robert innehaft befattningen som kapellpredikant på Ryfors, hade både han och Gabrielle oatbrutet tillbragt sin tid på såg-

verket. Första sommaren ville grefve Barneken, att Gabrielle skulle komma till Säboholm, men dels kände hon ingen dragning till ett ställe, där hon dagligen måste vara tillsammans med sin styfemor, dels var Ryfors under den heta årstiden den härligaste plats, där man kunde tillbringa sommaren. Någon resa till södern blef således icke af, men i stället kommo »småflickorna», af hvilka den ena nu var gift och den andra förlofvad, och hälsade turvis på ett par månader.

Det fanns dessutom någonting som höll Gabrielle kvar på Ryfors och som trots alla obehag och missförhållanden gjorde hennes vistelse där dräglig. Det var den vackra stämman, som om vinteraftnarna brukade sjunga Schumanns Dichterliebe för henne; det var duetterna, som hon och doktorn inöfvade, det var promenaderna uppåt viken, som de ibland, då doktors tid tilläts, företogo i hvarandras sällskap och under hvilka alltid ett lifligt och förtroligt samtal brukade utspinna sig. Om doktorn icke funnits, skulle Gabrielle ej kunnat uthärda sitt lif däruppe; men han gjorde det icke allenast drägligt, utan gaf det till och med en liten fläkt af romantik. För honom utgöt hon alla sina känslor af vantrefnad, han tog emot hennes klagan, han lyssnade till och uppeggade hennes satiriska gyckel öfver Ryforsarna. På samma gång förstod han att med sin godmodighet hejda henne, då hon höll på att bli elak, och att genom sitt skämt muntra henne, då klagoutgjutelserna blefvo alltför bittra.

Längre än till vänskap hade emellertid detta förhållande icke kommit — åtminstone ej i sina yttringar. Hvad doktorn än i djupet af sitt hjärta kände för henne, hade han ännu aldrig med ett ord, ja icke ens med en blick eller handtryckning förrådt det.

Mot slutet af sommaren reste Robert in till staden för att på söndagen predika och sedan vara med om åtskilliga möten och sammankomster. Han var inbjuden att bo hos kyrkoherden, och han frågade Gabrielle, om hon ej ville göra honom sällskap. Men Gabrielle hade ej lust, hon gaf ett afböjande svar, och Robert upprepade ej sin fråga.

Robert skulle bli borta i fyra dagar, men under de tre första dagarne fick Gabrielle förgäfvets vänta på doktors besök. Icke heller såg hon honom ute, endast en gång möttes de, men då stannade han ej, utan hälsade blott och fortsatte brådskande sin väg.

»Hvilken stackare,» tänkte Gabrielle föraktfullt. »Jag, som skulle kunna taga skada af deras afundsjuka och skvaller, jag bryr mig inte därom mera än om en fluga surrar förbi mig, men han är så feg, att han inte själf vågar bestämma öfver sina handlingar, utan låter andras omdömen göra det.»

Och en orolig stickande längtan efter de förtroliga samtalen med doktorn, efter musikstunderna vid pianot steg upp inom henne, medan hon satt i sitt lilla arbetsrum och sydde på maskinen,

och timmarna långsamt och trögt gled framåt. Och om kvällarna, då ensamhetens ångest ibland grep henne, liksom spökrädsla plötsligen kan fatta oss i ett stort, öde rum, kunde hon bryta ut i de bittraste anklagelser, icke blott mot Robert, som tvingat henne flytta till detta förhatliga ställe, och mot doktorn, som lämnade henne ensam, utan mot den makt — hon vågade icke säga Gud — som fört henne till den ödesdigra punkt, där hon nu stod.

»Hela mitt lif är förstördt,» tänkte hon, under det hon snyftande gömde sitt ansikte i händerna, »jag kväfves af längtan och vantrefnad, och jag ser ingen utsikt att komma härifrån. Jag har intet mål för min tillvaro, min man behöfver mig ej . . . jag är för inskränkt, för småsinnad att ens kunna förstå, än mindre taga del i hans stor-slagna tankar och sträfvanden. Han föraktar mig, jag vet det . . . Han har, då han talar till mig, ett leende, en ton af öfverseende och resignation som ibland kan göra mig galen . . . Är det då verkligen ett brott, att man inte trifves på ett ställe, där det högsta intresset är att prata och skvallra, och att man inte tycker, att arbetare och kolmilor och timmerstockar och stabbar äro de angenämaste föremål man kan få se. Han har förälskat sig i allt detta, och han föraktar mig, därför att jag ej kunnat göra det . . . Men han skall aldrig få höra mig klaga — *aldrig* . . . jag skall tiga . . . tiga . . . ända tills . . . »

Och ur hennes upprörda själsdjup kommo nya tankar framströmmande likt lössläppta vågor. Hvarför på detta sätt låta förtrycka sig? Hvarför icke tala ut, hvarför icke säga: »jag kan inte uthärda, låt mig resa härifrån, jag är människa, du kan inte utplåna mig ur din tillvaro, icke bortjaga min olycka, som du bortjagar en frestelse, ett tvifvel ur din själ. Jag är en kvinna som du marterar, och inga böner, ingen själskamp skall befria dig ifrån mig . . . »

Småningom gledo hennes tankar in på nya områden. Doktors bild uppsteg för henne, och nu började hon samma bittra anklagelser mot honom. Hvarför hade han ej besökt henne under dessa dagar, då han visste hur ensam hon var, hur tråkigt hon hade? Hvarför voro alla män så svaga, så hjärtlösa, hvarför sågo de i kvinnan blott ett njutningsmedel, som de efter behag kastade bort, då de antingen tröttnade därpå eller började finna det syndigt, alldeles oberoende af hvad *hon*, den förkastade, känner och tänker?

Ett hårdt, nästan cyniskt leende lade sig öfver hennes läppar. Hvad var egentligen doktor Sandin för henne? Kallt och nyktert kunde hon granska sitt förhållande till honom och känna, att hon i honom såg blott en främling, med hvilken hon tyckte om att sjunga duetter och hvars sympatiska personlighet behagade henne — ingenting vidare, men trots denna nyktra kritik kände hon en så våldsamt längtan efter honom, att hon skulle kunnat gråta af harm och förtviflan att han ej kom.

Därhän hade det då gått! Hennes lif hade blifvit så tomt, så härjadt på lycka och poesi, hon marterades af en sådan hunger efter kärlek och vänlighet, att hon, för att ej förtära sig själf, tvangs att i fantasien vara sin make otrogen, tvangs att med kärlekens längtan tänka på en man, som hon i själfva verket ej älskade. Hvilken förnedring både för honom och henne!

Och hvem var skulden till allt detta? Robert, ingen annan än Robert. Han, kärlekens predikant, Kristi efterföljare, förnekade han inte sin egen lära, då han på detta sätt svek sina närmaste plikter, då han i allt satte sig själf, sin framgång, sina själsstrider, framför sin hustrus lycka? Det är sant, han hade en gång sagt: »kom i håg, jag är prest först af allt!» Men det var en lögn, en undanflykt, det var icke presten han satte först — då skulle han ha förblifvit där han var och där han hade verklig framgång i sitt arbete; nej, det var sitt eget jag, han satte först af allt, och om tvifvel och oro till slut drefve honom ut i en ödemark, skulle han säga, att Gud kallat honom, och fordra, att hans hustru följde honom dit . . .

.....

Dagen före Roberts hemkomst fick Gabrielle strax efter middagen se doktor Sandin med hastiga steg komma uppför gatan och styra kurs mot pastorsbostället. Gabrielle var vid mycket dåligt lynne — trött och olustig som hon kände sig efter en sömlös natt och föregående dagars

själsstrider, — och hon föresatte sig genast att låta doktorn få smaka på yttringarne af detta lynne. Men häraf blef ingenting; det var lika omöjligt att hålla sura miner vid lif i doktor Sandins närhet som att hindra en istapp att smälta i vårsolen, och så snart Gabrielle fick se doktors vänliga, glada ansikte titta in genom dörren och höra hans muntra hälsning »god middag, ers nåd,» kände hon genast, att det inte lönade mödan taga hämnd på honom.

»God middag, doktor,» svarade hon med ett tvunget småleende, »jag höll just nyss på att leta efter er dödsannons i tidningarna...»

»Jaså,» svarade han skrattande, i det han satte sin hatt på bordet och med näsduken torkade sig i pannan, »ja, jag vet inte om jag skall beklaga att ni misslyckats. Här är jag nu emellertid, lifslevande och varm och brådslande med ett helt hästlass hälsningar från fru Aurell, som om en liten stund väntar på oss med kaffe och nybakadt dopp. Och ni vet hur lilla tant Aurell väntar, så där som en hund väntar på sin herre, med sina stora, vänliga ögon stirrande ut i rymden... så ni kan inte ha hjärta att säga nej. Gör er nu bara i ordning, så tittar jag under tiden in till Karlsons här bredvid och kommer sedan och hämtar er.»

»Jag vet inte,» svarade Gabrielle och halfslöt blaseradt sina ögon, »jag känner mig så trött...»

»Hvad för något, 'grefvinneminen'?» utbrast doktorn skrattande, »den är visserligen som allt hos er, förtjusande, men den passar inte i Ryfors; den är, rent ut sagdt, som pärlor för . . . nej, bry er inte om att vara förnäm, utan kom nu med; om tio minuter är jag tillbaka och hoppas att ni då är färdig. Tänk på att ni skulle göra den lilla tanten så ledsen med att inte komma. Hon ville själf fara och hälsa på er, men då lofvade jag henne att i stället öfvertala er att hälsa på henne. Nu får ni inte komma min öfvertalningsförmåga på skam. Det kunde hända, att jag då miste mitt rykte som fruntimmerskarl.»

Han skrattade halft vemodigt, halft skälmaktigt, tog sin hatt och sprang ut med en lätt bugning och ett »au revoir».

Gabrielle skyndade sig att göra toalett, så att, då doktorn en stund därefter infann sig för att hämta henne, stod hon redan färdigklädd med en schal öfver armen och parasoll i handen.

»Nå, det var då riktigt älskvärdt,» utbrast doktorn förnöjdt, i det han tog Gabrielles schal och kastade öfver sin axel, »nu sätta vi i gång och 'skandalisera' Ryforsarne en smula. All right!»

Gärdshälla prestgård, där kyrkoherde Aurells bodde, låg ungefär en mil ifrån Ryfors. Gabrielle och doktorn gingo uppför »gatan», förbi den illa beryktade skogen, därifrån hökare Bång fått sin sten i nacken, och ned till bron för att sedan låta ro sig öfver sjön. I början voro de något tystlåtna, men snart återföll doktorn i sin vanliga

pratsamhet, som småningom bortjagade sista skymten af Gabrielles dåliga lynne.

Utkomna på bron, stannade de ett ögonblick och sågo sig omkring, fånglade af den vackra taflan, öfver hvilken höstluften göt sin genomskinliga klarhet. Bakom dem, åt nordvest, slingrade sig älfven blå och hvitskummig mellan mörka granar och tallar. Under och framför dem bildade floden ett häftigt brusande fall, hvari stockarne på sin färd utåt hafvet döko ned, för att sedan om några sekunder sticka upp och rusa bort till sågverket. Utåt synkretsen vidgades viken, och emellan öarna i skärgården syntes stycken af hafvet, hvars högtidliga enformighet här och där afbröts af en ångare eller ett segelfartyg.

»Här är obeskrifligt vackert,» sade doktorn, i det han satte hatten litet längre nedåt nacken och såg sig omkring med en beundrande blick. »Det är någonting förunderligt med norrlandsnaturen, den stjälar sig in i hjärta och sinnen, alldeles som en kärlek, innan man vet ordet af. Jag har nu bott här i fyra år, och jag kan inte säga, att jag just älskar hvarken Ryforsarna eller förhållandena här i allmänhet, men naturen, den glömmer jag aldrig, jag känner, att hvart jag kommer, skall jag sakna den. Jag förstår att norrlänningen liksom schweizaren alltid måste längta tillbaka till sina forsar och berg och skogar.»

»Ja, här är vackert,» svarade Gabrielle, som stod med armarna stödda mot räcket och blickade ned i forsen, »men det är någonting vildt och

dystert, någonting af . . . hvad skall jag säga? . . . oundvikligt öde i den här naturen. Då jag ser strömmen, som rastlöst jagar framåt, och stockarna, som utan förskoning drifvas utåt hafvet, då tänker jag på en okuflig lidelse, som måste bryta fram, som ingenting kan hejda.»

Doktorn ryckte skrattande på axlarna.

»Det finns ingen lidelse som inte *kan* hejdas, om man bara *vill*.»

Gabrielle såg hastigt upp.

»Ja, utbrottet af lidelsen, det är sant, alldeles som man hämmar en flod med konstlade medel, dammar och sådant. Men själfva känslan, lidelsen, den kan man lika litet få bukt på, som man kan hämma den naturkraft, som drifver floden framåt.»

»Åh, visst inte,» svarade doktorn i samma lätta ton, »en skicklig ingenjör kan tvinga naturkrafterna efter sin vilja, och det samma kan en viljestark människa göra med sina lidelser. Om jag konsekvent besegrar hvarje utbrott af en känsla, slutar jag med att nöta ut den.»

»Ja, men tror ni att man verkligen alltid kan beherska hvarje utbrott af en känsla, som man bär inom sig?» fortfor Gabrielle med en något osäker blick.

»Ja, det tror jag, om man blott fått riktigt klart för sig, att det vore orätt att ge utbrott däråt. Den som fått ögonen öppna härför och som har en fast vilja, han behöfver inte ge utbrott åt några otillåtna känslor, det försäkrar jag er.»

Gabrielle skakade på hufvudet.

»Nej, ni har inte rätt,» envisades hon, »det finns någonting som är mäktigare än viljan, någonting hemlighetsfullt som drifver människor till synd och undergång, alldeles som flodens kraft drifver stockarne utåt hafvet. Det finns i lifvet någonting mörkt, hemskt, som jag ibland kan känna en bäfvan för, emedan jag vet, att jag skulle gå under, om det en gång fattade mig. Har ni aldrig känt hur det är att stå på en höjd och blicka nedåt eller se ett järnbantåg komma brusande eller stå bredvid en maskin som är i gång? Det är alldeles, som om någon droge och lockade en till fördärf. Så känner jag ibland i mitt själslif: det är som hörde jag suset af någon förskräcklig, hemlighetsfull maskin, som ville fatta mig, eller af en brusande fors, som ville draga mig ned i hvirfveln. Och jag tror på att det finns någon sådan där hemsk förgörande kraft i lifvet, som en del människor icke kunna undkomma. Sådana människor kallar jag *fatala*; jag tror att jag hör till dem, och jag tror också att sådana människor bringa olycka åt alla som komma i deras närhet.»

Doktorn ryckte på axlarna och sammandrog ögonbrynen, men svarade ej. De stodo några ögonblick tysta och stirrade ned i det skummande fallet och lyssnade till dess brus, ända tills de bägge på en gång erinrade sig, att lilla tant Aurell troligen redan satt och väntade dem och att det därför vore bäst att påskynda promenaden.

Med hastiga steg gingo de öfver bron, fortsatte vägen tvärs öfver ett litet näs bort till en udde, hvarifrån de läto ro sig öfver till prestgården.

Då de kommo fram, stodo bägge fröknarna på förstugubron och hälsade dem med näsduksviftningar och ifriga välkomstrop. Strax därefter kom fru Aurell också ut för att taga emot sina gäster.

»Välkommen, kära lilla barn!» sade hon, i det hon sträckte bägge armarne mot Gabrielle och lade dem kring hennes hals, »goddag, min snälla doktor,» fortfor hon, i det hon gaf äfven doktorn en omfamning, »hvilketdera vill doktorn ha till afton, fläskomelett eller pannkaka?»

»Jag tror helst bäggedera,» svarade doktorn skälmaktigt.

»Godt. Andrea, gå och säg till i köket, att doktorn vill ha både fläskomelett och pannkaka till kvällen.»

Gärdshälla kyrkoherdeboställe var en liten, mycket anspråkslös prestgård, rödmålad och med utskjutande takås. Men aldrig har någon salong, hur vackert den än varit ordnad, kunnat ingifva en sådan känsla af frid och hemtrefnad som det lilla förmak, dit fru Aurell nu förde sina gäster. Här inne funnos föremål af alla slag: ett piano, en orgel, fiol och guitarr; dessutom böcker och taflor, vackra, väl vårdade krukväxter och rundt kring taket en murgrönslinga. I en soffa låg en liten hvit, fin pudel, som var så lat, att han

aldrig hälsade annat än med en rörelse af svansen; en annan yngre och lifligare sprang genast emot den inträdande, nosade på honom och morrade, ifall han ej föll den lille favoriten i smaken. Vid ett af fönstren stod en jättefågelbur, från hvilken det om vårdagarna hördes ett stim och ett kuttrande, så att man kunde bli döf där-af. Dörren till denna bur stod alltid öppen, så att de små invånarna hade sin frihet att efter behag flyga omkring, och att de icke försummade att begagna sig af denna frihet, däraf fanns i rummet mer än ett ledsamt vittnesbörd. Dessutom hade fru Aurell en i frihet dresserad sköldpadda, som hon fått af en sjökapten och som var hennes stora favorit.

Framför en af sofforna stod nu ett dukadt kaffebord, som med sin hvita duk och sitt doftande nybakade bröd ännu mera höjde trefnaden i rummet, där fåglarne kvittrade och eftermiddagssolen föll in mellan bladväxterna.

»Så trefligt!» utbrast doktorn vid åsynen af kaffebordet, i det han böjde sig ned öfver fru Aurell och försiktigt klappade henne på bägge armarna, »nu ska' vi riktigt göra heder åt den lilla tantens kaffebröd. Eller hur, ers nåd?»

»Jo, det skola vi visst!» svarade Gabrielle med okonstlad vänlighet, så olika den stelhhet hon vanligen visade här i Ryfors, »det skall smaka riktigt godt efter promenaden!»

»Stella,» sade fru Aurell, under det hon hällde i en kaffekopp och lade i två bitar socker, som

hon noga valde ut i sockerskålen, »här är pappas kaffe, gå in med det till honom, så är du snäll.»

Men innan Stella hunnit taga ett steg för att fullgöra moderns tillsägelse, hade Andrea redan tagit koppen och skyndat ut ur rummet.

»Det är min tur att se om pappa, vet du väl!» ropade hon åt systemen.

Fru Aurell och hennes gäster satte sig nu kring bordet, under det att Stella gick omkring och hällde i kopparna.

Medan de under prat och skämt höllo på att dricka sitt kaffe, öppnades dörren, och pastor Strand, vice pastorn, som sedan sju år tillbaka vikarierade för kyrkoherde Aurell, inträdde i rummet.

Han var blek och mager, med grofva lemmar och sträfvå anletsdrag, som dock mildrades af ett par vänliga, drömmande ögon, hvilka vid den minsta sinnesrörelse, vare sig af sorg eller glädje, genast fuktades.

»God afton, fru Wallner,» sade han med ett klagande tonfall, som han nästan alltid använde, äfven då han uttalade de hvardagligaste fraser, »god afton, doktor,» fortfor han och sträckte långsamt fram sin hand först åt Gabrielle, så åt doktor Sandin. Därefter satte han sig ned, lade händerna utbredda på hvar sitt knä, stirrade tankspriddt framför sig och suckade djupt.

»Håhå, jaja, så är det . . . så är det,» upprepade han ett par gånger.

»Hvad är det som 'är'?» sade Stella skratande, »pastorn suckar och suckar, men vet bestämdt

aldrig hvarför han suckar? Se här har pastorn sitt kaffe,» fortfor hon och räckte honom en kopp, »drick nu, innan det blir kallt.»

»Tack,» svarade pastorn, i det han vaknade ur sina tankar och tog emot koppen. Därefter ställde han den ifrån sig, reste sig upp, sammanknäppte händerna och läste med hufvudet nedböjdt en kort bön, hvarpå han å nyo satte sig och tog socker och grädde.

»Hur mår Wallner?» frågade han plötsligt, i det han vände sig mot Gabrielle, »sist jag träffade honom, tyckte jag att han såg dålig ut.»

Gabrielle fick plötsligen ett misslynt uttryck. Pastorns fråga var den oskyldigaste i världen, men det föreföll henne, som gömdes däri en anklagelse mot henne.

»Jag hoppas att han mår bra,» svarade hon kort, »mig veterligt är han icke sjuk.»

»Mig veterligt,» upprepade pastorn, med en lätt gäckande ton, »hvem i all världen skulle veta det bättre än hans egen hustru? Jag får emellertid rent ut säga, att jag tror att han inte är frisk, och vore jag hans hustru, skulle jag riktigt på allvar ta' i tu med att han skötte sig och icke öfveransträngde sig som han nu gör. Bäst vore om han kunde få ledighet och resa härifrån på en tid.»

Gabrielle svarade ej, utan såg endast bort mot fönstret med ett ironiskt leende; hon ansåg sig själf för närvarande vara den icke friska, den af vantrefnad utpinade som behöfde resa därifrån, och

pastorns ord väckte hos henne blott en nästan bitter känsla mot Robert.

Lyckligtvis afbröts den besvärliga tystnaden af att dörren till förmaket häftigt öppnades och Karin, köksan, utan ceremonier stack in hufvudet och ropade: »'Gubben Aron' är här!» hvarefter hon lika häftigt slog igen dörren.

Frun och flickorna sågo häpna på hvarandra. 'Gubben Aron' här... just nu när man hade främmande... och ett sådant främmande som Gabrielle till... det var då riktig otur...

»Hvem är 'gubben Aron'?» frågade Gabrielle småleende åt deras förskräckta ansiktsuttryck.

»Ack, det är en stackars afsigkommen prest,» jämrade sig fru Aurell, medan flickorna skyndade ut för att taga emot den resande, »han brukar bo här ibland, men det är så svårt att ha honom, när någon är här, för han är så osnygg af sig...»

»Det är en mycket egendomlig figur,» ifyllde doktorn, »han blef afsatt vid trettio års ålder, därför att han icke lydde missiv; själf säger han att det skedde af 'illvilja, elakhet och ovilja', han nyttjar alltid så där tre substantiv eller adjektiv efter hvarandra. Nu är han nära åttio år och har, allt sedan han blef afsatt, fört ett slags vagabondlif, farit omkring i stiftet från prestgård till prestgård, och småningom har det blifvit en pålaga att ha honom en åtta, fjorton dagar, utrusta honom med litet gamla kläder och så skicka honom till nästa prestgård. Det kommer nog er tur att ha honom,» tillade han skrattande.

Pastor Strand, som nu slutat dricka sin andra kaffekopp, suckade djupt.

»Ja . . . ja . . . så är det . . . så är det . . . staccars gamle 'Aron' . . . Gud hjälpe hvar och en, som inte har ett hem att lefva och dö i . . .»

»Åh, det har ingen fara med 'gubben Aron',» fortfor doktorn, »en människa, som är nöjdare både med sitt öde och med sig själf än han, får man leta efter. Kom hit till fönstret, fru Wallner, ska' ni få se när han stiger ur sitt ekipage, det lönar verkligen mödan.»

Doktorn steg upp och skyndade fram till fönstret, åtföljd af Gabrielle. De hunno just lagom för att se en gammal trilla stanna framför förstugubron. I trillan satt, förutom körsvennen, en besynnerlig figur, iklädd en brokig nattrock, i stället för öfverrock, och hög stormhatt, med hvilken han redan på afstånd viftade ett goddag. Så snart vagnen stannade, steg han långsamt ned på marken, tog ett litet bylte med kläder, som låg i ett hörn af åkdonet, under ena armen och hälsade sirligt på Stella och Andrea, hvilka stodo på förstugubron och togo emot honom. Därefter gingo de tillsammans in i huset och uppför trappan till vindsrummen.

»Nu skall han först dit upp och göras ren,» skrattade doktorn, »han är en afsvuren fiende till tvål och vatten, men han måste alltid, för den allmänna säkerhetens skull, först genomgå en ordentlig rengörning, innan han kan visa sig . . .»

Efter en stunds förlopp, under hvilken Andrea dukat af det stora kaffebordet och i stället ordnat

ett litet borta i ett hörn af rummet, inträdde pastor Arnander eller 'gubben Aron', som han vanligen kallades. Den brokiga nattrocken var nu aflagd; gubben såg nästan sprättaktig ut i en lång prest-rock och med en hvit halsduk lindad flere hvarf kring halsen. Han var en ovanligt lång man, med snöhvitt hår, som hängde ned på ömse sidor om ett vackert, regelbundet ansikte, hvori spelade ett par bruna ögon, som han ständigt klippte med.

»God afton, min gunstiga fru Aurell,» sade han, i det han hälsade på värdinnan och därvid gjorde en så djup bugning, att hans haka stötte till den lilla fruns näsa. Med samma artiga bugning hälsade han på det öfriga sällskapet, och därefter gick han, som kon till sitt bås, direkte bort till det lilla bordet i hörnet, där Stella höll på att hälla i kaffe åt honom.

»Han måste alltid äta för sig själf,» hviskade fru Aurell klagande till Gabrielle, »han är så osnygg af sig, så...»

»Hvarifrån har pastor Arnander fått den där granna öfverrocken han hade på sig,» frågade doktorn, som ej kunde låta bli att skämta med gubben.

»Den hafver jag erhållit som gåfva af hans vördighet, kyrkoherde Fromell i Risela,» svarade Arnander, under det han med barnslig glupskhet slukade den ena skorpan efter den andra. »Dessutom bekom jag två par strumpor, ett par hela, det andra med söndriga tår, en begagnad skjorta, en tvål och ett par hängslen. För allt detta, som

kyrkoherden godvilligt, vänligt och nedlåtande gifvit mig, har jag just nyligen skrivit och tackat. 'När jag lämnade prestgården,' skref jag, 'förbyttes vemodet i drama; när jag fått nattrocken, erfor jag en känsla equivalent med dens, som går att utskifta byte.»

Så snart »gubben Aron» ätit upp alla skorpona i korgen — Andrea lade aldrig fram annat än skorpor, ty småbröd förslog icke för hans aptit — reste han sig upp, knäppte ihop rocken öfver magen, strök ett par gånger handen däröfver och sade med ett belåtet småleende:

»Den här kaffetåren gör godt i hela kroppen och sedermera i armarna!»

Emellertid hade pastor Strand, som ej deltog i de andres prat, tagit fram fiolen ur lådan som stod på pianot, och under det han enligt sin vana gick af och an öfver golfvvet, börjat spela, först sakta och afbrutet, mera som ett ackompagnemang till samtalet, så högre och lifligare, ända tills alla tystnade för att lyssna på de vackra, nästan alltid vemodiga melodier han framlockade. Det blef plötsligen en stilla, drömmande stämning i rummet, där aftonsolens strålar föllo in genom det öppna fönstret och fåglarna kvittrade i kapp med fiolens toner. Alla sutto tysta, försjunkna i tankar, under det att pastorn kvart efter kvart fortfor att gå af och an och, som han sade, »samtala med sin gamle vän.»

Då pastorn slutat kom Andrea in och förkunnade, att supén var färdig. Äfven ute i salen

hade Arnander i ett af hörnen ett litet särskildt bord, där han, så snart bordsbönen var läst, slog sig ned, band en serviett om halsen och grep sig an med ett fat sill och potatis. Men maten behagade honom icke i dag; sedan han en stund stirrat på potatisen och stuckit gaffeln i den, vände han sig till Andrea och sade trumpet:

»Om den här potatisen kan man säga, att den är hvarken kokt eller okokt.»

Andrea rodnade, men blef icke alls ond.

»Jaså,» sade hon fogligt, »ja, låt bli den då, så ska' jag ge pastorn ägg i stället.»

»Tack, min graciösa fröken,» svarade 'gubben Aron' och gnuggade förnöjd sina händer, »ja, om henne kan man då säga, att hon är en flicka som både risar och lisar. Hur är det, blir det inte snart någon . . . hm . . . någon liten fästman?»

»Nej, jag väntar på att pastorn skall fria,» svarade Andrea skrattande, i det hon tog bort potatisfatet.

»Jaja, jaja,» sade gubben och såg begrundande framför sig, »när jag tänker på Metusalem, så tycker jag, att jag inte ännu är alldeles utan förhoppningar, apparanser och utsikter.»

»Hvad ni skämmer bort den gamle landstrykaren,» hviskade doktorn, då Andrea efter att ha serverat gubben ägg och smörgås ändtligen kom och satte sig vid bordet; »kunde inte potatisen ha gått i honom?»

»Åhjo, det förstås, men det gjorde mig ondt om den stackars gubben; att äta är ju hans

största glädje, och när nu inte potatisen smakade honom, så . . . »

»Ni skämmer för resten bort alla människor,» sade doktorn, i det han faderligt klappade Andrea på handleden, »sitt nu en liten stund i lugn och tänk på att ni själf också behöfver äta.»

Andrea rodnade och smålog förläget, under det att doktorn tog ett fat och serverade henne. Men i detsamma kom Karin in, gick fram till bordet och hviskade någonting i hennes öra. Nu blef hon ändå rödare, steg häftigt upp och gick ut i köket.

»Se så där ja,» utbrast doktorn och satte skrattande ifrån sig fatet, »hvem är det nu, som inte är nöjd med att äta potatis?»

»Kommer inte pappa ned i afton?» frågade fru Aurell och vände sig mot Stella, som stod borta vid skänkdörren och sysslade med en bricka.

»Nej,» svarade Stella utan att vända sig om, »pappa vill ha maten uppbyren till sig.»

»Jag är så rädd att min man alldeles förstör sig med sitt arbete,» suckade fru Aurell, »om vi inte påminde honom om att äta, skulle han alldeles glömma det. Ibland få vi sätta brickan nästan midt på manuskriptet för att på så sätt locka honom att taga sig en bit.»

»Har kyrkoherden kommit långt på sitt arbete?» frågade doktorn.

»Ja, till hösten tror han att första häftet skall komma ut,» svarade fru Aurell allvarligt och vörd-

nadsfullt, »sedan skall det under tio års lopp komma tre häften om året.»

»Hvad är det för arbete?» frågade Gabrielle.

»Det är språkforskningar,» inföll doktorn hastigt, »kyrkoherden anser att alla språk härstamma från ebreiskan, han har upptäckt ett ord, från hvilket han deriverar alla andra, och detta skall han nu bevisa i trettio häften. Det blir en hel lifsgärning.»

Djupast inne i doktors ögon syntes en liten ironisk glimt, men han talade lika allvarligt och vördnadsfullt som fru Aurell själf.

Efter supén blef det å nyo en stunds musicerande, denna gång af doktorn, som slog sig ned vid pianot och sjöng det ena stycket efter det andra, allt efter som de föllo honom i minnet. Alla voro förtjusta och tackade honom ifrigt, icke minst 'gubben Aron', som förklarade, att doktorn sjöng »vackert, ömsint och välljudande, lika bra som någon klockare det kunde prestera.»

Då sången var slut, sade doktorn farväl och begaf sig hem till Ryfors, men Gabrielle, som trots sin likgiltighet för Ryforsarnes klander icke tyckte om att så där i skymningen komma hem i doktors sällskap, lät öfvertala sig att stanna till morgonen därpå. Men hur det var, kom hon icke af då heller; hon och 'gubben Aron' gästade tillsammans den lilla prestgården i flere dagar, under hvilka doktorn ett par gånger kom och hälsade på till aftonen. Gabrielle fann sig så väl här; flickorna passade upp henne, frun smekte och kelade med henne,

då hon såg ledsen ut, och den fridfulla, patriarkaliska stämning, som hvilade öfver hela prestgården, verkade lugnande på hennes oroliga sinne. Hon låg länge om morgnarna i ett tyst vindsrum, dit Stella eller Andrea vid niotiden kom insmygande med en kaffebricka. Sedan drömde hon bort förmiddagarna i granskogen, som låg strax bredvid prestgården; eftermiddagarne pratade hon med fru Aurell eller lät 'gubben Aron' med sina historier och sitt komiska uppträdande spela ett slags hofnarrs-roll, och nästan hvarje afton musicerades det i förmaket.

Den ende här, som ej visade henne vänlighet, var pastor Strand. Ibland öfverraskades hon af att han satt och betraktade henne med en underligt genomträngande blick, som oroade och retade henne. Så kunde han komma och sätta sig bredvid henne, knäppa ihop händerna i knäet, men ingenting säga, utan bara sucka sitt vanliga: ja . . . ja . . . jaha, jaha. En gång frågade han tvärt: »När kommer Wallner från staden?»

Gabrielle spratt till. Pastorns fråga — i sig själf lika naturlig och oskyldig som hans fråga hur Robert mådde — förargade henne på ett alldeles förnuftslöst sätt. Hvad angick det honom när Robert kom hem? Och hvarför skulle han se på henne med en min, som om han misstänkt henne för att ha gjort Robert något ondt? Hon kände sig mycket frestad att gifva ett undvikande svar, men så tillhviskade henne stoltheten, att hon ej skulle göra pastorn den äran att ljuga för hans skull.

»Antagligen är han redan hemma,» svarade hon högdraget, »han skulle ej bli borta mera än ett par dagar.»

Pastorn svarade ej. Han vände sig ifrån Gabrielle, stirrade framför sig och strök tankfullt sitt skägg.

»Och när kommer han hit och hämtar frun?» frågade han utan att se på Gabrielle.

Gabrielle skälfdde af förbittring. Hon märkte hur pastorn med sina frågor ryckte henne närmare inpå lifvet för att slutligen kunna träffa henne på den sårbara punkten. Hon svarade ej, utan reste sig häftigt upp för att lämna honom.

»Vänta, vänta,» sade pastorn, i det han tog Gabrielles hand och tvang henne att sitta ner igen, »jag vill bara säga frun ett par ord. Jag hade en gång en vän,» fortfor han och stirrade drömmande ned i golfvet, »vi älskade hvarandra innerligt och hade gifvit hvarandra ett löfte att bygga och bo tillsammans. Men småningom kom det något besynnerligt emellan oss, *han* som missunnar människorna deras lycka, som plågas af att se det som är godt och rent, sådde ogräs i våra hjärtan. Vi grepos båda af den fixa idén, att den andra var despotisk och egoistisk; vi hade svårare och svårare att ge efter, därför att den ena oupphörligt misstänkte den andra för att vilja ta' herraväldet. Så reste jag en dag efter en häftig tvist min väg i brusande vredesmod och föresatte mig att vi skulle skiljas. Ja, det gick

så, vi blefvo skilda, ty medan jag var borta, dog min vän. Se'n har jag aldrig haft en glad dag mera.»

»Och hvad . . . hvad . . . har jag härmed . . . hvad angår det mig?» hviskade Gabrielle osäkert, då pastorn tystnade och fortfarande satt och strök sitt skägg och stirrade i golfvet.

»Ja, jag vet inte,» svarade han frånvarande, »jag vet inte . . . jaja, jaja . . . det är underligt . . . Jag tänkte bara,» fortfor han och såg hastigt upp med en mera vaken blick, »att det icke finns något förhållande i lifvet, där vi icke behöfva lära oss att lägga band på vår egoism och egenvilja. Ack, vi äro så snara att tro oss vara den förörättade, den misshandlade. Och så tänkte jag, att den som har en så bitter erfarenhet som jag, han kan åtminstone dra' den nyttan däraf att han varnar andra — som ännu kunna räddas.»

Han steg upp, rätade på sig och harklade ett par gånger. Hans ögon, ännu fuktiga af tårar, fingo plötsligen ett barskt, sträft uttryck, liksom plågades han af att ha visat för mycket känsla, och utan att säga någonting mera lämnade han tvärt rummet.

Gabrielle kände sig mycket illa till mods efter detta samtal; pastorns ord och blick förföljde hennes fantasi på ett plågsamt, efterhängset sätt. Hvad skulle han säga om han finge veta, att hon icke ens omtalat för sin man att hon under hans frånvaro rest till Gärdshälla och att han troligen redan

ett par dagar varit hemma? Och hvad skulle han tänka om han visste hur hon skilts från honom, med en kylig blick, ett knapphändigt handslag, sådant man ger en främling. Hon ryste till, då hon erinrade sig pastor Strands historia . . . Händer det verkligen sådana där saker i lifvet? Dö människor verkligen så där hastigt — är det icke bara i romaner man hämnas på det sättet? . . .

Morgonen därpå förklarade Gabrielle, att hon måste resa, hon hade varit borta så länge och ville nu hem och se om sitt hushåll, tillade hon leende. Och lilla tant Aurell hade ingenting att invända häremot; hon visste att Robert var kommen till Ryfors, och innerst i sitt hjärta hade hon gått och ängslats öfver att Gabrielle, den söta, vackra människan, kunde »ha samvete» att så länge vara borta från sin »snälla, rara man.»

Gabrielle sade således farväl till familjens samtliga medlemmar, 'gubben Aron' inberäknad, som med sin vanliga, sirliga bugning tackade henne för »en angenäm, agreabel och behaglig sammanvaro,» och lämnade därefter prestgården, i sällskap med Stella och Andrea, hvilka rodde henne öfver till Ryfors.

Vid hemkomsten fick Gabrielle af sin tjänarinna höra, att Robert kommit från staden redan för fem dagar sedan. Ett styng af oro och samvetsqual flög igenom henne. Då hon i doktor Sandins sällskap begaf sig öfver till prestgården, hade hon icke ens brytt sig om att ge sina tjä-

nare besked om hvart hon gick; sedan hade hon blott med doktorn skickat ett bud, att de ej skulle vänta henne på några dagar — men icke ett ord, icke en rad hade hon bestått Robert. Hennes handlingssätt stod plötsligen för henne i dess rätta dager af egoism och likgiltighet; hon insåg att Robert hade skäl att bli sårad, då han vid sin hemkomst fann henne borta, utan att ens tjänarne kunde lemna honom upplysning om när hon ämnade komma hem.

Högmod och samvetskval kämpade inom henne, medan hon stod i salen och nervöst drog af sig handskarne och kastade dem på bordet. Hon visste, att Robert var i sitt rum; skulle hon nu genast uppsöka honom — skulle hon säga . . .

Hon behöfde emellertid icke grubbla öfver hur hon skulle göra, ty i detsamma öppnades dörren, och Robert kom ut i salen.

Gabrielle blef nästan rädd, så sträng och allvarlig såg han ut: Den vanligen milda, något sorgsna munnen liknade nu en hård, oböjlig linie, och den iskalla, föraktfulla blicken i hans ögon tvang henne att under ett otydligt frammumladt »goddag» slå ned sina.

»Goddag,» sade han utan att räcka henne sin hand, »hvar har du varit?»

Men vid denna korta, befallande fråga reste sig alla högmodets andar inom Gabrielle. Hon upplyfte hufvudet och mötte djärft hans blick.

»Det trodde jag Mari sagt dig,» svarade hon trotsigt. »Jag skickade bud till henne och

sade, att jag ej skulle komma hem på ett par dagar.»

»Mari sade, att doktor Sandin i onsdags var här för att säga, att du inte ämnade komma hem på några dagar,» fortfor Robert på samma korta sätt. »*Hvar* du var sade hon mig ej, och jag hade ej mod att fråga, jag var rädd att få höra ännu mera kränkande saker.»

»Robert! . . .» utbrast Gabrielle med flammande ögon.

»Tyst, Gabrielle,» afbröt Robert kallt och höjde sin ena hand, »ställ inte till några scener, gör inga förebråelser, du *måste* inse, att jag har skäl att känna mig bedröfvad öfver hvad som skett. Jag vill nu bara bedja dig om en sak. Du äger full rättighet att, hur ofta och hur länge du vill, vara borta från ett hem, som jag vet att du icke mera älskar, men när du reser, låt mig, *mig* personligen få veta om det. Jag vill inte ännu en gång utsättas för den förödmjukelsen att om min hustrus bortovaro bli underrättad af en tjänarinna eller,» — han gjorde ett kort uppehåll och tillade därefter med en sträf tonvikt, »af doktor Sandin. Och nu låta vi hela denna sak falla i glömska. Jag är öfvertygad om att du för framtiden skall uppfylla mina fordringar. De äro ej obilliga.»

Han gjorde en liten böjning på hufvudet och gick därefter sin väg så hastigt, som hade han varit rädd för ett fortsatt samtal.

Gabrielle stod orörlig kvar och såg efter honom. Detta trötta, föraktfulla uttryck fyllde henne med raseri och smärta. Om Robert öfverhopat henne med skymford, ja om han slagit henne, skulle hon känt sig mindre olycklig än hon nu gjorde. Det var i hela hans väsende någonting slocknadt, likgiltigt, som gjorde henne utom sig. Hon kände att alla anklagelser, alla förtviflade utbrott skulle halka af denna trötthet, som ryggade tillbaka för scener och sammandrabbningar liksom en nervsjuk för buller. Ägde hon då icke förmåga att skaka upp honom? Fanns det ingenting som kunde skrämma honom, väcka honom ur hans slöa resignation?

Nej . . . nej, det fanns ingenting . . . och det var just det, som gjorde deras äktenskap så obotligt olyckligt. Det var aldrig några sammandrabbningar, aldrig några våldsamma scener, knappast ens förebråelser eller stickord — det var bara *det*, att de bägge kände hur de dag för dag slappt gåfvo upp den ena fordringen efter den andra på förtroende och innerlighet i samlifvet . . .

Vid en liten vik strax norr om Ryfors ligger längs kusten en sträcka flygsand. Stället är mycket förrädiskt, och folket undviker helst att närma sig det. Ty det hvita, fina fältet, som synes så mjukt och fast, är tidtals alldeles undermineradt af vågorna, och vid den minsta yttre beröring sammanstörtar hela banken och öfversköljes af det frambrytande hafvet . . .

Gabrielle kom att tänka på denna hemska, ensliga vik, som vandrarens fot aldrig beträder, under det hon med en djup suck lämnade salen och gick in i sin sängkammare. Hon tyckte att sandfältet, som hafvet förrädiskt undergräfvit och som i hvarje ögonblick håller på att sammanstörta, var en bild af hennes och Roberts äktenskap.

XII.

Nuti landet, sydvest om Ryfors, ligga Käppinge järngrufvor. Hälften af dessa grufvor tillhör ett aktiebolag, som med malmen driver affärer i utlandet; andra hälften äges af Rendala och Sjåla järnbruk, hvilka från gruffälten hämta de materialier, som behövas på bruken.

Dessa gruffält, belägna i en härlig natur, med stora granskogar rundt omkring och utåt synkretsen blånande bergshöjder, voro sedan ett par år tillbaka härdar för missnöje och för de strejkartade rörelser, som vid denna tidpunkt genomströmmade norra delen af landet. Ehuru en af de rikaste och mest gifvande, ansågs Käppinge grufva som den mest svårarbetade i trakten. Det var en så kallad »igensättningsgrufva», d. v. s. arbetet där skedde nedifrån och uppåt, så att arbetaren, hängande på en stege, med sin borr hamrade på stentakets, ända tills detta var färdigt att sprängas. Och då sprängningen skett och malmen forslats upp ur djupet, igenfylldes tid efter annan den nedre delen

af grufvan, och på detta sätt banade sig arbetarne, månad efter månad, år efter år, en mödosam väg uppåt.

För detta arbete hade de dittills betalats med två kronor per meter, så att, om de voro flinka och uthålliga, förtjänade de i medeltal 40, 50 eller 60 kronor i månaden, allt efter som malmen var svårarbetad. Men familjerna voro i allmänhet stora; det var icke lätt att tillfredsställa alla små munnar, som i arbetarens hem ropade på mat, så mycket mera som lifsförnödenheterna här liksom annorstädes blifvit oskäligen dyra, därigenom att landthandlaren i Risela by, där folket köpte sina varor, tog cirka 20 procent mera än i städerna; något måste man ju också ha till kläder, fastän de yngre barnen af brist härpå ibland fingo ligga till sängs största delen af dagen.

I ett par år hade ett hemligt missnöje jäst bland folket; slutligen tog detta utbrott, arbetarne fordrade 25 öres höjning per meter, och då detta nekades, utbröt strejk.

Detta var signalen till allmän strejk; under tre månaders tid gingo Käppingearbetarne sysslösa, men då de intet vunno härmed, nedlade äfven folket vid Risela grufva arbetet för att hjälpa sina bröder. Så följde Nyberg och Rendala, därefter Klappebergs stora järnbruk, och snart var strejkrörelsen som en vådeld utbredd öfver hela trakten.

På Ryfors var sinnesstämningen mycket orolig, det låg något af krigsryktenas underligt gri-

pande ängslan i luften. »Nu äro Rendalarna med i strejken», »nu ha de lagt ned arbetet vid Nyberg,» så kommo underrättelserna dag för dag och upphetsade sinnena. Och allt emellanåt spriddes hemska nyheter, såsom att militären stod beordrad att rycka ut, att kapitalisterna sagt, att folket vid minsta tecken till orolighet skulle köras ihop i en klunga och skjutas ned o. s. v. Kväll efter kväll höllo arbetarne, anförda af Wester och Hult, möten i biblioteket; hvad som då sades fick ingen veta, ty mötet hölls för slutna dörrar, men folkets uppsyn och hållning och de revolutionära artiklarna i »Fanan» bådade intet godt.

Förvaltaren såg mörk och bister ut, där han gick omkring på sågverket, i sin vanliga nötta kavaj och hållande i handen en gammal knölpåk, som han begagnade till käpp. Han visste att här funnos farliga upprorselement, som behöfde blott den tändande gnistan för att explodera, och att denna gnista ej var långt borta. Men han visste också, att hvarken han eller Bernfelt skulle göra den minsta eftergift för folkets önskningsar. Arbetarne hade det bra här, voro väl lönade och icke öfverdrifvet ansträngda, och om det nu föll dem in att strejka, därför att Käppingarna ej behagade vara nöjda med samma lön som de öfriga grufarbetarne, så återstod det ingenting annat än att taga i med hårdhandskarne. Några medgifvanden kunde ej komma i fråga. Detta måste hvarje förståndig människa inse, det var bara romantiska svärmare, sådana som pastor Wallner, hvilka påstodo annat.

Men där hade brukspatronen för sitt påhitt att taga hit en »modern», kraftig prest! Var det då inte bättre med t. ex. gamle Norberg, som visserligen alltid narrade sina åhörare att sofva halfva gudstjänsten, men som åtminstone förstod, att det är en prestmans plikt att stå på patrons och inte på folkets sida, på lagens och inte på laglöshetens. Ja, till och med den siste presten, som höll på att göra arbetarne galna med sitt läseri, var att föredraga framför denne.

Emellertid bröt slutligen upprorsflamman ut äfven på Ryfors och gaf förvaltaren anledning till aktivt ingripande. På ett par ställen hade nämligen under natten uppslagits plakat af följande lydelse:

»Arbetare! Bröder! Hvarför dröjer ni? Gör som våra bröder på Nyberg och Rendala, Klappenberg och Risela! Vi har rätten på vår sida, vi ska' inte låta förskräcka oss af öfvermakten. Historien visar, att när massorna håller tillsamman, så vinner di seger. Arbetare, dröj inte! Bröderna på Käppinge väntar, att hvar man gör sin plikt!»

Det blef en ängslig, upprörd stämning på Ryfors denna morgon. Litet hvar kände sig beklämd liksom före ett oväders utbrott. Arbetarhustrurna gräto och jämrade sig för hvarandra. De utsikter till en förbättrad ställning en strejk skulle medföra åt Käppingarna gjorde intet intryck på deras sinnen; de sågo blott den närmaste framtiden, arbetslösheten, det ökade superiet, fattigdomen i hemmen, barnens hunger och liknande

elände, som strejker pläga föra med sig. *De* skulle komma att draga det kortaste strået; dem skulle strejkens alla följder utan förskoning drabba! Och hvad tjänade det till att strejka? Såg man inte alltid, att det ändå till sist blef »herrarna» som behöllo segern?»

Förvaltaren visste hvem det var som skrifvit plakatet; han kände igen Wester på uttrycket: »historien visar.» Som han emellertid ingenting kunde bevisa, ref han endast ned plakaten, samlade arbetarne och höll för dem ett dundrande varningstal, under hvilket han allt emellanåt spände en genomträngande blick i Wester. Men den lille mannen stod där lugn, med handen instucken under sitt förskinn, och blinkade icke. Hans små hvassa ögon besvarade förvaltarens blick med ett uttryck, liksom hade han velat säga: »jaha, prata du, min gubbe lilla, vi vet hvad vi gör, för vi har studerat historien och sett, att, när folket bara håller ihop, så är det ändå di som har öfvermakten. Visserligen tror jag inte att vi ska' komma därefter att, som jag helst önskade, få hänga upp dig nere i brädgården, men om turen är god, så ska' vi kanske få förnöjelsen att kasta en sten i skallen på dig eller ge dig en spark till tack för alla de gånger du har behandlat oss som osjälige kreatur.»

Dagen därpå var det ännu större uppståndelse på Ryfors, ännu lifligare rådplägningar mellan förvaltaren och inspektoren, ännu flere suckar och jämrande spådomar hos fru Stork och ännu flere gråtande arbetarhustrur, ty då kom med morgon-

posten underrättelse, att strejk utbrutit vid Sjåla järnbruk, som låg endast en mil därifrån. Ryktet visste berätta, att arbetarne där så väl förberedt sig på denna strejk, att de skulle kunna hålla sina förmän stängna i flere veckor. Men ett annat rykte visste också berätta, att förmännen icke ämnade upptaga någon strid, utan att alla verkstäder redan vore stängda och hela arbetarepersonalen afskedad. —

»Gabrielle,» sade Robert en förmiddag till sin hustru, »vill du följa med mig upp till Käppinge? Jag har lofvat arbetarne att komma dit i dag, och det skulle kanske intressera dig att se hur de ha det. Jag tror, att det skall komma dig att ändra din åsikt om strejken.»

Gabrielle såg förvånad ut. Det var icke ofta Robert nu mera gjorde henne sådana förslag.

»Ja, nog kan jag följa med,» svarade hon tveksamt, »men . . .»

»Ja, är det så att du inte vill,» afbröt Robert kort, »så låta vi saken förfalla . . .»

»Jo, visst vill jag. Reser du nu genast?»

»Om en halftimme. Jag har beställt vagnen till klockan ett, och nu är hon half.»

Gabrielle steg upp, lade undan det arbete, hvarmed hon var sysselsatt, och gick för att göra sig i ordning.

På slaget ett stod den beställda droskan utanför pastorsbostället, och Robert och Gabrielle begåfvo sig af på den två mil långa färden till Käppinge grufvor.

Vägen gick fram genom ett landskap af äkta norrlandsnatur med stora, ensliga skogar, där de kunde åka långa stycken utan att träffa en levande varelse. Några herregårdar förekommo icke alls, endast här och där bondgårdar eller i backslutningarna vid skogsbrynet små stugor, hvilkas invånare kommo ut på förstugubron och hälsade på de resande. Ett par gånger foro de förbi ett fall eller en fors, på hvars hvitfradgande blåa vatten de gula stockarna ilade nedåt.

Käppinge gruffält var på alla sidor omgifvet af höga furor, men själfva stället liknade en nedhuggen skog. Redan på afstånd såg man lafven, det lilla tornet öfver gruföppningen, dit malmen hissas upp för att sedan transporteras vidare, resa sig som en väderkvarn utan vingar. Då man på en obanad, stenig väg närmade sig gruffältet, visade sig äfven en mängd andra byggnader; det var arbetarnes bostäder, simpla baracker, hvilka lågo kringströdda här och där på fältet.

Det hvilade en sömnig stillhet öfver trakten. Icke en vindfläkt rörde sig i höstkvällen, och solen, som redan lutade mot vester, kastade ett på samma gång dämpadt och intensivt sken mellan trädens stammar. Grufvan hvilade, icke en arbetare synes till, endast uppifrån lafven, dit några barn äntrat upp för att leka, hördes rop och skratt.

Då vagnen stannade, samlades genast omkring den en hop barnungar — ty barn krälade öfverallt här — och betraktade nyfiket de resande.

Robert och Gabrielle stego ur, gåfvo kusken besked att vända och stanna ett stycke därifrån och gingo sedan, följda af den lilla barnskaran, på hvilken Robert vänligt hälsade, till en af barackerna eller »kasernerna», som folket kallade dem, och knackade på.

»Stig in,» svarade en stämma inifrån.

Robert öppnade dörren och hörsammade uppmaningen.

Där inne sutto, sysslolösa som på söndagen, far själf, en medelålders man, enögd och krutsprängd efter ett vådaskott i grufvan, och ett stycke ifrån honom på en låg stol en sexton års kraftig yngling. Endast mor var i verksamhet; hon stod vid spisen och skurade pannorna. För öfrigt funnos här inne fem barn af olika åldrar. En liten parfvel med stort hufvud och onaturligt förståndig blick låg i vaggan med en trasig rock öfver sig.

Robert och Gabrielle gingo omkring och togo familjens vuxna medlemmar i hand, och dessa svarade med en nick och ett »tack». Men ingen bad de främmande sitta ned eller gjorde ens en min af att bereda plats åt dem. Till och med ynglingen blef orubbligt sittande i samma ställning, framåtböjd, med armarna stödda mot knäna.

»Nå,» sade Robert med ett vänligt småleende, »hur har ni det? Håller ni modet uppe ännu?»

»Ja, det får en väl lof te å göra,» svarade mannen och drog långsamt sin mun till ett melankoliskt leende, »d'ä' väl de' bästa en kan göra, som jag kan se.»

»Ja, inte blir de' nå't bättre om en går och hänger läpp, inte,» sade ynglingen och lyfte på ögonen utan att ändra ställning.

»Men tror ni er om att kunna hålla ut längre?» frågade Robert.

»Ja, 'vars!» svarade ynglingen trotsigt och rätade på sig, »den socialiska rörelsen hjälper oss. Och så,» tillade han med en hemlighetsfull min, »säges det att vi ska' få hjälp från Amerika och England. Så nog kommer de' att gå, alltid.»

»Ni tänker således inte ge med er?» fortfor Robert.

»Nej,» svarade far och son med en mun, »det tänka vi inte. Om 'herrarna' inte ge oss hvad vi vill ha, så blir det strejk öfver hela landet.»

Det blef några sekunders tystnad; Robert såg sig omkring i rummet, där de små stodo eller sutto och stirrade på pastorn och hans fru, hvilken de aldrig förr sett och hvilkens försök att komma i samspråk med dem just icke hade någon framgång.

»Nå, hvad säger mor då?» fortfor Robert, i det han flyttade ett par af barnen åt sidan och slog sig ned i pinnsoffan, »hon är väl svår, kan jag tro?» tillade han med en skälmaktig blick på hustrun.

»Ja, ho' grymtar värre, kan en veta,» svarade mannen och upptog genast Roberts skämtsamma ton, »ho' träter och bråkar för de' här, som kvinnfolk nu alltid gör. Annars är hon 'då, förstås, en snäll och godsint kvinna, om jag ska' säga't.»

Hustrun skrattade. »Åh, jestaligen,» sade hon och gjorde en komisk grimas. »Ja, de' ä' inte så godt, ska' en tro, te å se hela den här skaran som ska' mättas, å inte veta hvar man ska' ta'et ifrån. De' ha allt vari' litet konstigt ibland, må tro!»

»Ja, ett elände ä' de',» inföll mannen med förändrad ton, »vore jag inte karl, skulle jag vara frestad te å gråta åt'et.»

»Men, kära vänner,» fortfor Robert, »hade ni det verkligen så svårt förut? Käppingearbetarne äro ju lika bra eller kanske snarare lika illa lönade som de andra grufarbetarne, och strejk är en allvarsam sak. Vinner ni inte nu, så får ni det dubbelt svårt efteråt.»

»Ja, pastorn kan ju själf se hur vi har'et,» svarade hustrun, och ett hvasst, bittert uttryck glimtade till i hennes kloka ögon, »i ett rum, tocket som de' här, ska' vi ligga tio personer . . .»

»Elfva,» rättade mannen, »när Johan ä' hemma.»

»Ja, men nu ä' Johan inte hemma, och nu ä' vi bara tio, men de' räcker ändå te, ska' jag säga . . .»

»Men hur ligger ni då?» frågade Gabrielle tvekande.

»Ja, de' må en väl fråga! Ett par i sängen och ett par i soffan, och så ungarna på golfvet. Men en kan förstå, hur här ska' vara om vintern, när snön ligger rakt på dörren, så att en får ha kastskofveln bredvid för att komma ut. Om en

åtminstone hade en förstugukvist aldrig så liten, men inte de' en gång!»

»Ja, när en kommer hem om nätterna efter skiftet,» inföll ynglingen och såg upp med sina kloka, spejande ögon, hvilka hade alldeles samma uttryck som moderns, »så vet en ibland inte hva' en ska' ta' sig te med sina snögiga fötter och barna, som ligger nere ve' dörren. D'ä' väl inte underligt, om di inte kan vara så friska, inte!»

Mannen suckade. Han tycktes vara den af familjen, som hade största anlaget för resignation.

»Och ändå ä' vi hederliga arbetare, som sträfvar för vårt uppehälle,» inföll hustrun med ett skarpt, bittert tonfall, »inte tiggare som går omkring och lättjas och ligger annat folk te last. Men nog ser de' ut i vårt hem, som om vi vore de'!»

Robert kunde ingenting svara. Hans hjärta sammanpressades af harm och sorg, medan han hörde på hustruns klagan och därunder såg sig omkring i rummet. Hvilken vantrefnad öfverallt! På väggarna sutto tapeter, men dessa voro nu till hälften bortslitna, här och där lågo klädtrasor kringkastade, på spiselhällen stodo odiskade fat och tallrikar, och under den söndriga rocken, som låg öfver vaggan, stack upp ett litet gråblekt ansikte med rinnande näsa och otorkade mungipor. Men hur var det också möjligt att hålla något slags ordning i ett rum, där tio personer skulle vistas dag och natt, kläda af och på sig, tvätta sig, sofva, äta? Och ändå var detta, såsom hustrun

sade, hederliga, fria arbetare, hvilka gåfvo sin ungdom, sin styrka, sina bästa krafter åt landets industri — men hvilka tvungos att lefva likt tiggare.

Robert insåg att han borde säga någonting, att hans presterliga ämbete ålade honom att yttra några uppmuntrande, varnande och tröstande ord, men det var honom omöjligt. Allt hvad han tänkte säga om tålmod och underkastelse föreföll honom inför denna obevekliga verklighet så platt, att han blygdes därför. Hela hans inre var tomt på allt, utom på en enda känsla: ett lidelsefullt deltagande för lidande bröder, och en enda tanke: »ja, mina vänner, ni har rätt, ni är skamligt behandlade, edra förhållna löner ha kommit för Herren Zebaoths öron; res er, *han* skall vara på er sida!» Men denna tanke måste nedtystas, den fick icke ens i hans inre uttalas i tydliga ord; icke kunde han, presten, framkasta dylika upprorstankar inför en strejkande arbetarefamilj? Var det icke tvärtom hans plikt att säga: »knota ej, böj er, böj er för den mänskliga ordningen, Gud skall ändå hjälpa er, när edert lidandes mått är rågadt.»

Men dessa ord ville ej komma öfver hans läppar.

Med en suck reste han sig upp ur soffan. »Mina vänner,» sade han, och ett matt, resigneradt uttryck lade sig öfver hans vanligen sjäfulla anletsdrag, »har ni bedt om Guds välsignelse, har ni bedt, att han skall leda och upplysa er under nuvarande svåra förhållanden?»

Ingen svarade. Alla sågo bort eller ned med ett förläget uttryck.

»Ja, de' har en väl gjort,» sade slutligen hustrun tvärt, »utan de' lär väl ingenting gå, tänker ja'.»

»Nåväl, så låt oss då ännu en gång göra det tillsammans,» svarade Robert, i det han föll på knä framför soffan och sammanknäppte händerna.

Därefter började han bedja, först entonigt och trögt, liksom hade hans egen känsla ej förmått följa de ord han uttalade, så innerligare och varmare, ända tills hans vanliga hänförelse kom in i bönen. Och medan han bad, bad med glödande vältalighet, att Gud måtte åtaga sig arbetarnes sak, kände han själf hur småningom de bittra, upproriska tankarne veko; och då han slutligen reste sig upp, hade han fått en fast förvisning om att han nu kunde lämna hela denna invecklade sak, som under sista tiden så marterat hans upprörda sinne och många gånger fört honom till tviflets och förtviflans brant, i Guds händer, att nu måste *han* föra allt till en god utgång...

Robert tog nu afsked, Gabrielle talade litet med barnen och gaf dem en krona, hvarför såväl hustrun som mannen kommo och sträckte fram sin hand och tackade för en så »stor slant.» Därefter lämnade de stugan och begåfvo sig till en annan familj.

Öfverallt blefvo de emottagna på samma sätt; ingen gjorde affär af dem, ingen bjöd dem ens

sitta ned, men alla tycktes glada och tacksamma för att de kommit.

»Ja, på dessa femton år, som ja' nu bott här, har de' inte varit något bättre fruntimmer inom våra dörrar,» sade en af arbetarne, en medelålders karl med ett godt, tänkande ansikte, »å d'ä' vänligt af frun, — för ja' kan väl tänka att ho' ä' pastorns fru, förstås? — att ho' vill göra sig så nedrig och komma å titta te oss lite.»

Gabrielle visste icke hvad hon skulle svara. Arbetarens vänliga ord kommo henne att blygas öfver att hon började finna dessa besök i stuga efter stuga, där ungefär samma saker upprepades, tämligen tråkiga.

»Ja,» fortfor arbetaren, hvilken i motsats till de andra genast stigit upp och satt fram en stol åt Gabrielle, »herrskalet får förlåta min dumdristighet, men jag säger som jag tänker jag, att om de fina herrskapena kom med lite' mera vänlighet emot oss, så vore arbetaren den snällaste och tacksammaste människa en kan tänka sig.»

»Ni har rätt, min vän,» svarade Robert och lade sin hand på mannens axel,» om vi blott komma emot hvarandra som människa mot människa, om hela den klyfta, som klasskillnaden gräft emellan oss, fylldes — och det kan den göra, om vi blott låta kärleken råda i våra hjärtan — hur annorlunda skulle då ej allt bli! Ibland kan jag föreställa mig hur det skulle vara, om alla jordiska tillfälligheter, som börd och rikedom,

plötsligen fölle bort och man stode där ansikte mot ansikte som bröder inför Gud! . . . »

»Å så ä' de' en sak till,» sade arbetaren, som tyckte om att själf få tala och inte låtit störa sig i sin tankegång af Roberts högstämda ord, »ja, pastorn får förlåta att jag säger't, men jag tror att arbetaren ä' *sannare* än det bättre folket, å tacksam ä' han, han glömmer aldrig den som gjort honom något godt. De' behöfs så lite' te å göra arbetaren te sin vän, men se, det lilla, de' vill nu inte 'herrarna' göra. Å en kan väl inte tycka att d'ä' för mycke', att en vill ha några öre till om dagen, då en ser hur vi har'et.»

»Men om nu inte 'herrarna' ge med sig, om ni icke får er lön ökad, hvad tänker ni då göra?»

»Vi tänker fortsätta å strejka tills det går,» svarade mannen, och hans vänliga ansikte fick plötsligen ett sträft, hårdt uttryck, »vi *kan* inte lefva som vi nu har'et, d'ä' inte svårt te å begripa. Nej, så gladelig jag än skulle bli, om jag fick sätta borren i malmen å slå te', men får vi inte som vi vill, så måste vi fortsätta strejken. Å, de' ska' nog gå. Vi får hjälp ända från Tyskland, har jag hört. — »

Det led mot aftonen, då Robert och Gabrielle lämnade Käppinge gruffält för att fara hem. Solen hade redan gått ned, rymden började skymma, och de stora skogarne, i hvilkas ensamhet och tystnad hvarje ljud dog bort, mörknade hastigt i höstkvällen.

»En dylik nöd är upprörande att se,» sade Robert mera för sig själf, sedan de en stund åkt under tystnad, »man talar om hur eländigt grufarbetarne i England och Belgien ha det, men då man får reda på hur det är stäldt för Käppingearbetaren, frestas man att tro, att här hemma icke är mycket bättre.»

»Nej, det var förskräckligt,» svarade Gabrielle, på hvilken arbetarnes usla bostäder gjort ett plågsammare intryck än hon själf ville erkänna, »jag har aldrig sett något så eländigt. Arbetarne på Ryfors ha det ju furstligt, jämfördt med dessa.»

Robert smålog. »Du kanske ändrar tanke om strejker efter det här,» sade han, »du kanske inte längre finner dem så oberättigade och omoraliska, som du fann dem under vårt samtal i går kväll?»

Gabrielles ansikte skiftade plötsligen uttryck. Det deltagande, som väckts inom henne genom åsynen af arbetarnes nöd, skingrades ögonblickligen vid Roberts ord, och med den lätthet, hvarmed vi från en tillfällig känsloutflykt halka in på de uppnötta, af våra förfäder trampade spåren, återvände hon genast till sina gamla argument.

»Nej, jag ändrar inte min åsikt om strejker,» utbrast hon häftigt, »det är någonting olagligt och samhällsupplösande i dem, och arbetaren må ha hur rätt som helst i sina fordringar, så skall han ändå aldrig vinna någonting, då han söker få dem uppfyllda på orätt sätt. En människa som svälter tycks väl ha rättighet att taga ett bröd för att rädda sitt lif, men gör hon det, så blir hon en

tjuf. På samma sätt är det med strejker: de äro olagliga och således *inte* rätta. För öfrigt tror jag, att nöden i allmänhet beror på oförnöjsamhet och lättja. Se till exempel på Sten Larsson, han har ju inte mer han än andra arbetare, och ändå har han kunnat bygga sig en stuga, och han skulle visst inte strejkat, om inte kamraterna tvingat honom därtill.»

»Men Sten Larsson är i sin genre ett geni, sådana som finns ett på tusen,» svarade Robert otåligt, »och nog begär man i allmänhet mycket af arbetaren, men inte kan du väl begära, att alle-samma skola vara genier?»

Gabrielle ryckte på axlarna. Det var omöjligt att resonera med Robert, då han kom in på arbetarefrågan.

»Jag förstår inte,» fortfor Robert med denna dämpade ton, som vittnar om ett kväfdt inre uppror, »att det skall vara så svårt att få ögonen öppnade för sanningen. Att personer utan hufvud och hjärta äro likgiltiga för sina likars nöd, om blott de själfva ha nog, och äfven att arbetsgifvaren är hård, ty det beror af det enskilda intresset, det förstår jag, men att det finns så många människor med både hufvud och hjärta, goda, förträffliga människor, som visst inte skulle vilja göra en mask förnär, men som ändå äro alldeles blinda för arbetarnes nöd, det öfvergår mitt förstånd! Vi kunna med våra sinnens vittnesbörd iakttaga hurudan arbetarens ställning är, hur han får släpa och tråla, hur han dagligen riskerar lif och lem

där nere i grufvan, hur landthandlarne preja honom, hur, om han dör, hustru och barn äro bragta till tiggarslafven; vi se allt det där, vi jämra oss där-öfver, gråta kanske till och med, då vi få se ett enögdt, krutsprängdt ansikte, som den stackars karlens där inne i stugan; men så snart arbetaren själf börjar tycka, att han har det svårt, och vill göra något för att bättra sin ställning, då bli vi misslynta, tala om att kroppsarbetaren för ett hälsosamt lif, hålla föredrag om laglöshet o. s. v. Det är bara *vi* som få tycka att arbetarens lif är tungt och fråssa på deltagande stämningar, *själf* får han inte tycka det, och tycker han det, så bör han vara förståndig och underkasta sig.»

Robert hade, under det han talade, mer och mer hetsat upp sig själf, så att, då han slutade, darrade hans röst af sinnesrörelse. Gabrielle vände bort hufvudet utan att svara; det var i hennes blod någonting, som Roberts sätt och ord bragte i uppror, någonting som gjorde hennes hjärta hårdt och kom henne att nästan känna ovilja mot de arbetare, hvilka nyss ingifvit henne ett så häftigt deltagande. »Det är en mani hos honom, liksom hos alla som vurma för folket,» tänkte hon kallt, »det är sannt att det finns undantag, som Kåpingearbetarne till exempel, men i allmänhet föra kroppsarbetarne ett angenämt lif, äta godt och öfveranstränga sig inte, så att man behöfver san- nerligen inte beklaga dem. Jag är öfvertygad om att de inte äro hälften så öfveransträngda som Robert själf.»

De återupptogo ej samtalet, utan fortsatte färden under tystnad, endast då och då utbytande några intetsägande ord.

Det mörknade nu mer och mer, så att vid framkomsten till Ryfors kunde de knappast se vägen framför sig.

Då de nalkades arbetarebiblioteket, såg Robert att ljus brann där inne. Han erinrade sig nu, att arbetarne hade ett möte där i afton, och han greps af en impulsiv, obetvinglig önskan att få vara med därom. Med en häftig rörelse reste han sig upp och stannade kusken.

»Jag kommer strax efter,» sade han åt Gabrielle, i det han hoppade af, stängde dörren och gaf kusken tecken att köra, »farväl på några ögonblick.»

Därefter skyndade han uppför backen, som ledde till biblioteket.

Men dörren därtill var stängd. Han stod ett par sekunder tveksam; hvad skulle han egentligen göra där? På sista tiden hade han, så vidt möjligt var, undvikit att ge sig i samtal med arbetarne, han trodde sig ej, på sin oklara ståndpunkt, kunna göra dem någon nytta, och han visste att förvaltaren och inspektoren misstänksamt spionerade på honom. Men hans sympati för de lägre klasserna, hans känsla af solidaritet med dessa arbetare, för hvilkas höjande i både andligt och kroppsligt afseende han dittills kämpat, blefvo honom öfvermäktiga. Trots medvetandet af att han nu toge ett

farligt steg, kunde han ej motstå sin längtan att i detta ögonblick stå vid arbetarnes sida.

Han fick emellertid bulta ett par gånger, innan dörren slutligen öppnades af stabbläggjar Karlsson, en medelstor, högaxlad karl, med kindskägg och ett par klipska, ljusgrå ögon. Han gjorde tjänst som portvakt och frågade genast barskt: »Hvem där?»

Robert sade hvem han var; Karlsson, som i mörkret icke känt igen pastorn, hälsade nu vänligt, och på Roberts fråga om han finge komma in på mötet svarade han, att han skulle höra sig för, och stängde därefter dörren.

Det dröjde en god stund innan den öppnades. Robert hörde ifriga, högljudda röster, som tycktes vara af olika meningar, huruvida han finge komma in eller ej.

Slutligen visade sig å nyo Karlssons ansikte.

»Var så god och stig in,» sade han och höll dörren halföppen för pastorn.

Då Robert kom in i salen, var där alldeles tyst, och hundratals par ögon vände sig emot honom med ett nyfiket, misstänksamt eller väntansfullt uttryck. De flesta af här församlade arbetare voro Ryforsare, som han kände åtminstone till utseendet, men hans skarpa öga, som hade talarens förmåga att blixtnabbt öfverskåda en församling, såg också flere obekanta ansikten, hvilket tydde på att äfven arbetare från andra håll infunnit sig på detta möte.

Den allmänna tystnaden afbröts nu genom att en för Robert främmande arbetare reste sig upp och ropade:

»Ordförande!»

»Var så god,» svarade ordföranden, Bengt Wester, som stod på katedern högst uppe i salen. I ena handen höll han en käpp, som han begagnade till ordförandeklubba, men dessemellan roade sig med att svänga af och an mellan fingrarna.

»Jag ska' bara be te å få yrka på,» började den som hade ordet, en lång arbetare med mörka ögon, som han fientligt spände i Robert, »att den nu inkomna personen ä' så god och omförmäler sitt förhållande med afseende på arbetarnas sak.»

Därefter satte han sig med en tvär, kraftig rörelse och gaf Robert ännu en misstänksam blick.

Ett plötsligt sorl från flere delar af rummet besvarade dessa ord. Arbetarne, som sutto på bänkrader, ställda tvärs öfver salen, blefvo oroliga, flyttade sig på sina platser, vände sig om och började hviska med hvarandra.

»Tyst!» utropade ordföranden och slog käppen mot kanten af katedern, »hvem var det som ville yttra sig? Jaså... Stark... var så god... Stark har ordet.»

Ordföranden pekade med sin käpp på den tilltalade, och denne, en fet, rödblommig smed, hvars kloka ögon vittnade om att han »satt inne» med en mängd förståndiga tankar, men som stammade och hade mycket svårt att finna rätta ut-

tryck för hvad han ville säga, reste sig långsamt upp.

»Jag ska' bara be å få säga några ord,» började han, i det han oafbrutet rörde sina händer, liksom hade han försökt att med dem få tag i de ord, som ej ville infinna sig lika fort som hans tankar, »jag ska' inte bli lång, utan bara be att få säga några ord och inte trötta församlingen med några långa . . . långa . . . ja . . . utan bara få opplysa herrarna om en sak . . . Jag tänker nämligen som så . . . och jag tror att vi allesamman . . . ja, att vi allesammans ä' om sams . . . för de' har vi nu sett och erfarit med vår egen erfarenhet . . . å jag tänker att vi lite' hvar kan viltna om att pastorn vill oss arbetare väl . . . Jag tänker att den här salen, där vi stå, kan vara liksom . . . ä' så till sägandes . . . ja . . . talar för hans hjärtelag mot oss, likså godt som . . . ja . . . ja . . . att han vill oss väl och ä' arbetarevänlig, å att de' inte finns nå't skäl att tvifla på hanses sinnelag . . . å . . . ja . . .»

Härmed satte han sig ned och torkade svetten ur pannan. Det hade varit ansträngande för honom att hålla detta långa tal, men hans hjärta var så fylldt af kärlek och tacksamhet mot Robert, som flere gånger hjälpt honom och hans familj, att han ej kunde tuga.

Den främmande arbetaren ropade genast »ordförande» och reste sig upp.

»Så säger di alla,» sade han med samma fientliga uttryck, »'arbetarevänliga', de' ä' di nog alla i orden, men när de' gäller, så . . . Jag yrkar på att

pastorn själf yttrar sig och inte låter andra prata för sig . . . »

Ett sorl af missnöje besvarade dessa ord, men tystades genast af att Robert med hög röst ropade »ordförande.»

» *Var* så god! » svarade denne med stark tonvikt på första ordet och en kort bugning för Robert.

Denne stod några sekunder tyst, med ögonen nedslagna. Han var fullt medveten om sin ytterst svåra och ömtåliga ställning. Hans djupaste, sannaste sympatier drogo honom till arbetarna, det revolutionära i hans natur, som kommit honom att, ända sedan gossåren, alltid stå på den förtrycktes sida och som mer och mer utvecklats under hans vistelse på Ryfors, där det dagliga umgänget med de lägre klasserna nött bort alla aristokratiska tendenser ur hans smak och böjelser, allt detta sjöd nu upp med en styrka, som nästan kom honom att svindla. Men å andra sidan insåg han klart, att dessa sympatier måste till en viss grad nedtystas; han förstod, att en prest, som förkunnar uppror och laglöshet för sina församlingsbor, är en anomali, som icke kan existera. Mistade han i detta ögonblick sansen, läte han hänföra sig af stundens stämning, då . . . ja då skulle han icke längre kunna fortsätta att vara en kyrkans tjänare . . .

Denna själsstrid, hvars invecklade orsaker Robert icke ens hann att omsätta i ord, endast känna på ett häftigt, instinktligt sätt, varade blott ett par

sekunder, men den skakade honom så, att han själf kände hur blek han var, då han slutligen såg upp och blickade omkring bland arbetarne.

»Mina bröder,» sade han med ett leende, hvars vemodiga innerlighet stod i skarp kontrast till det mörka, lidelsefulla uttrycket i hans ögon, »jag har ej många ord att säga er, om än en frestande stämman hvissar i mitt öra, att vi kunde ha mycket att tala med hvarandra om. Men därtill är stunden icke lämplig. Min gamle vän smeden Stark har redan fört min talan, bättre än jag själf kan göra. Handlingar säga mera än ord. Det rum där vi nu befinna oss, hela mitt föregående lif här uppe, mina sträfvanden att skaffa er rätt, äro de icke vittnesbörd nog, att jag vill er väl, att jag alltid som hittills skall stå på arbetarnes sida? Behöfver jag säga mera?»

Han såg sig omkring i salen, där en plötslig rörelse vittnade om det lifliga intryck hans tal gjort. Hans vackra, uttrycksfulla stämman, som smidigt böjde sig efter de tankar och känslor han ville frambära, hans fina ansikte med den själfulla blicken och det vinnande leendet elektriserade arbetarne, hvilka sutto andlöst lyssnande till hvarje hans ord. Endast den arbetare, som först uppträdt emot honom, bibehöll sitt misstänksamma uttryck, och så snart Robert tystnat, reste denne sig genast upp och sade kort:

»Jag begär proposition.»

»Proposition,» svarade ett par röster nerifrån salen.

Ordföranden slog med käppen mot katedern och ropade med dundrande stämma:

»Bifaller mötet att pastor Wallner är med om våra förhandlingar?»

»Ja!» dånade det genom salen så enhälligt, att, om än någon velat opponera sig däremot, hade hans röst kväfts af det allmänna bifallsropet.

Robert tackade arbetarne med några korta ord och satte sig därefter på en bänk, där man med påfallande ifver beredde plats åt honom.

Han kände sig illa till mods och önskade, att han aldrig kommit dit in. Detta ljudeliga, enhälliga bifallsrop plågade honom. Hade han varit sann och öppen mot dessa arbetare, som tycktes så fast lita på honom? Skulle han kunna hålla sitt löfte? Om bågen spändes så hårdt, att han måste uttala sig för eller mot en öppen strejk, skulle han då kunna infria sitt löfte att stå på arbetarnes sida? Han visste att han ej skulle kunna det, och detta medvetande plågade hans ärliga natur och kom honom att betrakta sig själf som en bedragare, en opålitlig vän.

De förhandlingar, som genom Roberts inträde blifvit afbrutna, upptogos nu på nytt. Frågan gällde naturligtvis Käppingestrejken och Ryforsarbetarnes deltagande däri. Denna strejk hade nu nått en sådan utbredning, att de flesta grufvor, sågverk och järnbruk nedlagt eller hotade att nedlägga arbetet för att hjälpa Käppingarne i deras trångmål. Det var icke numera en egoistisk kamp för den egna brödbiten, det var en strid för olyck-

liga bröder, och denna ideella sida af strejken gaf den en underlig, betvingande kraft, som uppeldade till och med de nyktraste sinnen. Hvad Ryforsarne själfva beträffar, hade de ej skäl att klaga öfver sina löneförhållanden, men den starka solidaritetskänsla, som utmärker den arbetande klassen, dref en stor del af dem in i strejkrörelsen. Emellertid funnos där också många återhållande element: arbetare som tyckte att de hade det bra och ej ville offra sitt lugn för andra, och detta gjorde, att debatten blef både långvarig och het.

Robert deltog ej däri; han satt hela tiden tyst och orörlig, med händerna stödda mot sin käpp, och lyssnade uppmärksamt på hvad som sades omkring honom.

En af de förnämste talarne var John Hult, som flere gånger höll långa föredrag, glödande af hat mot kapitalister och arbetsgifvare. Allt sedan Käppingestrejken bröt ut, hade han möte efter möte uppmanat sina kamrater att icke fegt hålla sig undan, utan komma med i striden för kämpande bröder. Men flere af Ryforsarne voro, som sagdt, tveksamma; den feghet, som så lätt följer med äfven ett blott relativt välstånd, höll dem tillbaka.

»Ordförande!» ropade, då Hult tystnade, en liten, gråhårig arbetare med förskinn och ett slät-rakadt, vänligt ansikte.

»Var så god! Stål har ordet.»

Stål reste sig upp och ref sig i hufvudet.

»Ja, jag ä' nu inte någon pedagog, så inte kan jag uttrycka mig på någon lärd svenska, men

nog ska' jag be att få modificera lite' hvad den förra talaren sade. Det tycks mig nu inte vara riktigt skäligt, att, om en arbetare har det bra och ä' nöjd med sin herre, det tycks nu, säger jag, inte vara riktigt klokt att han strejkar, därför att en annan arbetare inte ä' nöjd. Jag kallar det *lömskt*, jag, och det ger inte herrarne goda tankar om oss, arbetare. För min part skulle jag dessutom vilja tillägga, att lite' förnöjsamhet inte skulle vara oskälig, både här och där. Jag vill ingalunda straffa Käppingarne för deras strejk, men jag skulle vilja förehålla dem den här lilla versstumpen, som jag läste i en tidning härom dagen:

Därför bör den klokast skattas,
Som den gyllne regeln minns,
Att värdera hvad som finns
Och ej endast det som fattas.»

Härmed ref han sig ännu en gång i hufvudet, såg sig omkring i salen med ett slugt leende och satte sig ned.

»Ordförande!» ropade John Hult och reste sig, blek af vrede.

»Ja, d'ä' fint, ska' jag säga,» skrek han, under det hans grå, djupt liggande ögon sköto hvassa blixtar mot Stål, som tycktes taga hans vrede mycket lugnt. »Där sitter det där gamla vraket, som har sina 2 och 50 om dagen, och hustrun död och jordad, och en flicka gift i Östersund, och en flicka piga i Stockholm och alla di andra ungarne döda; där sitter han och skäller ner den stackars Käppingen, med hanses sex, sju barn och lefvande

hustru, å usla håla te bostad. D'ä' ackurat som när gamla syndare, som inte mera gitta synda, bli gudliga på gamla dagar och straffa alla unga, som våga titta åt en kjol. Men sådant beteende kallar *jag* lömskt, jag!»

Han knyckte ett par gånger eftertryckligt på hufvudet och gaf Stål ännu ett ilsket ögonkast.

»Ordförande!» sade den gamle smeden med ett obeskrifligt öfverlägset och förnämt tonfall. Men han blef genast öfverröstad af Hult, som började på samma sätt igen, utan att låta hindra sig af att Stål upprepade ett ännu öfverlägsnare: »ordförande».

»Tyst,» dundrade Wester och slog sin käpp mot katedern, »Karlsson där nere säger någonting. Hva' ä' de' om?»

»Ordförande!» ropade Karlsson, »Niklasson från Norrstugan står här ute och frågar om han får komma in?»

Ihållande »nej,» som dock här och där blandades med starka »jarop,» ljödo från olika delar af salen.

»Ordförande,» sade sågaren Steck, en ung, vacker karl, med mörka, kvicka ögon, »jag ska' be te å få opplysa om att Niklasson ä' en redig *käring* och att om vi ska' ha' hit'en, så få vi först sätta på'n en kjol, så en vet hvar en har'en!»

En högljudd munterhet följde på detta yttrande. Steck ansågs vara ett kvickhufvud, och så snart han upplät sin mun, belönades han alltid med skrattsalvor.

»Ordförande,» skrek Karlsson och höll händerna som en lur kring munnen för att bli hörd genom bullret, »Niklasson står där ute och gråter, för att han inte blir insläppt.»

»Ordförande,» inföll Steck, och hans ögon lyste af skälmaktighet, »om Niklasson står där ute och gråter, så ä' de' ingenting annat än krokodiltårar, och jag ska' be te' å få yrka proposition på att han får aftorka dem i ensligheten!»

Åter blef det en högljudd munterhet i salen.

»Bifaller mötet,» frågade Wester storskrattande, »att Per Niklasson från Norrstugan, som lär stå där ute och gråta krokodiltårar, aftorkar dem i ensligheten?»

»Ja . . . ja . . . ja!» skreks det från alla håll, och den ena skrattsalvan efter den andra ljöd genom salen.

Då munterheten lagt sig något, reste sig Johansson, stabbläggaren, som så länge varit föremål för Daniels omvändelseförsök, och bad om ordet.

»Jag ska' inte bli lång,» sade han och strök sig om skägget, medan han talade, långsamt och med eftertryck på hvarje ord, »för det syns mig att diskussionen ä' långt framskriden å att det ä' tid på att skrida till handling. Det är nu godt och väl, det som blifvit sagdt om förnöjsamhet, men de' ska' vara måtta med förnöjsamheten också, och beträffandes att Käppingarne skulle vara nöjda, så kan jag, för min part, inte vara me' om'et. Men d'ä' en sak som alltid har förefallit mig lite' konstig, å d'ä'

att vi arbetare, vi ska' vara så till sägandes fullkomliga skapelser. Herrarne, de' vet man nu hur di vill ha'et, fint och grannt, den ene så väl som den andre, å när di betraktar sina förhållanden, så tänker jag, att di inte ser på den, som har sämre, utan på den som har bättre, å tänker, att så vill di också ha'et. Men vi arbetare, om vi söker att komma oss opp lite, då blir de' annat ljud i skällan, då låter de' som så: ni ska' inte se på dom som har de' bättre, inte, för då blir ni oförnöjda och afundsjuka, utan ni ska' se på dom som sämre har, å vara förnöjda å tacka er skapare. Och som de' alltid finns någon uschling, som har'et sämre än en själf, te jämföra sig med, så blir slutet att vi ska' känna oss förnöjda, hur eländigt vi ha de'.»

Johansson strök sig ännu ett par gånger om skägget, nickade bekräftande och satte sig ned, under det att skratt och bifallsrop i salen vittnade om att hans ord vunnit anklang.

Robert satt fortfarande orörlig, med hakan stödd mot sina händer, som hvilade på käppkryckan. Under Johanssons tal kände han ånyo en hänsynslös längtan att få blanda sig i diskussionen, att resa sig upp och med hela kraften af indignationens vältalighet utropa: »Ja, ni har rätt, det är mina tankar ni uttalar, mina egna tankar, som bränna mig, därför att jag ej får ge dem luft. Vi som tillhöra den så kallade bildade klassen, vi äflas, vi kämpa med hvarje fiber i vår kropp för att vinna rikedom, vi ha ingen ro

förr än lyx och komfort kommit in i vårt hem, i vårt lefnadssätt. Vi stjåla ur banker, vi använda myndlingars och enkors medel, vi skuldsätta oss och ruina våra borgersmän, vi sälja vår kropp i kärlekslösa äktenskap, allt för att få njuta af lifvet, för att få tillfredsställa vårt nöjesbegär. Och för oss har man alltid ursäkter; det är inte socialism, när vi fika efter en bättre ställning. Men öfver er, arbetare, går domen obevekligt i verkställighet: er stämplrar man skoningslöst, med uppviglingens och socialismens stämpel, om ni vågar sträfva efter lyxen att slippa bo tio personer i en håla som rymmer två. Dumhet, egoism, mara som rider det mänskliga medvetandet, hvad eller hvem skall förjaga dig? . . . »

»Ordförande!» sade Hult efter den korta paus som följde på Johanssons anförande, »jag ska' bara be te å få instämna i hvad den siste talaren yttrade, för d'ä' det styfvaste jag på länge hört i den vägen. Det där jobbet om förnöjsamhet ä' bara uppfunnet af kapitalisterna för att dölja deras egen skamlöshet. Och beträffandes att vi ska' tacka vår skapare, så får jag för min part säga, att jag inte tror att d'ä' skaparens mening, att den ena delen af människosläktet ska' släpa ut sig för den andra, att somma människor bara ska' vråka sig i rikedom å somma inte ha bröd åt sina egna ungar. Och efter hvad jag kan finna, ska' kapitalisterna inte kunna få rätt på ett enda ord i bibeln om att den rike ska' förtrycka den fattige, utan tvärtom. Jag läste och plitade värre i bibeln,

på den tiden jag var 'frälst', så jag har liksom lite' reda på ett och annat, men kanske pastorn, som ä' mera hemmastadd, kan upplysa oss om, ifall det förhåller sig så, som kapitalisterna inbillar oss, att di också har bibeln på sin sida?»

Robert spratt till, det var som om någon kastat en snara om halsen på honom, så att han ej mera kunde komma undan. Nu *måste* han tala, med eller mot sin vilja. Omständigheternas makt hade blifvit honom för stark; den oundvikliga följden af att komma för nära strömdraget hade drabbat honom. Hvirfveln grep honom, och utan att längre göra motstånd lät han sig bortföras däraf.

»Ordförande!» utropade han, i det han reste sig upp och med ena handen stödd mot bänkens ryggstöd lät sin blick öfverfara arbetarnes leder. »Jag hade visserligen icke tänkt tala mera i dag,» fortfor han efter några sekunders paus, under hvilken en väntansfull tystnad herrskade i salen, »men då jag särskildt blifvit uppmanad därtill, vill jag ej undandraga mig att uppriktigt säga er min mening om en eventuell strejk.

För så vidt jag vet, finns det i bibeln intet som talar däremot. Israeliternas historia är berättelsen om ett förtryckt folk, som under Jehovahs särskilda beskydd befriar sig från sina tyranners ok. Profeternas skrifter genljuda af förbannelser öfver förtryckarne, skälfva af längtan efter rättvisa åt enkan och den faderlöse. 'Hjälpen den förtryckte, skaffen den faderlöse rätt, utfören enkans sak!'

utbrister profeten Esaias, uppfylld af förtviflan öfver sitt folks ondska. Kristus, timmermannens son, arbetarens broder, ropade ett mångdubbelt ve åt fariseerna, åt de rike, som trodde sig ha nog, och var alltid de förtrycktes, de lidandes, de betungades vän. Kristendomen, tillämpad i dess stiftares namn, är socialismens blomma i lifvet, verkligheten af de moderna socialisternas torra abstraktioner. Låt Kristi anda genomströmma det praktiska lifvet, låt den fruktansvärda drifkraften i kampen för tillvaron: *egoismen* omstöpas till sin himmelska motsats: *kärlek*, — och det *skall* en gång ske, under utvecklingens mäktiga omdanande! — låt detta inträffa, och socialismens, nationalekonomiens svåra problem, hvarpå så många tänkare grubblat sig trötta, löses af sig själf. 'Sen icke, hvar och en på sitt eget bästa, utan äfven uppå andras!' Låt denna enkla lefnadsregel bli lif och sanning, och inga strejker skola mera behövas. Ännu en gång: i bibeln finnes intet, som talar emot arbetarnes sträfvan att förbättra sin ställning, tvärtom, genom den heliga skrift går, likt en röd tråd, en helig Guds fordringar på jämlikhet och brödraskap människorna emellan. Jag har velat säga er detta, emedan ni frågat mig och emedan det är min öfvertygelse, grundad, icke på stundens upprörda stämning, utan på årslånga böner, årslångt grubbel. Måhända skola många — däribland kanske några bland er — kasta mig i ansiktet, att jag ej har rätt att tala som jag gör, att jag såsom Guds tjänare därigenom svikit min

Herres sak, emedan den Gud, som yrkar på jämlikhet och brödraskap, äfven sagt: 'varen all mänsklig ordning undergifne, för Herrans skull'. I så fall får jag mottaga denna tillvitelse och bära följderna däraf. Jag *kan* icke tala annorlunda, emedan hvad jag säger är min öfvertygelse. *Ett* vill jag dock tillägga: Mina bröder, om ni bryter er öfverenskommelse med edra förmän, gör det icke i lättsinne, gå icke edra egna vägar, utan tag Gud med er. Om ni gör en strejk, *gör den på bibelns grund!* Företag er ingenting, öfver hvilket ni ej kan nedkalla Guds välsignelse. Och nu, Gud vare med er, måtte han leda edra beslut och handlingar!»

Hans sista ord nästan kväfdes af den häftiga sinnesrörelse, som gripit honom. Han kände att han ej längre kunde kvarstanna. Med handen vinkande ett farväl åt sina åhörare, lämnade han hastigt salen, under det arbetarne, tysta och djupt gripna, lyfte på hatten till afsked . . .

Då Robert kom ut, kände han sig till mods som om han, gripen af en svindel, plötsligt störtat utför ett högt berg. Han hade samma förnimmelse af berusande frihet, som då man i drömmen tycker sig flyga, men på samma gång erfor han en ångestfull längtan att å nyo få fast mark under sina fötter.

Hvad hade han sagt där inne? Hade han talat som prest eller som människa, som statskyrkans tjänare eller som arbetarens broder? Var han ännu den samme som förr? Hade han icke, hän-

förd af sina djupa, lidelsefulla sympatier för arbetarne, talat bort rättigheten att vara en Herrens tjänare, en kyrkans son?

Han kunde ej besvara dessa frågor, som, lösryckta och osammanhängande, brusade genom hans upprörda inre. Han förmådde ej själf kritisera sitt handlingssätt, han kände blott att han var häftigt skakad, att denna afton rifvit upp de nedersta djupen i hans själ och att han gick till mötes nya strider.

Två dagar efter sammankomsten i biblioteket nedlade Ryforsarne arbetet för att hjälpa sina bröder på Käppinge. För sin egen del fordrade de ingenting, de sade sig blott ej vilja återtaga arbetet, förrän Käppingarne fått sina fordringar beviljade.

Det hade stått hårdt åt att bringa alla arbetarne på Ryfors till denna punkt, och ända in i det sista lämnade sammanhållningen i strejken mycket öfrigt att önska.

Men strejkledarne, af hvilka Hult och Wester voro de ifrigaste, höllo kamraterna med järnhandskar; strax före arbetsinställelsen var det flere som gömde sig undan för att slippa vara med, men dessa framletades och tvungos utan förskoning att delta i strejken.

Förvaltaren telegraferade genast till patron, som vid middagstiden infann sig, åtföljd af polis och soldater. Grindarne utåt landsvägen stängdes, och soldater posterades utanför. Det var som

om fienden väntats och Ryfors plötsligen försatts i belägringstillstånd. Allt arbete var nedlagdt; maskiner och sågar stodo overksammas, endast från milorna steg röken som vanligt. Folket syntes icke mycket till efter arbetsinställelsen; arbetarne höllo sig mest hemma, men här och där visade sig i stället den ovanliga företeelsen af ett par soldater, som marscherade uppför gatan. Hos Storks och förvaltaren och de öfriga familjerna herrskade en förfärlig uppståndelse; rykten och nyheter blandades om hvarandra, färglades af uppskakade fantasier och spriddes sedan i nya, vidunderliga former kring trakten. Fru Stork, som erfor en verklig tjusning vid att så här ha rättighet att fråssa på föreställningen om olyckshändelser, påstod sig ha hört, att Bernfelt sammandragit sitt regemente nere vid bron och att, om folket ej ville återgå till arbetet, skulle han genast skjuta på det; förvaltarens hushållerska, som var mera giftig i sin smak för olyckstillbud, berättade att hon däremot hört, att folket ämnade stena kapitalisterna och att det hade för afsikt att börja med Stork.

Strax efter middagen lät emellertid Bernfelt kalla samtliga arbetare ned till grindarne, där han själf jämte soldater och polis fattat posto. De infunno sig också mangrant, anförda af strejkleddarne. Gamla, kutryggiga smeder, med fårade ansikten och en allt annat än revolutionär hållning, kraftfulla, unga arbetare med trotsig uppsyn eller misstänksam blick, ynglingar, som knappast

trampat ut barnskorna och som utan egen vilja låtit leda sig af de äldre, familjefäder, hvilkas bekymrade ansiktsuttryck vittnade om att de härtill blifvit nödda och tvungna, — alla kommo de tågande ned till bron och bildade, då de samlats, en imponerande massa, som under tystnad väntade på hvad deras herre hade att säga.

Det var icke utan att Bernfelt, så uppskakad han var, erfor en viss känsla af välbehag, där han stod i en martialisk ställning, med handen på grinden. Det var i denna situation någonting dramatiskt som tilltalade hans fantasi och väckte för länge sedan slocknade stämningar från den tid, då han som ung officer utmärkte sig vid parader och fältmanövrer.

»Arbetare,» utropade han och rätade upp sig, under det hans ögon blixtrade och röda fläckar uppstego på kinderna; »det gör mig ondt att ni på detta sätt svikit er plikt. Att Käppingearbetarne äro illa lönade har *jag* inte med att göra, och att ni för den skull bryter *eder* öfverenskommelse att arbeta hos mig, då ni är väl lönade och har det bra, synes mig falskt spel. Emellertid har jag bara två ord att säga er: om ni i morgon bittida upptar arbetet, skall allt det här vara glömdt . . . utplånadt,» — han gjorde en patetisk rörelse med handen och darrade lätt på rösten, »fortsätter ni däremot strejken, så — är ni allesamman afskedade. Här, vid denna grind, är gränsen för mitt område. Den som i morgon ej upptagit sitt arbete äger att förfoga sig ut där-

igenom. Säg inte att jag är hård och orättvis. Ni har brutit er öfverenskommelse, *utan* att jag gifvit er skäl till missnöje; nu bryter jag min. Betänk er tills i morgon; jag vill ha bestämdt svar då!»

Bernfelt var i sitt esse, då han stod framför arbetarne, myndig, säker och talande med en stentorsstämma, som i aftonens stillhet borde kunna höras ända ut till fyren. Han märkte, att hans krigiska hållning imponerade på folket, och detta stärkte hans känsla af välbehag och säkerhet.

Efter en stunds enskildt samtal med strejkleddarne lät han ytterligare fastställa, att arbetarne skulle betänka sig tills i morgon, hvarefter skarrorna skingrades och hvar och en begaf sig hem till sitt.

Men vid de stängda grindarne fortforo soldaterna och polisen att patrullera hela natten.

På aftonen, sedan Bernfelt varit inne hos förvaltaren och fått en lång redogörelse af ställningar och förhållanden på Ryfors, en redogörelse, som allt emellanåt afbröts af häftiga debatter mellan förvaltare och patron, begaf sig den sistnämnde till pastorsbostället för att en stund på tu man hand få samtala med Robert. Bernfelt kände sig emelertid allt annat än väl till mods vid tanken på detta samtal; förvaltaren, som i bjärta färger beskrifvit den del Robert, enligt hans åsikt, haft i strejkens utbrott, hade obevekligt framställt sitt ultimatum: antingen skulle han eller pastor Wallner bort ifrån Ryfors. Han ville ej längre vara för-

valtare på ett ställe, där själfva presten, hvars stöd och hjälp man vid ett tillfälle som detta borde kunna påräkna, proklamerade sig som en vän till socialism och strejker.

Att mista sin förvaltare, som i femton år skött Ryfors, som kände arbetarne och utan att på minsta sätt förorätta dem likväl alltid stod på bolagets bästa, detta var en förlust, som Bernfelt endast i yttersta nödfall kunde underkasta sig. Att däremot gifva Robert, sin gamle vän och skolkamrat, som han själf kallat hit och för hvilken han hyste stor beundran, en vink om att man önskade bli honom kvitt, var ju nästan lika omöjligt.

»Ack, att människor skola bråka så mycket,» tänkte han, under det han trefvade sig ned till pastorsbostället, med ett tålmod och en undergifvenhet, som han troligen aldrig skulle ha ådagalagt på något annat ställe med oupplysta vägar. »Här är ju verkligen allt så bra ordnad, och allt kunde vara så fridfullt och lugnt, och nu skall man midt i brådaste jakttiden öda flere dagar med en mängd onödigt trassel.»

Han fann Robert vid skrifbordet och, att döma af de rundt omkring liggande pappersarken och uppslagna böckerna, i fullt arbete. Då Robert fick se Bernfelt, steg han upp och gick emot honom. De bägge vännerna skakade hand med hvarandra och utbytte några vanliga hälsningsfraser, hvar efter Bernfelt, på Roberts uppmaning, slog sig ned i soffan, under det Robert själf återtog sin plats i skrifstolen.

Bernfelt blef så häpen öfver den förändring Robert undergått på detta sista år, under hvilket de ej träffat hvarandra, att han icke genast kom sig för att säga någonting, utan blott satt och drog af sina handskar och stirrade på Robert. Han kände sig nästan besvärad af sin egen välmåga, sin embonpoint och sina röda kinder, inför detta tårda ansikte med den underligt djupa, inåtvända blicken.

Robert förstod orsaken till Bernfelts tystnad; han var medveten om de härjningar arbete och själsstrider gjort på hans utseende. Men han plågades af att vara föremål för medlidsamma frågor eller förvånade blickar, och då Bernfelt ingenting sade, blef han otålig.

»Nå, efter hvad jag hört, har du godt hopp om att bli herre öfver de strejkande,» sade han kort och såg på Bernfelt med ett nästan fientligt uttryck.

Den godmodige Bernfelt, som för ögonblicket var fylld af de mest kärleksfulla reflexioner öfver Robert och hans hälsotillstånd, återkom vid ljudet af dennes sträfva röst till verkligheten.

»Ja . . . ja . . . jag har skäl att tro det,» svarade han något förvirrad, i det han kastade det ena benet öfver det andra och strök mustaschern med sin feta, hvita hand. »Den här strejken är en oegentlighet, den har icke framkommit på naturlig väg d. v. s. som en gifven följd af motsvarande orsaker, utan den har med våld framvingats; den bör således icke bli svår att bilägga.»

»Nå, jag gratulerar dig,» svarade Robert kort, under det han mekaniskt vände ett sigill mellan fingrarna och lät blicken följa handens rörelse.

Det blef åter en liten tystnad mellan de bägge herrarne. Bernfelt kände sig mer och mer inkörd i en klämma. Hur skulle han kunna komma fram med hvad han hade på hjärtat, så omeddelsam som Robert i dag tycktes vara?

»Ja,» började han något nervöst, »jag kom verkligen hit för att tala med dig just om strejken . . . hm . . . begära ett råd . . . det vill säga,» rättade han sig hastigt, »först af allt kom jag naturligtvis för att få träffa dig . . . jag hoppas att i morgon få göra min uppvaktning hos din fru . . . Men emellertid . . . jag tänkte nu att vi skulle säga några ord om de här intrasslade förhållandena . . . hm . . .»

»Jaså,» svarade Robert, som genast förstod hvarthän Bernfelt ämnade komma, men som inte kände sig hågad att hjälpa honom ur hans förlägenhet.

Bernfelt tittade i taket och bearbetade ännu mera energiskt sina mustascher. Men hvarken taket eller mustascherna bidrogo att underlätta hans företag.

»Ja, käre bror,» sade han slutligen, i det han återtog sin vanliga ogenerade ton och helt och hållet öfvergaf den vanskliga metoden att på diplomatisk väg krångla sig fram, »det är bäst att tala rent ut. Saken är nämligen den, att det påstås här i trakten, att du . . . ja, kort och godt, att själfva

presten på stället skall vara den värsta socialisten af alla? Kan det vara sant, det?»

»Hvem har sagt dig det?» frågade Robert.

»Åh kors . . . det gör ju detsamma . . . *vederbörande* har sagt det,» sade Bernfelt skrattande, »jag svarade emellertid att det var galenskaper . . .»

»Inte så alldeles,» svarade Robert med orubbligt lugn. »Om jag har sympatier för socialismen, så är det inte *oaktadt* jag är prest och kristen, utan *emedan* jag är det! Ingen har antagit sig de mindres och förtrycktes sak så som vår frälsare själf. Och en enda af kristendomens grundtankar: 'sen icke, hvar och en på sitt eget bästa, utan äfven på andras' eller 'allt hvad I viljen att människorna skola göra eder, det gören I ock dem' eller 'älsken hvarandra inbördes' — ett enda af dessa bud, omsatt i lifvet, infördt i det mänskliga medvetandet, skulle lättare lösa den sociala frågan än hvad Marx och Lasalle och Ricardo och allt, hvad nationalekonomer och socialister heter, tillsammans skrifvit.»

»Ja, det är då, förstås, det allra lättvindigaste,» svarade Bernfelt och slog med sin ena handske af och an mot knäet, »om människorna bara ville vara fullkomliga, så behöfdes det icke mera några sociala funderingar hvarken på det ena eller andra hållet. Inte heller behöfde vi några fängelser eller förbättringsanstalter, man skulle bara släppa in Kristi anda bland fångarna, så vore allt klart, tjuvar och skälmar blefve helgon, och så kunde fängelserna när som helst slopas. Men nog är det

tämligen utopiska fantasier alltid, och lika orimligt tror jag det är att, under några förhållanden i lifvet, vänta fullkomlighet. Människan är en gång för alla inte annat än människa.»

»Naturligtvis vore det minst sagdt utopiskt, om jag, som du sade, så där lättvindigt trodde mig kunna fabricera helgon af tjufvar och skälmar,» svarade Robert öfverlägset, »jag har emellertid icke alls påstått, att kristendomen kan göra några brådstörtade samhällsreformer. Man släpper inte in Kristi anda, som du uttryckte dig; den lefver sig in i människans sinne, långsamt, säkert, stilla, som allt lif utvecklas. Jag har bara sagt, att idealet, som vi skola sträfva till, är kristendomen, är att låta Kristi kärlek omstöpa människornas sinnen, och att *sedan* komma de yttre reformerna, icke tvärt om. Låt oss koncentrera mitt påstående kring ett enda exempel, den nuvarande strejken. Hur lätt skulle inte hela denna fråga lösas, om hvarenda arbetsgifvare, innan han bestämde sig för att gifva arbetarne svar, beslöte sig för att slå upp sin bibel och flere gånger allvarligt genomläsa dessa ord: 'sen icke, hvar och en på sitt eget bästa, utan hvar och en äfven på andras'!»

Bernfelt hade häftigt rodnat vid Roberts sista ord, och hans vanligen glada och vänliga ögon mörknade.

»Ja, se där ha vi det!» utbrast han uppbrusande, »det är den vanliga visan, som sjunges af alla, som inte begripa saken, ursäkta att jag säger det rent ut! Här sitter nu du, som omöjligt

kan vara inne i förhållandena, som inte kan hafva reda på det komplicerade i en sådan här affär, där den ene är beroende af den andre och där, hvad man kallar en obetydlighet, såsom att arbetaren får några ören påökt, kan förorsaka en rubbning i hela kedjan af omständigheter — där sitter nu du och teoretiserar och dömer alldeles i vädret. Jag skall säga dig en sak, och det är att vi, arbetsgifvare, ofta ha tusen gånger större bekymmer än arbetarne. Hur det är, antingen ett verk går med förlust eller vinst, skall arbetaren ha ut sin lön, han har inga omsorger, ingen oro antingen järnet faller eller stiger, han ska' ha sina pengar alldeles som ämbetsmän och andra löntagare, då däremot vi, stackars arbetsgifvare, ibland under dåliga järn- och trätider kunna vara så öfverhopade af bekymmer, så intrasslade, att vi ingenting bättre skulle begära än att få bli en välmående arbetare, med sin goda bestämda lön och sin trefliga bostad. Jag vill nu till exempel bara nämna Risela bruk. Vet du hur det står till där? Arbetarne lade ned arbetet där här om dagen för att hjälpa sina bröder på Käppinge, som det så storslaget heter; men nu är ställningen på Risela bruk sådan, att, om strejken icke med det snaraste bilägges, blir det troligen konkurs. Och hvad blir följderna? Jo, inte bara att ägarne ruineras, de ha nu visserligen mänskliga känslor, de också, och kunna känna oro för hustru och barn, *fast* de äro arbetsgifvare, men *det* betyder ju i alla fall mindre; men hela arbetarepersonalen står där

också utan bröd. Kan man rimligtvis säga, att det är en förnuftig och ursäktlig strejk?»

»Jag har aldrig uppställt som något axiom, att alla strejker äro förnuftiga och ursäktliga,» svarade Robert kallt, »tvärt om, de kunna ofta vara motsatsen. Men hvarför tala om Risela bruk, se på Käppinge i stället. Du så väl som jag vet, att det är ett rikt bolag och att grufägarne, utan någon nämnvärd uppoffring, kunnat bevilja arbetarnes fordringar, hvilket hade förekommit hela denna, i många enskildheter, orimliga strejk. För öfrigt är jag inte så ensidig och orättvis, att jag icke anser att den kristna regeln: 'tänken äfven på andra', skall tillämpas på arbetaren lika väl som på hans herre . . .»

Bernfelt lät höra en lång, föraktfull hvissling.

»Po . . . po, po,» utbrast han med ett öfverlägset skratt. »Nej, nu är du en värre idealist än jag trodde. Ja, du kan ju försöka att predika de där vackra lärorna för folket, men om du någonsin lyckas att få en arbetare att tänka på sin herres bästa och att inse, att denne också kan ha bekymmer och ledsamheter, då vill jag vara skapt som en nors!»

Robert rätade på sig; han blef ännu blekare än vanligt, och hans ögon blixtrade.

»Hvad du nu sade var ett skamligt förtal mot det svenska folket,» utbrast han med öfverdrifven nervös häftighet, »jag känner det lika bra som du, ja kanske bättre, och jag vet, att den arbetsgivare, som vid lönernas bestämmande *först* ser

på att folket får en skälig inkomst, i andra rummet på aktieutdelningen samt ger sunda, bra bostäder och rimligt lång arbetstid, jag kan sätta min heder i pant på att, om den arbetsgifvaren komme i bekymmer och han sammankallade sina arbetare och förtroendefullt sade till dem: 'mina vänner, så och så är det stäldt för mig, störta mig ej genom att strejka, när tiderna bli bättre, skall ni få eder önskan uppfylld. Vill ni hjälpa mig? denne arbetsgivare skulle icke få något annat svar än ett samstämmigt 'ja!' och ingen af hans folk skulle vidare tänka på att strejka. Det svenska folket har icke så vansläktats ifrån Engelbrekts och Gustaf Wasas dagar, att det, hur förvilladt det än i många fall må vara af nutidens villoläror, dock icke har kvar en resonansbotten af ett godt, trofast sinnelag!»

Han slog med sin knutna hand i skrifbordet, reste sig häftigt upp och gick ett slag genom rummet. Bernfelt följde hans rörelser med en till hälften ironisk, till hälften häpen blick.

»Ja, det är ju möjligt att du har rätt,» sade han, då Robert å nyo satte sig ned. »När vi bli fullkomliga, då blir allting bra, därom är jag lika öfvertygad som du. Men till dess få vi finna oss med saker och ting som de äro. Jag nekar inte alls till att Käppingarne kunna ha rätt i sina fordringar, men jag kan inte svara för alla bolag i norra Sverige. Hvar och en får sopa rent framför sin egen dörr, och jag vet, att jag på heder och samvete kan säga, att arbetarne på

Ryfors ha det bra. Jag kan försäkra dig,» fortfor han och återtog sin vanliga lätta ton, »att ingen af mina arbetare någonsin haft så mycket bekymmer och trassel, som jag haft detta sista år. Det är ingen småsak att uppfostra tio barn, af hvilka åtminstone ett par lofva att göra en lika mycket ledsamheter och utgifter, som man själf beredde sina dagars upphof. Och så denna sommarvillan, som hustru min ändtligen skulle ha mig att bygga och som bokstafligen slukar pengar. Nej, jag känner mig alltid frestad att säga till mina arbetare: 'kusinerna ä' lyckliga, som ingenting ha'.»

Robert svarade ej. Under det Bernfelt talade, såg han i inbillningen, bredvid den eleganta sommarvillan, som slukade penningar, ett litet smutsigt kyffe, där tio personer en kall vinternatt lågo om hvarandra, medan snön sammanpackade sig utanför deras dörr och en iskall vind trängde in genom de otäta väggarne.

Men hvad lönade det att tala och predika inför denna orubbliga, naiva egoism? . . .

»Ja, käre bror,» fortfor Bernfelt, i det han reste sig upp, »vi arbetsgifvare äro verkligen icke sådana blodsugare som du tror oss vara. Jag försäkrar dig, att jag ingenting högre önskar, än att mina arbetare ska' ha det bra och vara nöjda. Och jag inser mycket väl, att arbetaren också är en människa, som kan ha sina små fordringar på trefnad och komfort. Därför har jag också, så vidt möjligt varit, gått deras önsknings till mötes. Men nu måste jag säga dig farväl, klockan är ju

öfver elfva, och vi äro trötta båda två. Farväl, käre bror, det gör mig ledsen att du ser så klen ut, du måtte väl inte öfveranstränga dig här uppe? Det är visst godt och väl med alla förbättringar, bibliotek och sådant som du ordnat, men lägg dig inte för mycket vidt ut . . . sådant där arbete tar bara musten af ens krafter, och du har sanneligen ingen tack därför. Jag ber om min komplimang till din fru och hoppas i morgon få göra er min visit. Adjö!»

De begge herrarne tryckte hvarandras händer och utbytte ännu några ord öfver det ämne de afhandlat, hvarefter Bernfelt med åter ett vänligt adjö lämnade Robert.

Han kände sig ganska lätt om hjärtat, medan han i mörkret trefvade sig fram till förvaltarens bostad, där han bodde under sin vistelse på Ryfors. Han tyckte, att han gått klokt och finkänsligt till väga, gifvit Robert en vink om att han ej gillade hans socialistiska tendenser och ändå icke sårat sin gamle vän och skolkamrat, något som han för allt i världen icke skulle velat. Det förstås, icke hade han just ställt sig förvaltarens ultimatum till efterrättelse, och det var icke utan att, då han närmade sig dennes boställe, de behagliga, själförn öjda känslorna började förbylas i en liten oro, men han slog genast bort denna med tanken: »å strunt, nu brummar och bråkar han, men det går väl öfver. Man afstår inte så

där lättvindigt från en lön på 12,000 kronor, andra små fördelar att förtiga!»

Morgonen därpå återgingo samtliga arbetare vid Ryfors till sina poster. Ett par dagar därefter följdes deras exempel vid Risela bruk, och inom en veckas förlopp hade de strejkande, Käppingarne själfva inberäknade, ur stånd att längre kämpa mot öfvermakten, afstått från sina fordringar och upptagit arbetet. Missnöjet var för denna gång kväfdt, för att i stället, likt elden i milorna, i tysthet nära och utbreda sig under den lugna ytan.

Och då Bernfelt lämnade Ryfors, hade han äfven den tillfredsställelsen att se sin förvaltare i en relativt blid sinnesstämning gent emot pastorn. Den allmänna belåtenhet strejkens biläggande väckt smittade äfven förvaltaren och kom honom att för Robert känna något af det ädelmodiga öfverseende man plägar skänka en slagen fiende.

XIII.

Efter denna oroliga sommar kommo höst och vinter med ett lugn, som i år tycktes djupare och orubbligare än vanligt. Vinterhvilan lade sig icke blott öfver sågverket, öfver stränder och skogar, utan äfven öfver människornas sinnen; man tröttnade på att tala om strejken, och arbetet gick sin vanliga, jämna gång, endast afbrutet af söndagen med dess klockringning och helgdagsfrid.

Den religiösa partianda, som herskade på Ryfors, tycktes däremot efter strejken ha vunnit i lif och styrka. Roberts förutsägelse, att han skulle bli ensam, gick mer och mer i fullbordan. De så kallade läsarne undveko, så vidt möjligt var, helt och hållet sin pastor. Roberts predikningar voro också nu så frisinnade och blefvo det för hvarje gång mer och mer, att till och med de mest fördragsamma icke kunde neka till att han började luta åt rationalismen.

»D'ä' vanskeligt te å höra'n nu för tiden,» sade gamle Daniel sorgset, »en vet inte hvart de'

kommer å bära i väg, men d'ä' ackurat som om han höllt' på å tala bort Kristus å hanses verk.»

Bland arbetarepartiet tycktes Robert, efter den misslyckade strejken, icke heller ha samma ofäste som förr. De, hvilka ledde och underhöll det hemliga missnöjet, trodde icke mera på honom; de ansågo, att han i det afgörande ögonblicket, det vill säga under sitt samtal med brukspatronen aftonen af strejkdagen, hvilket samtal naturligtvis kommit äfven till folkets öron, icke stått på deras sida, något som ju bevisades af att principalen efteråt åt flere personer sagt, att pastorns socialistiska åsikter till det mesta voro hopdiktade och att förvaltaren på sista tiden börjat bli höflig i sitt sätt mot pastorn.

»Men prester ä' prester,» sade Wester föraktfullt, »di törs då inte klämma till ordentligt, om di rätt skulle villa't!»

Att Roberts lynne under dessa förhållanden var tungt och nedstämdt, faller af sig själf. Äfven för en mindre känslig natur skulle det varit en plåga, att öfverallt mötas af ovänlighet eller misstro; för honom blef det ett verkligt lidande, en känsla af nervöst kval, som om hans själ dag för dag sönderstuckits af tusende knappålstyng. En tilltagande kroppslig svaghet bidrog också att förbittra hans tillvaro; smärtan i hufvudet plågade honom nästan ständigt, det kunde finnas nätter, då han icke slöt sina ögon, utan timme efter timme gick af och an öfver golfvet

eller låg på soffan, med hufvudet lutadt öfver karmen, ett rof för de häftigaste plågor. —

Om en främling blickat in i Roberts och Gabrielles förhållande, skulle han icke upptäckt några i ögonen fallande skäl att kalla det olyckligt, men han skulle känt sig beklämd af den tunga stämning, som hvilade öfver det lilla pastorsbostället. Gabrielle vantrifdes i vinter på Ryfors, så att hon kände sig kväfd och ångestfull som i ett fängelse, och dag för dag närde hon den tanke, som, redan i första ögonblicket hon kom hit, vaknat till lif inom henne: »här är omöjligt att i längden kvarblifva.»

Ja, här var verkligen omöjligt att uthärda — hon hade ännu icke med tydliga ord sagt Robert detta, men hon visste, att den stund förr eller senare måste komma, då hon skulle göra det. Detta tomma, intresselösa lif förtärde henne; detta förtroendelösa äktenskap, detta dystra hem, Roberts ständigt lidande uttryck, hvilket än fyllde henne med en öfversvallande ömhet och förtviflan öfver att vara utestängd från hans själsstrider, än blott retade henne — allt förbittrade och sönderslet hennes hjärta. Och den enda glädje hon hittills haft på Ryfors, äfven den beröfvades henne i år: doktor Sandin undvek henne numera nästan alldeles. Hon visste orsaken, och hon insåg, att det var hennes plikt att gilla honom härför, men icke desto mindre grämde det henne att ej mera träffa honom. Aurells voro de enda, med hvilka hon förtroligare umgicks. Den lilla prestgården med sina fåglar och blommor,

sina vänliga invånare, var en tillflyktsort, dit hon begaf sig, då känslan af vantrefnad blef henne öfvermäktig. Hon kunde då ibland lägga hufvudet mot »den lilla tantens» axel och brista i gråt, utan att någon plågade henne med frågor hvarför hon grät, utan alla endast tröstade och smekte henne. —

Fram på våren, så snart ångbåtstrafiken börjat, reste Gabrielle med Roberts samtycke, ja till och med på hans flere gånger upprepade böner, ned till sitt hem för att där tillbringa sommaren.

Då hon i slutet af augusti månad kom tillbaka, såg hon gladare och friskare ut, och det blef under någon tid ett bättre förhållande mellan de bägge makarne. Skilsmessan från Robert hade upprifvit de gamla halfdöda känslorna; borta från honom, borta från den tunga verkligheten här uppe på Ryfors kom hon tillbaka till ungdomsminnenens förtrollning. Hon började längta, icke efter den bleke, allvarlige presten, icke efter de små rummen, där hon brukade sitta och stirra utåt hafvet, utan efter den forne Robert, som *måste* lefva upp, de flydda ungdomsdrömmarne, som *måste* komma tillbaka.

Men efter detta exalterade utbrott följde en fruktansvärd reaktion. Den glädje hon känt öfver att återse sitt hem, sina syskon och vänner, ja till och med sin styfmor, kom henne blott att i stället finna Ryfors så mycket outhärdligare, och den dystre, allvarlige presten med sin tankspridda blick, sitt rastlösa, jäktande arbete föreföll henne

som en vålnad, hvilken inom kort ur hennes minne bortjagade den ungdomliga bilden från lindallén på Säboholm.

»Det är omöjligt, jag kan inte uthärda,» hviskade hon ibland, då hon om nätterna snyftande pressade sitt ansikte emot hufvudkudden, »det måste få ett slut . . . mitt lif kan inte fortsätta så här . . . utan mål, utan intresse . . . utan kärlek, utan hopp . . .»

På detta sätt förflöto hösten och vintern. Roberts och Gabrielles äktenskapliga lif hade småningom ändrat karaktär; det sken af lycka, de bägge lagt sig vinning om att i det längsta uppehålla, började försvinna. Gabrielle visade sig kall och likgiltig, ja till och med ovänlig i sitt sätt, och Robert slöt sig mer och mer hårdnackadt inom sig själf.

En afton i slutet af april voro de bjudna till förvaltaren, som hade en släkting från Stockholm hemma hos sig och nu gjorde en liten tillställning för att fira sin gäst.

Doktor Sandin var äfven där, och Gabrielle, som på flere veckor ej sett till honom och som denna afton befann sig i ett olycksbringande trotsigt och upphetsadt sinnestillstånd, koketterade hela aftonen för honom på ett så i ögonen fallande sätt, att de öfriga gästerna icke kunde undgå att märka det. Hon kände hur hon plågade doktorn, som än drogs till henne af den tjuvningskraft hon utöfvade på honom, än stöttes tillbaka af sitt eget samvetes

ogillande, — men hon brydde sig ej därom, utan fortfor hänsynslöst på samma sätt.

Det var en ovanligt tidig vår detta år; dörrarne, som vette utåt hafvet, stodo öppna, och fram på aftonen, sedan gästerna druckit kaffe, gingo alla ut i trädgården och promenerade en stund.

Gabrielle och doktorn skilde sig genast från det öfriga sällskapet och uppsökte en berså, där de slogo sig ned och under förtroligt samtal kvardröjde, ända tills ljudet af en klocka förkunnade att supén serverades.

»Det där gällde visst oss,» sade doktorn oroligt och reste sig till hälften upp.

»Åh, det är icke så brådtom,» svarade Gabrielle själfsvåldigt, »sitt ännu ett ögonblick, hvem vet om vi se'n få tillfälle att talas vid. Ni frågade hvarför jag var så olycklig?» fortfor hon. »Har ni någonsin känt hvad det vill säga att vantrivas med hvarje fiber i sin kropp — att känna vantrefnad öfverallt, i sitt hem, med människorna som man umgås med, på stället där man vistas, att afsky till och med träden och stenarne omkring en? Någonting sådant känner jag här på Ryfors, och därför är jag olycklig. Det påstås, att hemlängtan skall vara den plågsammaste känsla som finnes, men jag tror, att det är ännu värre att dag för dag, timme för timme längta bort ifrån ett ställe, som man hatar . . .»

»Men,» svarade doktorn upprörd och tvekande, »förlåt mig att jag säger rent ut . . . ert äktenskap . . . jag menar . . . er man . . .»

»Min man och jag äro numera ingenting för hvarandra,» inföll Gabrielle, och ett förtvifladt uttryck lade sig öfver hennes ansikte, »han har helt och hållet utestängt mig från alla sitt lifs intressen, vi ha ingenting gemensamt, han går *sin* väg, och han tvingar mig att äfven gå min . . .»

Hon ryste till, då hon uttalade dessa ord, som för första gången kommo öfver hennes läppar. Hon skulle velat snyfta af förtviflan, så hemska ljödo de i hennes egna öron.

I detsamma fingo de se förvaltaren, som med brådskande steg kom emot dem. Han såg misslynt ut, och då han räckte sin arm åt Gabrielle, skedde det med en så tvär rörelse, som hade han föredragit att gifva henne kroppsaga framför att visa en artighetsbetygelse.

»Är fru Wallner kanske så god och kommer?» frågade han kort, »supén har stått och väntat en timme, och 'sällskapet där inne ä' hungriga som vargar . . .»

»Åh, jag ber,» svarade Gabrielle skrattande och utan att resa sig upp, »vänta inte på mig. Jag har tyvärr ingen varg-aptit och kommer strax efter . . .»

Men nu hade doktorn rest på sig, och då förvaltaren fortfarande stod där med sin framsträckta arm, midt framför Gabrielles ansikte, måste hon bekväma sig att stiga upp och fatta den.

»Nå, doktor, kan ni nu ge mig ett botemedel för *den* sjukdomen,» sade hon under vägen till byggningen och försökte att med en skämtsam ton

dölja hur upprörd hon blifvit genom det sista samtalet.

»Det är icke så lätt att ge,» svarade han på samma sätt, »det är ett kompliceradt fall, men jag skall försöka tänka på saken.»

»Ja, gör det! Men tänk inte för länge! Kom ihåg ordspråket: 'medan gräset gror...»

Hon skrattade till, ett nervöst, klanglöst skratt, som lika gärna kunde vara en kväfd snyftning.

Då hon kom in, märkte hon genast, att luften i rummet var liksom laddad med förvåning och ogillande. Hon såg hur flere par ögon spändes i henne, hon märkte hur man hviskade och hånlog, och då hon började tala med ett par af de äldre fruarna, tyckte hon sig i själfva tonfallet af deras röst, i deras långt utdragna, betydelsefulla: ja-så, ja-ha, verk-li-gen, känna en hel lavin af klander, som obevekligt rullade ned öfver henne.

Men hvad brydde hon sig i denna stund om allt detta? Hon var i ett sinnestillstånd af trots och likgiltighet, som kom henne att skratta åt allt och alla. »Nu äro de rädda om sin älskling, den 'snälle' doktorn,» tänkte hon med ett elakt småleende och fortfor, trots den obehagliga stämningen i sällskapet och de misstroigna, granskande ögonkast, för hvilka hon var utsatt, att obesväradt skämta och prata.

Men då fick hon plötsligen se sin man, som stod i dörren till andra rummet och fixerade henne. Hon spratt till och vände sig hastigt bort; denna blick isade henne ända ned i hjärtats djup, hon

hade aldrig i Roberts ansikte sett ett sådant uttryck af förbittring och ovilja. Det varade blott en sekund, ty så snart hans ögon mötte Gabrielles, vände äfven han sig bort och gick ut i andra rummet. Men minnet af hans blick förföljde henne hela den återstående delen af aftonen.

Hvad menade han därmed? Hade det verkligen kommit därhän, att han kände afsky för henne? Skulle stormen nu bryta lös öfver deras hem? Åter och åter, medan hon pratade nervöst och konstladt, frammanade hon i minnet detta förbittrade, straffande uttryck, åter såg hon där borta i dörröppningen Roberts gestalt med de korslagda armarna, hufvudet lätt nedböjdt, de sammandragna ögonbrynen och under dem denna mörka, hårda blick, som träffade henne likt kallt stål. En känsla af på samma gång bäfvan och vild, oförklarlig glädje genomilade henne; någonting skulle hända, någonting måste förändras; man ser icke så på den kvinna man en gång älskat, utan att därmed framkalla fruktansvärda följder. Men hvilka?

Strax efter supén togo Robert och Gabrielle afsked och begåfvo sig hem. Doktor Sandin hade redan försvunnit, och sinnesstämningen i sällskapet var icke sådan, att någon kände lust att längre fortsätta samkvämet.

Hempromenaden försiggick under orubblig tystnad. Gabrielle väntade med klappande hjärta, att Robert skulle säga någonting, göra henne förebråelser öfver hennes sätt under den förflutna

aftonen, men hon väntade förgäfvos. Först då de kommit hem och Gabrielle stod färdig att säga godnatt och gå in till sig, sade han med ett lugnt, allvarligt uttryck, helt olika den mörka blick, som förföljde hennes fantasi:

»Det gör mig ledsen att behöfva säga dig det, men jag måste bedja dig icke mera göra dig skyldig till ett sådant uppträdande och sätt som i afton. Jag kan inte tillåta, att *min* hustru — och när jag säger min, menar jag *prestens*, pastorns — uppträder som du gör och gjort på senaste tiden.»

Gabrielle skälfde till som en häst, i hvars sidor man alltför hårdt sätter sporrarna.

»Jag förstår inte hvad du menar,» flämtade hon och ansträngde sig att lugnt möta Roberts blick, »förklara dig litet tydligare...»

»Det behöfs inte. Förklaringar, sådana som jag skulle nödgas göra, blefve blott obehagliga för oss bägge och skulle gagna till ingenting. Du vet mycket väl hvad jag menar, Gabrielle.»

»Nej, det vet jag inte!» ropade Gabrielle utom sig, »och jag vet inte heller, att det kan vara din rättighet, hur mycket du än föraktar mig och anser mig vara dig underlägsen, att säga att du *förbjuder*...»

»Lugna dig,» afbröt Robert och lade sin hand på Gabrielles darrande arm, »öfverila dig inte. Låt oss inte ställa till några häftiga utbrott, hvad skulle det tjäna till? Om du inte förstår hvad jag menar, så vill jag säga det rent ut. Jag

förbjuder dig ingenting, men jag ber dig vara god och ändra ditt sätt emot doktor Sandin, emedan jag som prest omöjligt kan tillåta, att min hustru drar öfver sig så mycket rättvist klander, som du gjort i afton. Lägg noga märke till att det icke är som *make* jag nu talar till dig; som sådan ber jag dig blott att för din egen skull ransaka ditt hjärta och bedja Gud att han hindrar dig från synd. Som *make* fordrar jag ingenting; jag kan sörja, jag kan bedja och varna dig, men fordra kan jag ej. Har en hustru kommit därhän, att hon *kan* i sitt hjärta inrymma en känsla för någon annan än sin man, så — måste han böja sig för sin olycka och måhända säga, att felet är äfven hans. Men som prest fordrar jag, att du, såvida du vill fortsätta att vara min hustru, helt och hållet ändrar ditt sätt emot doktorn. Du mins vår öfverenskommelse: på området för min presterliga verksamhet gör jag inga jämkningar, inga medgifvanden.»

Han tystnade, drog en djup suck och strök med handen öfver pannan. Gabrielle kunde ej genast svara; Roberts ord hade så plötsligt, så oväntadt skakat hennes inre, att hon kände sig bedöfvad af de våldsamma, framstormande känslorna. Hon stod en stund orörlig framför honom, med handen stödd mot bordskanten, och lät blicken på en gång skrämmd och djärf, borra sig in i hans, medan hela hennes varelse liksom flammande af sinnesrörelse . . .

»Robert,» utbrast hon slutligen med skälfvande röst, »eftersom du talat som du nu gjort, så vill jag också tala ut, jag skulle annars inte ha gjort det, jag skulle hellre ha dött, än att säga hvad jag nu tänker säga. Men du har tagit första steget, inte jag. Du *förbjuder* mig . . . du *tillåter* mig inte . . . Men vet du hvad jag svarar på det? Jo, att du inte mer har rättighet att fordra någonting af mig, att man inte kan fordra något af en människa, som man har gjort så olycklig som du har gjort mig. Du har inte rätt att anklaga mig för någonting, ty då kastar jag dig i ansiktet den anklagelsen, att *din* är hela skulden; du har gjort mig så gränslöst olycklig, att jag skulle kunna störta mig i hvad som helst, till och med en synd, bara för att bli kvitt det här rysliga lifvet. Har du någonsin brytt dig om att märka, hur jag vantrifts här? Har du någonsin tänkt på, att jag känt mig ensam, öfvergifven, att alla människor här behandlat mig som en afskydd främling och att jag afskytt alla tillbaka? O nej, du har inte brytt dig om mig det allra minsta, hvar- enda trashank till arbetare har varit dig kärare än din egen hustru. Och så, om det finns en enda människa, för hvilken jag känner sympati, en enda varelse, som visat mig vänlighet och deltagande, så *förbjuder* du mig att vara vänlig emot honom, så nekar du mig att en enda gång känna en fläkt af frihet, af ungdomsglädje i denna håla, där jag är dömd att förnöta mitt lif. Dag för dag, timme för timme har du stulit ifrån

mig ända till sista gnistan af lifsglädje, och jag känner, hur jag håller på att dö af längtan där-
efter . . .»

Gabrielle hade talat nästan utan uppehåll. Den bitterhet och förtviflan hon närde inom sig fick nu ett så våldsamt utbrott, att hon miste all sans, all finkänslighet. Hon var döf och blind för Roberts känslor; *hon* var den förorättade, den lidande, den uppoffrade, och han skulle nu äntligen få veta det! De sista orden nästan slukades af sinnesrörelse, och då hon tystnade, kastade hon sig på knä framför en stol, borrhade ansiktet ner i sin näsduk och brast i en krampaktig gråt.

Det blef en stunds tystnad. Robert hade, medan Gabrielle talade, lagt sin ena hand öfver ögonen, liksom kunde han ej uthärda åsynen af detta lidelsefullt upprörda ansikte, och då han nu tog bort handen, stodo hans ögon fulla af tårar.

»Gabrielle,» sade han slutligen, i det han gick fram till sin hustru och böjde sig öfver henne, »hvarför har du ej sagt mig detta förr? Att du vantrifdes, visste jag nog, och att du ej längre älskade mig, visste jag också, men jag visste icke att jag gjort dig så djupt olycklig, som du säger dig vara. Det smärtar mig mera än jag kan säga, men jag vill försöka att på allt sätt godtgöra det orätta jag begått emot dig. Önskar du skilsmässa, Gabrielle, vill du återfå din frihet? det är den enda godtgörelse jag kan bjuda, men den är ju också fullständig? Vi ha inga barn, som binda oss vid hvarandra, vårt äktenskap är ju

redan i själfva verket upplöst, då kärlek, förtroende, glädje för länge sedan flyktat; vill du således taga steget ut, så kom ihåg att jag, hur mycket det än må komma att kosta mig och hur underligt det än må vara, att jag som prest föreslår dig detta mot Guds ord stridande steg, icke binder dig, utan själf erbjuder dig friheten? . . . »

Gabrielle svarade ej; hon låg orörlig kvar, med ansiktet gömmt i händerna. Roberts ord fyllde henne med en känsla, som hon icke ens för sig själf kunde förklara. Var det glädje hon erfor, då hon äntligen hörde dem uttalas, — och uttalas af honom, icke af henne — dessa skygga tankar, för hvilka hon så många gånger flytt lik-som för spöken, hvilka skrämte henne? Det fanns således i verkligheten en möjlighet att bli fri, att komma ifrån detta lif, i hvilket hvarje ungdomsfröjd vissnade bort? Det var icke endast hennes utpinade fantasi, som fostrade dylika bilder, de funnos äfven i Roberts nyktra, praktiska tankar, vid sidan af socialism och arbetarefrågor? Således voro de väl icke så omöjliga, så vidunderliga? . . .

Men var det verkligen *glädje* hon kände? Fri, ja nog önskade hon att blifva fri från detta slalif mellan brädgårdar och maskiner, fri att ännu en gång få njuta livvets och ungdomens skönhet, men skulle hon någonsin få kraft att slita de band, som förenade henne och Robert, då blotta tanken därpå fyllde henne med en ångest, som sammanpressade hennes hjärta . . .

»Stig upp, mitt barn,» sade slutligen Robert, som hela tiden stått orörlig bredvid Gabrielle, med blicken fäst på den nedböjda gestalten. »Stig upp, lugna dig, och låt oss i stillhet talas vid. Det är icke värdt att vi sörja och jämra oss, Gabrielle, det som är skedt, är skedt, låt oss nu blott om möjligt försöka att reparera det förflutnas misstag. Skulden är i alla händelser till största delen min; jag kände lifvet mera än du, jag visste, hvilket oerhördt kraf ett kall sådant som mitt ställer på en människa, och ändå drog jag dig in i den hetaste striden, utan att du i något afseende var rustad därför. Men Gud har straffat mig . . . Stig upp nu, Gabrielle, jag ber dig, låt oss få komma till ett lugnt samtal . . .»

Han tvang Gabrielle att stiga upp, förde henne fram till soffan, gaf henne vatten att dricka och satte sig därefter själf i en gungstol ett stycke därifrån.

»Hvad vill du säga?» frågade Gabrielle trött, under det hennes kropp allt emellanåt skakades af torra snyftningar.

»Jag vill bara upprepa hvad jag nyss sade,» svarade Robert på ett lugnt, dämpadt sätt, som vittnade om att han med järnhand tyglade sina känslor, »nämligen att jag är beredd att återgifva dig friheten. Förstå mig nu rätt, jag begär inte att du nu, i det här upprörda tillståndet, skall gifva mig något svar, men tänk på saken, öfverväg noga, bed Gud att han vägleder dig. En skilsmässa är visserligen en fruktansvärd sak, och ingen

tar naturligtvis det steget, förrän han ser, att alla andra utvägar till bättring och förlikning äro stängda. Men har man kommit till den punkten, känner man, att ens äktenskapliga lycka är ohjälpligt krossad, då är det bättre att skiljas än att fortsätta med att göra hvarandra olyckliga. Jag ber dig därför innerligt och allvarligt att noga pröfva dig själf, innan du fattar något beslut.»

Gabrielle skrattade så hårdt och bittert, att Robert spratt till därvid.

»Det kan icke vara svårt för mig att fatta ett beslut, ty jag tycker, att dina ord redan löst mig ifrån dig. Det tyckes inte kosta det minsta på dig att tänka på en skilsmässa, du talar därom så lugnt och kallt, som om du vore en advokat, som sutte och utredde saken för mig . . .»

Robert bleknade, och hans ögon flammade till; men han beherskade sig och svarade lika lugnt som nyss:

»Det är icke fråga om hvad det skall kosta mig, utan dig, det är icke min lycka, min framtid vi tala om, utan din. Och kan din lycka vinnas genom en skilsmässa, så är jag beredd att underkasta mig den, äfven om den skulle kosta mig något, eller rättare *hvad* den än skulle kosta mig. Det finns *ingenting* jag inte skulle kunna bära, om jag därigenom kunde återgifva dig den ungdomsglädje jag beröfvat dig genom min förmäthenhet, min olydnad mot Guds varnande röst. Men jag upprepar: betänk dig väl, pröfva ditt hjärta,

bed om ledning, liksom äfven jag skall bedja därom.»

»Jag kan inte skiljas från dig,» hviskade Gabrielle utan att se på Robert, »jag är fastbunden vid dig... äfven om jag skulle gå under, kan jag icke lämna dig... Men,» tillade hon ännu ljudlösare, »det finns ett annat sätt... Robert... du vantrifves själf lika mycket... lämna det här förhatliga stället... i Stockholm voro vi lyckliga... låt oss tillsammans återvända dit...»

Robert svarade ej; han steg häftigt upp och började gå af och an öfver golfvet, med armarna korslagda och hufvudet nedböjdt.

»Gabrielle,» sade han slutligen och stannade framför sin hustru, »du misstar dig, om du tror, att du är olycklig, därför att du vantrifves på Ryfors och att vi på ett annat ställe och under andra förhållanden skulle vara lyckliga med hvarandra. Det är möjligt, att vistelsen här påskyndat och gett utbrott åt hvad som ändå förr eller senare skulle komma, men grunden ligger nog djupare än så. Emellertid lönar det ej att forska efter grunderna, men så mycket kan jag säga dig, att, om vi nu lämnade Ryfors och, som du föreslår, flyttade till Stockholm, skulle vi inte bli lyckligare, tvärt om; vi skulle, genom att jag svikit min plikt som Guds tjänare, få ännu ett plus af olycka att dragas med. Men jag har ett förslag att göra dig: res härifrån, lämna mig på ett år, och pröfva dig under denna tid. Kasta bort minnet af det förflutna, njut af den ungdoms-

glädje du säkert i rikt mått skall finna hos dina systrar, glöm mig och det dystra allvar, som jag plågat dig med, känn dig fullkomligt fri, och försök, om detta slags lif ännu kan tillfredsställa dig. Hvem vet, hvad ett års skilsmässa kan medföra? Det kan uppenbara sig så mycket nytt därunder, så många nya intryck, att du därigenom kan få en fullständig förklaring öfver det förflutna och med ens veta huru du skall handla. Men jag utfäster ett villkor: under hela skilsmässan skola vi vara som döda för hvarandra, ingen brefväxling får förekomma å någondera sidan; pröfningen skall vara fullständig och genomgripande . . .»

»Och du vill att jag skall svara nu genast,» hviskade Gabrielle, då Robert tystnat och, slutligen öfvermannad af rörelse, kastade sig ned på en stol och gömde ansiktet i händerna.

»Nej . . . nej,» mumlade han med halfkväfd röst och utan att se upp, »icke nu . . . icke nu . . . Låt det vara nog med det som blifvit sagdt . . . tänk på det . . . bed . . . jag har velat hjälpa dig . . . visa dig vägen . . . och jag vet intet annat sätt . . . kanske du vet något bättre . . . något mindre grymt . . . ah, Gabrielle, Gabrielle . . . om jag kunde återköpa din lycka . . . om jag kunde . . . med mitt . . .»

Hans sista ord kväfdes i ett obestämdt, snyftande ljud. Minut efter minut förgick; ingen af dem rörde sig, bägge sutto försjunkna i ångestfulla, förvirrade tankar på sorg och skilsmässa. Bägge kände de sig sönderslitna ända ner i hjärtats djup, men under det den ene redan tyckte,

att förtviflans vågor gingo öfver hans hufvud och begrofvo honom, kämpade den andra med lifsbegärets hela kraft att komma upp därur och gripa det halmstrå, som räcktes henne.

»Jag måste lefva ännu en gång, jag måste,» hviskade en röst inom Gabrielle, under det en annan lika lidelsefullt svarade: »Jag kan icke skiljas från honom, jag kan inte lefva utan honom, det är omöjligt . . .»

Ingen af dem visste huru länge de sutto så. För Robert gick under denna stund hela det förflutna igen; dess sorger och fröjder, dess minnen och förhoppningar stego upp för hans inre syn, och han såg och bedömde dem med denna skarpa, oförvillade klarhet som själen får, då alla dess krafter att lida och kämpa spännas till det yttersta.

»Ja . . . ja, det är ingenting annat än en oundviklig lag,» hviskade han, »jag sådde vind — och jag skördar storm . . . det måste så vara . . . det måste . . .»

Slutligen reste Gabrielle sig upp och gick fram till Robert.

»Godnatt,» sade hon och räckte honom sin hand, »jag orkar ej tänka eller tala mera i afton, mitt hufvud svindlar af trötthet.»

Hon föreföll verkligen att hafva uttömt sina krafter; hennes läppar hade nervösa ryckningar, och hon kunde knappast hålla upp de röda, svullna ögonlocken.

Robert fattade hennes hand och reste sig med en rörelse, som hade han velat omfamna henne och trycka henne intill sig. Men han hejdade sig och lade i stället liksom välsignande handen på hennes hufvud.

»Gud hjälpe oss bägge,» sade han stilla, »det är en mörk dal vi ha att genomvandra, men jag vet, att, om vi förlita oss på Gud, skall han hjälpa oss ur den. Gud välsigne dig, min stackars Gabrielle.»

Gabrielle snyftade till, men hon svarade ingenting, utan pressade blott näsduken mot sina skälvvande läppar och lämnade rummet.

I början af september reste Gabrielle från Ryfors för att stanna borta ett år, som hon skulle tillbringa hos sina systrar, »småflickorna», hvilka bägge voro gifta och bosatta i Stockholm. Under denna tid skulle ingen brefväxling äga rum mellan de bägge makarne, och efter årets slut ägde Gabrielle att bestämma, huruvida hon som Roberts hustru ville återvända till Ryfors, eller om denna tillfälliga skilsmässa skulle utsträckas till en skilsmässa för hela lifvet.

Bland Gabrielles vänner och släktingar i Stockholm ansågs orsaken till hennes långa besök där vara, dels att hon önskade hälsa på sin familj, dels att hennes bröst, som ej var starkt, icke tålde vid Norrlandsluften, — men på Ryfors, där ingen brydde sig om att uttänka några svepskäl för Gabrielles långa bortovaro och där skvallret naturligtvis ifrigt

sysselsatte sig därmed, visste man snart, att prestfrun rest därifrån, emedan hon vantrifdes på Ryfors och lefde olyckligt med sin man. Och då småningom en mängd detaljer om Roberts och Gabrielles förhållanden — särskildt att de ej brevväxlade — kommo i omlopp bland Ryforsarne, tvekade de flesta ej att uttala som sin åsikt, att Gabrielle aldrig mera skulle komma dit och att detta tvifvelsutän var det bästa, icke allenast för hennes man, utan äfven för hela församlingen.

Och sedan denna dödsdom blifvit afkunnad öfver den frånvarande, fick hon vara i fred; man lade det mycket afhandlade ämnet åsido och återgick till mera lokala intressen.

XIV.

Det var icke många, som hos Robert kunde märka någon förändring, sedan Gabrielle lämnat honom, hvarken i utseende eller uppträdande. Tyst och allvarlig hade han under dessa sista år alltid varit, och han var det fortfarande, men då han sysselsatte sig med någonting som intresserade honom — om han talade öfver ett ämne, hvaraf han värmdes, eller då han gick omkring i stugorna, eller om han för en vän beskref det teologiska arbete han var sysselsatt med att skrifva — då kunde han ännu bli entusiastisk och liflig som förr.

Till sitt yttre var han således i det närmaste sig lik, men i hans sjäslif hade skilsmässan från Gabrielle och alla de inre strider, som varit en följd däraf, åstadkommit en våldsamt skakning. De religiösa tvifvel, hvarmed han så länge brottats, vunno under denna tid ett nytt, kraftigt insteg i hans själ. Hans lidelsefulla önskan att böja sig under Guds vilja, att tysta ned jagets

förtviflade uppror, öfvergick småningom till en trött resignation, som, utan att han själf anade eller förstod det, vid minsta nya stöt utifrån skulle mynna ut i en fullständig skepticism.

Emellertid fortsatte han att med fördubblad ifver sköta sina presterliga åligganden, särskildt sin verksamhet bland församlingens sjuka och fattiga. Men han var alltid missnöjd med sig själf; det blef mer och mer en fix idé hos honom att, hur mycket han än sträfvade, uträttade han aldrig nog. Om kvällarna, då han i tankarna genomgick den förflutna dagen och granskade sig själf, blef resultatet häraf alltid vemod och nedstämdhet. »Ack, hvad har jag gjort,» brukade han sucka, — »ingenting, ingenting. En hel dag, så många dyrbara timmar, och hur har jag använt dem?»

Och följande dag blef det en ny ansträngning att tillfredsställa de allt större fordringar han ställde på sig själf, ett ängsligt jäktande efter tillfälle att försaka allt det, som möjligen kunde få namn af öfverflöd eller vällefnad. Han kände samvetskval öfver att hans bädd var för mjuk eller hans mat för väl lagad, och för att tukta sig brukade han ibland skicka bort sin middag till fattiga och själf äta hos någon af arbetarefamiljerna.

Äfven hans verksamhet som predikant var numera ett tungt, ofta plågsamt arbete, som nästan aldrig tillfredsställde honom. Ibland, då han påträffade någon text, öfver hvilken han i forna dagar predikat med öfvertygelsens hela värma

och nu försökte använda densamma, kände han med fasa, hur den liksom föll sönder för honom, så att hela detta en gång så sköna, rika ämne låg framför honom som stoft och spillror. Ibland åter lyckades han få texter, som intresserade honom; han blef inspirerad som förr, tänkte noga ut sin predikan och genomgick punkt för punkt det ämne, öfver hvilket han ville tala. Men då hände det honom som oftast, att, just när allt var färdigt och han kände sig som mest ifrig att få gifva sina åhörare del af den nya uppfattning han fått om den eller den dogmen, slog det honom som en blix, att en dylik predikan vore omöjlig att hålla utan att bli afsatt.

Då kunde han någon gång trotsa och våga försöket att, åtminstone till en viss grad, gifva fritt lopp åt de rationalistiska och revolutionära tankar som rörde sig inom honom, men han fick alltid plikta därför genom att sedan bli föremål för klander, ökad ovilja från pietisternas sida, hotelser och anonyma bref om afsättning, ja till och med skarpa tidningsartiklar. Och då han gjorde tvärtom, då han lade band på sina oroliga, upproriska tankar och icke lät sina predikningar gå ett fjät utom det rämärke de stramaste dogmer utstakade för honom, då fick han plikta därför med själförakt och ökade tvifvel.

Och allt som vintern framskred, förvärrades detta själstillstånd. Hans arbete blef rastlösare och feberaktigare; mer och mer blef han träl under det glädjelösa sträfvandet att samla goda gär-

ningar, att nå en fullkomlighet, som oupphörligt flydde honom. Om nätterna förföljdes han af underliga, hemska drömmar; ofta vaknade han vid att han tyckte sig långsamt sjunka ned i en bottenlös afgrund, och då han slutligen kom lös ur drömmen, kunde han länge efteråt känna den hisnande ångest han erfor, då det sista fotfästet gled undan honom och han förstod, att han skulle sjunka . . .

En flere gånger återkommande dröm var äfven, att han såg Gabrielle som död. Han tänkte ofta på döden, men mest på sin egen död; hans vacklande hälsa kom honom att tro, att den ej kunde vara långt borta. Men det var alltid med Gabrielles död han sysselsatte sig i drömmen. Än såg han henne komma fram till hans bädd — han visste att hon var död, ty han hade själf begraft henne och kastat jord på hennes kista — men hon smålog och talade som vanligt, och han kände en underlig, jublande glädje och på samma gång bäfvan vid att se henne. . . Än gingo de tillsammans på en stor, mörk hed. Plötsligen, då han vänder sig om, är Gabrielle försvunnen, och hur han ropar och letar, hur han ber och vrider händerna, förblir hon borta . . . Och då han vaknar, pärlar kallsvetten på hans panna, och han snyftar som ett barn af längtan och ångest . . .

Han var under denna vinter mer än vanligt ensam, sökte aldrig någons umgänge, men stundom kunde han gripas af en oemotståndlig längtan att tala ut och få känna sympati och deltagande

af en mänsklig varelse, och då begaf han sig till Aurells och uppsökte pastor Strand, den enda person på Ryfors, med hvilken han knutit något närmare vänskapsband. Timme efter timme samtalade de uppe i pastorns rum, Robert sittande i gungstolen eller i ett hörn af soffan och pastorn oatbrutet promenerande fram och tillbaka, med pipan mellan läpparna.

Det kunde då hända, att deras samtal fick denna prägel af förtrolighet, denna ömsesidiga förnimmelse af att man är fullt förstådd, som nedbryter alla känslöfördämningar och kommer den mest förbehållsamme att öppna sitt hjärta. Ingen som endast ytligt kände Robert, ingen som var van att se honom med det stilla sätt, det lugna beherskade ansiktsuttryck, som var honom eget, skulle känt igen honom i den lidelsefullt upprörde man, som utan att väga orden, utan att bekymra sig om huru bittra och skarpa de voro, hänsynslöst framslungade ett förtvifladt hjärtas upproriska tankar.

Pastor Strand sade ingenting under dessa Roberts utbrott; han fortfor att gå af och an öfver golvet, under det han något tankspridd stirrade framför sig. I själfva verket hörde han icke mycket på hvad Robert sade, ty han kände på förhand till det hufvudsakliga innehållet, men han visste, att det beredde vännen en lindring att få tala ut, och därför lät han honom fortsätta.

Då Robert slutat, svarade pastorn efter några minuters tystnad och utan att afbryta sin promenad:

»Ja, käre vän, det gör mig ofantligt ondt att höra sådana ord uttalas af dina läppar. Jag hade sannerligen inte trott, att det skulle komma därhän. Men det är *en* sak, som något tröstar mig. Personer med din känsliga fantasi se allting mycket värre än det är. Du klagar till exempel öfver att du är så ensam . . . »

»Nej, jag klagar icke,» afbröt Robert bittert, »jag endast konstaterar ett faktum. Och om du vill vara ärlig, kan du tänka dig en mera isolerad ställning än min? Statskyrkan, som jag ju ännu tillhör, misstänker mig, och det behöfdes blott, att jag en enda gång predikade alldeles som jag tror och tänker, så skulle jag vara skild från mitt ämbete. De frikyrklige, läsarne, sky och förakta mig. Arbetarepartiet litar inte på mig, anser, att jag bär kappan på bägge axlarne, och de bildade klasserna kalla mig en socialist, en radikal, som de helst inte vilja ha något att göra med. Min egen hustru . . . »

Han kunde ej fortsätta, rösten svek honom, och han vände sig hastigt bort.

»Min stackars vän, sade pastor Strand och lade sin stora hand på Roberts axel, »det gör mig ondt . . . ofantligt ondt . . . Men — har du betänkt, att det funnits *En*, som varit ännu ensammare än du, en som alla partier, alla vänner sveko, ja som till och med kände sig öfvergifven af Gud i förtviflans svåraste ögonblick? Och har du betänkt, att alla som vilja kämpa en ärlig lifskamp, alla som vilja vara fullt

sanna mot sin egen öfvertygelse, *måste* gå i sin mästaress fotspår och vara ensam? Alla partier ha mer eller mindre af humbug i sig, och om du söker stöd hos något parti, så går du inte fri från humbugen, du heller. Det är sorgligt att vara ensam, tungt och sorgligt många gånger, jag vet det af egen erfarenhet, men då den värsta middagshettan är förbi och aftonen nalkas och det börjar bli stilla och lugnt i själen, då är det skönt, obegripligt skönt och ljuft och saligt att kunna säga: felaktigt och bristfälligt har det varit i många-handa måtto, men *ett* vet du, Herre, jag har aldrig ljugit, aldrig sagt ett ord eller tagit ett steg emot min innersta öfvertygelse. Ser du, Wallner, jag vill hellre kunna säga det ordet än vara hyllad och uppbyren af världen och dess mäktige!»

Pastor Strands ögon lyste af ett barnsligt lyckligt uttryck, och han höjde bekräftande sin ena hand, medan han talade.

»Ja, det är nog skönt att kunna säga så,» svarade Robert med ett vemodigt småleende, »men för den, som ännu är inne i striden och oviss om dess utgång, kan ensamheten kännas öfverväldigande . . .»

»Och hvem kan inte komma in i striden igen, om man bara släpper ankaret lös!» afbröt pastor Strand ifrigt. »Tycker du verkligen, att min ställning är så tillfredsställande, att inte jag också, om jag ville, kunde ha skäl att klaga? Tycker du att jag som kyrkans tjänare haft så stor framgång, då jag vid öfver fyrtio år sitter som vice

pastor högt uppe i Norrland? Men, ser du, jag har varit för brutal, för rättfram och ärlig, sådant tycka inte vederbörande om. Nå, tror du inte det finns många här uppe, som klandra mig, som till exempel ondgöras därför, att jag spelar fiol? Gamle Daniel, den hedersmannen, han fördömer mig nu visserligen inte, men här om dagen sade han till mig: 'Nog tror jag, att pastorn skulle ha mera vinst för sitt samvetes del, om han spelte nå't godt och allvarligt på sitt fiolinstrument och inte tockna där lättfärdiga polskor.' Med 'lättfärdiga polskor' menade han en menuett af Haydn, den barbaren! Ja, ja, ja,» fortfor pastorn och drog en djup suck, »så är det, så är det; inte är min världsliga framgång så stor, att inte jag också kunde låta illa, om jag ville slå an den tonen. Det är sant, att den . . . den husliga olycka som drabbat dig — den är jag säker på att gå fri för, men det kan vara båd' si och så, om det är så afundsvärdt att sitta som en stor, ensam fågel uppe i det här rummet och aldrig ha känt på hvad det vill säga att höra en liten snäll hustru säga, att hon tycker om en.»

Robert smålog. Pastorns vänliga, humoristiska tal uppmuntrade honom och drog honom bort från hans egna, dystra tankar. Det var en så komiskt, rörande bild, den »stora, ensamma fågeln,» som satt där uppe och om sommaraftnarna spelade på sin fiol till sent inpå natten . . .

»Ja, ja, ja,» tillade pastorn och fortsatte oafbrutet att gå, medan han talade, »lifvet är all-

varligt nog både för den ene och den andre, och för oss alla gäller det att ha vår sak klar med Herren, oafsedt hvad människor säga och prata om oss. Du klagar också öfver att du misslyckats i dina bemödanden att gagna och hjälpa?»

»Ja,» inföll Robert och återtog sin förra, bittra ton, »det har du rätt i, däröfver klagar jag verkligen. Om det ej vore så sorgligt, skulle jag finna det löjligt att se hur människor missförstå mig, vända mina ärligaste bemödanden till det sämsta. Hvad har jag till exempel vunnit med mina ansträngningar att höja arbetarne och förbättra deras ställning? Ingenting annat än att de äro mera missnöjda och upproriska än förr. Tror du inte till exempel, att Bångska krogen fortfarande lockar dem mera än läsesalen, som jag med så stora uppoffringar inredde åt dem? Jo, och ibland undrar jag om ej den, som söker höja sina bröder och visa dem på sanningen; som gör sig till en kämpe för de förtryckte och söker väcka människor ur deras förhårdade egoism, icke snarare förtjänade narrbjällran än martyrglorian. Säkerligen, om inte *En*, den ende, funnits — *han* som jag, trots mina tvifvel, aldrig skall upphöra att älska — så skulle jag inte tveka att säga narrbjällran!»

»Tillåt mig att förklara den saken,» sade pastor Strand, i det han stannade framför Robert och tog pipan ur munnen. »Narrbjällran förtjänar den, som gör allt det goda du säger och under tiden tänker på framgången; glorian den,

som arbetar endast för sin mästares skull och säger med Fénelon: »trogen i mitt kall' . . . 'obekymrad om framgången'. Så förhåller det sig med den saken. Emellertid, får jag nu vara uppriktig emot dig?»

»Ja . . . ja, naturligtvis,» svarade Robert med en skymt af otålighet.

»Nå, då är mitt råd: afbryt för någon tid ditt arbete här. Tag dig en tids hvila och res. Du är för närvarande i en helt och hållet abnorm sinnesstämning, och då är det ju en naturlig följd, att dina sträfvanden skola misslyckas, att dina predikningar icke skola vara välsignelsebringande och dessutom att din hälsa i grund förstöres.»

Roberts ansikte mörknade. Det var en ömtålig punkt pastorn vidrört.

»Ja, du har rätt,» svarade han dystert, »jag vet att mina predikningar — nu som alltid — äro utan frukt. Men de äro för närvarande min räddning. Upphör jag att predika, så brister det sista bandet, det bandet som består i det kategoriska: du *måste* tro, och jag störtar utan räddning ned i ett fullkomligt tvifvel. O min vän,» tillade han och gaf ånyo vika för sin bittra sinnesstämning, »det kan icke beskrivas, ett sådant själstillstånd som mitt. 'På min rygg hafva plöjare plöjt och ristat långa fåror' . . . Allt, allt är mig till plåga. Jag kan icke tänka på det förflutna, det förefaller mig som en enda kedja af misstag och lögner, det närvarande är mig outhärdligt, och jag ryser för framtiden. Allt det sköna i lifvet, i naturen,

som jag förr fann så mycken glädje och tröst i, det förorsakar mig nu en känsla af smärta, som jag ej med ord kan återge... Jag kommer ihåg en illustration till Göthes Faust, där änglarne kasta rosor på demonerna, som försöka gripa Fausts själ, men när rosorna träffa dem, förvandlas de till glödande metall. Så är det med mig. Allt skönt jag ser, eller hör — en dikt som jag läser, en vacker solnedgång, allt bränner mig i stället för att lindra mina kval. Ja... ja... du har rätt i att jag borde lämna mitt ämbete... men det är icke nog... jag skulle lämna allt... försvinna... och vore det icke för dessa kvarlevor af tro... så...»

»Tyst,» afbröt pastorn nästan strängt och höjde varnande sin hand mot Robert, »uttala icke sådana ord. Den frestande tanken, som i förtviflans ögonblick genomilar själen, den ha vi kanske litet hvar känt, vi som lidit och kämpat. Men sådana tankar uttalar man ej.»

Robert tryckte sin hand emot pannan och tillslöt ögonen.

»Ibland,» fortfor han utan att gifva akt på vännens ord, »är frestelsen så stark, längtan efter hvila så outhärdlig, att jag icke tycker mig kunna vänta... tröttheten så stor, att jag inte ens önskar mig evigt lif... endast evig hvila... tillintetgörelse... Underliga, sällsamma tillvaro... var då ditt mål att bringa mig till denna punkt... att beröfva mig allt, till och med detta... det sista... det enda... det största... Glädje... glädje...

sköna, underliga ord . . . som under hela mitt lif lekt framför mig likt en glänsande trollslända, som jag ej kunnat fånga . . . glädje i en makas kärlek, glädje i konsten, i skönheten, i naturen . . . glädje i arbetet . . . öfverallt har du gäckande flytt mig . . . Men det är detsamma . . . detsamma . . . jag sörjer icke öfver att min ungdoms vilda, romantiska drömmar äro förbi. Men det sista, *det enda*, glädjen som Kristus lofvade åt trötta och betungade själar, glädjen i Gud, skall den också fly mig . . . bedraga mig? . . . »

Han kastade sig öfver soffkarmen och tryckte ansiktet mot sin ena arm. Pastor Strand stod bredvid och skakade vemodigt på hufvudet.

»Min stackars vän . . . min stackars vän,» sade han med tårar i ögonen, »lugna dig . . . försök att vara stilla . . . stilla . . . 'Om I stilla blefven, så vorde eder hulpet' . . . det är det enda råd jag kan gifva dig. Ack, i stunder sådana som denna, står den ena människan vanmäktig framför den andras kval. Jag kan inte ens följa dig in i stridens hetta; det är det förunderligt stora och fruktansvärda med denna själens Jakobs-strid, att vi alltid i den, liksom i döden, måste vara ensamma med Gud. Ingen, ingen har någonsin stått vid den andres sida i själens midnattsstund. Blott en sak, käre broder, vill jag säga, dig till tröst. Det låter som en paradox i dina öron, men det *är* en sanning: du är närmare Gud nu än du var som den uppburne, rättrogne predikanten i Stockholm, hvilken lockade skaror till Herrens hus. Och ju större

ditt tvifvel blir, ju närmare kommer du, och när du är alldeles nere i tvifvel, alldeles tom på allt hvad du kallade *din tro*, då är räddningen nära . . . mycket nära.»

Efter dylika samtal med pastor Strand kände sig Robert under någon tid lugnare till sinnet.

Men denna känsla af lättnad, som hade endast med hans fantasi, icke med hans sjäslif att skaffa, dunstade snart bort och lämnade honom i hans vanliga sönderslitna tillstånd.

En tid sökte han, utan att göra sig själf reda för orsaken, att närma sig pietisterna. Det var, som om han vågat ett sista försök att genom umgänget med dem lifva upp sin slocknande tro. Han gick på deras möten, satt där till sent på kvällarna och talade ihjäl sina tvifvel, så att, när han gick därifrån, hade han ibland lyckats blåsa upp den svaga gnistan till ett ögonblicks skenlif.

På samma gång kände han en underlig hätskhet mot de troende. Han drogs till dem, han kunde ej låta bli att uppsöka dem, men så snart han kom för sig själf igen, kände han endast en öfverlägsen, afundsjuk ovilja. »Den där orubbliga, oreflekterade tron, som inte ens tillåter ett resone-mang, kan inte hysas annat än af enfalden eller hyckleriet,» — brukade han tänka, — »enfalden, eller kanske snarare okunnigheten, representerad af Daniel och hans vänner, hyckleriet af bokhållaren Sidvall och hans likatänkande. För en

djupare och sannare natur är tillvaron icke annat än tvifvel eller absolut förnekelse.»

Och lyckades han upptäcka den minsta fläck på deras lif, fick han höra talas om ett felsteg, som någon af dem begått, då kunde han genomfaras af en trotsig känsla af triumf och säga till sig själf: »jag visste det . . . det var som jag trodde . . . alltsammans är maskstunget, falskt . . . ihåligt» . . . Det beredde honom också ett slags elak njutning att jämföra sitt uppoffrande, rättfärdiga lif med till exempel bokhållaren Sidvalls, hvilken var medelpunkten i det stränga, pietistiska parti, som från början utestängt Robert från sitt umgänge. »Jag sträfvar och arbetar — jag kämpar och lider,» tänkte han nästan hotande, »jag har uppoffrat allt för mina bröder, för dessa små, som Gud särskildt anbefallt oss, på mitt lif finnes icke en fläck — och för mig döljer sig Gud, för mig finns icke annat än tvifvel och misströstan. Och denna hvardagliga, simpla egoist, hvars förnämsta sträfvan är att samla penningar åt sig och sin familj, han får sola sig i Guds nåd, han får yfvas öfver att vara ett Guds barn, en utkorad, en benådad. Är det förnuft . . . är det rättvisa . . . är det kärlek, om du finnes, Gud, och om du är en fader som vårdar dig om barnen? Nej, nej, det är fantasier, gyckelspel, människoverk alltsammans. . . »

På detta sätt förgick månad efter månad, och Robert kämpade fortfarande med en fanatisk envishet att hålla fast kvarlevorna af en tro, som i själfva verket redan var död och som, i stället

för att upprätthålla honom, endast förgiftade och grumlade hans inre. Han befann sig för närvarande i ett sådant tillstånd af hopplöst tvifvel, att det behöfdes blott en småsak, en obetydlig tilldragelse, för att den flämtande trosgnistan skulle slockna. Han stod så att säga, och balanserade vid randen af en afgrund, och några sandkorn som lossnade vid hans fötter, en vindfläkt bakom honom var nog, för att han skulle förlora jämvikten och störta ned i djupet.

Och denna yttre tillfällighet, som behöfdes för att fullborda förstörelseverket inom honom, kom slutligen.

Bokhållaren Sidvall och några af hans trosvänner hade, med anledning af en känd predikants ditkomst, anordnat ett möte i missionssalen, men af samvetsskäl ville de ej ha Robert med. Dennes vacklande trosståndpunkt var nämligen numera icke någon hemlighet; den var tvärtom inom de kretsar, där man intresserade sig för religiösa frågor, ett stående ämne, och för närvarande fanns i hela Ryfors samhälle ingen, hvars namn så ofta var på allas läppar som Roberts, ingen som så ofta var föremål för olika yttranden af medlidande eller klander. Sidvall ansåg nu, att på ett intimt möte, sådant som detta, borde pastorn under närvarande förhållanden både för sin egen och de andras skull ej vara med; själf kunde han icke draga någon nytta af hvad som sades, ej deltaga i samtalet utan att skrymta, och på de andra skulle han blott med sin närvaro, sin tysta kritik verka

störande. Det blef en ifrig rådplägning mellan dem som ordnade mötet; de fleste medgåfvo, att Sidvall hade rätt, men några voro rädda att såra, andra ansågo, att man borde använda alla medel som stodo till buds för att draga pastorn till tron, men Sidvall och hans vänner höllo på sin åsikt, och den segrade slutligen.

Robert blef således ej underrättad om mötet, som man anordnade i tysthet, så att pastorn om möjligt ej skulle få reda därpå. Detta lyckades naturligtvis icke; redan flere dagar innan mötet ägde rum, visste Robert därom, — och de som trodde, att han skulle bli sårad, hade icke haft orätt i sina antaganden.

Men *hur* djupt sårad han blef, därom hade de ingen aning. Hela hans inre skälfdes af smärta och förbittring; därhän hade det således gått — han, presten på stället, utvisades från de troendes samfund, han utpekades offentligen som en otrogen, en affälling . . .

Nåväl, när något dylikt kunnat ske, hvad hade han mera där att göra? Detta uteslutande från mötet skulle brännmärka honom i hans församlings ögon, så att han icke mera kunde predika. Allt var slut — äfven de yttre banden voro brustna, dessa band, som han i det sista fasthållit som en räddningsplanka. För endast ett år sedan skulle han kunnat bära denna skymf med relativt lugn; nu träffade den hans sjuka hjärta med en kraft, som kom honom att duka under.

Det var en mulen senvinterkväll. Robert visste att mötet skulle äga rum klockan sju, och en hänsynslös känsla af trots och hämdbegär, så olika hans vanliga grannlagenhet, dref honom att vid den tiden gå fram till missionshuset för att åtminstone låta sina motståndare se, att han hade reda på hur man gått till väga med honom. Han mötte flere af dem, som ämnade sig till mötet. De tycktes i allmänhet besvärade af att se honom; några gingo åt ett annat håll för att slippa hälsa på honom, andra vände sig, drifna af en feghet, som de sedan ångrade, åt sidan och låtsade ej märka honom. Bokhållar Sidvall där- emot hälsade på honom med ett lugn, som ännu mera ökade upproret i Roberts själ. Han kände detta orubbliga lugn liksom en dom, en sträng, omutlig dom, som gjorde honom utom sig.

Då han lämnat vägen till missionshuset och med hastiga steg skyndade utför »gatan», förstod han själf, att den så länge fruktade krisen när- made sig. »Egenrättfärdiga, hjärtlösa,» ropade inom honom en röst, så skärande bitter, att han ryste för sig själf, »hycklare, som predika sin mästares lära och beljuga honom med sitt lif. Den som söker sanningen... den som velat offra sitt lif för sina bröder... han drifves till tvifvel, till undergång... han föraktas af människorna... han öfvergifves af Gud... Och den som förkunnar kär- lekens lära och krossar med sitt förakt en lidande broder... han... han får kalla sig ett Guds barn... han får lefva i lycka och samvetsfrid...

Jag . . . jag sönderslites af själskval som den värste brottsling . . . och de få kalla Gud sin fader, de äro hans barn och frälsta och lyckliga . . . och jag . . . jag är fördömd . . . förlorad . . . förlorad . . .»

Han påskyndade sina steg och gick vägen framåt ned till bron. I hans hjärna hvirflade tankarne nästan utan sammanhang. Än jagade de omkring i det förflutna och trotsade hårdnackadt på dess rättfärdighetssträfvan, dess försakelser; än flögo de bort till Gabrielle med ett förebrående utrop: »du har svikit mig, du också, du lofvade att älska mig i ve och väl, och nu . . . och nu . . .» Än föllo de samman till en kvidande bön: »Finns det då ingen räddning . . . är det alldeles ute med Herrens godhet, Herrens förbarmande? . . .»

Den mulna himmelen gjorde kvällen mörk och dyster. Strömmen forsade oroligt, och från viken hördes allt emellanåt ett brakande af isen, som de vaknande våkrafterna började sönderbryta. Från bron, där Robert ställde sig med armarna stödda mot räcket, såg han genom dunklet fyren, som glimmade där borta i fjärran; till höger på stranden låg en gammal, slocknad masugn, som framträdde underligt stor och hemsk med sina svarta, gapande dörrhål, bakom hvilka folket påstod sig i skymningen höra hammarslag eller se gnistor flyga . . .

Minut efter minut förgick, och Robert kvarstod orörlig, med blicken fäst än på de skummande böljorna, som sletu stockarna emellan sig, än på fyrens lilla skarpa, tindrande ljus. Det vilda upp-

roret i hans själ hade småningom lagt sig, och det var med en känsla nästan af lättnad han i nattens stillhet lyssnade till, hur inom honom slutligen sammanstörtade de murkna spillrorna af den barndomstro, som en gång kommit den sextonårige ynglingen att med hänförelse utropa: »Herre, när jag dig hafver, frågar jag efter himmel och jord intet.»

Och medan han stod där och med en dyster kallblodighet bevittnade detta andliga bortdöende, fick i stället den yttre världen, naturen omkring honom, en ny, sällsam betydelse. Materien framträdde plötsligen stor och mäktig. Dess väldiga krafter, i hvilka han dittills tyckt sig förnimma röster från Gud, blefvo nu liksom fristående, allsvåldiga, och fyllde honom med en känsla af hemskhet och ensamhet. Och denna förnimmelse af materiens kraft växte och utbredde sig mer och mer i hans inbillning. Det var som om han fått ett nytt sinne att se, hur krafterna omkring honom drefvo sitt spel, slukade, förintade... Forsens brus förvandlades till vårflodens dån, då den öfversvämmar landet, rycker bort hus, begrafver människor... I isens knakande hörde han vågornas rytande och skri af varelsor, som förgingos i dem. Öfverallt förstörelse — grym, likgiltig ödeläggelse af arbete, hopp, lif — människan, kringdrifvande som ett spån, krossad af hemlighetsfulla makter, kastad som en ödets lekboll från höjder till djup och slutligen ned i det okända, stora mörkret...

En rysning genomilade honom . . . Detta var således lifvet, denna slumpens lek . . . Detta var människorna, hans bröder, dessa värnlösa, beklagansvärda varelser. Men hans forna, lidelsefulla deltagande för mänskligheten var liksom slocknadt; med en underlig likgiltighet följde han detta fantasispel, som ännu mera uppjagades af natten och ensamheten omkring honom. Hvertill tjänade det att klaga och uppresa sig? Till en Gud, en kärleksrik fader kan man ropa om förbarmande, men vårfloden och stormen kunna ju icke höra de mest förtviflade böner? Det fanns blott tvänne vägar: att underkasta sig eller . . .

Åter kom tanken på själfmord och frestade honom. Ett enda språng — och allt skulle vara slut, hans trötta tanke skulle få hvila, öfver honom skulle de förstörande, obarmhärtiga lifskrafterna brusa fram, men intet skulle mera störa eller oroa honom. Hvarför tveka, hvarför icke göra slut på en redan börjad dödskamp?

Men det var inom honom någonting, som spjärnade emot: ett segt, okufligt begär att trotsa lidandet, att till hvad pris som helst hålla ut på sin post. I hans natur, hvars känslighet kunde komma honom att skälfva för en ogrannlagenhet, ett ovänligt ord, fanns en järnvilja, som dref honom att i denna stund bjuda både själens och kroppens lidanden spetsen.

»Nej,» utropade han, »jag vill hålla ut! Äfven om det icke finns någon Gud och jag aldrig mer skall kunna bedja till min frälsare, äfven fast

himmelen är tom och det eviga lifvet en saga, *ett* står dock kvar: det måste vara bättre att handla rätt än att handla orätt, det måste vara bättre att stupa på sin plats än att desertera. Jag vill stanna på min, tills jag stupar!»

Han vände sig om, lämnade bron och begaf sig hemåt. Småningom kom det öfver honom en känsla af stillhet och vemodig tillfredsställelse, en känsla, snarlik den en patient måste erfara, då han efter långa tider af plåga äntligen bestämt sig för att låta läkaren taga af den lem, som är orsaken till hans lidanden.

Han var visserligen krympling nu — en andlig krympling; någonting inom honom var sköfladt, trons och börens vingar voro borta; men striden var åtminstone för ögonblicket slut, han skulle äntligen få en stunds hvila.

XV.

Robert predikade icke under de närmast följande söndagarne. Men han hade icke behöft begära tjänstledighet, ty komministern i staden, pastor Strand och en annan vice pastor vikarierade för honom under denna tid.

Hans sjuklighet, som tilltagit så, att han under flere dagar ej kunde lämna sitt rum, fick gälla som anledning till denna plötsliga överksamhet; han befriades således tills vidare från att för någon omtala den kris, som han genomgått och som hädanefter, under alla förhållanden, skulle göra det omöjligt för honom att förkunna Guds ord.

Hans vänner, Aurells och pastor Strand, voro mycket oroliga och bådo honom ifrigt att taga någon tids tjänstledighet och fara bort för att sköta sin hälsa. Han lyssnade med en frånvarande min till deras välmenande råd; ibland svarade han ingenting, ibland endast ett likgiltigt, betydelselöst: »Ja, jag skall sköta mig.»

Det enda, som skakade upp honom ur denna likgiltighet, var, när pastor Strand bad honom att få skriva och underrätta Gabrielle om hans oroande hälsotillstånd. Då kom hans forna energi tillbaka, och med en nästan hård röst svarade han ett orubbligt: »Nej, åtminstone inte så länge jag ännu kan tänka och bestämma öfver mina handlingar.»

»Broder, du är oförsonlig . . . grym . . .» invände Strand med darrande stämma, »föreställ dig, hur hennes lif skulle bli, om . . . om ni ej mera finge återse hvarandra . . .»

Robert skakade på hufvudet och gjorde en afvärjande rörelse med handen.

»Tala inte därom,» mumlade han, »jag uthärdar ej mera . . . för oss bägge är det bäst att inte nu träffas.»

En afton, ungefär fem veckor efter den söndag, då Robert för sista gången predikade, öfverraskades han af att doktor Sandin helt oförmodadt inträdde i hans rum.

Robert låg på soffan, med hufvudet bakåtlutadt öfver en kudde — hans vanliga ställning, då plågorna svårt ansatte honom. Vid åsynen af doktorn reste han sig upp och sträckte på ett öfverraskande vänligt sätt handen mot den inträdande.

»Nå, det gick ju bättre än jag trodde,» utbrast doktorn muntert, i det han tog en stol och satte sig bredvid Robert, »jag väntade mig nästan att bli kastad på dörren. Saken är den, att jag

egentligen är här på lilla tant Aurells uppmaning. Hon grät hela kaskader i går och hotade mig med sin ovänskap, om jag inte sökte upp pastorn och hindrade er att begå självmord, som hon sade. Jag svarade henne, att ni aldrig bedt mig komma och att ni sannolikt skulle visa mig på dörren, om jag kom, men det hjälpte inte; hon sade, att det var min plikt som läkare att låta visa mig på dörren hellre än underlåta att erbjuda min hjälp. Och det var ett argument, som tog.»

»Det är mycket vänligt både af er och fru Aurell att tänka på mig,» svarade Robert med ett tankspridt leende, »men jag är rädd för att jag blir en patient, som kommer att göra er föga heder.»

»Det är hvad vi få se,» sade doktorn, i det han kastade det ena benet öfver det andra och sammanknäppte sina händer kring knäet. »Jag skall emellertid nu genast förkunna hvad jag ämnar säga. Jag tänker nämligen inte göra er några frågor, utan kort och godt säga, att det är alldeles nödvändigt, att ni genast skaffar er ledighet och därefter far ned till Stockholm, söker upp en specialist för nervsjukdomar och låter ordentligt sköta er, innan det blir för sent.»

»Doktor,» sade Robert med en ton, som om han ej hört hvad doktorn sade, utan endast följt sin egen tankegång, »säg mig, hvad tror ni egentligen det onda i hufvudet är? Att jag är illa därän, det vet jag nog, men jag skulle tycka om att en gång få veta sanningen?»

»Det kan jag inte säga er så här tvärt,» svarade doktorn undvikande, »jag har ju så litet varit i tillfälle att iakttaga er. Men att man inte bör leka med ett sådant tillstånd som ert, det kan man begripa utan att ha närmare reda på er sjukdom. Mitt bestämda råd är således, att ni tvärt afbryter allt arbete och far till Stockholm och konsulterar en erfaren läkare, t. ex. . . »

»Nej,» afbröt Robert tvärt, »till Stockholm far jag inte, och någon specialist rådfrågar jag inte. Efter ni var nog vänlig och uppsökte mig, föll det mig in, att det kunde vara intressant att få höra er åsikt, men vill ni inte säga den, får det vara. Jag vet nog ändå, hur det står till med mig och att äfven den skickligaste läkare i världen inte skulle kunna bota mig. Men om ni för tillfället ville öfvertaga mig och om möjligt, skaffa mig lindring i den här värken, som nu på ett par veckor icke lämnat mig hvarken dag eller natt, vore jag er mycket tacksam.»

Doktor Sandin ref sig i hufvudet och gjorde en otålig grimas.

»Jag tycker inte om att 'öfvertaga' er,» svarade han, »jag har sagt min åsikt, att detta är ett kompliceradt fall, som jag inte tilltror mig att ensam kunna sköta. Hvad kan ni begära af en person, som i nära tio år varit bruksläkare? Tror ni, att man får någon synnerlig öfning i nervsjukdomar bland smeder och stabbläggare?»

Robert ryckte på axlarna, men svarade ej. Öfvertygad som han kände sig, att hans sjukdom

hade lika mycket med själen som med kroppen att göra, kunde han ej besegra sin motvilja att söka en läkare; men han hoppades, att doktor Sandin, utan vidare frågor och undersökningar, skulle kunna gifva honom något stärkande eller lugnande medel.

Doktorn steg upp och började gå af och an öfver golfvet. Det hade, af naturliga orsaker, alltid varit ett spändt förhållande mellan honom och Robert, och han kände sig icke tilltalad af att få honom till patient, om han än af sin plikt känt sig manad att gripa in med ett tillfälligt råd.

Hur underligt — här låg denne man, mot hvilken doktorn mer än mot någon annan människa i världen känt bitterhet och afund — denne man, som ägt den enda kvinna, hvars åsyn kommit hans hjärta att slå af kärlekens tjusning och kval! Allt som är ägnadt att bereda ett lyckligt och framgångsrikt lif — en sällsynt intelligens, skönhet, intagande sätt, kvinnornas kärlek och beundran — allt detta hade naturen slösat på honom, denne nu så brutna, krossade varelse, som sannolikt icke skulle ha lång tid kvar att kämpa. Och hvarför hade han krossats, på hvad hade han gått under? Ja, på hvad? På en chimär, en fantasi, ett vanvettigt grubbel öfver gåtor, som intet människoförstånd kan lösa, öfver förhållanden, som ingen människokraft kan rätta. Arbetarefrågan och försoningsläran och nykterhetsrörelsen och alla möjliga frågor i himmel och på jord hade knäckt honom, gjort hans äktenskap olyckligt, jagat bort hans hustru och drifvit honom själf till grafvens brädd. Nog kunde man

säga, att människor voro galna, äfven om de icke gjorde sig skyldiga till några handlingar, som berättigade en att spärra in dem på dårhus! Det var icke utan, att doktorn kände en harmful ovilja, där han med hastiga steg gick öfver golfvet och tänkte på hur mycket klokare *han* skulle använt all den begåfning, pastorn så lättsinnigt och oförsvarligt slösat bort, hur lycklig *han* skulle ha gjort sin hustru o. s. v. Men då han slutligen stannade vid soffan och betraktade sin rivals bleka, härjade ansikte, vaknade å nyo medlidandet, och hans goda hjärta fick öfverhand.

»Nåja,» utbrast han, och ett småleende förjagade det missnöjda uttrycket i hans ansikte, »jag skall försöka göra hvad jag kan. Men med det villkoret, att ni lyder mina ordinationer, af hvilka den första blir, att ni slutar med allt grubbel och alla samhällsförbättringar, att arbetarne nu på en tid få suppa i fred och hökar Bång klå dem efter godtfinnande o. s. v.»

Robert smålog bittert.

»Var lugn, jag kommer inte mera att hindra människor, när de vilja göra sig själfva och andra olyckliga. Jag är botad för alla fantasier om att höja och förädla mänskligheten.»

»Så godt är det,» svarade doktorn och slog sig ned på en stol bredvid soffan, »jag är rädd för att de där idéerna annars gjort kål på er. Det är visst bra att ha ideella intressen, och så materialist jag är, har jag också idealer, men det står fast, att låter jag min kropp gå under, så

står jag där tämligen hjälplös, alla mina ideella intressen till trots. Och jag gör hvarken mig själf eller någon annan en tjänst därmed.»

»Det är sant,» svarade Robert dystert, »jag är af samma åsikt, *nu* — sedan det är för sent, sedan jag sett att alla mina sträfvanden misslyckats och att enda resultatet af ett helt lifs oupphörliga strid är, att jag är bankrutt både till kropp och själ.»

»Ah, seså, prata inte på det sättet!» svarade doktorn, till hälften skämtsamt, till hälften otåligt, »hvem talar om bankrutt, då man just ska' börja reparera affärerna?»

I ett par timmar kvarstannade doktorn hos sin patient och gjorde en så noggrann och uttömmande undersökning af hans tillstånd, som det under närvarande omständigheter var honom möjligt.

Då doktorn lämnade Robert, hade denne också, trots doktors förbehållsamhet, fått bekräftelse på hvad han länge anat: att hans sjukdom var af mycket allvarlig art och att, om han ej i tid ägnade den omsorgsfull vård och framför allt unnade sig fullständig hvila, skulle hans öde sannolikt bli antingen, i bästa fall, en plötslig död eller ock, i sämsta, ett långsamt aftynande och utlocknande af såväl själens som kroppens krafter.

Han följde emellertid lydigt doktor Sandins ordinationer, skaffade sig ett par månaders tjänstledighet och beredde sig att, så snart vårluften blefve mindre skarp, resa uppåt Jämtland och Norge

för att tillbringa en tid bland fjällen. SjälF trodde han icke på någon förbättring, men han kände, att han under närvarande omständigheter måste bort ifrån Ryfors, och han erfor en lättnad vid tanken på att komma till nya ställen och omgifvas af andra människor, hvilka icke, som alla här, hade reda på honom och hans förhållanden.

Under den närmast följande tiden kom doktorn nästan hvarje dag och efterhörde Roberts hälsotillstånd. Det herskade alltjämt en viss stel förbehållsamhet mellan de bägge herrarne, och utanför området för Roberts sjukdom kommo de aldrig i sina samtal; men doktorn inlade så mycket omsorg och intresse i sitt sätt att sköta Robert, att denne blef både rörd och förvånad. I sin nuvarande sinnesstämning kände han sig för öfrigt tacksam vid hvarje det minsta bevis på vänlighet; de tvifvel och själskval han genomgått hade gjort honom så sjukligt misstänksam, så beredd på ovänlighet och ogrannlagenhet, att, då motsatsen visades honom, greps han däraf på ett öfverdrifvet, häftigt sätt. Det var emellertid icke blott doktor Sandin, som skänkte honom deltagande och intresse; flere af arbetarne, däribland gamle Daniel, kommo och hälsade på honom under hans sjukdom, ja till och med bokhållar Sidvall besökte honom personligen för att efterhöra hans hälsotillstånd.

I början af juli månad reste Robert upp till fjällen och kvarstannade där sex veckor. Ombyte

af luft och yttre förhållanden samt den fullständiga hvilan från allt slags arbete verkade välgörande på hans sinne, om än det kroppsliga lidandet snarare ökades än aftog.

»Jag vet att jag är dödsdömd,» skref han efter en tids vistelse där uppe till pastor Strand, »jag känner det för hvarje dag tydligare och vissare på den andliga vanmakt, som mer och mer griper mig. Mitt minne håller på att nästan alldeles svika mig, hvarje tanke, hvarje rad jag läser eller skrifer förorsakar mig en smärta i hufvudet, ibland plötslig och skärande, ibland dof och ihållande som tandvärk. Men jag emotser min död med ett förunderligt lugn. Liksom den gamle vise tänker jag, att döden antingen måste vara tillintetgörelse — och kan väl för en trött, utpinad kropp som min någonting vara skönare än evig sömn — evig hvila — *requiem æternam?* Eller ock är döden öfvergång till evigt lif — och om så är, öfverlämnar jag åt *dens* barmhärtighet, som har lif och död i sin hand. Till större trosmått kan jag icke mera komma. Men jag är, som sagdt, lugnare och mera stilla; naturen här har verkat helande på mitt sjuka sinne. Den hemska känslan af ett grymt öde, af naturkrafternas blinda lek med våra kval, hvilken under sista tiden dref mig till själfmordets rand, har gifvit vika, och jag har åter känt en fläkt af harmoni och lagbundenhet beröra min själ. Jag önskar, att jag kunde beskrifva för dig en afton, då jag efter en lång vandring återkom till min bostad, som ligger högt

uppe i en liten by på slutningen af fjället. På ömse sidor resa sig bergen, höga och majestätiska. Icke en människa syntes till på stigen, som oafbrutet slingrar sig uppåt, icke ett ljud hördes, natten närmade sig mer och mer med denna djupa, stora frid, som verkar så egendomligt gripande i dessa ensliga bergstrakter, där man står liksom ansikte mot ansikte med naturens hemlighetsfulla väsen. Öfver mig hvälfde sig himmelen djupblå, och framför mig i öppningen mellan bergstopparna seglade långsamt hvita aftonmoln, under hvilka brann en stor stjärna, som blickade fram likt ett glänsande öga i rymden. Jag stod stilla och kände hur denna naturens skönhet grep mig på detta öfverväldigande sätt, som icke kan upprepas. Jag visste, att jag aldrig mer, om jag än ginge denna stig år efter år, skulle se och känna som *nu*, då stjärnan mellan fjällen blickade ned på mig och tystnaden kom mig att höra mitt eget hjärtas slag. Tårarne stego mig i ögonen; det stora, mäktiga, på en gång befriande och förkrossande intryck fjällnaturen utöfvar på våra sinnen grep mig i hela sin kraft, jag försjönk däri, jag glömde mina strider, min oro, mina kroppsliga plågor och kände en stunds fullkomlig hvila.

Det är sant att det ligger icke så litet af panteism i dylika känslor. Men för den, som befinner sig i ett själstillstånd, sådant som mitt, och som, i likhet med mig, endast under anfall af sanslös förtviflan kan närma sig den gröfre materialismen,

har panteismen onekligen något lockande. Detta uppgående i en världssjäl, detta utplånande af personligheten har någonting rogifvande för den, som lidit skeppsbrott på sin *tro*. Vi förlora lätt kärleken till personligheten och det därmed sammanhängande begäret efter evigt, personligt lif, då vi släppa Kristus och ha kvar blott en lidande kroppshydda.» —

Mot slutet af vistelsen i fjällen fattades han emellertid af en hemlängtan, så stark, att han hade svårt att genomlefva de sista dagarne. Det pröfvoår han förelagt Gabrielle nalkades nu sitt slut, men ju mera tiden för ett återseende närmade sig, desto mera oemotståndlig blef den föreställning, som gripit honom: att han skulle dö, innan de fått träffa hvarandra — och hans upprörda fantasi plågade honom nu med en oupphörlig längtan efter hemmet, där han skulle vara Gabrielle åtminstone något närmare än här.

Under hela denna vinter hade hvarken han eller Gabrielle med ett enda ord låtit höra af sig; i bägges naturer fanns en seg energi, som dref dem att till hvad pris som helst icke bryta en öfverenskommelse. Men för Robert kom nu, som en reaktion efter denna onaturliga styrka, en våldsam längtan efter att återse den kvinna, som varit hans första och enda ungdomskärlek och som han ännu älskade, icke med livvets begär att äga och lyckliggöra, utan med en döendes ångestfulla önskan att få säga farväl, att få bedja om förlåtelse och öfverseende. Han hade alldeles

glömt Gabrielles skuld; han såg blott sina egna misstag, sin egen dåraktiga sträfvän, för hvilken han utan betänkande offrat sin hustrus lycka. —

Roberts hemkomst till Ryfors inträffade sent en afton. Han var mycket trött efter resan och stod just i begrepp att gå till hvila, då någon försiktigt knackade på hans dörr.

»Stig in!» svarade Robert och gick emot dörren, som nu på samma försiktiga sätt öppnades af stabbläggjar Johansson, hvilken därefter med ett »god afton, pastorn» och en kort bugning klef ett par steg fram på golvet.

»God afton, käre Johansson,» svarade Robert vänligt, i det han med framsträckt hand kom emot den inträdande. »Det var roligt att se er.»

Johansson ref sig i hufvudet och vände mössan mellan fingrarna.

»Ja, si jag hörde i jåns, att pastorn sku' komma hem i afton, å då skulle jag väl be te å få önska'n välkommen igen.»

»Tack,» svarade Robert och klappade Johansson på axeln, »det var mycket vänligt af Johansson . . .»

»Ja, så var det nu en annan sak också,» sade Johansson och ref sig fortfarande bakom örat. »Jag undrar om pastorn har hört, att Daniel, stackarn, har varit sjuk ett par dagar, å nu ä' de' så illa me'n, att jag tänker han som bäst ligger å kippar i dödskampen, gubbstackarn . . .»

Johansson vände sig hastigt bort: det ryckte till i hans mungipor, och öfver de skarpa, grå ögonen lade sig en lätt dimma.

»Nej, det har jag visst inte hört!» utbrast Robert ifrigt, »jag har, sedan jag kom hem, inte träffat någon människa utom mina bägge tjänarinnor, och de sade ingenting. Har han länge varit sjuk?»

»La' mig si,» svarade Johansson på samma lugna sätt, »ja, de' högsta ska' väl vara en åtta dagar. Han mådde illa redan i söndagses, fick någon svimling eller tocke. 'Pass på' — sa'an, när han kom till sans, 'pass på', sa'an och strålade, så en annan stackare blef rakt afundsjuk, — 'nu kommer snart kallelsen te gamle Daniel, och väl-signad vare den stunden'! Se'n kom han inte mera ner i arbetet. och det har varit ömse me'n, än si, än så, men i afton tycker ja' de' raskar på, och ja' tänker de' skulle fägna'n att få se pastorn, innan han dör. . . . Därför tog jag mig den dristigheten att söka upp pastorn så här sent.»

»Ja, tack käre vän,» svarade Robert och räckte Johansson sin hand, »jag tackar er särskildt härför, det skulle gjort *mig* obeskrifligt ondt, om jag ej fått se Daniel, innan han dör. Han har nog mindre behof af mig än jag af honom. Jag skall genast komma till honom.»

»Tack, tack,» upprepade Johansson, »ja, de' var vänligt af pastorn, och de' ska' glädja'n, gubbstackarn. Men hur står de' te med pastorn själf, jag tycker han ser usel ut, han också?»

fortfor stabbläggaren och lät sin mössa svänga rundt mellan fingrarna.

»Då har jag en ärlig uppsyn,» svarade Robert småleende, »det är just icke mycket med mig heller. Men nu är det icke på mig, utan på Daniel vi skola tänka. Således, om några minuter kommer jag. Farväl så länge!»

Han tryckte Johanssons hand och nickade bekräftande, hvarefter stabbläggaren med ett par tvära bugningar och upprepade »tack, tack,» aflägsnade sig.

Då Robert blifvit ensam, gjorde han en hastig toalett och beredde sig att under natten vaka hos Daniel. Därefter skyndade han, utan att lägga märke till hur hans hufvud brände och värkte, utför gatan, bort till Daniels bostad och uppför trappan.

Under några sekunder stod han där orörlig, med handen på låset. Smärtan i hufvudet hade plötsligen blifvit så häftig, att han måste sammanbita tänderna för att ej högt jämra sig.

Då plågorna något lagt sig, knackade han på. Men ingen svarade, icke ens vid en förnyad knackning. Han öppnade då dörren och trädde in.

Det var så skumt i rummet, att han knappast kunde urskilja föremålen, men då hans ögon vant sig vid mörkret, varseblef han i pinnsoffan till höger om dörren gubben Daniel, som låg med händerna hopknäppta, ögonen slutna och den gamla bruna peruken som vanligt knuten under hakan.

Robert gick fram till sängen och böjde sig öfver den sjuke.

»God afton, Daniel,» sade han hviskande.

Daniel öppnade långsamt ögonen.

»God afton,» svarade han och såg på Robert med en slö, frånvarande blick. Därefter tycktes han plötsligt vakna till medvetande, någonting likt ett leende glimmade till i hans ögon, och han tillade, under det hela hans kropp började skaka liksom af fråssa:

»De' va' beskedligt af'en te komma!»

Robert tog fram en tändsticksask, som han alltid brukade bära på sig, och slog upp ljus.

Det var ett litet lågt vindsrum Daniel bebodde; till vänster om dörren låg spiseln, där några kol glimmade bland askan och på hvars håll stod en panna med kalla potates; vid de andra väggarne stodo ett brunmåladt skåp och en byrå, och öfver pinnsoffan, där den sjuke låg, hängde en tafla i färgtryck, föreställande ett törnekrönt Kristushufvud.

Robert ställde ljuset på en stol, satte sig på kanten af soffan och fattade Daniels händer. De voro kalla som is och skälfde häftigt.

»Daniel fryser,» sade han, i det han försökte värma den gamles händer mellan sina.

»Ja,» svarade gubben och darrade, så att soffan skakade, »d'ä' elakt kallt här inne, här har inte vurit nå'n eld på mångade dagar.»

Robert kastade en blick mot spisen, där de ännu glimmade kolen vittnade om att gubbens minne började omtöcknas.

»Vill Daniel att jag ska' göra upp litet eld?» frågade Robert, i det han reste sig upp.

»Ja, men inte ska' pastorn göra sig omak, de' rakt skäms jag för,» svarade Daniel, »dotter min kunde ha vurit å titta' te far sin lite', tycker ja', men se, när en ä' gammal å sjuker å fattiger, så ä' en just inte nå't lockbete för folk, inte,» tillade han mera för sig själf, och ett slött, misslynt uttryck flög, likt en sista beröring af jordisk smärta och missräkning, öfver hans ansikte. »Men de' kvettar mig lika,» fortfor han, och hans ögon fingo å nyo ett medvetet uttryck, »'jag förgäter det tillrygga är och sträcker mig till det framantill är, jagandes mot målet', som det står i Filipperna 3 och 14, *mot målet, mot . . .* å snart ä' ja' där, hvarest en helt förgäter, att en vurit gammal å sjuker å fattiger . . .»

Medan Daniel talade, hade Robert tändt upp eld i spisen; då brasan tagit sig, kom han å nyo fram och satte sig på Daniels sängkant.

»Ja . . . ja . . .» fortfor Daniel, som tycktes ha kvar sin benägenhet att tala, »tiden för mitt upp-brott är inne . . . jag har kämpat den goda kampen . . . härefter är mig förvarad rättfärdighetens krona, som . . .»

Han afbröts af ett häftigt kväfningsanfall. Robert hjälpte honom att sätta sig upp och stödde honom, under det han rosslande kämpade efter andan.

Slutligen blef Daniel lugnare och kunde lägga sig ned. Men han talade icke mera, utan låg tyst och orörlig, med ögonen hårdt slutna.

Robert blåste ut ljuset, tog stolen och satte sig ned, med armen stödd mot soffkanten. Det var så underligt stilla och högtidligt i det lilla vindsrummet, vid hvars dörr döden stod och väntade att få stiga öfver trösken. De enda ljud, som afbröto tystnaden, voro den döendes tunga andedräkt och sprakandet från brasan, hvars röda flammor allt emellanåt ströko öfver golfvet, öfver Daniels bädd eller uppåt väggen, där de lyste på den gyllene glorian kring frälsarens hufvud.

Ett par gånger kommo Johansson och enkan Erikson, som på sina kryckor släpade sig öfver vinden, för att höra om Daniel, men då de fingo veta att han sof, gingo de sin väg igen, så att Robert blef ensam kvar att invänta dödens ankomst . . .

Slutligen öppnade Daniel sina ögon och fäste dem på Robert. Hans ansikte hade nu ett fullt medvetet uttryck; det var som om hans själskraft ännu en gång flammade upp och strömmade fram ur blicken med en sista, samlad kraft.

»Skröpligt å eländigt har de' varit alltsammans,» började han med tydlig stämma, och under det han talade, vände han småningom blicken från Robert och såg framför sig med ett fjärrskådande, högtidligt uttryck, »också då de' som bäst var, då ja' sökte te å dra' själar te Herren, handlade jag i synd och ovishet. Si, jag bekänner det nu, jag har inte *en* gärning te å berömma mig åf. Men si, jag sörjer inte öfver'at, för Guds nåd å Kristi kärlek ä' så stora, så jag ser inte' annat . . .

bara *nåd* å *kärlek* . . . öfverallt. D'ä' just som när ja' stod vid hamnen en höstkväll å såg hur mörkret kom, å stabbarne å stränderna just som kröp in i'et, å snart va' allt mörker, å de' va' bara fyren, som glimmade så grann å klar där ute. Ackurat så ä' de' nu me' mej . . . de' mörknar omkring mej . . . å gerningarne å sträfvan, di försvinner i mörkret, å ja' ser bara Herrens Jesu Kristi nåd som en stor, klar fyr, som ska' leda mig . . . leda mig . . .»

Han tystnade, men han fortfor att röra sina läppar, och hans ögon hade ännu kvar samma klara, medvetna uttryck.

Robert stod framför sängen och lyssnade, häftigt gripen, till den gamles ord. Hur olika var icke denna dödsbädd emot dem, vid hvilka han ditills närvarit, där det merendels varit *han*, som talat och sökt att bringa Guds ords tröst! Här däremot var han tyst, här var det han, som sökte tröst, som stod, en krossad tviflare, och med ångestfull nyfikenhet forskade i det mysterium, som skymtade förbi honom . . .

»Vill han läsa för mig ett par verser ur boken?» frågade Daniel plötsligt, i det han vände sig mot Robert. Uttrycket i ögonen hade nu förändrats, blicken var beslöjad, och då Robert vidrörde hans hand, kände han, att fingerspetsarna voro kalla.

Robert tog bibeln, som låg bredvid hufvudkudden, öppnade den på måfå och böjde sig ned för att se vid skenet från brasan. Men i detsamma reste sig Daniel häftigt upp.

»Tyst . . . tyst,» hviskade han och satt några sekunder alldeles orörlig, liksom lyssnade han efter någonting. Därefter lade han sig ned, och ett förnöjdt leende flög öfver hans läppar.

»Tack, pastorn, tack, nu behöfver han inte läsa mera för mig,» hviskade han svagt och slöt sina ögon.

Robert lade ifrån sig bibeln och lutade sig öfver Daniel. Han såg att döden nalkades, han kände, att det ögonblick, då kroppen och själen skulle lämna hvarandra, närmade sig, och han greps af ett ångestfullt begär att aftvinga döden dess hemlighet, att gripa detta underliga ögonblick i flykten och afrycka det en glimt af sanningen . . .

»Säg mig, Daniel,» hviskade han, i det han böjde sig tätt intill den döendes ansikte och fattade hans ena handled, som han hårdt tryckte, liksom i en omedveten afsikt att med sin vilja beherska honom »säg mig hvad du i denna stund förnimmer . . . du står på tröskeln . . . du måste förnimma något från de bägge världarna . . . du måste se något af det tillkommande och ändå som ett sista eko höra min röst . . . Säg mig i Jesu Kristi namn hvad du nu ser . . . gif ett ord, ett enda, åt en som kämpar i tvifvel och natt . . . gif mig ett tecken . . . det minsta . . . om det var sanning, det du trodde . . . ett ord . . . hör mig . . . om du kan . . .»

Han kramade hårdare Daniels handled och böjde sig ännu djupare ned öfver honom.

Men där kom intet svar. Daniel låg tyst, med ögonen slutna och det fridfulla leendet öfver läp-

parne. Det hemlighetsfulla täckelse, som skiljer dödens och lifvets riken, hade redan fallit, och därigenom förmådde intet ord, intet tecken från den frigjorde anden tränga till den på andra sidan kämpande.

Robert släppte Daniels arm, föll på knä vid sängen och gömde ansiktet i händerna. I denna ställning låg han en lång stund orörlig, medan brasan i spisen brann ned till ett glöd, som svagt upplyste det lilla rummet, i hvars skymning konturerna af sängen med den döde och den framför knäböjande gestalten otydligt framträdde. Slutligen reste Robert sig upp, tände ljuset och lät under några ögonblick dess sken falla på den dödes ansikte.

Och under det han stod där och tankfullt stirrade på detta gamla ansikte med de hundratalens rynkorna, den bruna peruken, som kommit mer än vanligt på sned, och det lyckliga uttrycket öfver den infallna munnen, fingo hans egna ansiktsdrag liksom en återspeglning af den dödes frid. Han hade visserligen icke fått det ord, det tecken han begärt, men det var som om Daniel i denna stund på ett andligt sätt meddelat honom något af hvad han nu erfor på andra sidan täckelset . . .

I det tviflets mörker, som så länge omtöcknat hans själ, föll en stråle af ljus. Tårarna strömmade från hans ögon, och han kände inom sig en lindring, en stillhet som om den så länge saknade fadershanden å nyo fattat hans . . .

Han ordnade nu Daniels rum, rörde om askan i spisen, lade den gamla nötta bibeln på hufvudgården, sammanknäppte den dödes händer och bad en kort bön öfver honom.

Därefter släckte han ljuset och lämnade rummet.

Först då han kom nedför trappan, märkte han, hur uttömda hans krafter voro. Han måste stanna ett ögonblick och stödja sig emot väggen, men då han ville fortsätta vägen, kände han att benen ej lydde honom, han vacklade och kunde ej, som han ville, sätta ned foten. En otydlig ångest fattade honom, han såg sig omkring, liksom ville han bedja om någons hjälp, men ingen människa syntes till, klockan var mellan ett och två på natten, en natt, som den mulna, stjärnlösa himmelen gjorde nästan kolmörk...

Med uppjudande af alla sina krafter vacklade han några steg framåt. Men smärtan i hufvudet blef nu så våldsamt, att han å nyo måste stanna. Det susade och dånade för hans öron, och för ögonen gick den mörka nattluften i stora, böljande vågor... »Mätte jag bara hinna hem,» tänkte han, och denna tanke började nu, som hjulet i ett urverk, att oafbrutet surra omkring i hans hjärna, under det att på samma gång en mängd andra, osammanhängande bilder och föreställningar flögo förbi honom. »Hem... bara jag hinner hem... Gabrielle... hvar är hon... jag kommer för sent... Daniel... nej, det är omöjligt... jag hinner ej hem...»

Han gjorde ännu ett försök att gå, men det var som om hans fot stigit i tomma luften, han tyckte att han förlorade fotfästet och sjönk. De underliga böljeslagen framför hans ögon förstorades, utbredde sig och upplöstes, det blef tyst och mörkt inom och utom honom, han gjorde en plötslig, spasmodisk rörelse, som om han blifvit träffad af ett skott, och föll därefter vanmäktig till marken.

I flere timmar låg han där afsvimmad, utan att någon kom till hans hjälp. Först fram mot morgonen, då folket började röra på sig, påträffades han i detta sanslösa tillstånd af tvänne arbetare, som buro honom till hans hem och genast skickade bud efter doktor Sandin.

XVI.

Bpastorns rum var det mörkt och tyst. Bullret, oron där ute i lifvet trängde ej mera dit in; de olika omdömen, som fällts öfver den sjuke, de bittra domar, som träffat honom, de strider och tvistigheter, hvartill han gifvit anledning, hunno honom icke nu, och om de gjort det, skulle han varit fullkomligt likgiltig därför. Det var, som om en försmak af den stora hvilan kommit öfver honom; till och med hans längtan efter Gabrielle hade domnat bort, endast då och då flög den, stilla och vemodig som ett höstlöf i oktoberskymningen, igenom hans själ. Den hårdaste kampen var förbi; tviflets mörkaste skuggor hade vikit. I plågans stunder, då han tyckte, att kropp och själ liksom smält af lidandets hetta, hade han fått på ett hemlighetsfullt sätt förnimma Guds styrkande närhet, han hade tyckt sig se Kristus i Getsemane och höra den lidande frälsaren kalla honom vid det dyra brodersnamnet — och han hade då känt hur den hemska för-

trollning, som under denna sista tid snärjt honom, försvann, och han hade å nyo kunnat bedja . . .

Underrättelsen om hans svåra sjukdom väckte stort uppseende både på Ryfors och i trakten där-omkring, och det deltagande både från hög och låg, för hvilket han blef föremål, vittnade om hur afhållen han i själfva verket var, trots alla sön-dringar och meningsskiljaktigheter mellan honom och hans församling. Dagligen kommo oräkneliga efterfrågningar om hans hälsa, icke minst från ar-betarne, hvilka personligen infunno sig på sina rasttimmar för att få höra hur det stod till med pastorn. Robert smålog tacksamt, då man berättade för honom om dessa bevis på kärlek och akt-ning, men i det djupa lugn, som nu fyllde hans själ, kändes till och med förnimmelsen af glädje matt och främmande.

Doktor Sandin skötte honom, och pastor Strand vakade på det mest omsorgsfulla sätt vid hans bädd. Men det fanns också någon annan som vakade, fastän Robert ej visste därom, någon annan, som timme efter timme satt i rummet bredvid eller stod vid dörren och ängsligt lyssnade efter det minsta ljud från den sjuke.

Så snart Robert blifvit förd till sitt hem och pastor Strand fått underrättelse om hans sjukdom, telegraferade denne, utan att fråga någon till råds, efter Gabrielle, som genast kom, så fort tid och kommunikationer medgafvo.

Men Robert och Gabrielle hade ännu ej träffat hvarandra. Det var som om Gabrielle skyggat

tillbaka för detta första möte. Ofta ställde hon sig bakom Roberts bädd och betraktade honom, medan han slumrade; flere gånger öfverraskade pastorn henne vid dörren, där hon stod och vred händerna under kväfda snyftningar, men då pastorn med ett allvarligt, nästan strängt uttryck frågade henne: »hvarför går ni ej in till honom?» svarade hon blott: »nej . . . nej . . . inte än . . . jag vet inte . . . jag *kan* inte . . .» och drog sig tillbaka med ett skrämtdt uttryck.

Och Robert hade, sedan han återfick sansen, upprepade gånger sagt: »telegraferade inte, skicka inte efter henne . . . att se mig i mitt nuvarande hjälplösa tillstånd skulle för henne vara en ytterlig plåga . . . blir jag bättre, skall jag själf skrifva och be henne komma . . . dör jag, så är det bättre att hon mins mig som jag var . . . hon plågades alltid af att se sjukdom och allt det elände och den oskönhet, som följer därmed, låt henne vara så länge . . .»

Men en eftermiddag, då Robert efter en stunds slummer slog upp sina ögon, stod Gabrielle vid hans bädd. Han trodde först, att det var en synvilla; han hade vant sig att under denna tid af själens och kroppens vanmakt misstro sina sinnen, och han lade handen öfver ögonen för att bortjaga den bild, på hvars verklighet han ej kunde tro. Men då han å nyo blickade upp, stod Gabrielle fortfarande kvar och såg på honom med en skygg, bedjande blick.

»Är det verkligen du?» frågade han stilla och räckte henne sin hand.

»Ja,» svarade hon lika stilla, men hela hennes kropp skakade, och hennes ansikte var ännu blekare än Roberts.

Det blef några sekunders plågsam tystnad. Mellan dem stod som en skymmande mur det förflutna med dess bittra minnen, och bägges ömtåliga, misstänksamma naturer bäfvade tillbaka för att nedbryta denna mur och stå ansikte mot ansikte framför hvarandra med den frågan: »hvar-till har denna skilsmässa tjänat? ha vi mötts af fri vilja för att aldrig mera skiljas, eller var det endast omständigheternas makt, sjukdom och sorg, som nu förde oss tillsamman?»

Robert drog en tung suck, vände till hälften bort hufvudet och slöt trött sina ögon.

»Hur jag har längtat efter dig, Gabrielle,» sade han med låg röst »och hur jag känner det att återse dig, vill jag ej söka beskrifva, men det gör mig utesägligt ondt, att du skall behöfva träffa mig så här . . . i detta tillstånd af hopplös sjukdom. Det är ännu kvar två månader . . . du förstår . . . jag ville ej störa dig, ej bryta mitt löfte, det är icke jag, som gjort det, icke jag som skickat efter dig . . . Om jag tillfrisknar, blir det icke ärligt spel . . . man kan göra mycket i öfversvallet af den medlidandets känsla, som sjukdom framkallar . . . utan att sedan kunna stå för det . . . du känner deltagande för mig nu . . . du glömmer allt annat

... men kom ihåg ... du äger ännu din frihet, min sjukdom skall inte förändra ...»

Gabrielle svarade ej, hon föll på knä framför sängen, gömde ansiktet i händerna och brast i en lidelsefull gråt.

Robert gjorde ingenting för att hejda hennes tårar, endast då och då strök han smekande handen öfver hennes nedböjda hufvud.

Slutligen afstannade den häftiga gråten, och Gabrielle blickade upp.

»Om du inte hade bedt mig komma,» snyftade hon med nästan ljudlös stämma, »jag menar om ... om ... jag inte fått telegrammet ... hade jag brutit mitt löfte och själf bedt att få komma. Ack, Robert, Robert, jag har lidit ... för mycket under detta år ... jag kan inte beskrifva det nu ... du är för klen ... jag är för upprörd. jag kan bara säga dig ett enda ord: jag är inte den samma ... o, min vän, det har bränts bort i eld ... allt det där gamla, som jag trodde vara själfva lifvet ... jag har blott längtan efter något annat, det måste finnas något annat ... något som är värdt att lefva för ... någonting som du skall lära mig ... föra mig till ... Jag får ju stanna hos dig ... du vill ju glömma ... jag menar förlåta ... jag ...»

Hon kunde icke sluta; hon afbröt sig tvärt och gömde å nyo ansiktet i händerna.

Robert lade sin arm kring hennes hals och drog henne intill sig med all den styrka, hvaraf han var mäktig.

»Min älskade hustru,» sade han kärleksfullt, »jag har intet att förlåta — jag var den felande, den oförståndige, jag kände lifvet mera än du och borde förstått, att hvad jag begärde af dig var en omöjlighet — ack, äfven jag stupade på den omöjligheten. Men Gabrielle, har du noga betänkt dig, är du säker att det icke blott är deltagande, emedan du ser, att jag lider, är du säker att, äfven om det otroliga skulle inträffa: att jag blefve frisk och kunde börja min gamla verksamhet — är du säker, att du inte mer skulle längta . . .»

»Tyst, tyst,» afbröt hon och lade sin hand öfver hans mun, »du söndersliter mitt hjärta . . . fråga inte mera så . . . jag kan inte uthärda . . . I denna stund är allt så oredigt, så förvirradt inom mig, jag vet blott *ett*: att jag aldrig, aldrig mer vill återvända till det världslif jag nu lämnar. Ack, Robert, hvad var det däri, som lockade mig så . . . så . . . att jag kunde offra allt . . . jag förstår det inte nu. Kanske finns det verkligen glädje däri, kanske har jag en gång känt så, men nu är det allt dödt för mig. Jag försökte som förr . . . jag ville känna mig ung och glad . . . o, hur dåraktig jag var . . . lika gärna kunde jag ha försökt att taga igen en flydd dag! Det var som att röra vid ett lik . . . Jag dansade . . . och jag tyckte, att jag var som en gengångare, ett spöke utan lif och färg . . . jag gick på teatrar och konserter . . . och jag tyckte, att allt var dumt och löjligt . . . Jag försökte skämta och skratta som förr,

men det gick ej, jag var som förhexad . . . ja, jag var förhexad . . . lifvets allvar . . . lifvets stora, mörka allvar, som du dragit mig in i, hade förhexat mig . . . jag kunde ej komma lös . . . och så stod jag där utstött från bägge sidor . . . hängande vid ett intet utan fotfäste. O, min vän, kan du förstå hur olycklig jag var! Jag tvangs på knä i bön, men inte heller där hade jag fäste . . . Ack, Robert . . . Robert . . . du måste hjälpa mig . . . någon mening måste lifvet ha . . . du måste förlåta mig . . . ha öfverseende . . . leda mig . . .»

»Min älskade Gabrielle,» hviskade han med ett lugn, som hjärt afstack mot hennes upprörda ton och sätt, »jag tror, jag vet, att Gud slutligen skall leda allt till en god utgång. Det förorsakade mig en stor smärta, att du lämnade mig, och denna vinter har varit svår att genomleva, jag nekar ej därtill, men jag tackar ändå Gud, att du for; hade du stannat kvar, så skulle du måhända aldrig kommit underfund med att de lockande bilder, med hvilka det förflutna plågade din fantasi, icke äro annat än lögner — att ingen själens otillfredsställda längtan någonsin kan mättas genom att vi gå tillbaka — nu är detta falska skimmer borta, och du är fri . . . fri att söka något nytt och — högre . . . Gud välsigne dig, min älskling, måtte *han* leda dig, leda oss bägge under den tid som återstår.»

Det såg ut, som om Gabrielles närhet, mera än all medicin, verkat välgörande på Robert, ty under de nu följande dagarna började hans hälsa

att märkbart förbättras. Smärtan i hufvudet, hvilken alltsedan den natten, då han svimmade ute, icke ett ögonblick lämnat honom, gaf med sig, och hans krafter återkommo så mycket, att han för ett par timmar på dagen kunde lämna sin bädd.

Den fullständiga hvila både till kropp och själ, hvaraf han njöt, den egendomliga stiltje, som inträdt i hans andliga lif, bidrogo äfven att, om än blott för tillfället, återställa hans hälsa. Efter denna vinter af lidande och arbete var det som en underbar dröm att känna lugn och frid, att sitta i en hvilstol på verandan och smekas af den milda höstluften och omgifvas af Gabrielles finkänsliga, skyddande kärlek.

Han fick nu, för första gången under deras äktenskap, lära känna hvad Gabrielle gömde under sin högdragna yta, hur mycket hon var i stånd att ge, då hon helt gaf sig åt någon. Aldrig, icke ens under deras kärleks första dagar, hade han som nu känt, att det fanns värma i hennes natur. Hennes passionerade kärleksutbrott hade på en gång tjusat och förskräckt honom, hon hade än upphettat, än afkyllt honom; men den ljufva värma, den hvilande stillhet, som är den kvinnliga sympatiens blomma, den hade han aldrig förrän nu känt hos henne.

Det var icke så mycket det, att hon oupphörligt var vid hans sida och vårdade honom, läste högt för honom, aflägsnade allt och alla som kunde störa honom — det var själfva hennes

väsen, hennes blick, hennes uttryck, som blifvi förändrade.

»Detta är således hon själf,» tänkte han, under det han, liggande i sin hvilstol, med halfslutna ögon följde Gabrielles rörelser i rummet bredvid »det är först nu jag lär känna min egen hustru. Ack, min Gud, hvarför skall det vara så svårt att finna rätt på människans eget jag . . . det innersta, det verkliga, gudstanken inom henne? Hvad är det som hindrar? Lidelserna, ingenting annat. Den Gabrielle jag nu ser *har* verkligen funnits till hela denna tid, hon har, mig och sig själf ovetande, gått vid min sida i åtta år . . . men först nu har hon framträdt . . . först nu har jag lärt känna henne, sedan självviskheten, njutningslystnaden fallit bort. Underliga, sällsamma lif . . . själfva drifkraften däri, lidelserna, förstör, förbränner den bild Gud nedlagt i oss . . . det är en strid mellan lif och lif . . . mellan kraft och kraft . . .»

Emellertid fortfor Robert att förbättras, och då de vackra dagar, som nu följde efter en lång och kall regnperiod, tilläto honom att sitta på verandan eller gå omkring i trädgården, fick han småningom ett uttryck af hälsa, som han ej på länge haft. Visserligen gjorde hans aftärda ansikte ett smärtsamt intryck på dem, hvilka ej sett honom under den senare tiden, men hans ögon hade icke längre det inåtvända, trötta uttryck, som gifvit hans drag en sådan pregel af sjukdom och död.

En lördags afton, ungefär tre veckor efter Gabrielles hemkomst, då hon och Robert sutto tillsammans på verandan, kom en arbetare från motsatta stranden och frågade om inte pastorn skulle vilja titta till hans hustru och tala litet vid henne; han hade tagit med sig en bra båt, ifall pastorn kunde komma nu genast.

Gabrielle gjorde en otålig rörelse och öppnade läpparne för att gifva ett afböjande svar, men Robert hindrade henne.

»Gärna,» svarade han vänligt, »om det är mig möjligt. Men hvad är det egentligen med er hustru?»

»Åh, det är alldeles galet,» svarade mannen och tummade på sin mössa, »hon har bli'tt förlössad för ett par timmar se'n, men nu är hon så vild, att hvarken jag eller fru Jonsson får nå'n bukt me'na. Saken ä' den, att de' inte står riktigt till med barnet, inte, de' ä' inte riktigt färdigt i ena armen, och nu är hon alldeles öfver sig gifven af samvetsqual öfver att de' ä' hennes fel, den stollan. Jag vet nog att d'ä' stor skam att be pastorn komma, han som själf har varit så sjuk, som jag har hört, men ä' de' nå'n som ska' få bukt me'na, så ä' de' då pastorn, förstås. Mig tror hon då inte ett grann, när jag säger'na att d'ä' vår Herre å inte hon, som skapat den stackars ungen.»

»Jag skall försöka att komma,» svarade Robert och reste sig upp, »hur är det, det är ju Sten Larsson från Sjåla?»

»Jo, det har sin riktighet, det,» svarade arbetaren med ett bredt leende, »pastorn har allt varit så nedrig å varit hos oss en gång förr, när lilla Jonas var sjuk i fjor. D'ä' inte långt ifrån stranden jag bor, på högsta höjden en tio minuters väg.»

Robert nickade och gick, åtföljd af Gabrielle, in i salen för att ordna sig till resan.

»Robert,» sade Gabrielle upprörd, »det är icke rätt af dig, att du far, du har inte krafter därtill . . .»

»Var inte orolig,» svarade Robert vänligt och ifrigt, »det är icke farligt; att sitta en stund på sjön denna vackra afton skall snarare göra mig godt, och sedan är det ju bara tio minuters väg.»

»Tio minuter!» utbrast Gabrielle ännu häftigare, »och du som knappast orkar gå ned till stranden . . .»

»Du får inte hindra mig, Gabrielle,» inföll Robert på samma ifriga sätt, »Gud skall gifva mig krafter, jag är säker därpå. Jag *kan* inte låta bli att fara, då den stackars karlen ber mig där-om; det är mig omöjligt att säga nej, bara af fruktan att det skulle skada mig. Jag känner mig dessutom ovanligt stark i afton.»

Gabrielle suckade, men gjorde icke flere invändningar; hon insåg, att hon lika litet skulle kunnat förmå Robert att afstå från resan, som hon kunnat hindra en plikttrogen krigare att stå kvar på sin post.

»Jag skall följa med,» sade hon hastigt, »du skall åtminstone ej vara ensam.»

Robert ville göra en invändning, att det kanske skulle bli plågsamt för henne, som ej hade hans vana att se elände och lidande, men hon nedtystade honom genast.

»Nej, du!» afbröt hon med ett försök att skämta, »det skall vara en gräns för *din* envishet också. Du skall få fara, men nog skall jag följa med och se till, att du icke bär dig alltför oförståndigt åt.»

Hon vände sig bort och skyndade ut ur salen för att dölja sina tårar. Det kom plötsligen för henne som ett skärande samvetskval, att han hela detta år under arbete, sjukdom och strider icke haft henne vid sin sida och att hon härigenom nästan förverkat rättigheten att hjälpa och vårda honom. —

Sjön låg spegelblank i aftonens stillhet, och arbetaren rodde med långa, jämna tag, så att de inom en halftimmes förlopp voro öfver vid andra stranden. Robert såg så ovanligt frisk ut och gick med så lätta steg, att Gabrielle betraktade honom med mistrogen förvåning.

»Hvad är det åt honom? tänkte hon, »det är icke naturligt... det är något exalteradt... uppjagadt... ack, jag är säker på att det blir en förfärlig reaktion.»

Och hon gick hela tiden tyst och spionerade ängsligt på Roberts rörelser och ansiktsuttryck,

under det denne, stödd mot Larssons arm, halfhögt samtalade om den sjukas tillstånd.

»Ho' ä' inte 'riktig' för tillfället,» försäkrade mannen, »så pastorn får vara god å ursäkta'na, att ho' ä' lite' hädisk och upprorisk i sina uttrycks-sätt. Å de' blir inte bättre me'na, förr'n en får öfvertyga'na om, att hva' som ha' skett, ha' skett me' Guds vilja, å att vi få lof te å böja oss där-för . . . Å säger pastorn de', så tror hon de', för-stås . . .»

Det vägstycke arbetaren brukade tillrygg-lägga på tio minuter tog nära en halftimme för Robert, som icke kunde gå annat än mycket lång-samt. Dessutom bar vägen uppåt på ett par ställen, hvarför Robert vid framkomsten var så utmattad, att han måste sitta en god stund på en sten och hvila, innan han gick in i stugan. Men ingen sade någonting; Gabrielle stod tyst bredvid utan att plåga honom med tröttande frå-gor, och Robert stirrade tankfullt utåt hafvet, me-dan arbetaren gick in för att bebåda pastors ankomst.

Efter några minuter kom Larsson tillbaka. Han såg upprörd ut, tårarna stodo honom i ögo-nen, och rösten darrade, då han talade.

»Gud välsigne pastorn för att han kom, Gud välsigna'n!» sade han och torkade sig i ögonen med rockärmen, »nu ä' de' så svårt, så svårt, så en vet inte hvart de' ska' bära hän!»

»Var icke orolig, Larsson,» sade Robert vän-ligt, i det han reste sig upp och, åtföljd af arbeta-

ren och Gabrielle, gick in i stugan, »ni skall få se, att det reder sig bättre än ni tror! Ofta, när det ser som mörkast ut, få vi tydligast se hur Gud kan leda allt till en god utgång.»

Det var en liten trefflig stuga, som Sten Larsson på lediga stunder, det vill säga på morgonen före och på eftermiddagen efter klockan sju, själf timrat upp åt sig och som var hans stolthet och glädje. Den var delad i två rum: ett helgdagsrum med soffa, byrå, stolar och två brokiga blomstervaser, och ett kök, där för närvarande hustrun låg sjuk. Aftonsolen gassade hett på fönstren, så att en varm, kväfvande luft, som för Roberts sjuka hufvud och nerver var ytterst plågsam, slog honom till mötes, då han öppnade dörren, och kom honom att ett ögonblick rygga tillbaka. Men genom en kraftig viljeanstängning öfvervann han sin svaghet och gick in i rummet.

En kvinna — en grannhustru, som varit där under förlossningen — och fyra barn af olika åldrar kommo genast emot de inträdande och betraktade dem med nyfikna blickar. Från en vagga vid spisen hördes späda, kvidande läten, som vittnade om att den stackars lilla nyfödda låg där, gömd under schalar och täcken.

Robert hälsade vänligt på alla, betraktade några ögonblick den nyfödda, som grannhustrun under en hviskande redogörelse för tilldragelserna vid hans födelse lyfte upp ur vaggan, så att herrskapet skulle få se hans vanskapliga arm, och

gick därefter fram till sängen, där den stackars modern låg och kastade sig af och an under oupphörliga jämmerrop.

Hon var en liten späd kvinna, med mycket små, seniga händer och ett täckt ansikte, där ungdom och ålderdom på ett egendomligt sätt sammansmält. Dragen voro ungdomliga, och håret låg tjockt och mörkt öfver den ännu släta pannan, men den tandlösa munnen och den magra, seniga halsen, under hvars hud man såg hur pulsen arbetade, gjorde henne till en gammal kvinna.

Robert stod några ögonblick vid sidan af sängen och betraktade henne, utan att hon märkte det. Hon kastade oafbrutet sitt hufvud af och an på kudden och plockade nervöst på lakanen med händerna; ibland sträckte hon upp sin ena hand och hytte med den i luften, under det hon snyftande mumlade några otydliga ord.

Slutligen tycktes hon märka, att någon stod bredvid henne; hon blef alldeles stilla, vände sig åt sidan och såg på Robert med en lång, förvirrad blick.

Robert satte sig på sängkanten, tog en af hennes händer och tryckte den mellan bägge sina.

»God afton, mor Larsson,» sade han med ett vänligt, lugnande småleende, »känner ni inte igen mig?»

»Pastorn!» utropade den sjuka, och hela hennes ansikte upplystes af glädje, »åh, jestaligen!»
Men denna stråle slocknade ögonblickligen.

»Han vet väl om'et?» hviskade hon, i det hon kramade Roberts hand och såg sig omkring så skyggt, som om hon varit en brottsling, som bekänt sin synd, »åh, de' stackars lilla kräket, de' stackars lilla kräket, hvad ska' de' bli' af'et, hva' ska' de' bli' af'et? Bara *en* hand, bara en . . . oj, oj, oj . . . å d'ä' mitt fel . . . d'ä' mitt fel . . . d'ä' . . .»

Hon började å nyo att kasta hufvudet af och an och snyftande jämra sig.

Den stackars mannen hade ställt sig vid sängkanten och grät sakta.

»Så där har de' varit hela dagen. Å en kan väl veta, hur de' ska' ta' på'na, svag och uschel som hon ä' efter förlossningen.»

»Di skrämde'na rakt från vettet,» hviskade grannhustrun, som jämte Gabrielle stod bakom hufvudgården, »när di fick se hur ungen var, skrek di: 'åh, herre je', en så'n olycka', å när då den stackarn förstod, att nå't var på tok, blef hon alldeles ifrån sig . . . å . . .»

»Inte har ja' sett nå't så'nt, inte,» fortfor hustrun och såg sig omkring med en skygg, frågande blick, »säg då, far, inte har ja' de', inte?»

»Nej, nej, nej,» svarade mannen och strök smekande med handen öfver hennes fötter, »gråt bara inte mer, mamma lilla, gråt inte, du gör mig så innerligen lessen! Gud kan ta' de' lilla kräket, kan han . . .»

Robert hade under detta samtal suttit tyst, lutad öfver hustrun och med hennes hand i sin. Tankar och känslor flögo under dessa korta mi-

nuter genom hans själ, med denna underliga klarhet, som på sista tiden utmärkte hans inre förnimmelser.

Han såg i koncentrerade, skarpa bilder det stackars folkets förflutna lif; han såg bådas släp och arbete, den lilla stugan, som byggdes under svett och möda, den hårda kampen för en plats i lifvet. Han såg hur hustrun böjdes under den tredubbla bördan af försakelse, arbete och sjukdom, han såg hur ungdom och fågring försvunno, långt innan ålderdomen kom, han såg henne efter långa månaders plågor och besvär under outsägliga smärtor framföda en liten vanskaplig varelse, hvars lif skulle bli en ny länk i denna kedja af kamp och umbäranden . . .

Men han såg icke blott denna lilla fläck af det mänskliga lidandets tafla. Hans medvetande, skärpt som hörseln hos en nervsjuk, tyckte sig under loppet af ett par sekunder förnimma en hel världssorger och kval. Han kände, hur i denna stund millioner människor ledo, han hörde ur hundratals sjukhus kvidan och jämmerrop, han förnam, så tydligt att han skälfde till därvid, hur de lössläppta lidelserna drogo fram öfver jorden och kastade människorna, den ena efter den andra, ned i bottenlösa afgrunder. Han såg ändlösa fattigkvarter med hunger och smuts och elände, han hörde ifrån stad till stad, ifrån trakt till trakt, maskiner som dånade, obarmhärtigt, likgiltigt, medan arbetarne där inne slafvade, utan att få smaka en skymt af lifvets glädje och med

det undertryckta hatet i hjärtat . . . Och slutligen förnam han, hur vid själfva lifsflodens källa och mynning — födelsen och döden — ljödo vilda smärteskri, som tycktes komma brusande fram från jordens alla hörn . . .

Och detta förfärliga lif, som så skoningslöst drog alla, den ena efter den andra, in i smärtornas hvirfvel, skulle icke ha något annat mål än sig själf, man skulle ej ha rätt att visa sina lidande bröder på en värld, sannare och skönare än denna, en tillvaro, som förklarar den nuvarandes kval, ej kunna bjuda dem till *honom*, som sagt: »kommen till mig, I alle, som arbeten och ären betungade», utan att på samma gång drifva ett eländigt gyckelspel med dem och göra sig själf till en narr? . . .

Omöjligt . . . omöjligt, det kunde icke vara så! Kristus kunde icke vara en dikt, då lidandet var en så fruktansvärd verklighet! . . .

Och han kände, hur i denna stund, då hans egna kroppsliga plågor stegrade hans förmåga att fatta lifvets kval, de tvifvel, som redan vid Daniels dödsbädd börjat vika, mer och mer skingrades, han kände, att han måste och kunde visa den förtviflade modern till Kristus. Det blef ljusst och stilla i hans själ; förnimmelsen af denna Guds hemlighetsfulla kärlekslag, som endast tron kan känna, fick en plötslig stegring inom honom, de gamla heliga orden kommo igen på hans läppar, icke döda och tvungna, som under

hela denna sista tid, utan varma, lefvande och lifgifvande . . .

»Kära mor Larsson,» sade han, i det han alltjämt höll den lilla feberheta handen mellan sina, »barnet, som ni har fått, är en gåfva af Gud, icke ert verk, och ni måste taga emot det sådant det är, utan knot och missnöje, ja till och med med tacksamhet. Ni kan icke gifva det ersättning för den bortvissnade handen, men ni kan lägga ert barn i *dens* armar, som sade: 'låter barnen komma till mig' och bedja: 'dyre frälsare, du har velat att mitt barn föddes lemlästadt, därför tar jag nu ut dina löften att särskildt vara de lidandes och hjälplöses vän, och ber dig att blifva hans ersättning för den lem han måste umbära. Och om ni det gör, mor Larsson, och gör det i full tro och öfvertygelse om Kristi vilja och förmåga att hjälpa, då skall den lille gosse, öfver hvilken ni nu gråter så bittra tårar, en gång bli er till större glädje och välsignelse, än ni nu kan hoppas eller ana.»

Roberts ord hade en nästan magisk verkan på den stackars modern. Medan han talade, låg hon alldeles orörlig, med sin blick försjunken i hans, och småningom spred sig ett fridfullt, lyckligt leende öfver hennes nyss så upprörda drag. Och då han tystnade, började hon sakta stryka sin ena hand upp och ned öfver bröstet, liksom under inflytande af en öfversvallande, barnslig glädje och upprepade halfhögt:

»Så skönt . . . så saligt . . . Jesus tar de' på sig . . . jag behöfver inte bära't, inte bära't . . . Han väl-signar och hjälper de' lilla kräket.»

»Ser du, ser du,» hviskade mannen och tor-kade energiskt sina ögon med rockärmarna, »ackur-rat hva' jag sa' dig i jäns . . .»

Robert fortfor en stund att tala i samma anda, och hustrun låg stilla och lyssnade, under det hon allt emellanåt, på samma barnsligt förtjusta sätt, strök med handen öfver bröstet och småleende vaggade af och an med hufvudet. Slutligen sjönko hennes ögonlock ihop, och uttröttad som hon var efter själens och kroppens lidanden, föll hon i en djup slummer. Hennes ansikte hade kvar samma lyckliga, fridfulla uttryck, och allt emellanåt kom öfver hennes läppar ett svagt: »tag'en, Herre Jesus, . . . välsigna'n . . . hjälp en,» endast då och då flög, likt dyningar af den utståndna smärtan, en häftig, ångestfull spritning genom hennes kropp.

Då Robert såg att hon sof, drog han sakta sin hand ur hennes och reste sig upp.

»Gud välsigne pastorn, Gud välsigna'n,» sade Sten Larsson, i det han kom emot Robert med framsträckt hand, »så lugn har ho' inte var't, se'n den stackars ungen föddes och de stolliga kvinn-folken skrämde'na från vettet. Men ja' visste, att om nå'n skulle kunna göra't, så var de' då pastorn, förstås. Nu får ja' be pastorn å frun vara så go'a å stiga' in i kammaren å hålla te' godo me' lite' kaffe.»

Gabrielle, som hela tiden stått vid sängkanten och, häftigt upprörd, åsett den enkla, gripande scenen, kastade en frågande blick på Robert. Hon såg att han led, och hon föreställde sig, att han längtade att så fort som möjligt komma därifrån. Men Robert visade icke en skymt af otålighet; hans bleka ansikte hade ett vänligt, nästan glädtigt uttryck, om han än, trots all sin själfbeherskning, icke kunde hindra, att då och då en nervös ryckning kring läpparna förrådde de plågor, som häftigare och häftigare ansatte honom.

»Tack, det vilja vi visst,» svarade han och gick in i kammaren, »min hustru tycker mycket om kaffe, hon, liksom alla fruntimmer,» tillade han småleende.

»Det gör dem en sådan glädje att få bjuda, så att jag har ej hjärta att säga nej,» hviskade han, i det han satte sig i soffan och for med näsduken öfver ansiktet.

»Men du lider, Robert,» svarade Gabrielle mer och mer upprörd, »jag ser det, fastän du söker dölja det . . . ack, min vän, låt oss få fara . . . du måste komma i stillhet . . . det är outhärdligt att veta att du plågas . . .»

»Var lugn, min älskling,» svarade Robert, i det han sträckte Gabrielle sin ena hand och med den andra fortfor att nervöst stryka näsduken af och an öfver pannan, »det är sant, att jag har mycket ondt, jag måste erkänna det. Men jag kan ej beskrifva för dig, hvilken underlig, bärande

kraft som uppehåller mig. Det känns, som skulle jag kunna uthärda två gånger så svåra plågor, som jag nu har, utan att komma *under* lidandet.»

»Du är exalterad,» svarade Gabrielle tvekan-
de.

»Nej, Gabrielle, jag är icke exalterad. Jag är så lugn, så klar och medveten, som en människa kan vara. Men jag känner, att jag har Kristus, den *lidande* Kristus, vid min sida. 'Allt förmår jag genom den som styrker mig.'»

Nu kommo Sten Larsson och grannhustrun in med kaffe pannan, grädde och socker, hvarefter kopparna hälldes i ända till brädden. Gabrielle kände hur oro och ångest nästan hindrade henne att svälja, men hon besegrade sig för Roberts skull och drack och doppade med en ifver, som kom Sten Larssons vänliga ögon att tindra af glädje.

Då kaffedrickningen med åtföljande tacksägelser var slut, gick Robert in i köket för att ännu en gång se till den sjuka, men då hon fortfarande sof lugnt, togo han och Gabrielle afsked och begåfvo sig ned till stranden, åtföljda af Larsson, som skulle ro dem öfver.

Det var en stilla höstafton, med en smekande, litet fuktig ljumhet i luften. Solen hade just gått ner och efterlämnat ett bjärt, gult sken, som spred sig öfver hafsytan och förtonade i rödaktiga, glänsande schatteringar. I detta sken flögo hafsfåglar af och an och tecknade sig mot den skim-

rande bakgrunden som små oroligt fladdrande svarta insekter. Då och då kom en aftonbris och sönderbröt den blanka ytan i fina krusningar. Från milorna och sågverken steg röken, blandade sig med solnedgångens röda sken och lade sig öfver stranden som ett tjockt moln af guldstoff. På andra sidan utåt hafvet hade allt — himmel och vatten — en jämn, entonig agatfärg, som likt en blågrå slöja svepte sig kring brädgården och dämpade stabbarnes gula färg. Och långt borta i fjärran, där haf och himmel flöto ihop, blinkade fyrens ljus stilla och klart, som en stor stjärna i den ljusa skymningen.

Under början af färden pratade Robert litet med sin roddare, hvars starka armar jämnt och lugnt förde båten framåt, men småningom kom aftonens skönhet både honom och Gabrielle att försjunka i en tyst åskådning däraf. Årornas skvalpande var den enda rörelse som afbröt stillheten, men från stränderna kommo då och då olika ljud, som framträngde egendomligt skarpa i aftontystnaden: tonerna af en aflägsen sång, en ångpipas hvissling, det gälla skriet från någon sjöfågel ute på skären . . .

Det började mörkna, då de lade i land och, efter att under upprepade tacksägelser från Sten Larssons sida ha skilts från honom, anträdde hempromenaden. Solnedgångens praktfulla färgspel hade bleknat, den mattgrå agatfärgen bredde ut sig äfven åt vester, och fyrens sken glänste starkare och starkare.

Robert stannade flere gånger och såg sig omkring.

»Det är i naturen någonting, som i afton griper mig på ett sällsamt sätt,» hviskade han med en lång drömmande blick utåt hafvet. »Jag har svårt att slita mig ifrån den, det är som hade den något att säga mig, något som jag måste lyssna efter . . . Denna hvila . . . denna stillhet, som mer och mer breder ut sig . . . stjärnorna som blicka fram likt glimtar ur evigheten, talar inte allt om den stora, djupa tystnaden . . . den eviga hvilan? Hur skönt hafvet är, hur oändligt och majestätiskt det ligger framför oss . . . Jag kan aldrig minnas att jag sett det som i afton . . . Ack, min vän, jag tycker att jag aldrig kan få nog af denna nattens skönhet . . . kom, låt oss gå en stund längs stranden, jag känner en så förunderlig lättnad . . . denna stillhet är som en balsam, det är som skulle plågorna ge vika och en förnimmelse af kraft vakna inom mig . . . jag tycker att jag skulle vilja gå med dig . . . långt . . . långt bort . . . på stigarne i de höga bergen där uppe, där jag vandrade i somras och där månen nu lyser öfver tysta, drömmande fjällsjöar . . .»

Gabrielle kastade en ängsligt forskande blick på Robert; det var i hans sätt och uttryck någonting, som skrämde henne. Men hon ville ej motsätta sig hans önsknigar, utan följde honom ned till stranden, där de en stund vandrade af och an, ändå tills höstkvällens kyla tvang dem att begifva sig hem.

Icke heller nu ville Robert, trots Gabrielles böner, gå till hvila. Timme efter timme förgick, och alltjämt sutto han och Gabrielle vid fönstret i salen, fördjupade i samtal.

Det var, som om sjäslifvet inom honom brunnit med en sådan kraft, att hans anletsdrag, hvilka i stjärnljuset sågo nästan genomskinliga ut, oupphörligt tycktes flamma till, liksom upplysta af ett inre ljus. Han talade nästan oafbrutet; en ström af tankar brusade fram, egendomliga, träffande bilder föllo honom på läpparne, all den poesi, den omedelbara innerlighet, som preglat hans uppträdande och personlighet, framkvälde nu med denna ökade styrka, som floden får, strax innan den störtar sig i hafvet. Det var ej blott andliga ämnen, som i denna stund sysselsatte honom; det var ej blott sina åsikter öfver livets största och djupaste frågor han på det för honom egna, inspirerade och hänförande sättet utvecklade för Gabrielle. Alla hans förflutna lifs intressen — samhällsfrågor, poesi, konst, musik — allt tycktes nu vakna upp och aftvinga honom ett sista utbrott af de rika tankekrafter, hvilka lågo obrukade på djupet af hans själ.

Gabrielle, som satt på en pall vid hans fötter, lyssnade andlös och med hjärtat klappande af den våldsammaste sinnesrörelse. Hon förstod, utan att vilja klart göra sig reda därför, att hon i detta ögonblick bevittnade det sista upplammandet af en låga, som snart skulle slockna, att det var den eldige vältalaren, den poetiske tolkaren af de and-

liga sanningarne, som här vid stjärnljuset, i nattens stillhet, lät höra sin svanesång . . . Hon kunde icke gråta; hennes blick hängde liksom förtrollad vid Roberts, och hans hänförelse smittade henne och drog henne med sig, men hennes strupe var hopsnörd och bröstet sammanpressadt af en kvävande afskedsångest.

Emellertid var natten långt framskriden; den gnistrande stjärnglansen började mattas, en svag ljusstrimma i rymden tydde på att gryningen nalkades.

Robert hade plötsligen tystnat och med en trött rörelse slutit ögonen och lutat hufvudet bakåt. Det underliga skimret slocknade i hans ansikte, i hvars drag en pregel af sjukdom och död i stället framträdde.

»Jag skall gå till hvila nu,» sade han sakta och reste sig upp, »jag känner mig trött, och jag tror att jag skall få sofva . . .»

»Bara ett ögonblick,» hviskade Gabrielle, gripen af en oemotståndlig maning att tala ut, »Robert, jag har ej sagt mycket . . . du vet . . . min natur är inbunden, men . . . hur jag känner det ibland, kan jag ej säga . . . ånger . . . saknad . . . denna förfärliga vinter . . . Robert, kan du . . . jag måste en gång bedja dig . . . förlåt alla mina fel, förlåt att jag varit en så dålig hustru . . . glöm, om det är möjligt . . . denna vinter, som kanske är orsaken till din sjukdom . . . förlåt . . .»

Hon kunde ej fortsätta, hennes röst skälfdde, och hon gömde ansiktet i händerna.

Robert slöt henne i sina armar och tvang henne med ett ömt småleende att se upp.

»Min älskade Gabrielle,» hviskade han, »jag har intet att förlåta, men tror du att så är, känner du det så, så vill jag gärna säga att jag förlåter och glömmer allt. Och föreställ dig ej, att skilsmässan från dig är orsaken till min sjukdom. Det är ju möjligt att den förvärrade den, men om så är, så har i stället den ousägliga glädjen öfver att ha dig åter, öfver att kunna tala med dig, så som jag nu gjort, och den lycka jag kände öfver att med min hustru kunna stå hos en lidande medmänniska och känna våra tankar mötas i bön och kärlek — den lyckan har återgifvit mig år af hälsa och krafter. Godnatt nu, min älskade, vi skola gå till hvila nu . . . natten är snart slut . . . och jag känner mig trött.»

Han kysste Gabrielle, upprepade ett par gånger sina kärleksfulla försäkringar om hur lycklig han var, och gick därefter till hvila.

Roberts förutsägelser, att han skulle få en god sömn, slogo in: han sof lugnt i flere timmar och då han vaknade, hade han fortfarande samma förnimmelse af återvunnen lifskraft som kvällen förut.

Men strax efter middagen återkommo plågorna häftigare än någonsin, och på aftonen, då han reste sig upp ur hvilstolen för att lämna verandan, där han suttit ett par timmar, fick han ett nytt svimningsanfall, denna gång både svå-

rare och längre än sist och efterträdt af tidtals återkommande partiell förlamning.

Både Robert och Gabrielle förstodo, då han nu nedlades på sjukbädden, att han icke mer skulle stiga upp därifrån. De öfverspända förhoppningar om återvunna krafter, som kvällen förut hägrat för honom, föllo sönder, han kände med en högtidlig, undrande bäfvan, att slutet nal-kades, att döden, öfver hvilken han så mycket grubblat, och som visat sig för hans fantasi i så olika gestalter, nu verkligen var nära, och att det icke återstod någonting annat än att bereda sig att möta den.

Men för Gabrielles skull ville han icke sätta sig emot hennes och doktor Sandins önskan att tillkalla ytterligare läkarehjälp och att utsätta sig för en lång och tröttande undersökning.

Resultatet af denna undersökning blef emeller-tid endast, att läkarne enstämmigt förklarade, att faran var öfverhängande; någon bestämd diagnos på sjukdomen kunde de ej göra. En af dem förlade sjukdomens säte till lilla hjärnan, möjligen en där befintlig abcess. En annan ansåg, att de stora hjärnganglierna voro afficierade. Sins emellan erkände de, att tillfrisknande vore omöjligt; det enda man kunde göra vore att döfva plågorna och önska, att döden så fort som möjligt måtte göra ett slut på lidandet.

XVII.

Det var en eftermiddag ungefär fjorton dagar efter Roberts och Gabrielles besök hos Sten Larsson. Vestersolen föll in genom fönstret till sjukrummet, där Robert låg med ögonen slutna och det aftärda ansiktet stilla och orörligt som på en död. Plågorna hade under dessa dagar stundom varit förfärliga. Efter sömnlösa nätter af ångest och kval kunde han ibland hviska, då han vaknade ur den lätta slummer, som vanligen infaller fram på morgonen: »Om jag ej haft Kristus vid min sida, skulle jag ej genomlevat denna natt.»

Nu voro emellertid plågorna domnade, och han låg så lugn och stilla, att Gabrielle, som stod vid hans bädd, måste böja sig ned öfver honom för att höra om han ännu andades.

Men då började han röra läpparne, ögonlocken ryckte spasmodiskt, och ett uttryck af oro flög öfver de nyss så lugna dragen.

»Släpp,» hviskade han och höjde sin ena hand, »någon säger att jag skall släppa, men jag vet inte hvad?»

Han slog upp ögonen och såg sig omkring med en förvirrad blick.

»Hvad skall jag släppa, Gabrielle,» hviskade han ångestfullt.

»Du yrar, älskade,» svarade Gabrielle, i det hon satte sig på sängkanten och lugnande strök med handen öfver hans panna, »det är ingenting... ingenting...»

»Jo,» fortfor han på samma ångestfulla sätt, »jag hörde så tydligt en röst, som sade: 'släpp'! Men hvad skall jag då släppa? Jag har ju gifvit allt... ungdom... hälsa... lycka... lif... allt... allt... hvad återstår då... hvad är det jag håller fast... jag vet det inte... men det var en så fruktansvärd, hotande befallning: 'släpp'!»

Och han försjönk i tysta, grubblande drömmar...

Efter ett par timmar öppnade han å nyo ögonen.

»O, min dyre frälsare,» hviskade han och sammanknäpte sina händer, »jag har känt din kärlek... du har uppehållit mig i lidandets svåraste stunder... jag har älskat dig sedan min barndom... och ändå... nu i detta yttersta ögonblick... då täckelset snart skall falla... är det som om någonting stode emellan oss... jag kan ej se hvad... min blick är skum... mina tankar matta... tag bort det... det växer som en stor

skugga . . . det skymmer din bild . . . jag ser dig ej mera . . . o, min förlossare . . . min Gud . . .»

Hans ord öfvergingo i en sakta jämmer, och händerna föllo maktlösa ned på täcket. Småningom utjämnades de oroliga dragen i hans ansikte, ögonen slötos, och han föll i en dvala, under hvilken Gabrielle hörde honom hviska afbrutna meningar: »tag bort det . . . min frälsare . . . min Gud . . .»

Denna själsstrid, hvars våldsamhet tycktes döfva de kroppsliga plågorna, varade i flere dagar. Gabrielle läste för honom, pastor Strand talade — men ingenting hjälpte, han märkte knappast deras närvaro. Det var denna Jakobs-strid, hvarom pastor Strand en gång talat, detta hemlighetsfulla brottande med en osynlig makt, under hvilket ännu aldrig någon människa följt den andra, under hvilket själen liksom i dödsstunden är lämnad ensam . . .

Men en morgon, då Gabrielle kom fram till bädden, var hans ansikte helt och hållet förändradt. Öfver läpparna låg ett småleende, och då han slog upp sina ögon, hade de ett uttryck af lycka, sådant hon aldrig sett hos honom.

»Allt är bra nu, Gabrielle,» sade han och sträckte sin hand emot henne, »jag har fått frid . . . fullkomlig frid. Striden var förfärlig . . . jag har varit nere i syndens och förtviflans djupaste afgrunder och känt mig öfvergifven . . . bortstött från Gud . . . Men jag är frälst nu . . . bojan är lossad . . . hur det gått till, kan jag ej säga dig . . . jag vet

bara att det är så . . . Frälsningens hemlighet, nådens underbara djup hafva afslöjats för mig . . . det har skett, detta så stora och så enkla: födelsen till det andliga riket. I min förstörda, brutna kropp, som snart skall multna i jorden, har det nya lifvet . . . lifvet, icke blott *med* Kristus, icke blott *för* Kristus, utan *i* honom börjat . . . sent . . . sent . . . men dock icke *för* sent . . . Nu förstår jag hela mitt förflutna lif . . . Ack, gamle Daniel, hvad han hade rätt, då han ville, att jag skulle vara glad . . . Nu förstår jag hvarför glädjen alltid flydde mig . . . Kristus allena är glädje, och jag hade i själfva verket ej Kristus, fastän jag predikade om honom . . . »

Han tystnade, drog några ögonblick flämtande efter anden och fortfor därefter:

»Nu förstår jag också hvad jag skulle släppa, hvad som stod emellan, hvad som hindrade mig, den i världens ögon rättrogne, att smaka trons fullhet. Det var min egen rättfärdighet, jag sträfvade på egen hand att vinna Guds rike . . . jag var en träl under gärningarna . . . Och större och större, ju mera jag trälade, blef skuggan, som bortskymde Kristus . . . Ve alla, som försöka gå den vägen!» fortfor han häftigt, »den gröfsta brottsling blir lättare frälsad än de! O, att jag här, på tröskeln till en annan värld, men med medvetandet ännu klart, kunde varna dem, som gå den vägen! Ty det finns ingen farligare, och blir man räddad, så sker det som med mig 'såsom genom eld'. O, att jag kunde beskrifva hur hvarje män-

niskans egen gärning, äfven den vi kalla ädel och god, blir till synd i skenet från den Guds helighet, som nu för mig glimtar fram från andra sidan . . . och hur i dödsminuten intet, *intet* återstår utom Guds nåd! . . . Gabrielle,» tillade han efter några sekunders paus, »tag bibeln och läs för mig. Jag har, sedan jag var sexton år, dagligen läst i bibeln, och jag tror att jag i det närmaste kan den utan-till, men det är först nu jag skall kunna förstå hvad jag läser.»

Gabrielle tog bibeln och läste de ställen han utpekade, och han låg stilla och lyssnade därpå med ett lyckligt småleende och allt emellanåt sakta eftersägande orden.

»Så var det, ja, så var det,» hviskade han flere gånger, »icke alls som jag läste . . .»

De dagar, hvilka nu följde, blefvo, trots de svåra plågorna, en tid af frid och glädje, som för de efterlevande alltid kvarstod som ett underbart vittnesbörd om det andliga lifvets sanning. Det var som om en ny kraft ingjutits i hans själ och gifvit honom förmåga att glädjas och lefva midt i lidandets och dödens skuggor . . . Han hade under dessa dagar långa samtal, icke allenast med Gabrielle och pastor Strand, utan äfven med andra af sina församlingsbor, särskildt bokhållar Sidvall, för hvilken han med en bön om tillgift erkände de bittra känslor han en gång hyst mot honom och hans vänner, och ingen af dem kunde någonsin glömma, hur han med redan mognad kraft utvecklade för dem dessa Guds fördolda hemligheter, som för

endast en kort tid sedan varit honom främmande, men som, ju mera dödens mörker närmade sig, tycktes bli klarare och skönare för hans inre syn.

»Broder,» sade han en afton till pastor Strand, »jag önskar, att någon ville skrifva mitt lifs historia och utan betänkligheter blotta hela mitt sjäslif, på det att människor därigenom må lära sig känna skillnad på falsk och sann tro, på död och lefvande. Det finns så många, som sitta fast i den döda tron, såsom jag gjorde, utan att märka det. Hvem af alla, som trängdes i kyrkorna, där jag talade, som gräto öfver mina predikningar, som samlades på mina bönemöten, föll på den tanken, att jag egentligen icke var annat än en hädare — ty hvar och en, som predikar Kristus utan att förstå frälsningens hemlighet, är en hädare. Det är någonting förfärande, snärjande i den döda tron. Jag *älskar* Kristus, men jag *äger* honom ej. Det är estetik, icke kristendom. Det är *skönheten* i religionen, som förför mig, fångslar mig, och så låter jag mig dragas bort af sköna stämningar, ända tills jag en dag vaknar och känner stanken af förruttnelse från det lik jag bär inom mig. Och väl mig, *om* jag vaknar och icke för alltid somnar in i min lögn . . . Nu, nu känner jag skillnaden mellan att älska Kristus och att äga honom, mellan att fatta kristendomen som en lära eller äga den som en *kraft* . . . Men nu är det för sent . . . jag dör . . . och ingen skall höra mitt vittnesbörd . . .»

Efter några ögonblicks tystnad fortfor han:

»Ännu en sak, medan jag har kvar mitt medvetande. Tag ett papper och skrif hvad jag dikterar. Sedan skall du låta det cirkulera, icke allenast här i församlingen, utan äfven i Stockholm . . . helst ville jag, om möjligt, ha det uppläst offentligt . . .»

Pastor Strand böjde samtyckande på hufvudet och tog fram en annotationsbok, hvarefter Robert med tydlig röst och utan att taga tillbaka ett ord började:

»I alla, för hvilka jag under mitt nu snart afslutade lif förkunnat Guds ord, beder jag förlåta, att jag, en icke troende, en främling för Kristus, talade med eder om frälsningens hemlighet, som jag ej förstod. Förlåten mig för Kristi skull denna hädelse! Och I, mina bröder bland kyrkans tjänare, om bland eder finnes någon, som begär samma synd som jag, må han hejda sig — vid dödens portar besvär jag honom att afbryta sitt predikande och ej förkunna lifvets ord, då han ej själf har lifvet! Om han är sann och ärlig, skall han förr eller senare vakna upp ur lögnen och drifvas till förtviflan liksom jag. Och att jag i denna stund ej som själfmördare ligger i min graf, beror endast på Guds öfversvinneliga nåd, om hvilken jag genom denna bekännelse vill bära ett vittnesbörd.»

Hans krafter började nu att mer och mer märkbart aftaga. Armar och ben voro tidtals förlamade, och de våldsamma smärtorna i hufvudet försatte honom ibland i ett tillstånd af medvetlöshet, som kom hans omgifning att tro, att striden

redan var utkämpad. Så uppflammade lifslågan igen, plågorna lämnade honom en stunds hvila, och då återfingo hans tankar sin klarhet och styrka.

Men hans utseende blef på denna sista tid så förändradt, att ingen, som icke följt sjukdomens växande härjningar, skulle känt igen honom. I synnerhet under sömnen framträdde denna förändring på ett gripande sätt. Och då Gabrielle, som oafbrutet vakade vid hans bädd, satt och betraktade detta utmärklade ansikte, kunde ibland, som en hemskt skärande kontrast, för hennes inbillning visa sig en annan syn: bilden af den unge man hon för nio år sedan en morgon mötte i lindallén på Säboholm. Hon såg honom, där han satt på bänken, hon såg det vackra, själfulla ansiktet, med de djupa ögonen och den fina, något sorgsna munnen, som kunde le så vänligt, så skälmaktigt, men som ibland såg så fruktansvärdt sträng och allvarlig ut . . . Hon hörde hans röst med dess rika, skiftande tonfall . . . hon såg den ungdomliga, spänstiga gestalten, så full af hälsa och kraft . . . Och rundt omkring honom var det sommar, full, härlig sommar, som tycktes lofva så mycken lycka . . . som hviskade en så vacker saga om kärlek och glädje . . .

Hennes bröst sammanpressades, och hon måste hålla handen för munnen för att kväfva de snyftningar, som ville bryta fram. Hur grymt hade ej lifvet bedragit både honom och henne! Hur hade icke sol och sommar och kärlek ljugit! Var det

verkligen *han*, detta skelett, med de insjunkna ögonen och detta drag af gränslös smärta, som outplånligt inbränts i hans ansikte? Ett svall af bitterhet strömmade genom hennes bröst och dref heta tårar till hennes ögon. Hvarför . . . hvarför dessa namnlösa lidanden? . . .

Då var det som om han läst hennes tankar, ty han slog upp sina ögon och såg på henne med ett vemodigt småleende.

»Det kan förefalla hårdt,» hviskade han, »att bli så tuktrad, så krossad som jag. Det kan förefalla underligt, att man behöfver så mycket lidande för att *helt* ge sitt hjärta åt Gud, helt fatta Kristus . . . Men jag var hård, min hals var en 'stång af järn', min panna var 'af koppar' . . . Dessutom är ju frälsningen så stor och viktig, ja det enda viktiga i lifvet, att intet pris därför är för högt. Och när evigheten en gång kommer, hvad fråga vi då efter en sekunds kval? Detta är nu klart för mig. Likaså hur fasansfullt det blir för dem, som *icke* gifvit upp sig själfva, när de en gång på den stora dagen gå bort till sitt rum och en stråle af himmelens salighet skymtar förbi dem, och de fullt förstå hvad de offrade för tidens ljugande fröjd. O, att jag kunde varna alla, som ännu tveka och kämpa . . . att jag kunde säga dem hur värdelösa alla jordiska sorger och fröjder bli i dödsminuten . . . Jag tror icke, att det funnits många, hvilkas lif varit en så oafbruten följd af kroppens och själens lidande som mitt, och ändå kan jag nu, med döden för ögonen, vittna, att det är mig

fullkomligt likgiltigt om jag varit hvad människor kalla lycklig eller olycklig... att jag aktar denna tidens lidanden för intet... mindre än intet...»

Detta var de sista tankar han yttrade; sedan talade han blott enstaka ord. Han låg för det mesta stilla, med slutna ögon; ibland jämrade han sig svagt och upprepade ett bedjande: »Min Gud... min fader...» Då döden närmade sig och plågorna blefvo svårare, lyftes han upp i bädden och satt så timme efter timme, stödd af kuddarne och med hufvudet lutadt mot Gabrielles bröst. Ibland ryckte han till och rörde handen, ibland hviskade han ett ljudlöst: »Jesus... min frälsare...» En gång ville doktor Sandin, som jämte pastor Strand stod vid hans dödsbädd, försöka lägga ner honom, men då sade han med en tydlig stämman, som visade, att han ännu hade kvar icke allenast sitt medvetande, utan äfven känslan af de fysiska plågorna: »nej... nej... rör mig inte... jag kan inte utärda... det är snart förbi...»

Plötsligt rätade han upp sig och öppnade ögonen.

»Kristus... lifvet... ljuset...» sade han med hög, klar röst.

Därefter drog han ett tungt, rosslande andetag, en sprittning flög genom hans kropp, och hufvudet sjönk bakåt.

Och liksom öfver ett stormigt haf en stråle af aftonsolen bryter fram och på de mörkskummiga vågorna lyser som vittnesbörd om rymder med sol och ljus, så bredde sig öfver hans af strider och

tvifvel härjade anletsdrag en djup frid, ett återsken af det eviga lif, som nu randades.

* * *

Hans begrafning ägde rum följande söndag i Ryfors kapell, och jordfästningen förrättades enligt såväl den dödes som Gabrielles önskan af pastor Strand.

Det deltagande hans död väckt icke blott inom Ryfors, utan i vida kretsar däromkring, det uttryck af sorg, som denna dag präglade allas ansikten, de stora skaror arbetare, som från olika håll kommo vandrande för att bringa en sista gård af tacksamhet åt den, hvars hjärta slagit så varmt för dem, och slutligen de olika partier — pietister, waldenströmare, baptister, goodtemplare o. s. v. — hvilka, oafsedt alla meningsskiljaktigheter, samlades kring hans graf, vittnade om hur afhållen han varit och att, fastän han själf ansåg sitt verk som Guds tjänare helt och hållet förfeladt, det frö af kärlek han nedlagt i sina bröders hjärtan icke skulle bli utan frukter.

Sedan pastor Strand fullgjort begrafningsceremonierna, talade han i för honom egna, korta, nästan kärfva, men gripande ordalag om den döde och hans lifsgärning. Han betonade då särskildt den djupa sympati för alla lidande, den varma, aldrig svikande kärlek för de små, för dem som bära dagens tunga och hetta, hvilken varit själfva

tyngdpunkten i pastor Wallners arbete och verksamhet.

»Han hade sina fel, han som vi alla,» — sade den talande till slut, — »man skulle till exempel kunna lägga honom till last, att han i sin hetsiga sträfvan efter rättvisa ibland råkade in på afvägar, från hvilka endast Guds nåd kunde rädda honom. Men detta är en sak mellan honom och den frälsare, hvars kärlek och försoningshemlighet han före sin död fattade i hela dess djup. *Ett* vet jag: aldrig har någons hjärta slagit mera innerligt för sina bröder, än hvad hans slog. Jag skulle vilja säga smärtsamt innerligt, ty våldsamheten i hans deltagande gjorde det ofta sjukligt och förtärde honom själf. Och aldrig fån I, arbetare, kommen ihåg att jag sagt det, aldrig fån I en herde, som blir för er hvad Robert Wallner varit: en som aldrig skydde mödor eller uppoffringar, en som icke visste hvad egna fördelar ville säga, utan alltid stod färdig att gifva ut hela sin personlighet, själ och kropp, för sin församlings bästa.»

Han avslutade akten med att under djup rörelse, både från hans egen och de lyssnandes sida, såsom en sista hälsning från den döde uppläsa den bekännelseskraft Robert strax före sin bortgång dikterat.

Därefter fördes kistan till kyrkogården och nedsänktes i den graf Robert själf bestämt till sitt sista hvilorum.

XVIII.

Gabrielle lämnade icke Ryfors, detta ställe som hon en gång så djupt afskydde, men som småningom, genom allt hvad hon där lidit, genom alla minnen af utkämpade strider, så innästlat sig i hennes tanke och fantasilif, att hon ej mer kunde slita sig därifrån.

Under den första tiden efter Roberts död genomgick hon en fruktansvärd inre kris. Ångest och samvetsqual bragte henne till randen af förtviflan och undergång. De förflutna åren spökade oupphörligt i hennes själ. Roberts bild, med det bleka ansiktet, den lidande blicken, förföljde henne, icke sådan han i verkligheten var, mild och förlåtande, utan som en bitter förebråelse, som en anklagelse öfver kärlekslösa ord och försummade plikter.

Där . . . där ligger han på sin soffa, sjuk, lidande . . . ensam, alltid ensam . . . Och det hjälper ej att hon förändrar scenen . . . att hon ser sig själf vid hans sida, att hon med hela sin fantasikraft tvingar fram ett leende på hans läppar och upprepar hans

ord: »jag har ingenting att förlåta», — det hjälper ej, leendet försvinner, hans ansikte är blekt och dystert, med en så underligt sorgsen, förebrående blick... han är ensam... alltid ensam... ensam med sjukdom och sorg och själsstrider...

»Jag öfvergaf honom,» kvider hon i sin ångest, »jag öfvergaf honom, då han behöfde mig som bäst... jag var en dålig hustru... jag mördade honom med min kärleksslöshet...»

Sedan förändrar hon hela sitt föregående lif. Hon står vid Roberts sida som den hustru han drömde sig, hon delar hans arbete, hans intressen, de bedja till samme fader, de älska samme frälsare — han är frisk och lycklig... hans verksamhet har framgång... Denna syn bländar henne; det förflutna, som hon fläckt med sin själfviskhet, hämnas genom att väcka en tärande längtan efter den make hon en gång öfvergaf, efter den lycka hon försmådde.

»Robert... Robert...», mumlar hon och vrider sina händer, »hvarför förstörde jag vår kärlek, hvarför ödelade jag vår ungdom, hvarför trampade jag på en lycka som en gång var min?...»

Och hon förstorar sin skuld, hon mångdubb- lar sina fel. Hon minns ej längre vedervärdig- heterna på Ryfors, hon minns ej ensamheten i hem- met, ej Roberts sjukligt ömtåliga lynne. Hennes utpinade fantasi skapar nya bilder, bilder af kärlek och lycka, som aldrig funnits i verkligheten. Och inför dessa bilder blir hennes skuld fruktans- värd, omöjlig att försona...

Men då hon hunnit denna punkt af förtviflan, då det i hela världen icke fanns någon tröst eller hjälp för henne, då intet annat återstod än att som ett hjälplöst barn kasta sig på knä och ropa: »fräls mig, ty jag förgås!» — då var hon räddad. Längst ned i ångerns mörkaste djup måste hon, men då hon låg där, så krossad som en människa kan vara, då grydde dagen, och hon började uppstå till ett annat lif — en ny människa, med nya tankar, ny syn på lifvet, nya mål att lefva för. Hennes samvetsqual fingo riktiga proportioner, det rysliga fantasispelet om ett outplånlig skuld upphörde, hennes ånger blef sund och sann, hon kunde bedja, och hon fick smaka förlåtelsens ljufhet. Småningom kom det äfven en annan prägel öfver Roberts bild . . . det dystra, förebrående draget försvann, leendet, som hon med våld velat frampressa, vaknade af sig själf, och hon kände, att det förflutnas misstag och synder nu voro försonade.

Hela hennes lif undergick från denna stund en fullkomlig förändring. Den forna världsdamen blef en allvarlig, sträng kristen, som af sina gamla umgängesvänner stämplades som en svärmisk »läserska». Det kraftiga och sunda på botten af hennes natur, hvilket en gång kom henne att med vedervilja tillbakavisa den unge diplomatens skämt öfver »psalmboken i ena fickan och kortleken i den andra», dref henne nu att icke taga halfva mått och steg, utan att helt vända ryggen åt det världslif, hvars tomhet och uselhet hon klart såg i det nya ljus, som gått upp för henne.

Men liksom för alla, hvilka efter ett lif af uteslutande egoistiska njutningar plötsligen genom någon yttre omstörtning föras in i en annan riktning, så blef äfven för henne omvändelsen våldsamt och fick en anstrykning af fanatism. Hon icke blott lämnade alla de nöjen och sysselsättningar, som förut upptagit henne, utan hon kallade dem alla, äfven de oskyldigaste, såsom att läsa en tidning eller en icke religiös bok, för synd och fördömde skoningslöst dem, som fortfarande sysselsatte sig därmed. Hon icke blott drog sig ifrån olika tänkande, hon rent af skydde dem, ja under det första året efter Roberts död undvek hon till och med sina gamla vänner Aurells och var uteslutande tillsammans med de strängaste pietisterna.

Men denna öfverdrift — denna en uthungrad själs glupskhet efter andliga födoämnen, — så psykologiskt naturlig för den, som under årtal i ett lif af grof själfviskhet våldfört sin själs ädlaste längtan, stillades småningom, och hennes andliga lif kom i jämvikt. Den rädsla, att ens nalkas någonting icke andligt, som under första tiden efter hennes omvändelse så ofta dref henne till hårdhet och ogrannlagenhet och som hardt när gjort henne till träl under de nya trosvännernas omdömen och föreskrifter, försvann, allt eftersom kärlekslifvet i Kristus växte till inom henne och hon började få smaka den andans frihet, som följer därmed.

I denna frihet utvecklades hon till en själfständig personlighet, hvars naturs många olikartade krafter, som under världslifvet gnagt sönder

hvarandra, småningom assimilerades till ett organiskt sammanhängande helt. I Kristus hade hon funnit sig själf; den ytliga, söndersplittrade varelse, hvars godhet och hjärtlöshet ljögo för hvarandra, hvars moraliska slapphet fläckade hennes stolthet, var död; i lidandets hetta, i Kristi kärleks eld hade hon omsmälts till en hel och sann skapelse — »med Guds märke på sin panna».

Hennes lif kan måhända förefalla en yttlig betraktare planlöst och oregelbundet. Hon har hyrt sig en liten bostad uppe i backen ofvanför missionshuset, och här lefver hon uteslutande för de sjuke och fattige. Hon fullbordar Roberts arbete bland befolkningen här uppe. Flere dagar kan hon vara borta ifrån sitt hem; då bor hon hos någon sjuk, fattig familj, hos hvilken hon ägnar sig åt samma kroppens och själens räddningsarbete, som frälsningssoldaterna pläga utföra.

Att hon af sina släktingar och forna umgängesvännar i Stockholm mer eller mindre betraktas som sinnesrubbad, faller af sig själf. Men det finns *en*, som Gabrielles försakande lif icke lemna någon ro, *en*, som denna sällsamma förvandling än lockar, än stöter tillbaka likt en gåta, hvars lösning man måste finna, men hvars invecklade hemlighetsfullhet stundom bringar hela ens inre i uppror. Det är grefvinnan Barneken. Alltsedan hon fått vetskap om sin styfdotters omvändelse har hon aldrig lugn: den lilla punkten där uppe i Norrland, där Gabrielle utkämpade sin lefnads största strid, drar oupphörligt hennes tankar som

en magnetnål och fyller henne med en afundsjuk, grubblande längtan.

I ena hörnet af kyrkogården, på en höjd som beherskar hafvet, ligger en graf, hvars kulle prydes af ett enkelt granitmonument.

Från höjden kan man se utåt skärgården, bort till horisonten, där haf och himmel smälta samman. Under vackra sommaraftnar ligger hafvet drömmande stilla nedanför kullen; i vester glöder solnedgången och kastar sitt glänsande färgspel öfver vattenytan, ända tills natten bryter in, färgerna blekna och stillheten blir ännu djupare. Och då stormen ryter, då bränningarne dåna i höstkvällen och ur vestermolnen frambrbyter ett eldrödt sken, som glänser på vågornas toppar, då höras hafvets röster dit upp och ljuda som ett väldigt requiem öfver de döde.

Ofta står där sådana aftnar en svartklädd, ensam kvinna. Ibland böjer hon sig ned och ordnar blommorna på kullen, ibland lutar hon armarne mot staketet, som omger grafven, och försjunker i drömmar, medan kyliga hafsfläktar båda nattens annalkande, skymningen börjar dallra i luften, och solens sista stråle faller på stenen med den förgyllda inskriptionen :

ROBERT FREDRIK WALLNER.

Från mörker — genom skuggor — till ljus.

Handwritten notes in the bottom left corner, including the number "109" and some illegible scribbles.

Mathematical

The following is a list of the titles of the books in the series, arranged in the order in which they were published. The titles are given in the original language, and in English, where available. The year of publication is given in parentheses. The author's name is given in the original language, and in English, where available. The publisher's name is given in the original language, and in English, where available.

1. *Mathematical Principles of Natural Philosophy* (1687) by Isaac Newton (London: Printed for J. Streater, at the Black-Sign in St. Dunstons Church in Fleet-Street)

2. *Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica* (1687) by Isaac Newton (London: Printed for J. Streater, at the Black-Sign in St. Dunstons Church in Fleet-Street)

3. *Arithmetica* (c. 270 BC) by Diophantus of Alexandria (Babylon: Printed in the Press of the University of Chicago)

4. *Arithmetica* (c. 270 BC) by Diophantus of Alexandria (Babylon: Printed in the Press of the University of Chicago)

5. *Arithmetica* (c. 270 BC) by Diophantus of Alexandria (Babylon: Printed in the Press of the University of Chicago)

6. *Arithmetica* (c. 270 BC) by Diophantus of Alexandria (Babylon: Printed in the Press of the University of Chicago)

7. *Arithmetica* (c. 270 BC) by Diophantus of Alexandria (Babylon: Printed in the Press of the University of Chicago)

8. *Arithmetica* (c. 270 BC) by Diophantus of Alexandria (Babylon: Printed in the Press of the University of Chicago)

9. *Arithmetica* (c. 270 BC) by Diophantus of Alexandria (Babylon: Printed in the Press of the University of Chicago)

10. *Arithmetica* (c. 270 BC) by Diophantus of Alexandria (Babylon: Printed in the Press of the University of Chicago)

På ALBERT BONNIERS förlag hafva förut utkommit följande arbeten af

Mathilda Roos:

Saulus af Tarsus. En själs historia, tecknad efter bibeln. Eleg. utstyrsel. 2: 50; inb. 3: 50.

»Visar vårt lands för närvarande utan fråga högst stående författarinna från en helt ny sida, och hon har med denna skildring presterat något, som torde kunna ställas i jämbredd med det bästa, som förut bjudits oss på samma område.» (Smålandsposten.)

Familjen Verle. En skildring. 3: 75.

»Sedan Fredrika Bremers dagar torde vår litteratur knappast hafva fått en så genomgående skildring af hemmet med dess fröjder och sorger, som förf:n i närvarande bok gifvit. Det är också utan tvifvel hennes förnämsta arbete.» (Sydsvenska Dagbladet Snällposten.)

Lifsbilder. Berättelser. 3: 50.

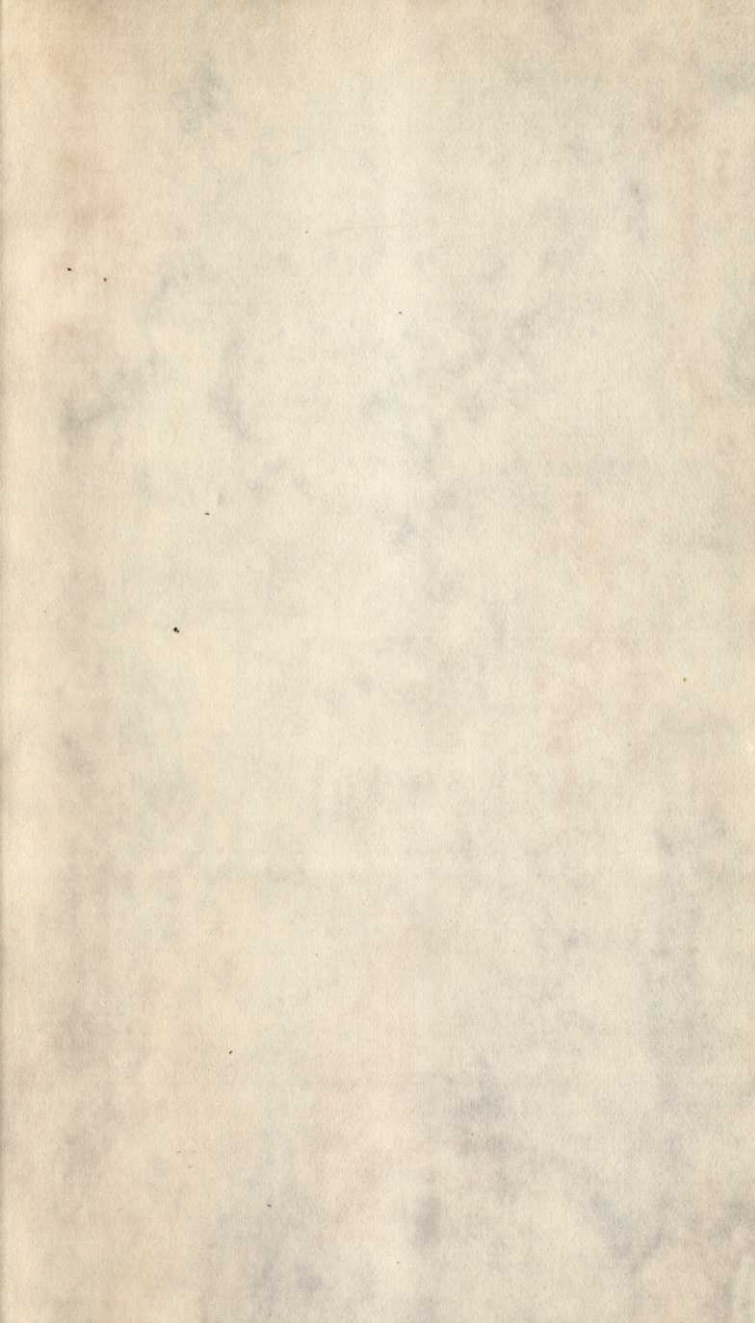
»Problemen äro nu uppfattade med mer djup och allvar, lifvets helgd och betydelse framstår här i en helt annan dager än förr, kraften har liksom knutit sig kring en fast kärna, tänkesättet har fått mera stål. — Vi önska förf:n lycka att nu gå högre och högre.» (C. D. Wirsén i Vårt Land.)

Höststormar. Berättelse. 3: 50.

»De äro så sanna och lifvande dessa verklighetsbilder, att det är som om läsaren själf såge in genom nyckelhålet i salongen eller stode vid vägen, där de ridande galoppera förbi. — Att fröken Roos är en spirituell och underhållande berättare, behöfver ju ej tilläggas.» (Ny Svensk Tidskrift.)

Hårdt mot Hårdt. Berättelse. 3: 50.

»En förträfflig skildring af det lif, som vi dagligen ha för ögonen. — Boken är en bestämd Stockholms-berättelse. — Förf:ns stil är enkel och naturlig.» (Dagens Nyheter.)

6000002050

Göteborgs universitetsbibliotek

2.26

JOHN JOHNSON
BOKBINDARE
GÖTEBORG

